

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Markt (Gavere, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2022E76
Mei 2022 – Februari 2023

RAPPORTERING OPGRAVING DEEL 2: EINDRAPPORT

Voorafgaand:

- Verslag van resultaten bureauonderzoek (2021C363) (ID 19107)
- Programma van maatregelen (2021C363) (ID 19107)
- Verslag van resultaten landschappelijk bodemonderzoek (2021I39) (ID 19107)
- Verslag van resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem (2021J333) (ID 21243)
- Programma van maatregelen (2021J333) (ID 21243)
- Archeologierapport (2022E76) (ID 2466)

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Marie Lefere, Bruno Polfliet en Iris Vanhecke

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert bvba, OE/ERK/Archeoloog:2015/00069

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2025

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert nv.

Ruben Willaert nv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Archeologierapport	17
2	Eindrapport	17
2.1	Beschrijvend gedeelte	17
2.1.1	Administratieve gegevens.....	17
2.1.2	Archeologische voorkennis	19
2.1.3	Onderzoeksopdracht.	25
2.1.3.1	Onderzoeksvragen	26
2.1.4	Beschrijving van de geplande inrichting	27
2.1.5	Beschrijving van de uitgevoerde werken.....	28
2.1.5.1	Motivering van de onderzoeksstrategie.....	28
2.1.5.2	Organisatie van de opgraving.....	31
2.1.5.3	Beschrijving en motivering van eventuele afwijkende methodiek	32
2.1.5.4	Motivatatie van de selectie van de vondsten	32
2.1.5.5	Motivatatie voor de selectie van de stalen	33
2.1.5.6	Inbreng specialisten	33
2.1.5.7	Algemene wetenschappelijke advisering	33
2.2	Assessmentrapport.....	34
2.2.1	Gehanteerde methoden, technieken en criteria.....	34
2.2.1.1	Assessment van de vondsten	35
2.2.1.2	Assessment van de stalen	38
2.2.1.3	Conservatie-assessment.....	39
2.2.1.4	Assessment van de sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren 40	
2.2.1.5	Assessment van de archeologische site	44
2.2.2	Strategie	45
2.2.2.1	Strategie voor verwerking.	45
2.2.2.2	Conservatiestrategie	45
2.3	Interpretatie van het onderzochte gebied	46
2.3.1	Algemene beschrijving van het kader van de archeologische site	46
2.3.1.1	Landschappelijke situering.....	46
2.3.1.2	Tertiaire lithostratigrafie.....	49
2.3.1.3	Quartaire lithostratigrafie	50
2.3.2	Historische en archeologische voorkennis.....	51
2.3.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden.....	51
2.3.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen.....	54
2.3.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	56
2.3.2.4	Huidig gebruik en verstoringen.....	62
2.3.3	Bodemkundige beschrijving	66
2.3.3.1	Bodemtypes	66
2.3.3.2	Algemene bodemopbouw	67

2.3.4	Voorlopige beschrijving van de archeologische site op basis van het sporen- en vondstenbestand	69
2.3.4.1	Analyse van de opbouw van de archeologische site.....	69
2.3.4.2	Analyse van archeologische structuren, spoorcategorieën, spoorcombinaties en individuele sporen.	69
2.3.5	Bespreking van de resultaten gekoppeld aan het uitgevoerde natuurwetenschappelijk onderzoek.....	203
2.3.5.1	Beschrijving van de analysemethoden en technieken	203
2.3.5.2	Assessment	205
2.3.5.3	Analyse	206
2.3.6	Beschrijving van de vondsten die op basis van het assessment verder werden onderzocht	207
2.3.6.1	Gebruikte technieken.....	207
2.3.6.2	Beschrijving van de typologische, chronologische en ruimtelijke indeling van de vondsten.....	207
2.3.7	Datering op basis van de historische bronnen en orthofoto's	258
2.3.8	Tafonomische opbouw en formatie van de archeologische site	261
2.3.9	Synthese	261
2.3.9.1	Gemotiveerde interpretatie van de vondsten, vondstcategorieën, sporen, spoorcombinaties, spoorcategorieën, archeologische structuren en activiteitszones	261
2.3.9.2	Confrontatie van de bevindingen met eerder uitgevoerd onderzoek.....	262
2.3.9.3	Belang en betekenis van de archeologische site binnen de bestaande kennis	263
2.3.10	Beantwoording van de onderzoeksvragen	263
2.3.11	Samenvatting.....	267
2.4	Bibliografie.....	268
2.5	Bijlagen.....	269
2.5.1	Fotolijst	269
2.5.2	Sporenlijst	269
2.5.3	Vondstenlijst	269
2.5.4	Stalenlijst.....	269
2.5.5	Resultaten van het natuurwetenschappelijke onderzoek.....	269
2.5.6	Fotogrammetrie profiel 21	269
2.5.7	Ortho-drone-foto markt.....	269

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	18
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België.....	18
Figuur 3: Locaties van de boorpunten van het landschappelijk bodemonderzoek, weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	20
Figuur 4: Thematische kaart van het noordelijke deel van het projectgebied.	22
Figuur 5: Thematische kaart van het zuidelijke deel van het projectgebied.....	23
Figuur 6: Thematische kaart met aanduiding van het advies voor vervolgonderzoek.	24
Figuur 7: Procesverloop van opgravingen bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem.	25
Figuur 8: Geplande werken.	27
Figuur 9: Voorgestelde fasering voor de opgraving van de Markt te Gavere.	28
Figuur 10: Fasering voor Fase 2. In het blauw is de zone weergegeven waar nog geparkeerd kon worden tijdens de werken. De paarse zone is de bufferzone. Het gele gebied is de zone waar verschillende funderingen/kelders van huizen verwacht worden. De groene zone is de zone net buiten de rooilijn van de 19 ^e eeuw.	29
Figuur 11: Aangelegde werkputten weergegeven op de GRB-basiskaart.	30
Figuur 12: Positie van het assessment bij opgravingen.	34
Figuur 13: Opeenvolgende stappen van het assessment.....	34
Figuur 14: Thematische kaart van het noordelijke deel van de Markt.	41
Figuur 15: Thematische kaart van het zuidelijk deel van de Markt.	42
Figuur 16: Thematische kaart van de voortuin van het gemeentehuis.	43
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Traditionele landschappenkaart (Bron: Geopunt).	47
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	47
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	48
Figuur 20: Profiellijn weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).	48
Figuur 21: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).	49
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart.....	49
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart.	50
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen.	51

Figuur 25: Zicht op Gavere, Sanderus' <i>Flandria Illustrata</i> , ca. 1640 (Bron: universiteitsbibliotheek Gent).....	56
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart (1745-1748).....	57
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777.	57
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777.	58
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840.	58
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879.	59
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België van 1879 (Bron: NGI Cartesius).	59
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1879 (Bron: NGI Cartesius).	60
Figuur 33: Zicht op het Marktplaats met de villa Du Sartel.....	61
Figuur 34: Achterzijde van de villa Du Sartel.	61
Figuur 35: Zicht op het gemeentehuis, met rechts nog het bewaarde zonneterras.	62
Figuur 36: Postkaart van het gemeentehuis en voortuin.	62
Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971.....	63
Figuur 38: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990.....	63
Figuur 39: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003.....	64
Figuur 40: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011.....	64
Figuur 41: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020.	65
Figuur 42: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart.	66
Figuur 43: Profielen weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	67
Figuur 44: PR11 (proefsleuven).....	68
Figuur 45: PR 3 (opgraving).....	68
Figuur 46: Thematische kaart van het noordelijke deel van de Markt.	70
Figuur 47: Thematische kaart van het zuidelijk deel van de Markt.....	71
Figuur 48: Thematische kaart van de voortuin van het gemeentehuis.....	72
Figuur 49: Overzichtsplan met aanduiding van de grachten/greppels.....	73
Figuur 50: Zicht op GR01.....	74
Figuur 51: Coupe op GR02.....	75

Figuur 52: Zicht op GR03 met S580 erbovenop.	76
Figuur 53: Vlakopname van GR04.....	77
Figuur 54: Coupe GR04.	77
Figuur 55: Zicht op GR07.	79
Figuur 56: Zicht op GR08.	79
Figuur 57: Vlakopname van (links) en coupe (rechts) op S65.	80
Figuur 58: Coupe op S164.....	80
Figuur 59: Coupe op S284.....	81
Figuur 60: Coupe op S896.....	81
Figuur 61: S895	82
Figuur 62: Coupe op S895.....	83
Figuur 63: Gedigitaliseerde coupetekening van S895.	83
Figuur 64: Zicht op S317 (links) en S310 (rechts).	84
Figuur 65: Beeldopname van de fontein (ca. 1980).	85
Figuur 66: Thematische kaart van vlak 2.	86
Figuur 67: Zicht op S1 tot en met S4.....	87
Figuur 68: Zicht op S2 en S23 tot en met S27.....	88
Figuur 69: Zicht op S66, S68 en S69.....	89
Figuur 70: Het bezinkputje tegen S2.	89
Figuur 71: Zicht op de aangetroffen resten van de fontein geprojecteerd op de Atlas der Buurtwegen uit 1840.....	90
Figuur 72: Zicht op S5.....	91
Figuur 73: Zicht op S20 en S81 vanuit het zuiden.	92
Figuur 74: Zicht op S20 na het verdiepen.	92
Figuur 75: Zicht op S21 en S40.....	93
Figuur 76: Thematische kaart van het noordelijke middendeel met de aanduiding van de verschillende aangetroffen muren.....	94
Figuur 77: Zicht op S211.....	95
Figuur 78: Zicht op S246 en S266 met links de verstoring door de aanwezige riolering.	96
Figuur 79: Detail van S266 (links) en S246 (rechts).	97
Figuur 80: Zicht op S580 vanuit het zuiden met de natuursteen op de hoek.....	97
Figuur 81: Zicht op S370.....	98
Figuur 82: Zicht op de kiosk op de Markt van Gavere in 1927 (©Beeldbank Leie-Schelde)..	99

Figuur 83: Beeld van het noordelijke deel van de Markt te Gavere in 1905, waarbij geen kiosk is op te merken. De Villa Du Sartel is wel nog waar te nemen.	99
Figuur 84: S816.....	100
Figuur 85: Aangetroffen gebouwen weergegeven op de Atlas der Buurtwegen.....	102
Figuur 86: Onderverdeling van de ruimtes in perceel 101.	103
Figuur 87: Fasering van de structuren op perceel 101.....	104
Figuur 88: Thematische kaart met aanduiding van S762, S722 en S789.	105
Figuur 89: Zicht op S762 (links) en S778 (rechts)	106
Figuur 90: S722.....	106
Figuur 91: Zicht op het oostelijke deel van S722.	107
Figuur 92: Zicht op S789.	107
Figuur 93: Zicht op S607 (links) en S608 (rechts).	108
Figuur 94: Zicht op S754 (links) en zicht op S754, S755 en S785 na verdiepen (rechts).	108
Figuur 95: Deuropening S785.....	109
Figuur 96: Zicht op S756 (links) en S455 (rechts).	110
Figuur 97: Zicht op de binnenzijde van S449 (links) en S455 en S449 (rechts).	111
Figuur 98: Zicht op S449 tot en met S454.....	111
Figuur 99: Zicht op S766.	112
Figuur 100: Zicht op de kelders 1 & 2.....	113
Figuur 101: Zicht op S782.	114
Figuur 102: S781 (links) en S765 (rechts).	115
Figuur 103: S769.....	115
Figuur 104: VNR. 863 (links) en VNR. 864 <i>in situ</i> (rechts).....	116
Figuur 105: Zicht op S792 en S793.	116
Figuur 106: Zicht op vermoedelijke ‘veegput’.	116
Figuur 107: Zicht op S774 en S775.	117
Figuur 108: Zicht op S778, S786 en S800.....	118
Figuur 109: Zicht op S767 en S768 (links) en S767 (rechts).	119
Figuur 110: S446.....	119
Figuur 111: Zicht op S788.	120
Figuur 112: Zicht op S801 en S802 (links) en S310 (rechts).	120
Figuur 113: Zicht op S805 en S806.	121
Figuur 114: Overzicht van ruimte 4 (zuidzijde) en 5.....	121
Figuur 115: Zicht op S827.	123

Figuur 116: Zicht op de vloer S830 en de vermoedelijke kolenkelder.....	123
Figuur 117: Zicht op de ovenstructuur.	124
Figuur 118: Zicht op S828 en S829.	124
Figuur 119: Zicht op S833 (links) en S835 (rechts).	125
Figuur 120: Zicht op ruimte 5 (links)	126
Figuur 121: Zicht op een ingewerkte natuursteen in S839 (links) en het ‘gootje’ in S840 (rechts).	127
Figuur 122: Zicht op S841 en S842.	127
Figuur 123: Zicht op de oostelijke stortkoker S844 met puinige vulling S845.	128
Figuur 124: Zicht op het gewelf S900 en de muren S901 en S844.	129
Figuur 125: Zicht op de mestkelder.	129
Figuur 126: Zicht op S901 met uitsparingen erin (links) en gootje S902 (rechts).	130
Figuur 127: Zicht op S905 met de mestkelder op de achtergrond.	130
Figuur 128: Zicht op de binnenzijde van S846 met het stortgat (S851). Dit liep dan door naar S905.	131
Figuur 129: Detailkaart van de mestkelder.	131
Figuur 130: Zicht op S775.	132
Figuur 131: Zicht op S779.	133
Figuur 132: Zicht op S783 (links) en S787 (rechts).	133
Figuur 133: Detail van S787 en S786 met het metalen rooster.	134
Figuur 134: Zicht op de buitenzijde van S860 vanuit het zuidoosten.	136
Figuur 135: Zicht op de binnenzijde van S860.	136
Figuur 136: Thematische kaart van perceel 104 en 105.	137
Figuur 137: Ruimtes ter hoogte van de percelen 104 en 105.	138
Figuur 138: Zicht op S863 vanuit het noorden.	139
Figuur 139: Zicht op ingang (S878).	140
Figuur 140: Zicht op S875 en S874.	141
Figuur 141: Zicht op S876 (links) en S879 (rechts).	142
Figuur 142: Zicht op S880 in westelijke zijde.	142
Figuur 143: Zicht op S880 in de oostelijke zijde (links) en S881, S882 en S883 (rechts).	142
Figuur 144: Zicht op S883 (links) en S884 (rechts).	143
Figuur 145: Zicht op S885 (links) en S886 en S887 (rechts).	143
Figuur 146: Zicht op S936 (links) en S932 (rechts).	144
Figuur 147: Zicht op S931 (links) en S934 (rechts).	144

Figuur 148: Zicht op S935 (links) en detail van het gootje in S935 (rechts).....	144
Figuur 149: Thematische kaart van perceel 106 en 107	145
Figuur 150: Ruimtes ter hoogte van perceel 106 en 107.	146
Figuur 151: Zicht op S939 (links) en S908 (rechts).	147
Figuur 152: Zicht op S942 (links) en S941 (rechts).	147
Figuur 153: Zicht op S943, vloer S944 (links) en S945 (rechts)	148
Figuur 154: Zicht op S946 en detail (rechts).	148
Figuur 155: Zicht op S949.	148
Figuur 156: Zicht op S950, S951 (links) en S952 (rechts).	149
Figuur 157: Detailkaart van de beerput	150
Figuur 158: Zicht op de beerput.....	150
Figuur 159: Zicht op de kleine opening in de noordoostelijke hoek van de beerput en S963 (links)	151
Figuur 160: Zicht op de binnenkant van de beerput na het wegnemen van het gewelf.....	151
Figuur 161: Zicht op S953.	151
Figuur 162: Zicht op perceel 107	152
Figuur 163: Zicht op S919 (links) en de vloeren S959, S927 en S960 (rechts).	153
Figuur 164: Zicht op de beerputstructuur (links) en detail van S925 (rechts).	153
Figuur 165: Zicht op de buitenkant van S913 en S920 vanuit het noordoosten (links) en het gewelf van de beerput (rechts).....	153
Figuur 166: Zicht op S972, de vloer in de beerput.	154
Figuur 167: Zicht op ruimte 14.....	154
Figuur 168: Zicht op S957 (links) en S954 (rechts).	155
Figuur 169: Zicht op S955.	155
Figuur 170: Zicht op het zuidelijke deel van de Markt met de Villa du Sartel op de achtergrond.	156
Figuur 171: Thematische kaart van het zuidelijke deel van het projectgebied.....	157
Figuur 172: S466.....	158
Figuur 173: Zicht op S478 (links) en S481 (rechts).	159
Figuur 174: Zicht op S496 en S470.	160
Figuur 175: S473 (links) en S474 (rechts).	160
Figuur 176: Details van S474.	161
Figuur 177: Zicht op beerput S480 (links) en de vloer S495 (rechts).	161
Figuur 178: Zicht op S491 (links) en S493 (rechts).	162

Figuur 179: S503.	162
Figuur 180: Zicht op S499, S512, S514 en S501.	163
Figuur 181: S500 (links) en S491, S493, S500, S498, S499, S508, S507, S504, S502, S512 en S514.	163
Figuur 182: Zicht op de binnenzijde van de schoorsteen (S505) en S515 (rechts).	164
Figuur 183: Thematische kaart van de zone van de voortuin met de gootjes weergegeven. .	165
Figuur 184: Zicht op S476.	166
Figuur 185: Detail van S476.	166
Figuur 186: Zicht op S484 en S486.	167
Figuur 187: S483.	168
Figuur 188: Zicht op de tuin van de Villa du Sartel omstreeks het begin van de 20 ^{ste} eeuw. .	168
Figuur 189: S509 (links) en S477 (rechts).	169
Figuur 190: Postkaart van het gemeentehuis en voortuin.	169
Figuur 191: Voorbeeld van een staande wip (©STAM).	170
Figuur 192: Coupe AB op S156 (links) en S113 (rechts).	171
Figuur 193: Coupe AB op S172 en S194 (links) en S175 en S176 (rechts).	172
Figuur 194: Coupe AB op S188 (links) en S192 en S193 (rechts).	172
Figuur 195: Coupe AB op S202 en S203 (links) en S205 (rechts).	173
Figuur 196: Coupe AB op S206 (links) en S207 (rechts).	173
Figuur 197: Coupe op S209 (links) en S212 (rechts)	174
Figuur 198: Coupe AB op S214 (links) en S307 (rechts).	174
Figuur 199: Coupe AB op S294 (links) en S233 (rechts).	174
Figuur 200: Coupe AB op S196 en S197 (links) en S169 (rechts).	175
Figuur 201: Coupe AB op S170 (links) en S262 (rechts).	175
Figuur 202: Coupe AB op S257 (links) en S272 (rechts).	175
Figuur 203: Coupe AB op S302 (links) en S121 (rechts).	176
Figuur 204: Coupe AB op S122 (links) en S100 (rechts).	176
Figuur 205: Coupe AB op S99 en S102 (links) en S103 (rechts).	176
Figuur 206: Coupe AB op S97 (links) en S328 (rechts).	177
Figuur 207: Coupe AB op S333 (links) en S332 (rechts).	177
Figuur 208: Coupe AB op S334 (links) en S336 (rechts).	177
Figuur 209: Coupe AB op S337 en S338 (links) en S340 (rechts).	178
Figuur 210: Coupe AB op S352 en S353 (links) en S430 (rechts).	178
Figuur 211: Coupe AB op S524 (links) en S518 (rechts).	179

Figuur 212: Coupe AB op S527 (links) en S532 (rechts).....	179
Figuur 213: Coupe AB op S533 (links) en S546 (rechts).....	179
Figuur 214: Coupe AB op S545 (links) en S553 en S554 (rechts).....	180
Figuur 215: Coupe AB op S569 en S570 (links) en S571 (rechts).....	180
Figuur 216: Coupe AB op S578 (links) en S615 (rechts).....	180
Figuur 217: Coupe AB op S617 (links) en S618 (rechts).....	181
Figuur 218: S619 (links) en S626 (rechts).....	181
Figuur 219: Coupe AB op S635 en S636 (links) en S643 (rechts).....	182
Figuur 220: Coupe AB op S639 (links) en S670 (rechts).....	182
Figuur 221: Coupe AB op S663 (links) en S736 (rechts).....	182
Figuur 222: Vlakopname van S88 (links) en S710 (rechts).....	183
Figuur 223: Coupe AB op S414 (links) en S595 (rechts).....	184
Figuur 224: Coupe AB op S406, S409, S426 en S411.	184
Figuur 225: Coupe AB op S753 (links) en vlakopname S718 (rechts).	185
Figuur 226: Coupe AB op S592 (links) en S593 (rechts).....	185
Figuur 227: Zicht op S441 en S440 (links) en S443 (rechts).	185
Figuur 228: Coupe AB op S603 (links) en S433 (rechts).....	186
Figuur 229: Coupe AB op S196 (links) en S104 en S105 (rechts).....	187
Figuur 230: Coupe AB op S208 (links) en S265 (rechts).....	187
Figuur 231: Coupe AB op S278 (links) en S280 (rechts).....	188
Figuur 232: Coupe AB op S287 (links) en S354 (rechts).....	188
Figuur 233: Coupe AB op S399 en S400 (links) en S402 (rechts).....	188
Figuur 234: Coupe AB op S420, S424 en S425.	189
Figuur 235: Coupe AB op S131 (links) en S158 (rechts).....	189
Figuur 236: Coupe AB op S157 (links) en S567 (rechts).....	190
Figuur 237: Coupe AB op S589 (links) en S724 en S725 (rechts).....	190
Figuur 238: Coupe AB op S726-S724 (links) en S859 (rechts).	190
Figuur 239: Coupe AB op S858 (links) en S864 (rechts).....	191
Figuur 240: Zicht op enkele van de karrensporen.	192
Figuur 241: Detail van het opgravingsplan, geprojecteerd op de GRB-basiskaart met het wegtracé.....	193
Figuur 242: VNR 84	194
Figuur 243: VNR. 123 <i>in situ</i>	195
Figuur 244: Skelet van de reu.	195

Figuur 245: Zicht op S110 en S111 (links) en S138 (rechts).	196
Figuur 246: Zicht op de coupe op S149.	196
Figuur 247: Skelet van een hond (VNR 305 & 333)	197
Figuur 248: Coupe S161	197
Figuur 249: Zicht op het skelet <i>in situ</i> .	198
Figuur 250: Skelet van een rund.	198
Figuur 251: Zicht op S550.	199
Figuur 252: Skelet van een hond (VNR 753)	199
Figuur 253: Zicht op S856.	200
Figuur 254: Zicht op een deel van de poel of drenkkuil.	201
Figuur 255: Profiel 1 (zicht vanuit zuiden)	202
Figuur 256: Profiel 1 (zicht vanuit noorden)	202
Figuur 257: Thematische kaart met aanduiding van de verschillende vondstcategorieën	209
Figuur 258: Thematische kaart met aanduiding van de verschillende vondstcategorieën	210
Figuur 259: Thematische kaart met aanduiding van de verschillende vondstcategorieën	211
Figuur 260: Centraal zijn enkele randen van borden met concentrische cirkels zichtbaar (VNR. 233).	213
Figuur 261: Vormtypologie van de teil in rood aardewerk (© de Groote 2008; 265).	214
Figuur 262: Vormtypologie kom in rood aardewerk (© de Groote 2008; 229).	215
Figuur 263: Vormtypologie van de grape. Voor wat betreft het rode aardewerk gaat het om de vormen 3, 9 en 10 (© De Groote 2008; 161).	216
Figuur 264: VNR. 138	218
Figuur 265: Stempel (VNR. 21).	219
Figuur 266: Zicht op de 2 fluitjes (van boven naar onder: VNR. 252 en VNR. 26).	219
Figuur 267: VNR. 18.	220
Figuur 268: Zicht op het spel <i>madame trou</i> (bovenaan) en de houten speelschijven onderaan.	221
Figuur 269: Afbeelding van een hedendaagse sjoelbak.	221
Figuur 270: Verschillende onderdelen van een kleipijp (© Herremans & Van Thienen 2022: 31).	222
Figuur 271: Verschillende kleipijpjes (links) en knikkers (rechts) aangetroffen in de poel en daarrond.	222
Figuur 272: VNR. 32.	223
Figuur 273: VNR. 165, VNR. 178 en VNR. 191.	224

Figuur 274: VNR. 237, VNR. 243 en VNR. 246.....	224
Figuur 275: VNR. 248 en VNR. 250.	224
Figuur 276: Benen kam (VNR. 166).....	227
Figuur 277: Gliss (VNR. 120).	227
Figuur 278: Schilderij van Pieter Breughel (<i>Schaatsers bij de Sint-Jorispoort in Antwerpen, 1553</i>) en illustratie van hoe een gliss gebruikt werd (rechts).	228
Figuur 279: VNR. 59 (links) en VNR. 157 (rechts).	228
Figuur 280: VNR. 27, VNR. 168 en VNR. 235.....	229
Figuur 281: VNR. 687.	230
Figuur 282: VNR. 557.	232
Figuur 283: VNR. 547.	232
Figuur 284: VNR. 588.	233
Figuur 285: VNR. 698.	234
Figuur 286: VNR. 855.	234
Figuur 287: Metalen veegpot (VNR. 863) en keramieken veegpot (VNR. 864).....	234
Figuur 288: Enkele van de glasvondsten uit Ruimte 2.	236
Figuur 289: Zicht op glas (links) en een lepel (rechts).	238
Figuur 290: Zicht op een deel van VNR. 893.....	240
Figuur 291: VNR. 717 (links) en VNR. 704 (rechts).	244
Figuur 292: VNR. 705 (links) en VNR. 707 (rechts).	245
Figuur 293: VNR. 730.	246
Figuur 294: VNR. 256.	248
Figuur 295: VNR. 395	249
Figuur 296: VNR. 757.	251
Figuur 297: Maalsteen uit S726 (VNR. 833).....	258
Figuur 298: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840.	259
Figuur 299: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879.	260
Figuur 300: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België van 1879 (Bron: NGI Cartesius).	260
Figuur 301: Zicht op het Marktplaats met de villa Du Sartel op de achtergrond.....	261

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens.	17
Tabel 2: Ingezaamde vondsten	33
Tabel 3: Ingezaamde stalen	33
Tabel 4: Afgestoten vondsten	38
Tabel 5: Geselecteerde stalen	39
Tabel 6: Afgestoten stalen	39
Tabel 7: Overzicht van de verschillende spoorcategorieën.	40
Tabel 8: Overzicht van de verschillende spoorcategorieën.	69
Tabel 9: Overzicht van de verschillende vondstcategorieën.	208
Tabel 10: Zicht op het verzamelde steengoed uit de poel of drenkkuil.	217
Tabel 11: Industrieel wit aardewerk verzameld uit de poel/drenkkuil.	219
Tabel 12: Zicht op het verzamelde glas uit de poel/drenkkuil.	220
Tabel 13: Overzicht van de keramische objecten die werden aangetroffen in de poel/drenkkuil.	223
Tabel 14: Zicht op de metaalvondsten uit de poel/drenkkuil.	226
Tabel 15: Overzicht van de verschillende vondsten in dierlijk botmateriaal uit de poel/drenkkuil.	227
Tabel 16: Overzicht van de vondsten aangetroffen in GR05.	231
Tabel 17: Vondsten uit de weg.	233
Tabel 18: Glasvondsten in Ruimte 2.	235
Tabel 19: Zicht op de vondsten uit S823.	237
Tabel 20: Vondsten uit stortkoker S851 en S847.	240
Tabel 21: Vondsten uit S964.	242
Tabel 22: vondsten uit de beerput met vulling S971.	243
Tabel 23: Overzicht van het aangetroffen vondstmateriaal uit de kelder.	244
Tabel 24: Vondsten uit beerput S490.	245
Tabel 25: Zicht op het vondstmateriaal uit S88.	247
Tabel 26: Vondsten uit afvalkuil S208.	248
Tabel 27: Vondsten uit S265.	249
Tabel 28: Vondsten uit 282.	250
Tabel 29: Vondsten uit S298.	250
Tabel 30: Vondsten uit S306.	250
Tabel 31: Vondsten uit S589.	251

Tabel 32: Vondsten uit S420.....	251
Tabel 33: Vondsten uit S425.....	252
Tabel 34: Vondsten uit S400.....	253
Tabel 35: Vondsten uit S414.....	253
Tabel 36: Vondsten uit S405.....	253
Tabel 37: Vondsten uit S652.....	254
Tabel 38: Vondsten uit S103.....	255
Tabel 39: Vondsten uit S102.....	255
Tabel 40: Aardewerk uit S101.	255
Tabel 41: Vondsten uit S121.....	256
Tabel 42: Vondsten uit S113.....	256
Tabel 43: Vondsten uit S202.....	256
Tabel 44: Vondsten uit S207.....	257
Tabel 45: Vondsten uit 340.....	257
Tabel 46: Vondsten uit S353.....	257
Tabel 47: Vondsten uit S430.....	257

1 Archeologierapport

Zie archeologierapport met ID 2466.

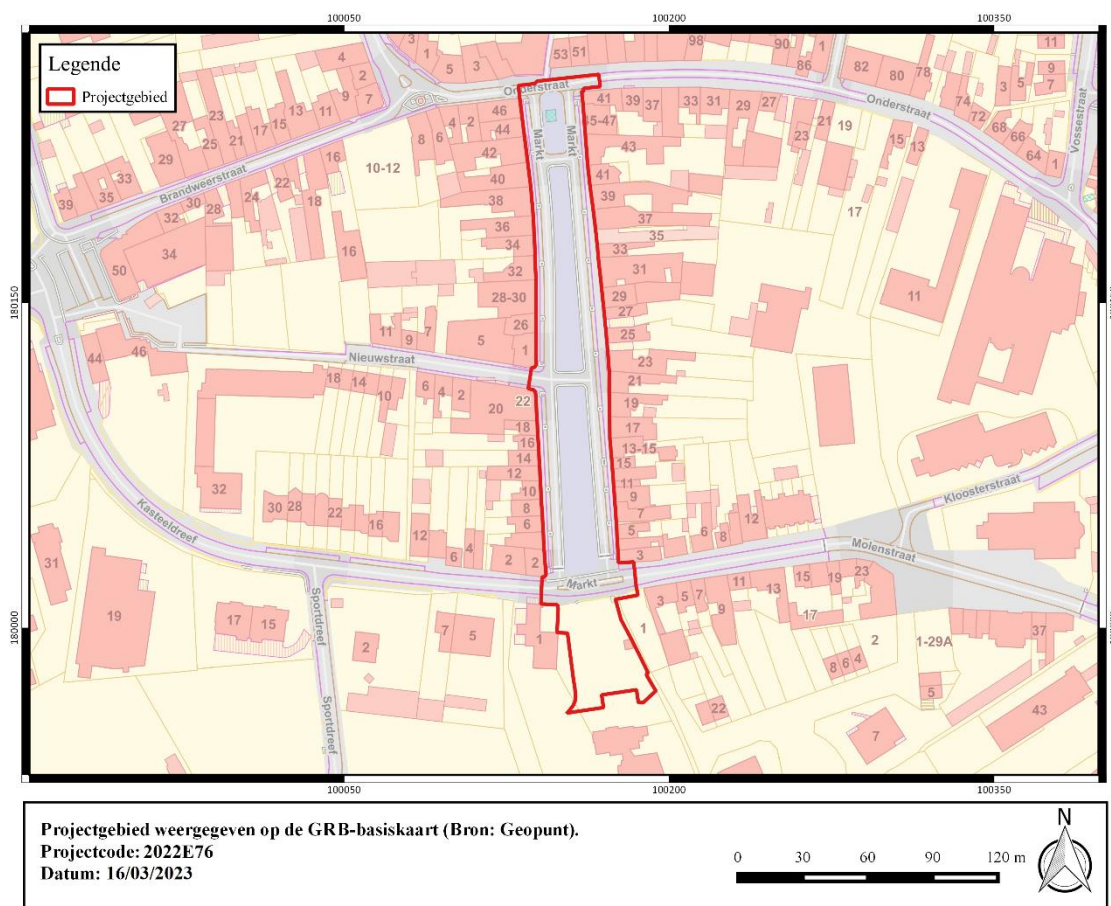
2 Eindrapport

2.1 Beschrijvend gedeelte

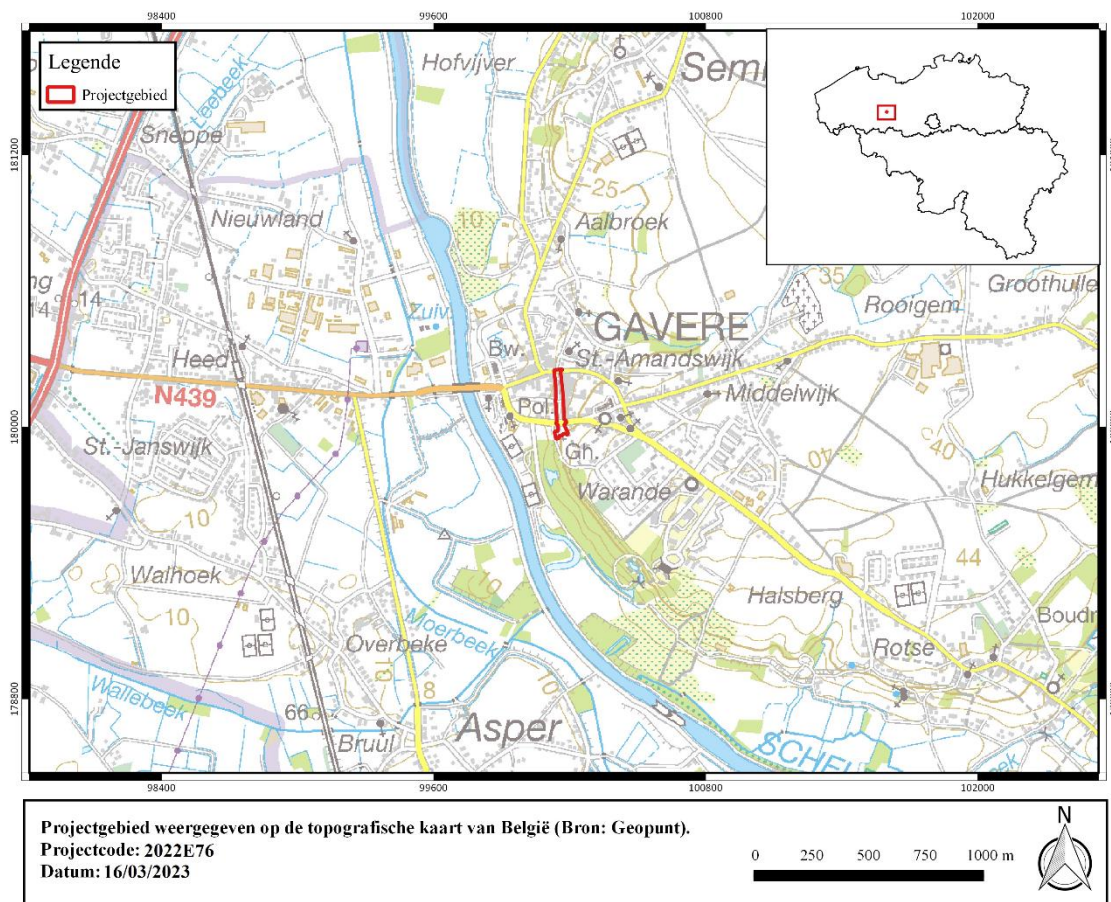
2.1.1 Administratieve gegevens

a) Archeologienota	ID 19107	
b) Projectcode opgraving	2022E76	
c) Interne projectcode	GAMA-22	
d) Naam en erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Ruben Willaert nv OE/ERK/Archeoloog/2015/00069	
e) De locatie van het projectgebied Zie Figuur 1	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Gavere
	Deelgemeente	/
	Postcode	8940
	Adres	Markt
	Toponiem	Markt
	Bounding box (Lambert 72)	X _{min} = 99921 Y _{min} = 179941 X _{max} = 100384 Y _{max} = 180263
f) Kadastrale gegevens	Gavere, Afdeling 1, Sectie A, nr's: 312k, 312p, 312 r Zie Figuur 2	
g) Actoren en specialisten (Ruben Willaert nv)	Marie Lefere Iris Vanhecke Bruno Polfliet Fedra Slabbinck Emiel Vandewalle Branco Lannoy Arno van den Dorpel Elenora Vanbrabant Shari Eggermont Joachim Rozek Jens Cousin Jason van Tilborgh	Project-/veldwerkleider Archeoloog/RTS Archeoloog Archeoloog/RTS Archeoloog Archeoloog Archeoloog Archeoloog/RTS Archeoloog/RTS Archeoloog Jobstudent Veldtechnicus
h) Agentschap Onroerend Erfgoed	Nancy Lemay	Erfgoedconsulent
i) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	Jan Moens (erfgoedonderzoeker Agentschap Onroerend Erfgoed) Nancy Lemay (erfgoedconsulent Agentschap Onroerend Erfgoed) Stefanie Hap (Stafmedewerker Bouwkundig Erfgoed IOED Leie Schelde)	
j) Uitvoering veldwerk	11/02/2022-16/02/2023	
k) Oppervlakte plangebied	9949 m ²	
l) Oppervlakte advieszone	8316 m ²	
m) Onderzochte oppervlakte	6000 m ²	
n) Datering	Romeinse periode, vroege middeleeuwen, volle middeleeuwen en nieuwe tot nieuwste tijd	

Tabel 1: Administratieve gegevens.

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België.

2.1.2 Archeologische voorkennis

Bureauonderzoek¹

In de nabije en ruime omgeving van het projectgebied wordt wel melding gemaakt van archeologische vindplaatsen. Het gaat om aanwijzingen van menselijke aanwezigheid en bewoning vanaf de steentijden. Iets ten zuiden van het projectgebied, ter hoogte van de Molenstraat werden bij een vlakdekkend onderzoek sporen aangesneden uit de metaaltijden, Romeinse periode en vroege middeleeuwen die wijzen op bewoning tijdens deze periodes in de nabije omgeving. Op basis van de cartografische bronnen is duidelijk dat het noordelijke deel van de markt vrij weinig veranderd is in uitzicht en grotendeels dezelfde vorm heeft aangehouden. In het zuidelijke deel echter, springt de westelijke huizenrij op alle 19^e eeuwse kaarten tot binnen de projectgrenzen. Pas in 1880 werd er tussen de Nieuwstraat en de Kasteeldreef een nieuwe rooilijn gerealiseerd, waardoor het zuidelijk deel van de Markt even breed werd als het noordelijk deel. Mogelijk bevinden de restanten van deze gebouwen (vermoedelijk met middeleeuwse oorsprong) zich dus binnen de grenzen van het projectgebied. Nog kon ter hoogte van de voortuin van het huidige gemeentehuis bewoning worden waargenomen op de 19^e eeuwse kaarten.

Dit alles toont een duidelijk archeologisch potentieel van het projectgebied duidelijk aan. Vervolgonderzoek in de vorm van een landschappelijk bodemonderzoek alsook een proefputten en proefsleuvenonderzoek was aangewezen.

Landschappelijk bodemonderzoek²

Bij het landschappelijk bodemonderzoek werden 10 mechanische boringen geplaatst over het volledige projectgebied. hiervoor werd een Geoprobe boormachine aangewend waarbij PVC-liners in de grond getrild worden met behulp van een statische drukkracht en slaghamer. Hierbij worden grondmonsters op een continue wijze, doch licht geroerd, gevangen in liners van ongeveer 1,20 m lengte met een diameter van 22 mm. Aangezien men een continu profiel bekomt waarbij zeer dunne lagen of grenzen kunnen onderscheiden worden, is dit type boringen zeer geschikt voor onderkenningboringen. Enkel BP10, gelegen ter hoogte van een grasperkje, werd manueel uitgevoerd. Hiervoor werd een Edelmanboor gebruikt met een diameter van 7 cm. Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd, beschreven op voorgedrukte boorformulieren en gefotografeerd. De aardkundige situatie is gemiddeld tot een diepte van ca. 360 m-mv gedocumenteerd. Hiermee is de diepste aardkundige eenheid waargenomen die relevant is voor het archeologisch vooronderzoek. Op basis van deze boringen kon de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied beschreven worden. De aardkundige opbouw kan omschreven worden als een AC-bodemprofiel waarbij het antropogene pakket zeer omvangrijk is. Bodemontwikkelingshorizonten of afgedekte loopvlakken waren niet bewaard gebleven. In enkele boringen (BP2, BP3 en BP6) kon worden vastgesteld dat er zich nog een restant van de originele bouwvoor bevond onder het antropogene pakket.

De gegevens die werden verzameld tijdens het bodemonderzoek zijn vergelijkbaar met de informatie die voor handen was op de Bodemkaart en de Quartair- en Tertiairgeologische kaarten. Dit komt neer op het feit dat de bodem bovenaan hoofdzakelijk bestond uit lemig zandige sedimenten. Dit lemig zand werd vermoedelijk op eolische wijze afgezet tijdens het laat-Pleistoceen, meer bepaald het Weichseliaan. Dieper in het bodemprofiel werd er in enkele boringen (BP7, BP8 en BP9) zware klei met daaronder zandige en kleilig-zandige lagen aangetroffen. Deze afzettingen behoren tot het Lid van Aalbeke, onderdeel van de Formatie van

¹ Zie Verslag van Resultaten van het bureauonderzoek met projectcode 2021C363.

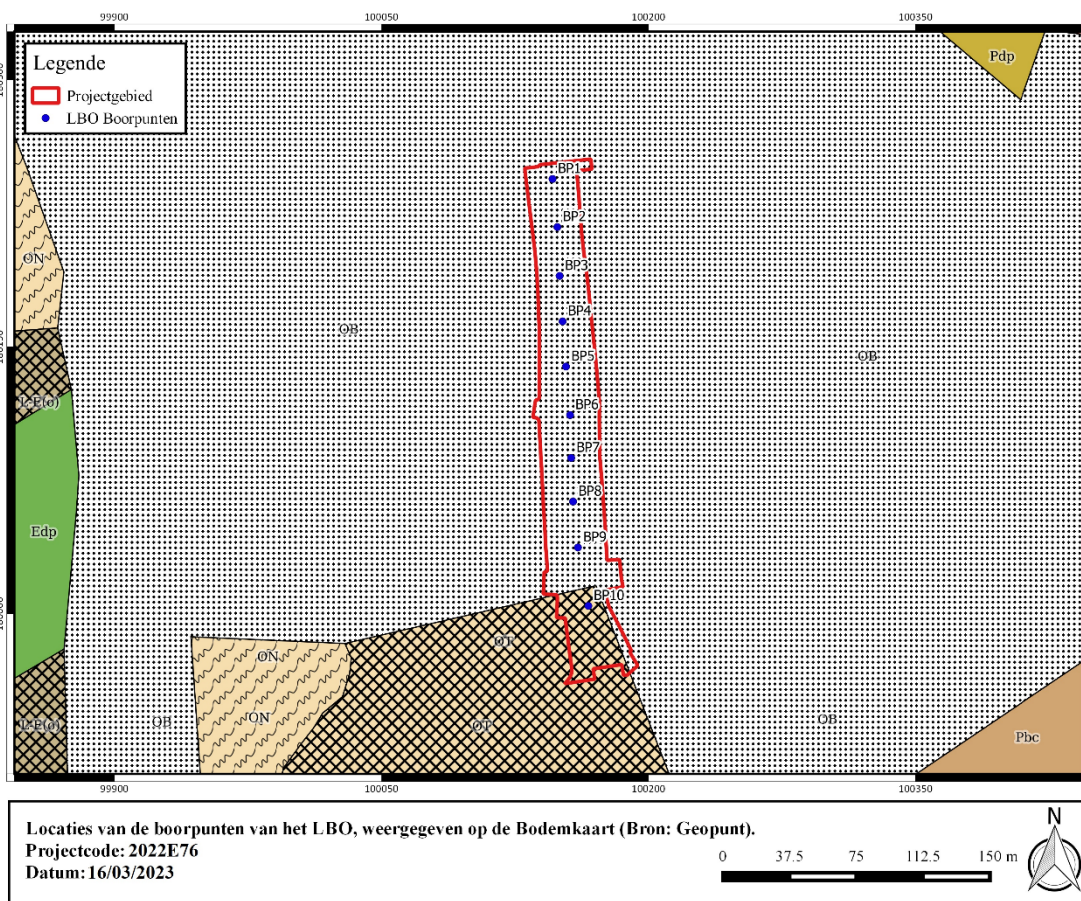
² Zie Verslag van Resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek met projectcode 2021I39.

Kortrijk. Dit lid is tot stand gekomen in een rustig open-shelf milieu tijdens het vroeg-Eoceen (ca. 50 Ma).

In boring BP1 werd er bovenin de natuurlijke bodem een dik organisch pakket aangetroffen. Ook in de top van de moederbodem waren zeer veel wortelresten zichtbaar. De aanwezigheid van deze zaken is vermoedelijk te linken aan de lage ligging van dit punt t.o.v. zijn omgeving en de nabijheid van een natuurlijke bron. In het verleden was de bodem hier waarschijnlijk al altijd nat.

Het archeologisch niveau dat zich in de top van de moederbodem bevindt, was aanwezig op een diepte van ca. 140 à 160 cm-mv met uitschieters ter hoogte van BP1, BP4, BP5, BP7 en BP8 waar de natuurlijke bodem zich door lichte verstoringen pas op respectievelijk 200, 180, 210, 240 en 195 cm-mv bevindt. Ter hoogte van BP10 werd de moederbodem reeds op 90 cm-mv aangetroffen.

Er kan verondersteld worden dat grondvasten resten wel nog bewaard zullen zijn ter hoogte van het projectgebied. Indien bewaard zullen ze zichtbaar zijn in de top van de moederbodem, net onder het antropogeen pakket. Mogelijk kan de moederbodem vernield zijn door de aanleg van de Markt. Hierdoor kunnen mogelijk de bovenste delen van archeologische sporen vernield zijn. Het landschappelijk bodemonderzoek kon dit bevestigen noch ontkrachten.

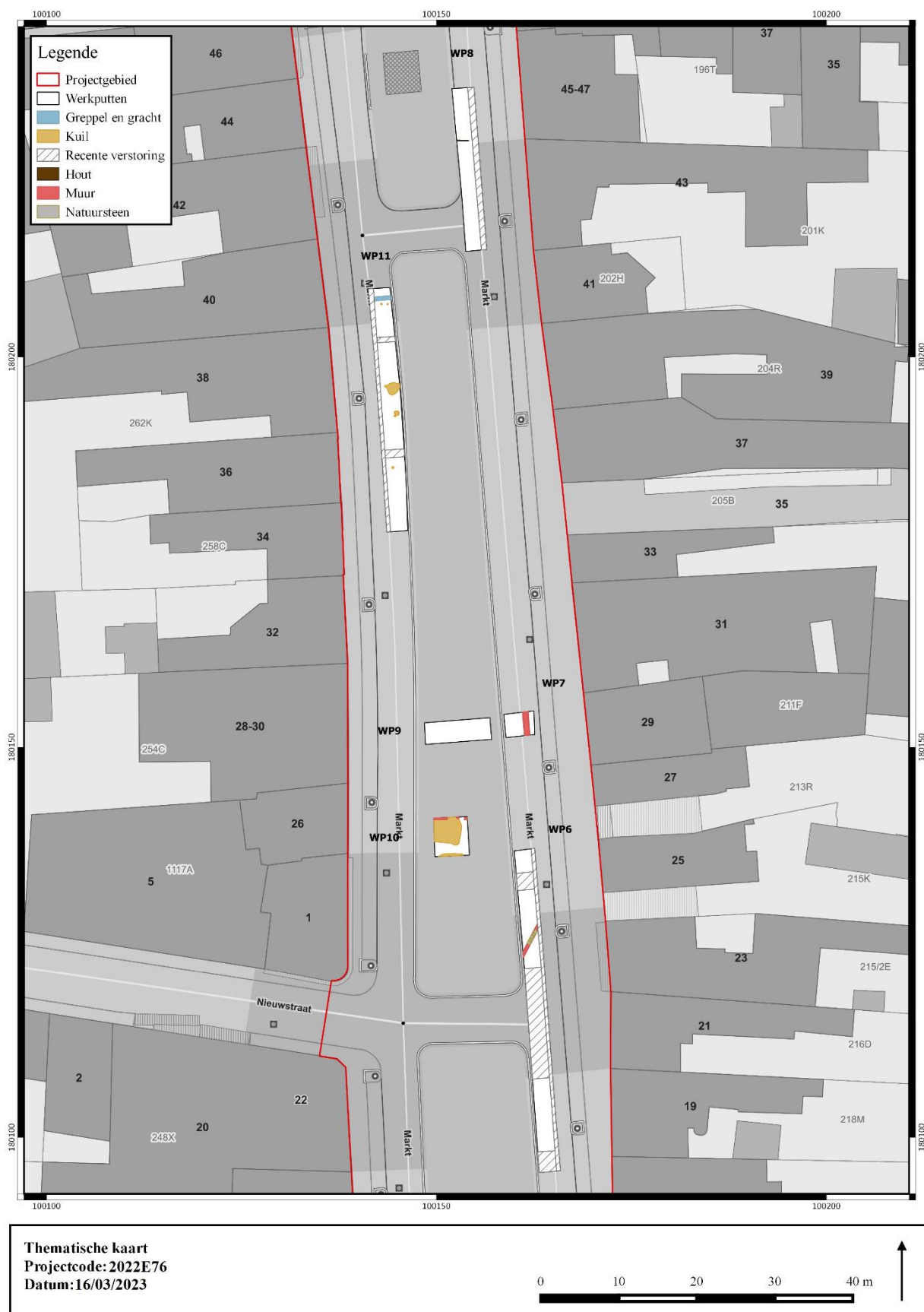

Figuur 3: Locaties van de boorpunten van het landschappelijk bodemonderzoek, weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

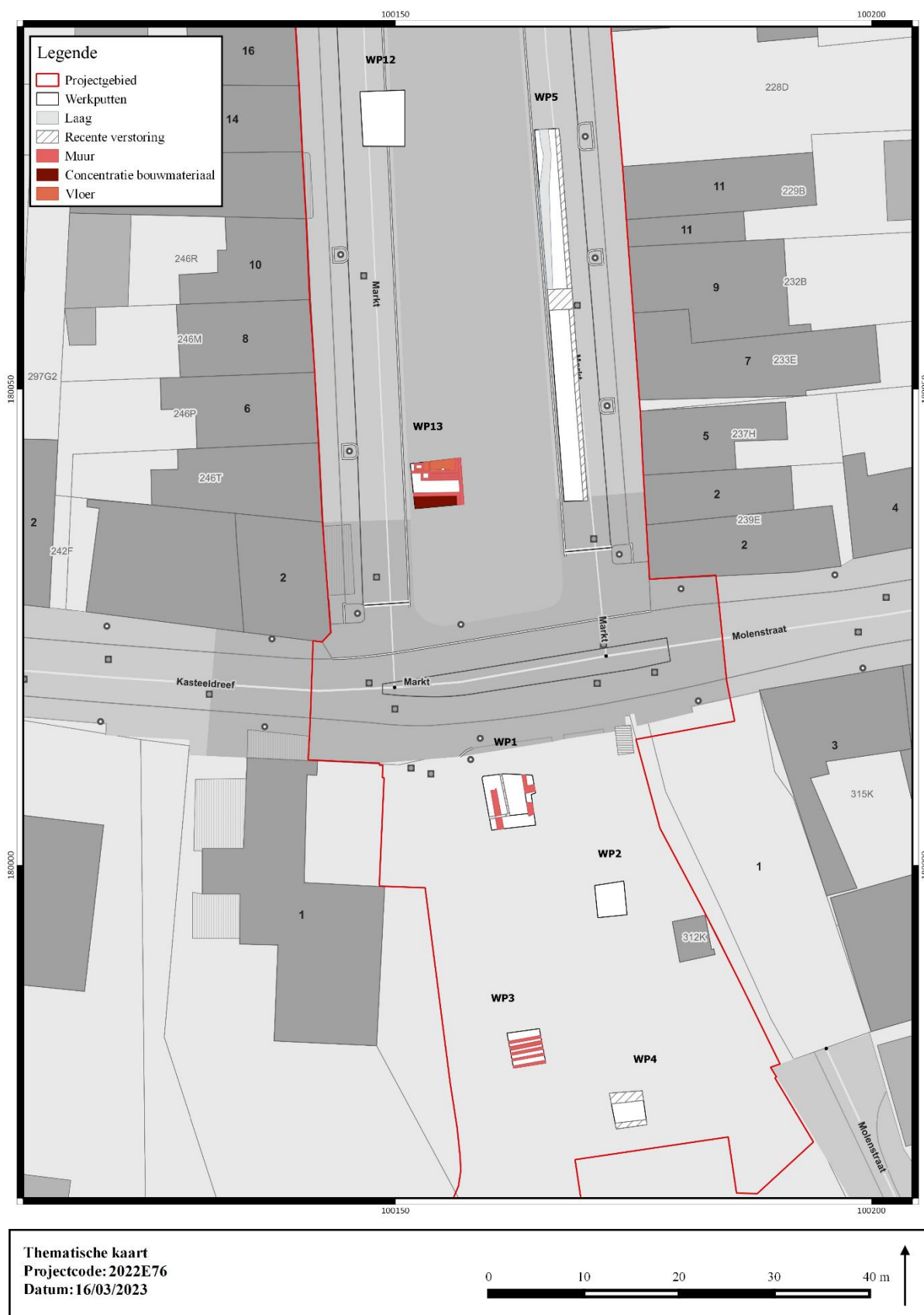
Proefsleuven/proefputtenonderzoek³

Op basis van het bureauonderzoek en het landschappelijk bodemonderzoek werd een vervolgonderzoek met ingreep in de bodem geadviseerd. Dit vervolgonderzoek bestond zowel uit proefputten als proefsleuven. Dit had vooral te maken met de sporenverwachting. Er werden enerzijds rurale sporen verwacht maar anderzijds ook restanten die kunnen gelinkt worden aan een eerder stedelijke context. Het gaat hierbij om klassieke grondsporen enerzijds alsook muren en dergelijke anderzijds. Er werden 13 putten aangelegd. Opvallend was dat de eerste archeologische resten zich vrij dicht onder het huidige maaiveld bevonden. Eenmaal de verharding was verwijderd, werden de eerste ophogingspakketten duidelijk zichtbaar. Op basis van het uitgevoerde assessment van het aardewerk kan gesteld worden dat er verschillende pakketten aanwezig zijn verspreid over verschillende periodes. Het oudst aangetroffen aardewerk kan vermoedelijk in de 14^e eeuw gedateerd worden. In enkele van de aangelegde werkputten kon ook de oorspronkelijke A-horizont worden herkend, net zoals in het landschappelijk bodemonderzoek. In deze horizont konden ook een aantal sporen worden aangetroffen. De ophogingspakketten waren in het noordelijke deel van de Markt iets dikker dan in het zuidelijke deel van de Markt. Het noordelijke deel van de Markt was iets natter en mogelijk werden daar enkele depressies aangesneden alsook een mogelijke zogenaamde zwarte laag. In het zuidelijke deel van het projectgebied kon de rooilijn zoals vastgesteld op het 19^e-eeuwse cartografische materiaal worden herkend. Ook aan de overkant van de Kasteeldreef, kon de bewoning ter hoogte van de voortuin van het gemeentehuis worden geattesteerd. Zowel de A-horizont, de daarin aangetroffen sporen, de aanwezige ophogingslagen, het zwarte pakket en de muurresten dienen verder te worden onderzocht door middel van een vervolgonderzoek. Het gaat om het grootste deel van het projectgebied, ca. 8316 m². De rest van het terrein kan worden vrijgegeven.

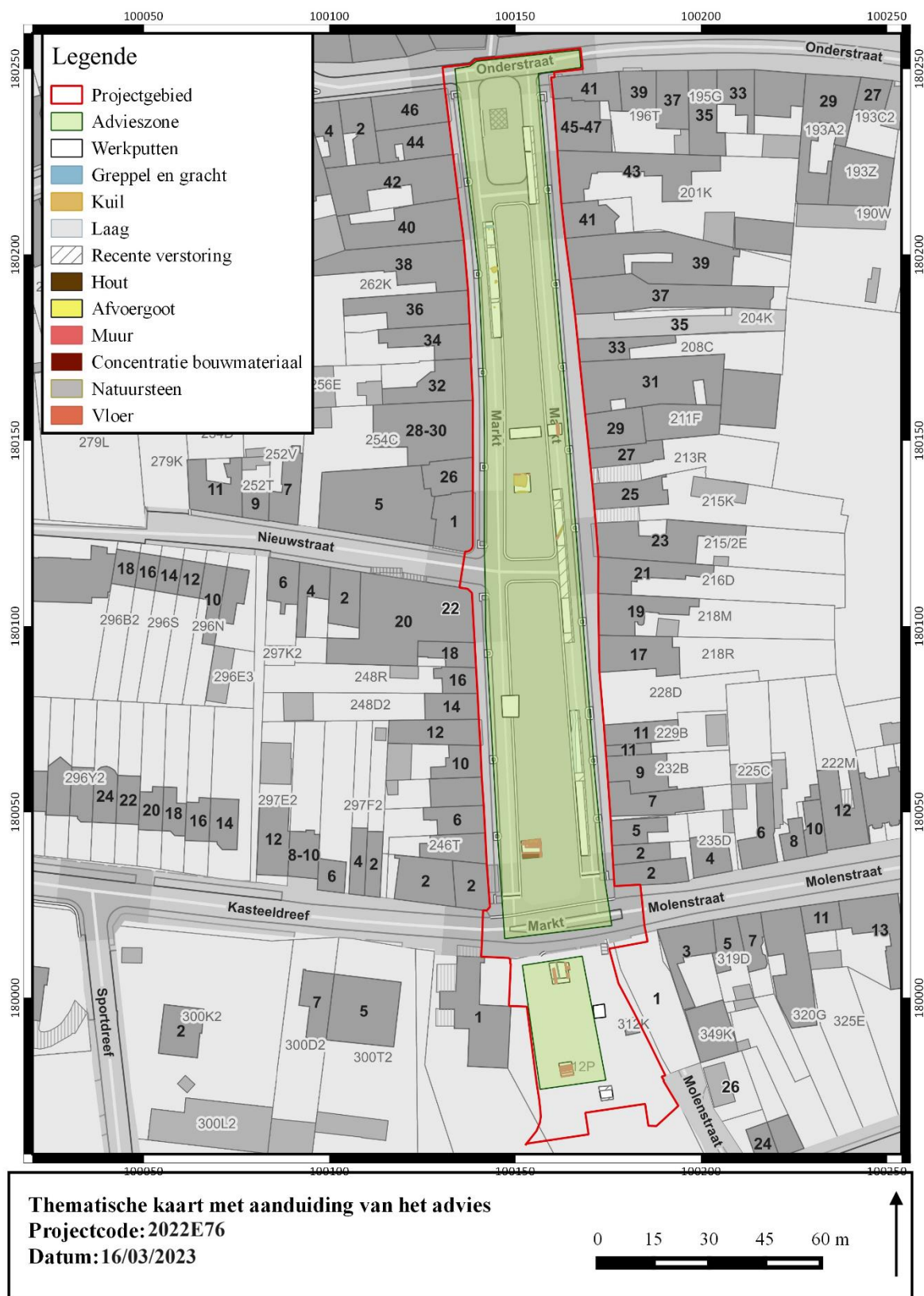
³ Overgenomen uit het verslag van Resultaten van het proefsleuvenonderzoek met projectcode 2021J333.

Figuur 4: Thematische kaart van het noordelijke deel van het projectgebied.

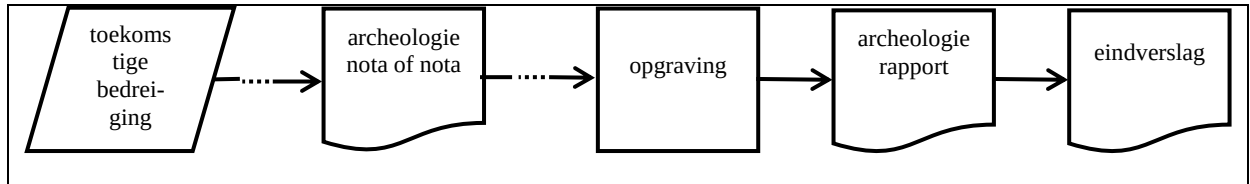
Figuur 5: Thematische kaart van het zuidelijke deel van het projectgebied.

Figuur 6: Thematische kaart met aanduiding van het advies voor vervolgonderzoek.

2.1.3 Onderzoeksopdracht.

De archeologische opgraving kadert binnen een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag opgesteld door de gemeente waar het Marktpllein gelegen is. Het projectgebied wordt in deze studie Gavere Markt genoemd. Met deze opgraving wordt een laatste stap gezet in het kader van de Code van de Goede Praktijk. In dit kader en volgens het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013 werd een bekrachtigde archeologienota verkregen die bepaalde dat een archeologische opgraving diende te worden uitgevoerd op de Markt in Gavere. Vervolgens werd deze opgraving gerapporteerd in een voorlopig archeologierapport om nu als laatste stap tot een eindverslag te komen.

Figuur 7: Procesverloop van opgravingen bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem.

Het archeologisch projectbureau Ruben Willaert nv voerde de opgraving uit tussen 11/05/2022 en 16/02/2023. Het veldwerk werd gefaseerd uitgevoerd in 5 fasen.

Het veldwerk werd uitgevoerd door een kernteam dat continu aanwezig was: M. Lefere (erkend archeoloog en veldwerkleider), B. Polfliet (erkend archeoloog), I. Vanhecke (archeoloog/RTS-verantwoordelijke), E. Vandewalle (archeoloog), B. Lannoy (archeoloog), E. Vanbrabant (archeoloog/RTS), F. Slabbinck (archeoloog/RTS), A. van den Dorpel (archeoloog), J. van Tilborgh (veldtechnicus), J. Cousin (jobstudent), J. Rozek (archeoloog) en S. Eggermont (archeoloog/RTS). De grondwerken werden uitgevoerd door verschillende onderaannemers aangesteld door de hoofdaannemer. Nancy Lemay verzorgde als erfgoedconsulent van het Agentschap Onroerend Erfgoed van daaruit voor advies.

Metaaldetectie werd uitgevoerd door B. Polfliet en P. De Milt (erkend metaaldetectorist).

Zoals hierboven aangegeven werd de vlakdekkende opgraving geadviseerd op basis van het proefsleuven- en proefputtenonderzoek. Dit onderzoek werd eveneens uitgevoerd door archeologen van Ruben Willaert nv in het najaar van 2021. De aangetroffen sporen en vondsten wezen op de aanwezigheid van sporen vanaf de 14^e eeuw. Mogelijk konden ook nog oudere resten worden aangesneden. Er werd bijgevolg een vervolgonderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving geadviseerd over een totale oppervlakte van 8316 m². De resultaten van deze opgraving worden in onderstaand verslag besproken.

2.1.3.1 Onderzoeksvragen

Het archeologisch onderzoek dient antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe diep bevindt zich het archeologisch niveau? Moet dit worden bijgesteld na de resultaten van het proefsleuven- en proefputtenonderzoek?
- Hoeveel archeologische niveaus kunnen worden onderscheiden?
- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige resten?
- Wat is de onderlinge samenhang tussen de aangetroffen sporen en structuren?
- Wat is de relatie tussen de aangetroffen resten en de historische/iconografische bronnen?
- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aangegeven worden?
- Wat kan er op basis van het vondstmateriaal gezegd worden over de materiële cultuur?
- Tot welke vondsttypen behoren de vondsten?
- Hoe is de bewaring en wat is de vondstdichtheid?
- Wat is de datering en samenstelling van de eventuele aangetroffen ophogingspakketten?
- Zijn er duidelijke aanwijzingen aan te treffen in verband met het gebruik van de Markt als plein?
- Zijn er bewijzen te vinden dat het plein in het verleden reeds voor een deel werd afgegraven?
- Kan er meer informatie verkregen worden over de verschillende huizen aan de zuidwestelijke zijde van het plein, alsook het gebouw op het Gemeenteplein?
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de omwonenden en de inwoners van het toenmalige Gavere?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Kunnen de resultaten van deze opgraving gekoppeld worden aan eerdere resultaten van archeologische onderzoeken binnen Gavere?
- Werden er nog oudere sporen aangetroffen dan de late middeleeuwen?

2.1.4 Beschrijving van de geplande inrichting

Het projectgebied heeft een oppervlakte van 9232 m² en omvat de Markt die volledig verhard is en zowel gebruikt wordt als openbare weg en als parking. In het noordelijk deel van de Markt is een fontein aanwezig die behouden blijft. Daarnaast omvat het projectgebied ook delen van de Onderstraat, Nieuwstraat en Kasteeldreef. Tenslotte omgrent het projectgebied ook een zone aan de overkant van de Kasteeldreef, die een stuk groenzone bevat, grenzend aan de Weverij, en een parking gelegen tussen de Weverij, de Kasteeldreef en de Sportdreef. Binnen deze groenzone is een fontein aanwezig.

De opdrachtgever plant de herinrichting van de Markt, waarbij meer aandacht zal besteed worden aan de verblijfsfunctie en vergroening. Tevens blijft de functionaliteit van de Markt behouden voor onder andere wekelijkse markten, evenementen, parkeerplaatsen, etc... De Markt wordt van gevel tot gevel heringericht, waarbij gekozen wordt voor een drempelloos oppervlak.

Gelet op de infiltratiemogelijkheden worden de verharde oppervlakten maximaal afgeleid naar de naburige groenzones, waar het regenwater via een verbeterde bodem de kans krijgt om te infiltreren en/of te bufferen. De groenzones in het midden van de Markt worden maximaal ingezet als infiltratie van het openbaar domein.

De bestaande gemengde riolering wordt langs beide gevels omgevormd tot een gescheiden stelsel. Meest afwaarts op dit regenwaterstelsel is er een bijkomende bufferconstructie voorzien. Deze geeft een antwoord aan de beperkte niet-infiltrerende oppervlakten van het openbaar domein en dakhelften, welke om topografische redenen niet konden aflopen naar de groenzones.

De fontein langs de Weverij wordt integraal en onveranderd toegevoegd in het ontwerp. Daarnaast wordt bij de herinrichting van de Markt ook de voortuin van het gemeentehuis geïntegreerd in het ontwerp, waar het gemeentehuis een prominente rol krijgt en de toegankelijkheid er vooral op vooruit gaat.

Voor het overgrote deel van de DWA zal de sleufbreedte ca. 1,30 m bedragen, voor het overgrote deel van de RWA zal de sleufbreedte ca. 1,50 m bedragen. De maximale diepte voor de DWA-riool zal ca. 3,25 m-mv bedragen, inclusief fundering. De maximale diepte van de RWA-riool zal ca. 3 m-mv bedragen, inclusief fundering. Voor de rest van het terrein dient rekening gehouden te worden met een bodemingreep van ca. 50 tot 100 cm-mv.

Ter hoogte van de Kasteelstraat en de fontein in het noordelijke deel van het projectgebied worden geen bodemingrepen voorzien. De gecombineerde oppervlakte van deze zones bedraagt ca. 402 m². De geplande werken hebben aldus betrekking op een oppervlakte van **ca. 8830 m²**.

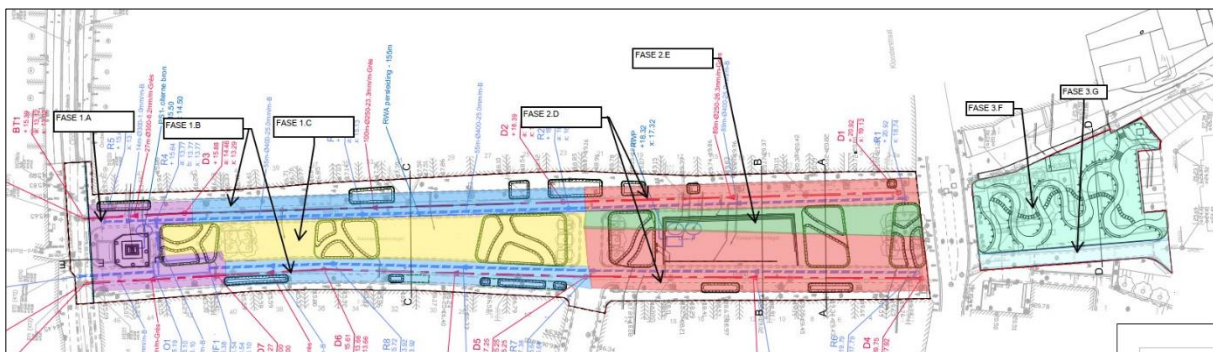
Figuur 8: Geplande werken.

2.1.5 Beschrijving van de uitgevoerde werken

2.1.5.1 Motivering van de onderzoeksstrategie

Naar aanleiding van het uitgevoerde proefsleuven- en proefputtenonderzoek werd een vlakdekkend archeologisch onderzoek geadviseerd om zo de potentieel aanwezige kenniswinst maximaal te benutten. Gezien locatie van het projectgebied binnen een historische dorpskern kon een verticale stratigrafie verwacht worden.

In samenspraak met de opdrachtgever en hoofdaannemer werd voor de start van de opgraving een plan van aanpak gemaakt ten einde het plein nog te kunnen voorzien van enkele parkeerplaatsen alsook doorgaand verkeer mogelijk te maken in de mate van het mogelijk, gezien het aantal aanwezige horecazaken, winkels en privéwoningen. Tijdens de werken diende ook telkens de volledige markt toegankelijk te zijn voor hulpdiensten.

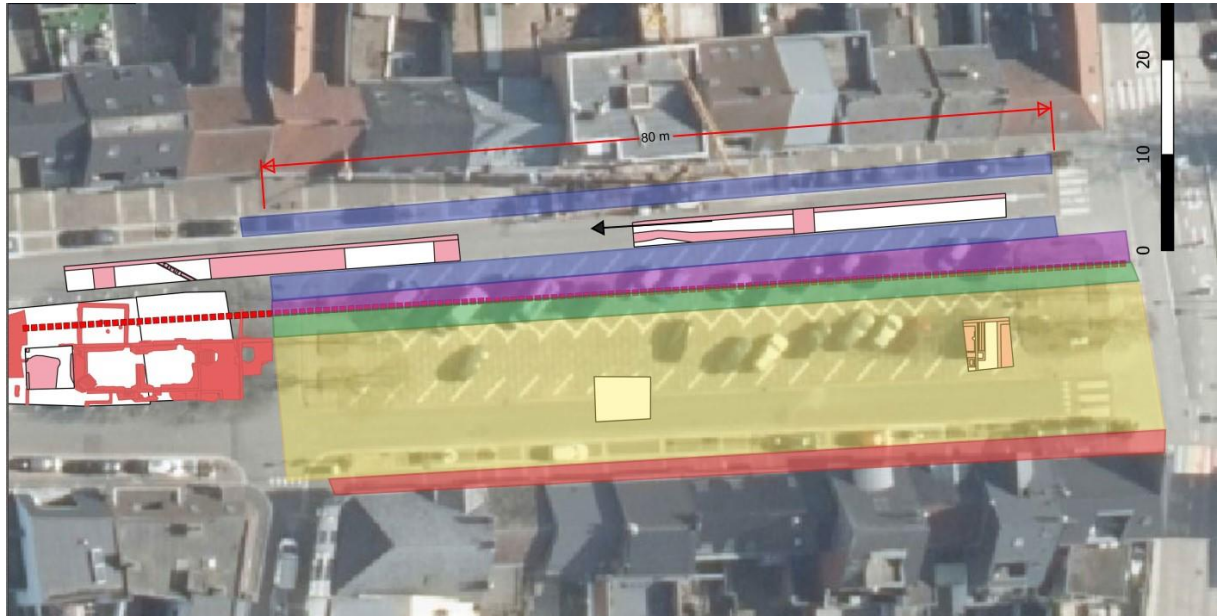
Figuur 9: Voorgestelde fasering voor de opgraving van de Markt te Gavere.

Hierbij werd uitgegaan van het feit dat de archeologische werken de grondwerken voorafgingen. Telkens een fase was afgewerkt schoof het archeologisch team op naar de volgende fase. Op die manier zou telkens op 2 verschillende plaatsen gewerkt worden, dit om de werken zo efficiënt mogelijk te laten verlopen.

De Markt werd onderverdeeld in de volgende fasen:

- **Fase 1.A:** deze fase behelst de te behouden fontein, het deel van de Onderstraat en het zuidelijke deel van de Markt. Deze fase werd eerst archeologisch onderzocht. Nadien kon de aannemer zijn geplande werken aanvangen.
- **Fase 1.B:** na het afronden van Fase 1.A werd gestart met deze fase, waarbij eerst de kant van de oneven huisnummers (oostelijke zijde van de Markt) archeologisch werd onderzocht. Daaropvolgend werd gestart met de zijde van even huisnummers (westelijke zijde van de markt). Zowel Fase 1.A als Fase 1.B werden afgerond voor het bouwverlof van juli 2022.
- **Fase 1.C:** met deze fase werd gestart vanaf 22 augustus 2022 tot en met 6 september 2022.
- Het archeologisch onderzoek van **Fase 3.F** werd uitgevoerd tussen 2 en 12 augustus 2022. Dit betrof enkel de zone van de voortuin van het gemeentehuis. De fontein werd afgebroken voorafgaand aan het archeologisch onderzoek. De zone van de oprit (**Fase 3.G**) werd later ingepland. Fase 3.G werd uitgevoerd onder de vorm van een werfbegeleiding, deze vond plaats in november 2022, meer bepaald op 28 en 29 november.
- Voor wat betreft **Fase 2** werd het plan ietwat gewijzigd. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat wanneer Fase 2 zou starten, Fase 1 reeds volledig afgewerkt zou zijn. De werken van de hoofdaannemer liepen echter wat vertraging op Fase 1

(vriestemperaturen, laattijdige leveringen, ...). Anderzijds was het vanuit archeologisch standpunt interessanter om de zone van de even huisnummers en het marktplein in één geheel te kunnen onderzoeken, gezien de aanwezigheid van de vroegere rooilijn op het middenplein. Op die manier kunnen de nog aanwezige gebouwen in 1 keer worden onderzocht. Het straatgedeelte aan de zijde met de oneven huisnummers werd als laatste onderzocht. Deze fase werd uitgevoerd tussen 16/01/2023 en 16/02/2023.

Figuur 10: Fasering voor Fase 2. In het blauw is de zone weergegeven waar nog geparkeerd kon worden tijdens de werken. De paarse zone is de bufferzone. Het gele gebied is de zone waar verschillende funderingen/kelders van huizen verwacht worden. De groene zone is de zone net buiten de rooilijn van de 19^e eeuw.

Na afloop van het veldwerk werden de verschillende fases terug gedicht en berijdbaar gemaakt voor het werfverkeer.

De zones van de voetpaden en de parkeerstroken langsheen de huizen werden niet archeologisch onderzocht. Ter hoogte van de voetpaden bevonden zich reeds verschillende leidingen en kabels en de huidige riolering bevond zich onder de parkeerstroken. Eventueel archeologisch erfgoed werd daar in het verleden reeds vernietigd. Op die manier vervalt een groot deel van de te onderzoeken oppervlakte.

2.1.5.2 Organisatie van de opgraving

Het archeologisch onderzoek werd uitgevoerd door een team archeologen tewerkgesteld bij Ruben Willaert nv: M. Lefere (erkend archeoloog/projectleider), B. Polfliet (erkend archeoloog), I. Vanhecke (RTS-verantwoordelijke/assistent-archeoloog), F. Slabbinck (RTS/assistent-archeoloog), E. Vandewalle (assistent-archeoloog), E. Vanbrabant (RTS/assistent-archeoloog), A. van den Dorpel (assistent-archeoloog/veldwerkleider Fase 1.A), B. Lannoy (assistent-archeoloog), J. Rozek (drone/3D/assistent-archeoloog), S. Eggermont (RTS), J. van Tilborgh (veldtechnicus), F. Cruz (geoloog) en J. Cousin (jobstudent).

Voorafgaand aan elke fase werd de verharding machinaal verwijderd, dit gebeurde onder begeleiding van de erkend archeoloog of veldwerkleider en werd beperkt in diepte. Na het afhaken van de verharding en de daaronder liggende stabilisé-laag werd een eerste archeologisch vlak zichtbaar waarin een laag of ophogingspakket kon worden herkend alsook verschillende diepere paalkuilen. Deze trend deed zich voornamelijk voor in het noordelijke deel van het projectgebied. Eenmaal deze paalkuilen onderzocht waren, kon worden verdiept naar een volgend niveau. Dit varieerde qua locatie. In enkele gevallen kon al een vlak aangelegd worden op de top van de onverstoorte moederbodem. Terwijl op sommige locaties (zeker in het noordelijke deel van het projectgebied) nog een aantal tussenvlakken werden aangelegd. Elk vlak werd gecontroleerd met een metaaldetector. Gezien de aard van de werken kon voor wat betreft de werken in Fase 1.A en Fase 1.B geen volledige werkput in 1 keer worden aangelegd. Er werden telkens oppervlaktes aangelegd die in 1 dag of maximaal 2 dagen afgewerkt werden. Dit had vanzelfsprekend een impact op het archeologisch interpreteren van deze deelzones. Voor de overige fasen konden wel volledige werkputten worden aangelegd om een duidelijk en voldoende overzicht te krijgen over de aanwezige archeologische relicten.

De aangetroffen sporen werden telkens in hun volledige context onderzocht en gedocumenteerd. Per aangelegd vlak werden ook overzichtsfoto's genomen, alsook detailopnames van de aangetroffen sporen. Elk spoor werd ingemeten door middel van een Total Station, daarnaast werden ook hoogtematen genomen van elk aangelegd vlak. Bij het bewerken van de sporen (couperen, opschonen, ...) gebeurde ook telkens een volledige registratie. Bij het aantreffen van vondsten werden deze voorzien van een vondstenkaartje met daarop de volgende informatie:

- Projectcode verkregen via het archeologieportaal: 2022E76
- Interne code: GAMA-22
- Putnummer
- Vlaknummer
- Spoornummer
- Laagnummer (indien van toepassing)
- Profielnummer (indien van toepassing)
- Vondstnummer
- Aard van de vondst
- Verzamelwijze
- Datum

Diezelfde vondstenkaarten werden ook gebruikt bij staalnames. Vondsten en stalen werden ingemeten op locatie met behulp van een RTS en indien nodig gefotografeerd.

In functie van de bodemopbouw werden verschillende profielen geregistreerd. Dit gebeurde ook reeds al tijdens het vooronderzoek. De profielen uit beide onderzoeken zullen gebundeld worden om tot een interpretatie te komen. De profielen werden beschreven conform de FAWO

Guidelines for soil description, de richtlijnen van Databank Ondergrond Vlaanderen en de Code van Goede Praktijk. De aangetroffen bodems werden gedetermineerd conform het Belgisch bodemclassificatiesysteem.

Gebruikt materiaal:

- Hitachi 21 ton rupskraan met tandenloze graafbak van 1,8 m
- Minigravers van verschillende tonnage
- Trimble Robotical Total Station (RTS)
- Nikon COOLPIX A120 (foto toestel)
- Getac-tablet

2.1.5.3 Beschrijving en motivering van eventuele afwijkende methodiek

Tijdens de werken van Fase 3.F werd vastgesteld dat vlakbij de oprit van het gemeentehuis (Fase 3.G) er enorm veel leidingen en daarbij behorende verstoringen konden vastgesteld. Op basis hiervan werd geopteerd om het archeologisch onderzoek ter hoogte van de oprit van het gemeentehuis uit te voeren in de vorm van een werfbegeleiding. Dit had 2 redenen:

- Omwille van de toegang tot het gemeentehuis dienden de werken hier zo snel mogelijk uitgevoerd te worden.
- Het voorkomen van verschillende leidingen en verstoringen deden vermoeden dat het grootste deel van de hier aanwezige archeologische relictten reeds vernietigd ging zijn in het verleden.

2.1.5.4 Motivatie van de selectie van de vondsten

Tijdens het uitgevoerde archeologische onderzoek werden verschillende vondsten aangetroffen. Dit gebeurde in eerste instantie via metaaldetectie. Daarnaast werden zowel tijdens het aanleggen van de verschillende archeologische vlakken als tijdens het manueel en/of machinaal bewerken van de sporen (opschonen, couperen, afwerken en uithalen van tweede helften) vondsten gerecupereerd. Deze vondsten werden voorzien van een vondstenkaartje met daarop alle nodige informatie. Nadien werden deze ook ingemeten, teneinde een exacte locatie te hebben.

Aard vondst	Aantal
AW (Aardewerk)	464
BAKSTN (Baksteen)	117
BOUWMAT (Keramisch bouw materiaal)	38
GLS (Glas)	42
HT (Hout)	6
KER (Keramisch object)	68
KUN (Kunststof)	1
MCU (Koper)	2
MIX (Gemengd)	2
MXX (Metaal)	110
ODB (Onverbrand dierlijk bot)	129
ODL (Leer/huid/bont)	10
ODS (Schelp)	14
OMB (Menselijk bot)	1
SVU (vuursteen)	7
SXX (Steen)	14

TEGEL (Tegel)	8
---------------	---

Tabel 2: Ingezamelde vondsten

2.1.5.5 Motivatie voor de selectie van de stalen

Met het oog op natuurwetenschappelijk onderzoek werden 29 stalen ingezameld van verschillende sporen. Het gaat hierbij voornamelijk om stalen afkomstig uit beerputten. Voorts werden stalen uit de poel en enkele uit de paalkuilen, kuilen en weinige grachten genomen. De stalen zijn zodanig geselecteerd dat ze iets kunnen bijdragen tot datering, landschapsreconstructie, voedselvoorziening, status, handelscontacten, ambachtelijke activiteiten. Voorts werden ook een aantal monsters ingezameld met het oog op het verzamelen van klein vondstmateriaal (MVON). Omwille van het aantreffen van verschillende muurresten werden 2 stalen genomen van mortel. De mortelresten van de gebouwen die werden afgebroken op het einde van de 19^e eeuw werden niet ingezameld.

De stalen werden verzameld per spoor en eventuele laag. Voor de registratie werden deze voorzien van een vondstnummer gekoppeld aan bijkomende informatie zoals projectcode, spoornummer, putnummer, vlaknummer, laagnummer, soort, verzamelwijze en datum.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aantallen per staalcategorie. Een gedetailleerd overzicht kan men terugvinden in de bijgevoegde stalenlijst.

Aard staal	Hoeveelheid
MA (monster algemeen)	5
MMOR (Monster mortel)	2
MP (Pollenmonster)	3
MVON (Monster op vondstmateriaal)	9
MZ (Zadenmonster voor botanisch onderzoek)	10

Tabel 3: Ingezamelde stalen

2.1.5.6 Inbreng specialisten

- Jan Moens (erfgoedonderzoeker Agentschap Onroerend Erfgoed)
- Arno van den Dorpel (Ruben Willaert nv): determinatie dierlijk botmateriaal
- Emiel Vandewalle (Ruben Willaert nv): determinatie aardewerk
- Roland Dekock: determinatie metaalvondsten
- Bruno Polfliet (Ruben Willaert nv): metaaldetectie + determinatie metaalvondsten
- Frédéric Cruz: bodemkundig onderzoek
- Joachim Rozek: 3D-modellen

2.1.5.7 Algemene wetenschappelijke advisering

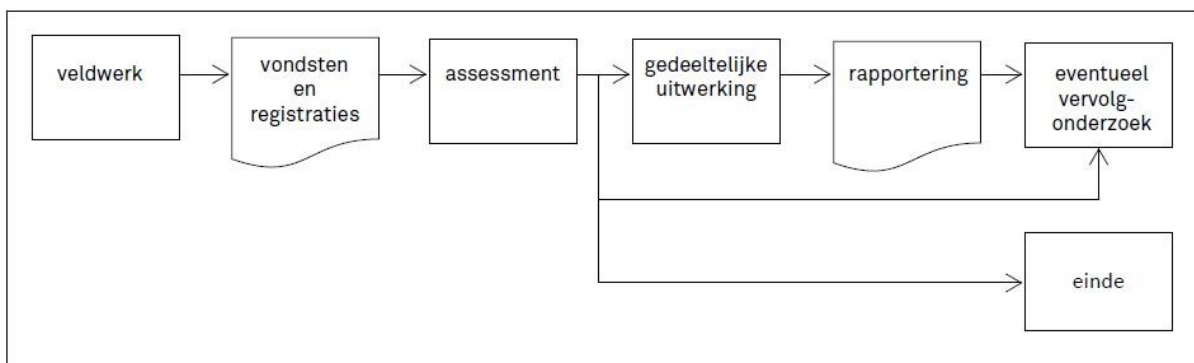
- N. Lemay (Agentschap Onroerend Erfgoed)

2.2 Assessmentrapport

2.2.1 Gehanteerde methoden, technieken en criteria⁴

Voor het assessmentrapport werd gebruik gemaakt van ‘Assessment. Een handleiding voor elke archeoloog’, uitgegeven door het Agentschap voor Onroerend Erfgoed. Hierbij wordt gestreefd om een inschatting van het wetenschappelijk potentieel van de archeologische site te maken. Dit assessment moet een motivering bieden voor de gemaakte keuzes.

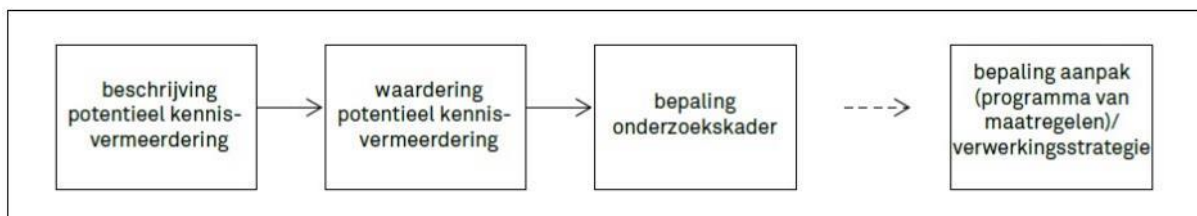
Het assessment vindt plaats tussen het veldwerk en de rapportering. Het assessment kan echter reeds beginnen tijdens de uitvoering van het veldwerk. Het gebeurt wel voorafgaand aan het opmaken van het eindverslag en de verwerking die daartoe leidt, omdat het assessment bepaalt welke verwerking binnen het project noodzakelijk is en wat er in de rapportering zal terecht komen. Dit assessment wordt neergeschreven in het assessmentrapport, dat deel zal uitmaken van het eindverslag.

Figuur 12: Positie van het assessment bij opgravingen.

De eerder geformuleerde onderzoeksvragen binnen het archeologisch project vormen het vertrekpunt voor het assessment (hierbij moet er wel rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat deze eerder geformuleerde vragen gewijzigd kunnen worden). Het assessment heeft als hoofddoel aan te geven wat voor soort onderzoek er verder nog kan gebeuren op het ingezamelde archeologische ensemble. Dit kan dan niets zijn, of een gedeeltelijke of volledige verwerking met het oog op het beantwoorden de eerder gestelde onderzoeksvragen. Het is eveneens mogelijk dat er een aantal onderzoeksvragen werden geformuleerd waarop geen antwoord kan geformuleerd worden binnen het huidige onderzoekskader, maar eventueel wel in een ander, toekomstig kader. Op basis van deze informatie wordt de uiteindelijke onderzoeks aanpak binnen het archeologisch traject bepaald.

Het uiteindelijke assessment bestaat uit 4 onderdelen:

Figuur 13: Openvolgende stappen van het assessment.

Alle waarnemingen van op het terrein werden beschreven en geregistreerd. De gegevens zijn bewaard zodat alle archeologische informatie die zich binnen het terrein bevond geraadpleegd en geanalyseerd kan worden als data. Deze informatie werd tijdens de verwerking gebruikt om

⁴ Ervynck, Debruyne en Ribbens 2015: 7-12 & 15.

tot een assessment te komen van de vondsten, stalen, conservatie en sporen te komen. Op die manier kon ook de site in zijn geheel beoordeeld worden door de archeologen die het terreinwerk uitvoeren.

Tijdens en vlak na het terreinwerk werden de oorsprong, de functies en de dateringen van sporen en sporencombinaties zo goed mogelijk in kaart gebracht. Dit gebeurde op basis van de eigenschappen van de sporen zelf (vorm, vulling, textuur, aflijning, etc.) en het vondstmateriaal. Bij de basisverwerking van de gegevens werden verbanden gezocht tussen de verschillende opgegraven structuren en sporen. Beschrijvingen, gedetailleerde profielen en afbeeldingen werden gebruikt om de aangetroffen sporen verder te onderzoeken. Het vondstmateriaal werd gewassen, beschreven en gedateerd. Zo kon het gebruikt worden voor het dateren van sporen en het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Deze gegevens vormden de basis om het wetenschappelijk potentieel van alle elementen van de vindplaats en het nut en de aard van de verdere stappen in te schatten. Daarnaast werd ook de relevantie van de onderzoeksvragen afgetoetst aan de beschikbare gegevens.

2.2.1.1 Assessment van de vondsten

Alle vondsten werden onderworpen aan een assessment en hieruit bleek dat slechts 2 houtvondsten niet geschikt waren voor verder onderzoek. Deze vondsten werden eerder ingezameld als staal dan als vondst (archeologisch object). Na controle bleken deze niet geschikt voor natuurwetenschappelijk onderzoek. Naar deponering toe worden deze dan ook gedeselecteerd. Verder worden ook 85 vondstnummers keramisch bouw materiaal (vooral baksteen) afgeschreven voor deponering. Deze werden beschreven en geven geen meerwaarde tot bewaring.

Vondstnr.	Categorie
90	Hout
316	Hout
70	Keramisch bouw materiaal
71	Keramisch bouw materiaal
142	Keramisch bouw materiaal
205	Keramisch bouw materiaal
310	Keramisch bouw materiaal
324	Keramisch bouw materiaal
332	Keramisch bouw materiaal
529	Keramisch bouw materiaal
239	Keramisch bouw materiaal
596	Keramisch bouw materiaal

605	Keramisch bouw materiaal
629	Keramisch bouw materiaal
642	Keramisch bouw materiaal
689	Keramisch bouw materiaal
690	Keramisch bouw materiaal
719	Keramisch bouw materiaal
720	Keramisch bouw materiaal
724	Keramisch bouw materiaal
726	Keramisch bouw materiaal
727	Keramisch bouw materiaal
729	Keramisch bouw materiaal
734	Keramisch bouw materiaal
738	Keramisch bouw materiaal
741	Keramisch bouw materiaal
742	Keramisch bouw materiaal
826	Keramisch bouw materiaal
837	Keramisch bouw materiaal
844	Keramisch bouw materiaal
847	Keramisch bouw materiaal
848	Keramisch bouw materiaal
849	Keramisch bouw materiaal
850	Keramisch bouw materiaal
851	Keramisch bouw materiaal
854	Keramisch bouw materiaal
857	Keramisch bouw materiaal
860	Keramisch bouw materiaal
861	Keramisch bouw materiaal

862	Keramisch bouw materiaal
867	Keramisch bouw materiaal
875	Keramisch bouw materiaal
876	Keramisch bouw materiaal
882	Keramisch bouw materiaal
885	Keramisch bouw materiaal
889	Keramisch bouw materiaal
896	Keramisch bouw materiaal
919	Keramisch bouw materiaal
921	Keramisch bouw materiaal
922	Keramisch bouw materiaal
923	Keramisch bouw materiaal
924	Keramisch bouw materiaal
925	Keramisch bouw materiaal
926	Keramisch bouw materiaal
928	Keramisch bouw materiaal
929	Keramisch bouw materiaal
930	Keramisch bouw materiaal
932	Keramisch bouw materiaal
934	Keramisch bouw materiaal
936	Keramisch bouw materiaal
937	Keramisch bouw materiaal
938	Keramisch bouw materiaal
946	Keramisch bouw materiaal
950	Keramisch bouw materiaal
964	Keramisch bouw materiaal
965	Keramisch bouw materiaal

967	Keramisch bouw materiaal
969	Keramisch bouw materiaal
971	Keramisch bouw materiaal
972	Keramisch bouw materiaal
973	Keramisch bouw materiaal
974	Keramisch bouw materiaal
975	Keramisch bouw materiaal
976	Keramisch bouw materiaal
978	Keramisch bouw materiaal
980	Keramisch bouw materiaal
981	Keramisch bouw materiaal
982	Keramisch bouw materiaal
983	Keramisch bouw materiaal
984	Keramisch bouw materiaal
985	Keramisch bouw materiaal
988	Keramisch bouw materiaal
1001	Keramisch bouw materiaal
1010	Keramisch bouw materiaal
1023	Keramisch bouw materiaal
1027	Keramisch bouw materiaal
1045	Keramisch bouw materiaal

Tabel 4: Afgestoten vondsten

2.2.1.2 Assessment van de stalen

De monsters ingezameld met het oog op het verzamelen van klein vondstmateriaal (MVON), werden allen uitgezeefd. Aangetroffen vondsten kregen een nieuw vondstnummer.

In afweging met het voorziene budget en met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen werden onderstaande stalen geselecteerd voor verder onderzoek. Het kennispotentieel van deze stalen (met uitzondering van VNR 95) werd volledig benut. Bijgevolg moeten deze residu's niet gedeponeerd worden.

Vondstnr	Spoornr	Aard spoor	Onderzoek
95	47	poel	Diatomeeën / pollen
490	5000	Organische horizont	Pollen
711 & 712	490	beerput	macroresten
1017 / 1018 / 1019	966	beerput	Macroresten / pollen
1033 & 1034	971	beerput	Macroresten / pollen
1044	977	greppel	macroresten
1048	991	kuil	macroresten

Tabel 5: Geselecteerde stalen

Volgende stalen werden als niet geschikt bevonden voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek en mogen afgestoten worden.

Vondstnr.	Categorie
396	Macroresten
599	Macroresten
1060	Macroresten
856	Mortel
868	Mortel
490	Pollen

Tabel 6: Afgestoten stalen

2.2.1.3 Conservatie-assessment

Ten einde de bewaringstoestand en eventuele behandelingsmethoden te kunnen vaststellen, werden alle archeologische artefacten na het einde van het veldwerk onderworpen aan een eerste visuele inspectie. Hierna kon een strategie opgesteld worden die aangeeft welke conserverende behandelingen dienen uitgevoerd te worden op de verschillende vondsten en vondstcategorieën.

Er werden geen vondsten geselecteerd voor verdere conservatie. Het vondstmateriaal werd gereinigd en verpakt volgens de regels van de kunst, ten einde de reeds aanwezige verwerking of beschadiging tot en minimum te beperken.⁵

⁵ COOLS A., 2009, *Inpakken: een kunst. Het verpakken van archeologische vondsten*, Brussel.

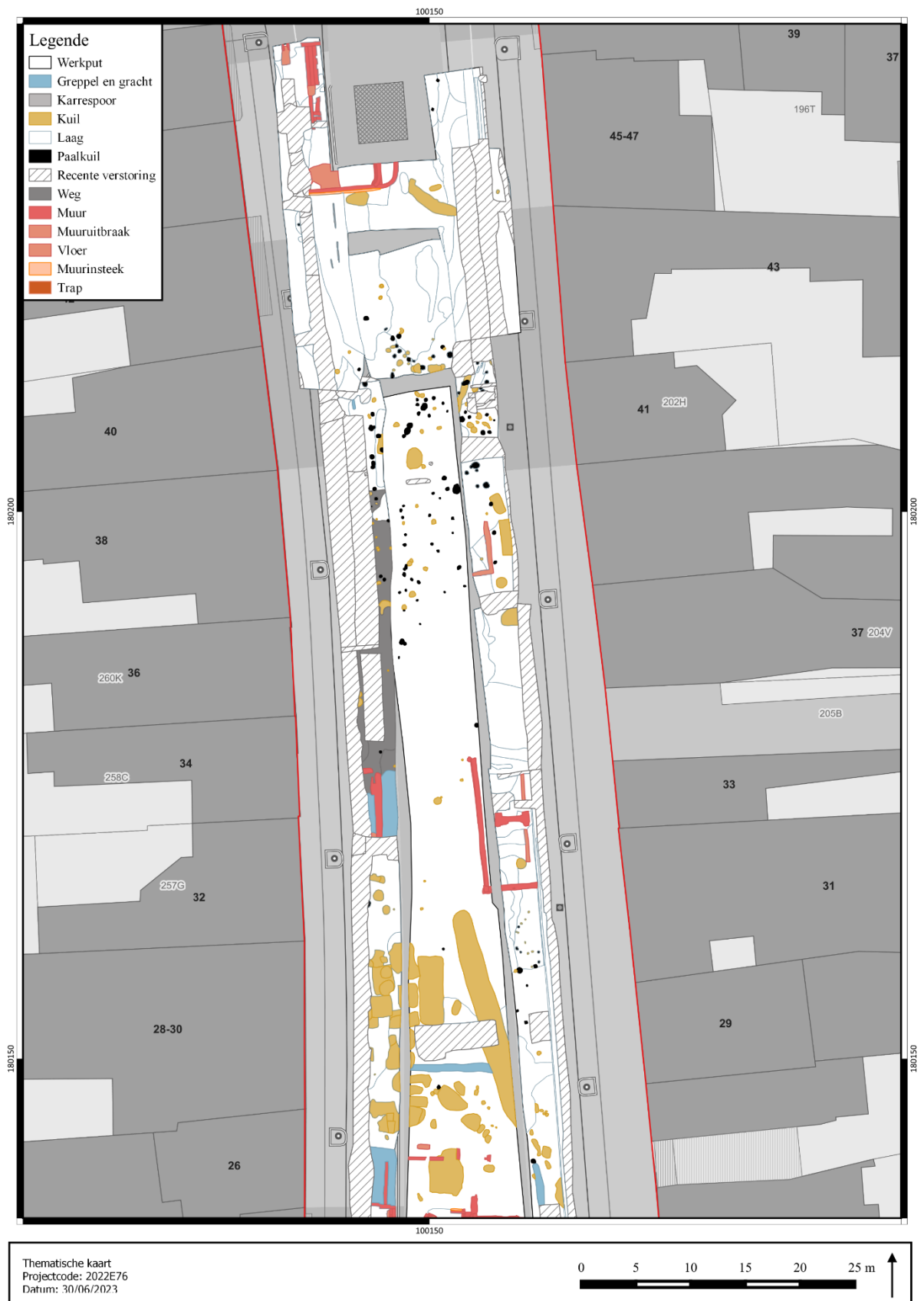
2.2.1.4 Assessment van de sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren

Tijdens het uitgevoerde veldwerk werden een groot aantal sporen herkend. Er werden 1020 spoornummers uitgereikt. Het gaat hierbij om dierlijke begravingen, greppels, grachten, een mogelijke geul, goten, kuilen, karrensporen, lagen, insteken van muren, uitbraaksporen van muren, muren, natuurlijke en recente verstoringen, paalkuilen, ovens, veegpotten, riolen, trappen en vloeren. Verschillende lagen kunnen als 1 poel gedetermineerd worden. Omwille van het aanleggen van verschillende werkputten (cfr. *supra*) kregen eenzelfde spoor vaak meerdere spoornummers toegeschreven. Deze relevante sporen dienen verder te worden uitgewerkt zodanig dat de onderzoeksvragen kunnen beantwoord worden.

Aard spoor	Hoeveelheid
DIG (Dierbegraving)	10
GA (Gracht)	3
GL (Geul)	1
GR (Greppel)	21
GT (Goot)	5
KL (Kuil)	322
KS (Karrenspoor)	1
LG (Laag)	122
MI (Muurinsteek)	3
MR (Muur)	171
MU (Muuruitbraak)	7
NS (Natuursteen)	3
NV (Natuurlijke verstoring)	4
OPH (Ophogingslaag)	1
OV (Oven)	2
PK (Paalkuil)	248
POT (Veegpot in situ)	1
REC (Recente verstoring)	7
RIO (Riool)	4
TRP (Trap)	5
VR (Vloer)	74
WG (Weg)	3
XXX (Onbekend)	1

Tabel 7: Overzicht van de verschillende spoorcategorieën.

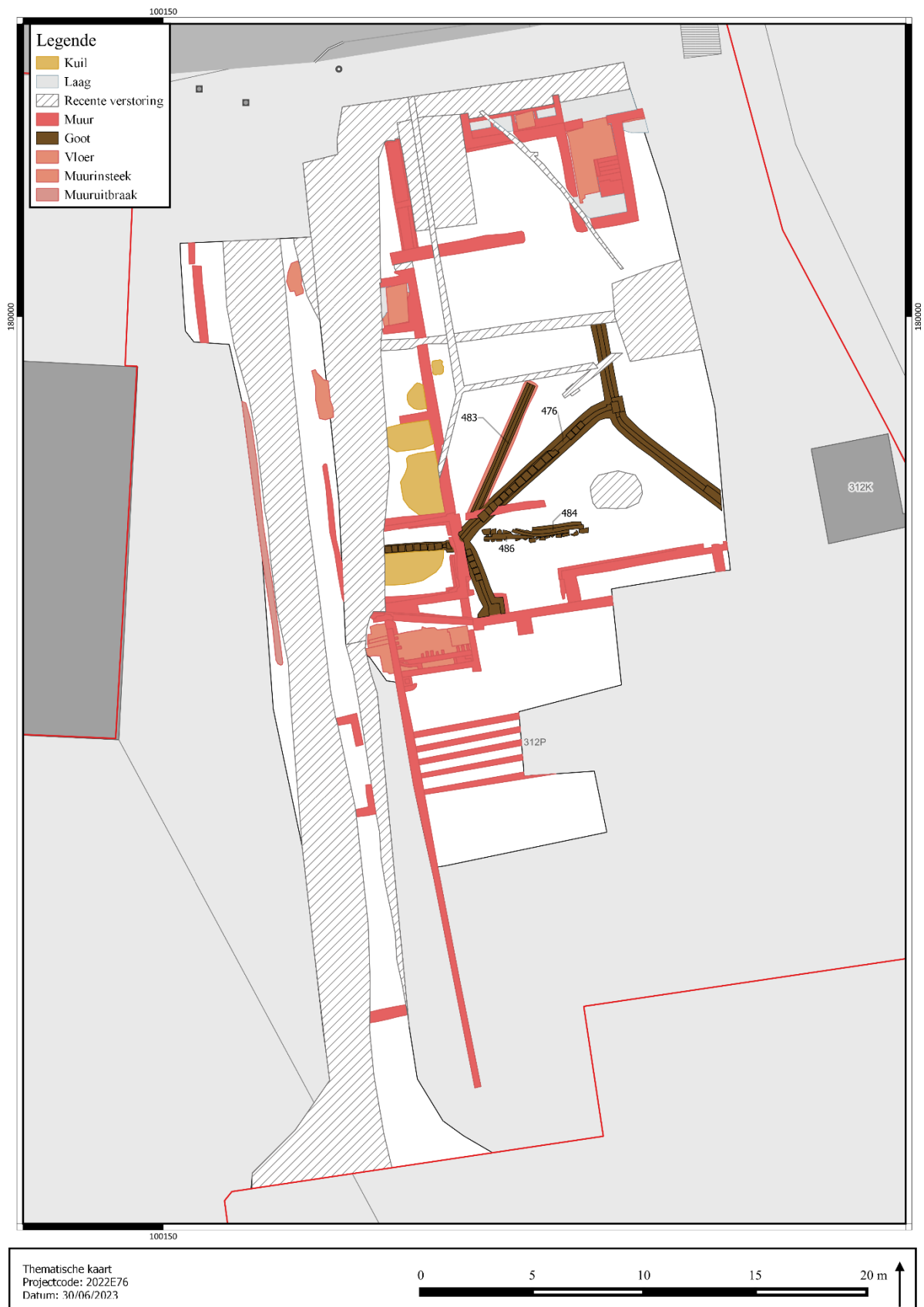
Verder werden ook natuurlijke verstoringen (S998) en recente verstoringen (S999) aangetroffen. De natuurlijke verstoringen werden gecontroleerd door middel van een doorsnede. Verder kregen ook een aantal van de natuurlijke en recente verstoringen aanvankelijk een spoornummer toegewezen. Het was pas tijdens het bewerken van die sporen dat kon worden vastgesteld dat het om een recente al dan niet natuurlijke verstoring ging.

Figuur 14: Thematische kaart van het noordelijke deel van de Markt.

Figuur 15: Thematische kaart van het zuidelijk deel van de Markt.

Figuur 16: Thematische kaart van de voortuin van het gemeentehuis.

2.2.1.5 Assessment van de archeologische site

Landschappelijk gezien kan het projectgebied gesitueerd worden in de zandleem- en leemstreek. Op basis van de beschikbare historische en cartografische bronnen kan gesteld worden dat het projectgebied een tweeledig karakter heeft. Het projectgebied is voor het grootste deel op de cartografische bronnen weergegeven als een open plein, dus vermoedelijk een markt. Het zuidelijke deel van het projectgebied vertoont aan westelijke zijden en in het zuiden aan de overkant van de Kasteeldreef wel bebouwing. Op basis van historische bronnen kan worden gesteld dat deze bebouwing ter hoogte van het plein zelf omstreeks 1880 werd afgebroken en waarna de rooilijn zijn huidige vorm kreeg. De bebouwing ter hoogte van de huidige voortuin van het gemeentehuis zou afgebroken zijn kort na de Eerste Wereldoorlog.

Nog op basis van deze bronnen en de reeds uitgevoerde vooronderzoeken kan gesteld worden dat het bodem een geringe vorm van verstoring heeft gekend gedurende het verleden. Desalniettemin zijn archeologische resten relatief tot vrij goed bewaard gebleven binnen het projectgebied. Dit laatste werd duidelijk aangetoond door het uitgevoerde proefsleuven- en proefputtenonderzoek.

Tijdens de uitgevoerde opgraving werd deze gegevens bevestigd. Er konden inderdaad gebouwrestanten worden aangetroffen die behoorden tot de vroegere rooilijn en de gesloopte bebouwing ter hoogte van de voortuin van het gemeentehuis. Daarnaast kon ook een vroegere bouwphase van de fontein in het noorden van het projectgebied herkend worden. Voorts kon een poel worden aangesneden, die de fontein naar alle waarschijnlijkheid voorafgaat. Nog in het noordelijke marktdeel werden verschillende diepe paalkuilen aangetroffen. Duidelijke gebouwplattegronden konden hierin evenwel niet herkend worden. Maar er kan uitgegaan worden van de aanwezigheid van een staande wip en alsook verschillende kraampjes die wijzen op het marktgebeuren.

De aangetroffen gebouwen ter hoogte van de gesloopte rooilijn hebben in de meeste gevallen geen duidelijke voorgangers. Op enkele plaatsen kon mogelijk een voorloper worden herkend. De archeologische resten binnen het projectgebied dateren vanaf de Romeinse tijd tot en met de nieuwste tijd, waarbij een overwicht ligt in de nieuwe tijden.

De genomen stalen, gerecupereerde vondsten en de spoorcombinaties helpen bij het beantwoorden van de verschillende onderzoeksvragen. Dit alles laat toe de site te plaatsen in tijd, aard en landschap. Zo kan de archeologische site bijdragen tot kenniswinst in het algemeen en de geschiedenis van Gavere in het bijzonder.

2.2.2 Strategie

2.2.2.1 Strategie voor verwerking.

Aangezien de opgraving in verschillende fasen verliep, gebeurde de verwerking ook wat gefaseerd. Na het beëindigen van elke veldwerkperiode werden alle opgravingsdata geadministreerd en gedigitaliseerd. Foto's werden in een database verwerkt. De foto's die gebruikt worden in het rapport worden voorzien van een digitaal fotobordje. Het vondstmateriaal werd gewassen, geteld, gewogen, gedetermineerd en eventueel gefotografeerd en getekend. De meetresultaten werden verwerkt tot een sporenplan, waarbij eventuele dateringen en faseringen aan werden toegevoegd. De verschillende sporen werden bestudeerd en uitgewerkt. Waar nodig werden de coupe- en profieltekeningen gedigitaliseerd en verwerkt tot afbeeldingen in Adobe Illustrator. Bepaalde sporen maakten deel uit van archeologische structuren. Deze werden in hun geheel uitgewerkt. Voor de aanwezige structuren werden aparte grondplannen gemaakt. Tot slot werden stalen uitgeselecteerd voor natuurwetenschappelijk onderzoek en de resultaten van hun analyse werden verwerkt in het eindverslag. Op basis van deze gegevens werd getracht een zo goed mogelijk beeld te vormen en antwoord te bieden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

De vondsten werden tijdens deze verwerking bewaard in het depot van Ruben Willaert nv. Alle ingezamelde archeologische vondsten en data zij, conform de overeenkomst tussen Ruben Willaert nv en de opdrachtgever, eigendom van deze laatste. Na indiening van het eindverslag zullen de stalen, vondsten en data worden overgedragen aan de opdrachtgever, welke deze zal deponeren bij het Archeocentrum in Velzeke. Deze laatste zal instaan voor het beheer van het archeologisch ensemble volgens artikel 5.2.1 van het Onroerenderfgoeddecreet.

2.2.2.2 Conservatiestrategie

Er worden geen vondsten opgenomen voor conservatie.

2.3 Interpretatie van het onderzochte gebied

2.3.1 Algemene beschrijving van het kader van de archeologische site⁶

2.3.1.1 Landschappelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Gavere, in de provincie Oost-Vlaanderen. De gemeente bevindt zich aan de Boven-Schelde, ten zuiden van Gent. In het noorden grenzend aan Semmerzake en Vurste, in het oosten aan Schelderode en Baaigem, in het zuiden aan Dikkelvenne en in het westen aan Asper met de Schelde als de grens tussen de beide.

Het projectgebied omgrent de Markt van Gavere, evenals aangrenzende percelen 312k, 312p en 312r. In het zuiden wordt het projectgebied begrenst door de Weverij en de Kasteeldreef en in het noorden door de Onderstraat.

Landschappelijk gezien is het projectgebied gelegen in de zandleem- en leemstreek. Gavere situeert zich op de grens van zandig en zandlemig Vlaanderen.

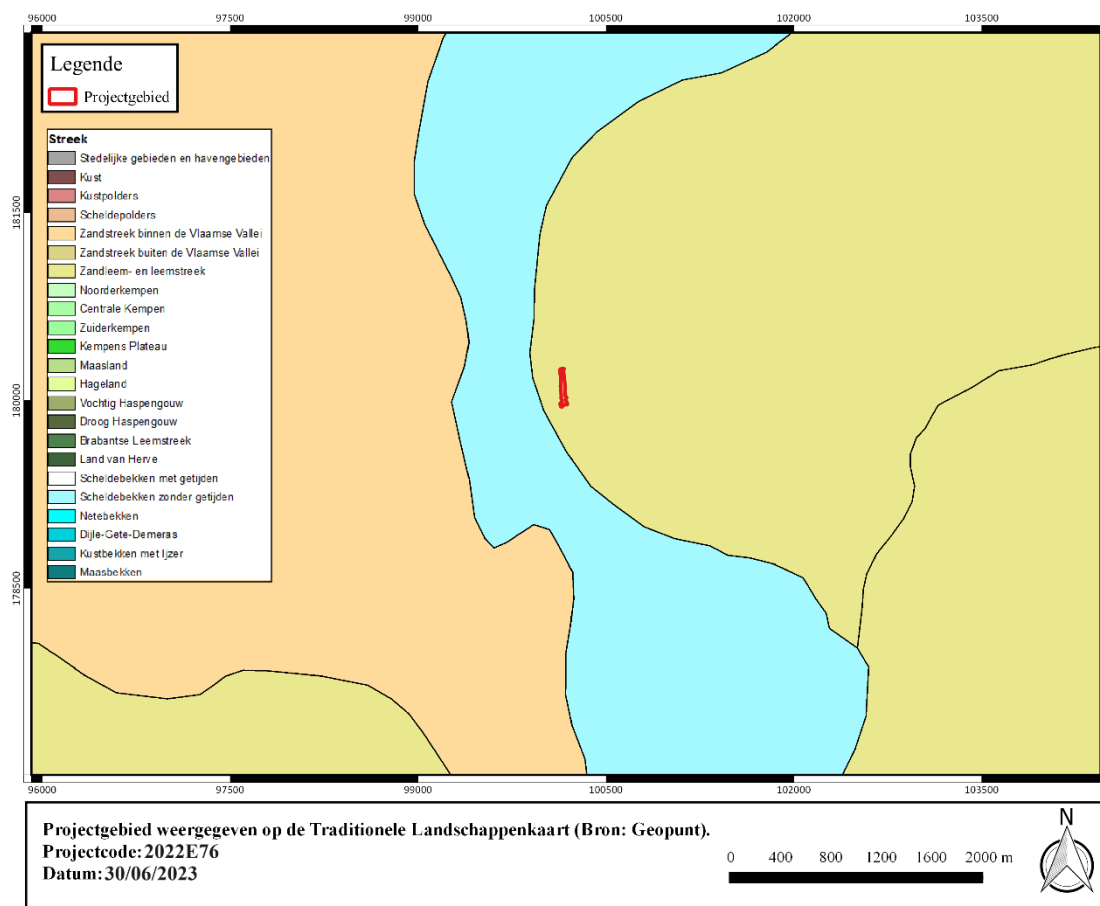
Het projectgebied is gelegen in het Dender-Schelde interfluvium. Tussen de Dender en de Schelde strekt zich een groot heuvellandschap uit. De noordelijke helling is vrij gelijkmatig en stijgt van 10 m TAW tot boven 65 m TAW. De noordelijke hellingsvoet wordt beschouwd als het pediment vlak van Wetteren. De westelijke helling van het interfluvium is zeer steil. Het projectgebied is gelegen aan de westelijke flank van dit plateau, ter hoogte van de steile helling richting het alluvium van de Schelde. Ca. 250 m ten noorden van het projectgebied situeert zich de beekvallei van de Leebeek die zich duidelijk insnijdt in het plateau en uitloopt in de Schelde.

Het lokaal hoogtemodel situeert het projectgebied op een hoogte van ca. 14,5 – 26,3 m TAW. Het projectgebied zelf helt sterk af naar het noordwesten, richting de Scheldevallei. Vermoedelijk is het projectgebied in het verleden reeds geëgaliseerd of in terras afgegraven om het terrein geschikt te maken voor de aanwezige bebouwing. De impact van deze reliëfwijziging op het bodemarchief kan op basis van de beschikbare bronnen niet bepaald worden.

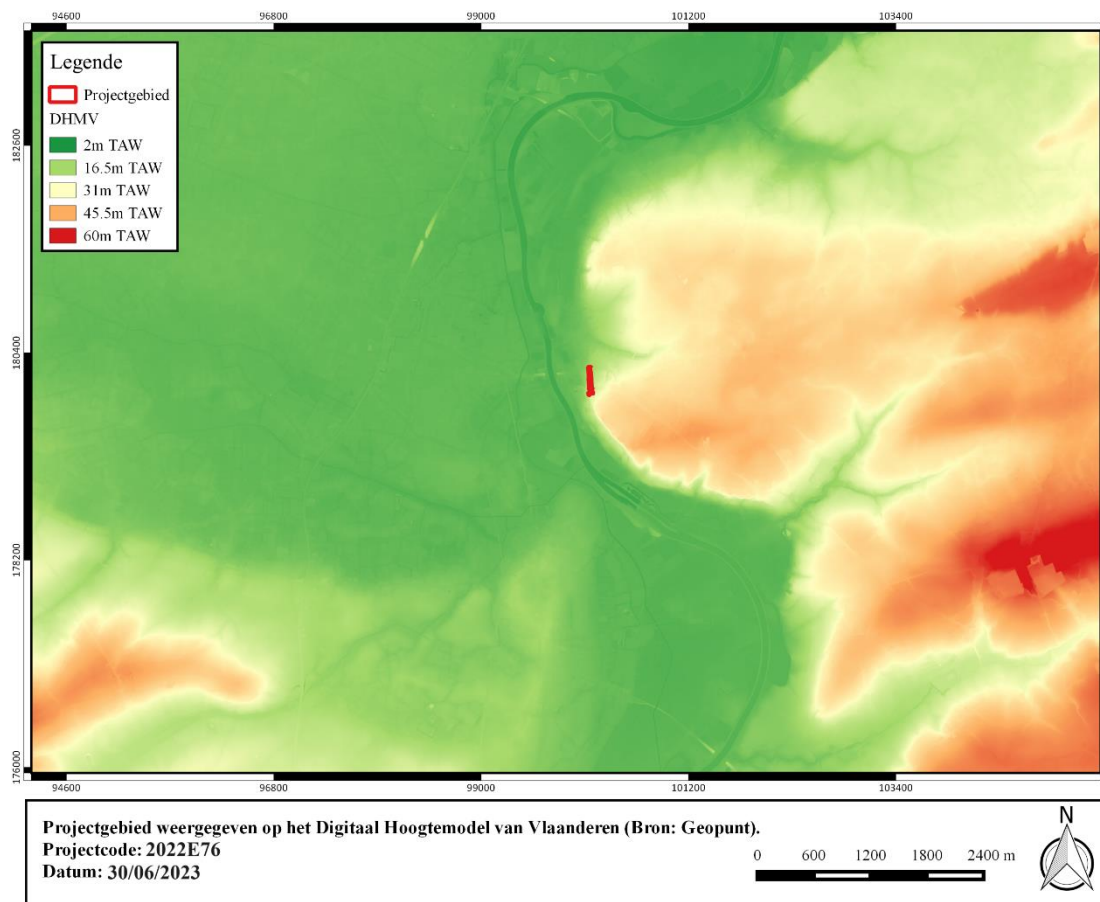
Hydrografisch gezien is het projectgebied gelegen in het Bovenscheldebekken, deelbekken Scheldemeersen.

De locatie op een hoger terrein op de rand van de uitgestrekte Scheldevallei, nabij de Leebeek, moet ongetwijfeld zeer aantrekkelijk geweest zijn voor rondtrekkende groepen jager-verzamelaars in de ruime omgeving.

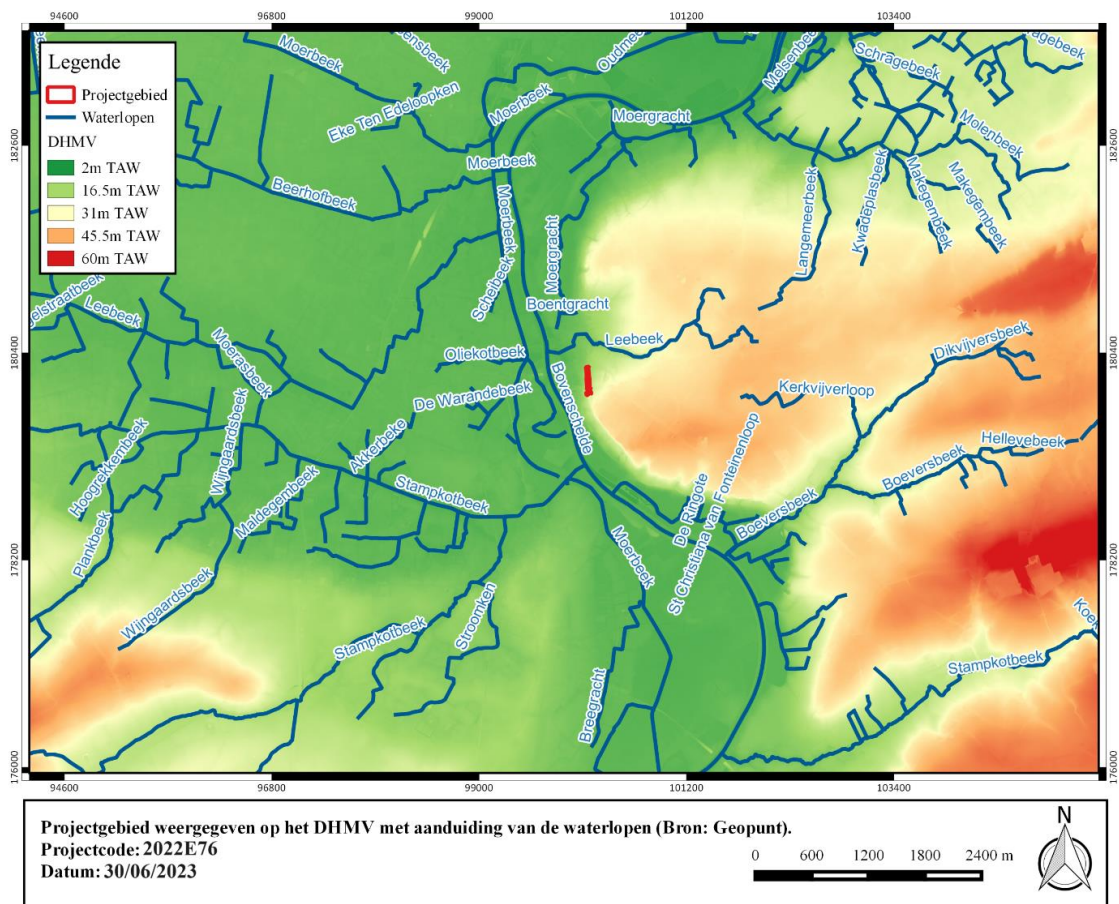
⁶ Zie bureauonderzoek met projectcode 2021C363.

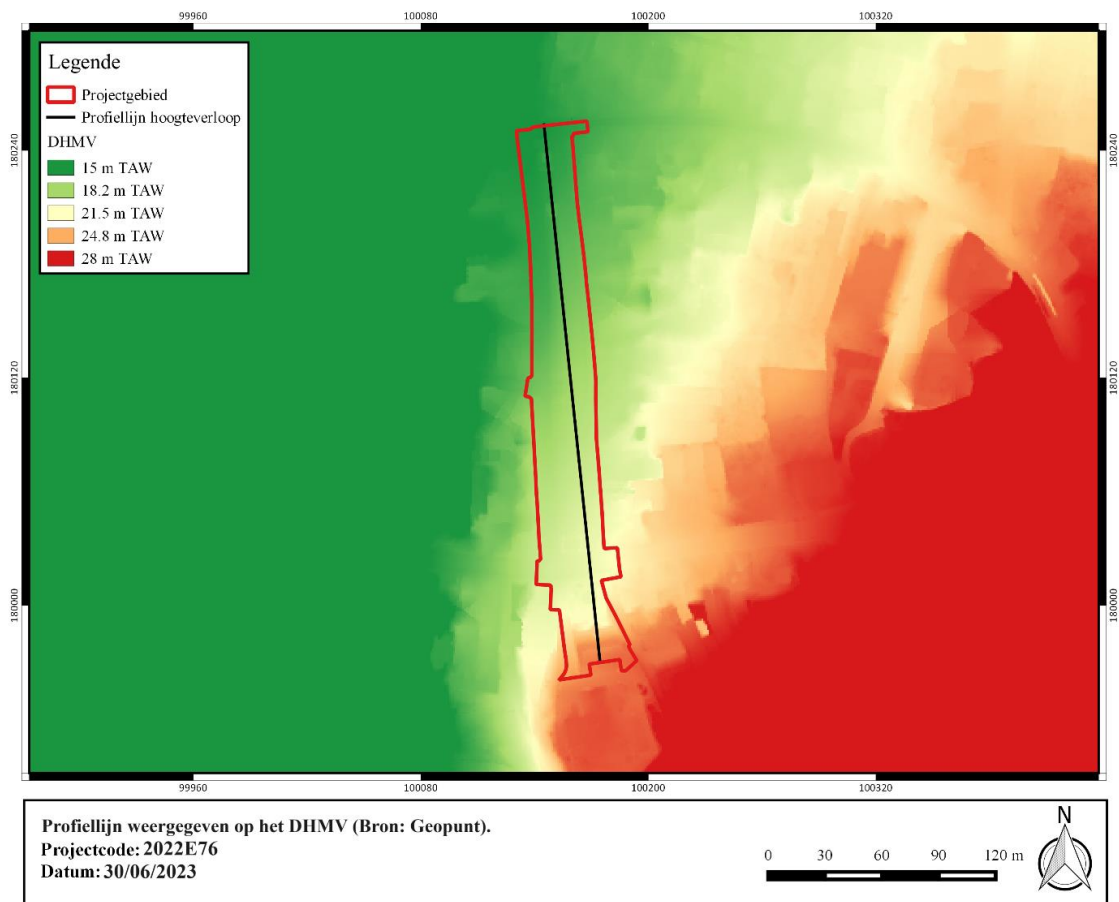
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Traditionele landschappenkaart (Bron: Geopunt).

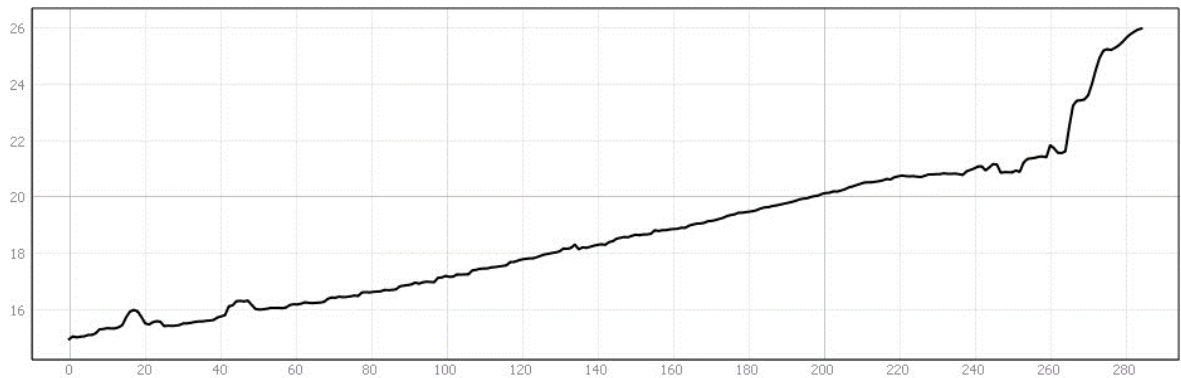
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Profiellijn weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).

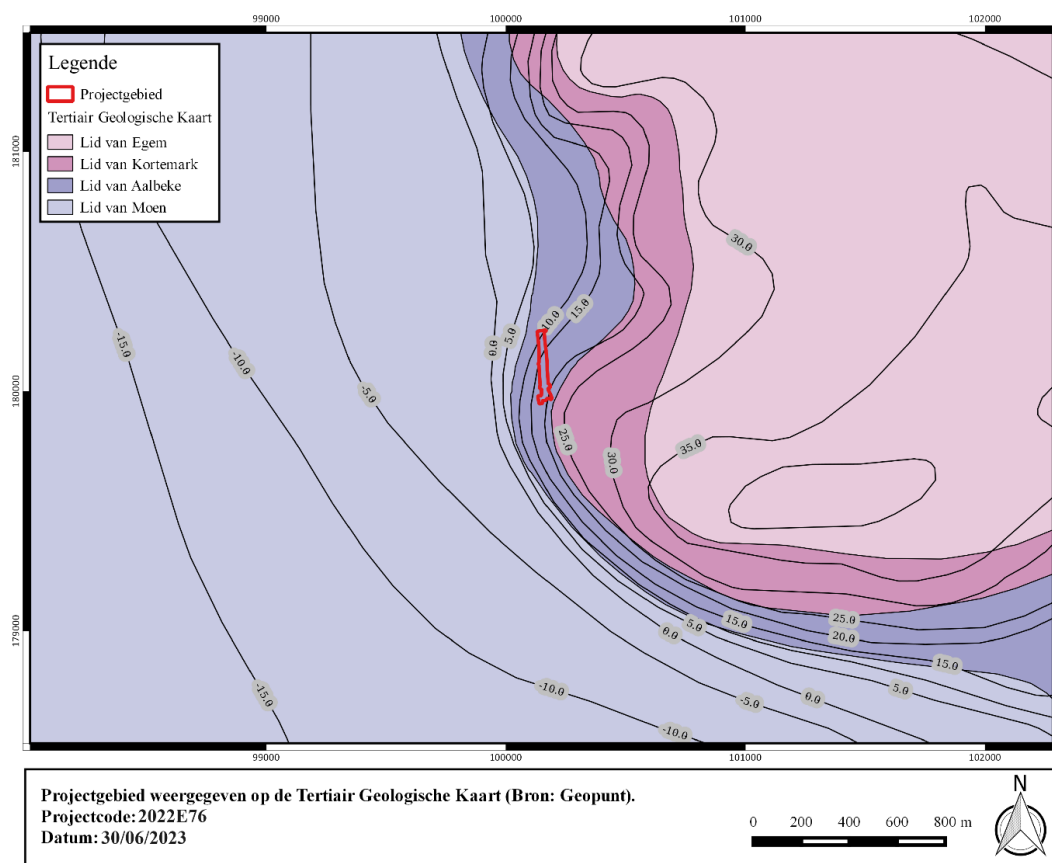

Figuur 21: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).

2.3.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Aalbeke** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

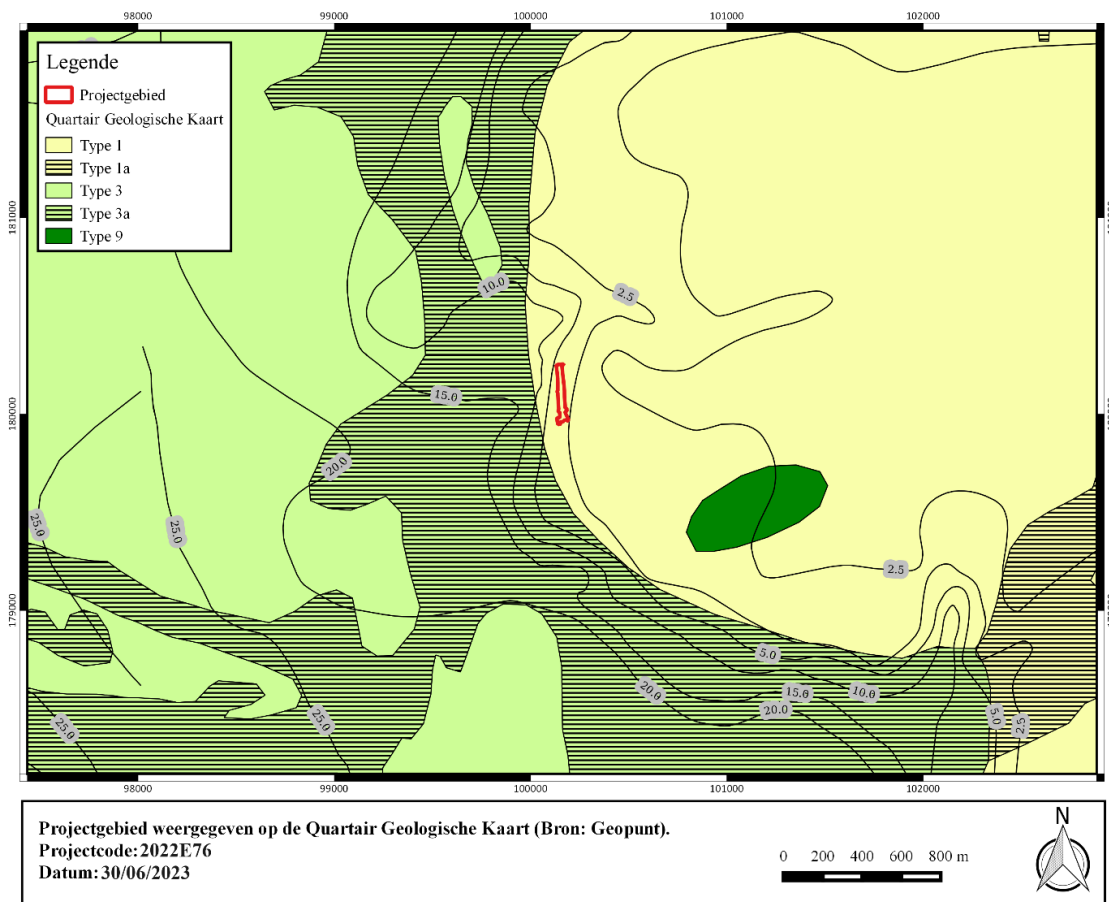
Het **Lid van Aalbeke** is een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt uitgebaat voor vervaardiging van bakstenen, dakpannen en siertegels.

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart.

2.3.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

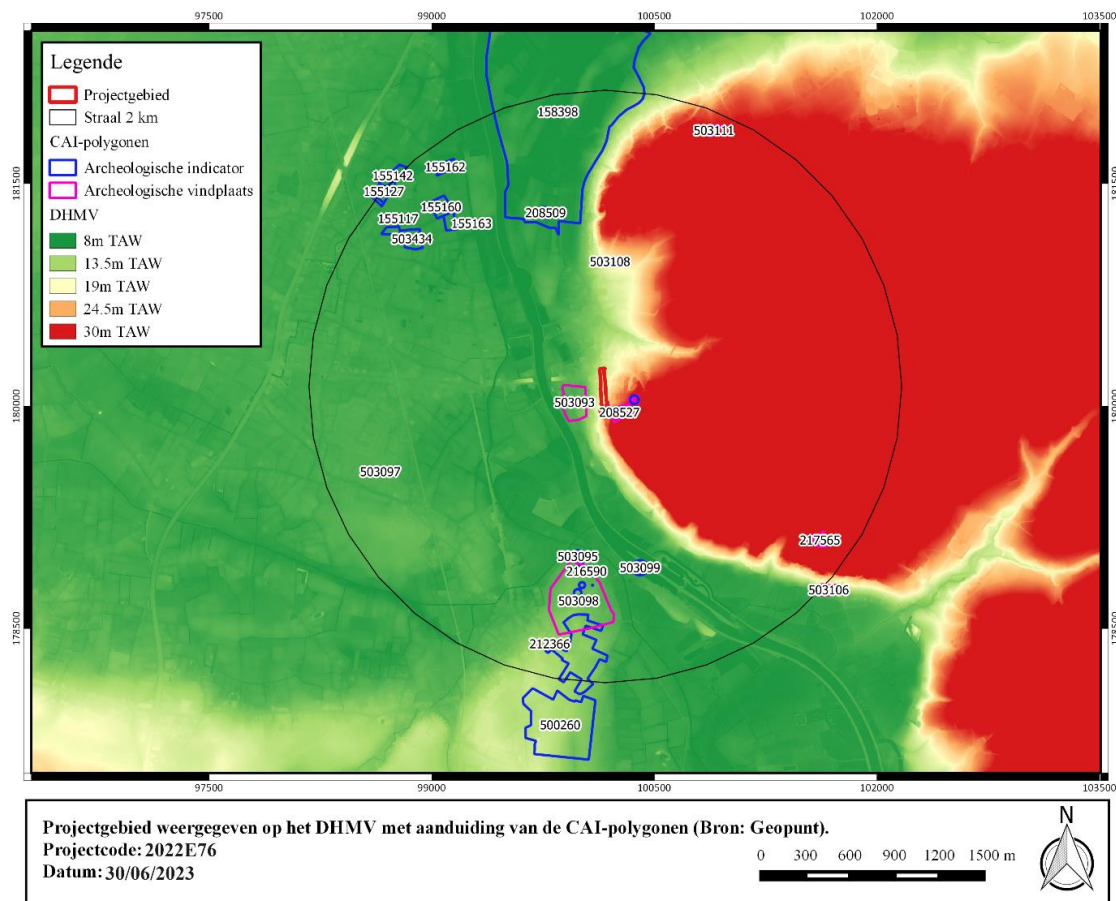

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart.

2.3.2 Historische en archeologische voorkennis

2.3.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Binnen de grenzen van het projectgebied zijn geen archeologische sites of indicatoren gekend. In de nabije en ruime omgeving wordt wel melding gemaakt van archeologische vindplaatsen. Iets ten zuiden van het projectgebied, op een terrein gelegen aan de Molenstraat, werden bij vlakdekkend onderzoek sporen aangesneden uit de metaaltijden, Romeinse periode en vroege middeleeuwen. Ook werden er vuurstenen gerecupereerd uit het mesolithicum. Verder zuidwaarts, in de Scheldevlakte, zijn bij verschillende onderzoekscampagnes sinds de jaren '70 van de vorige eeuw resten uit het mesolithicum en neolithicum onderzocht. Tevens zijn sporen van een Romeins enclos en grafveld blootgelegd. Daarnaast zijn ook de restanten van Merovingische inhumaties aan het licht gekomen. Ook bij veldprospecties en metaaldetecties op de terrassen langs de Scheldevallei en in de alluviale vlakte zijn materiële resten in kaart gebracht uit het mesolithicum alsook aardewerk uit de Romeinse periode en vroege middeleeuwen. Uit de combinatie van alle waarnemingen kan geconcludeerd worden dat de omgeving inderdaad zeer gunstig was voor zowel jagers-verzamelaars als vroege landbouwers. Er is sprake van zo goed als ononderbroken menselijke aanwezigheid sinds de steentijden.

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen.

In 1453 vond de Slag bij Gavere plaats (**CAI ID 158398**) waarbij strijd werd geleverd tussen het Gentse leger (ca. 30000 manschappen) en het Bourgondische leger (onder leiding van Filips de Goede, ca. 25000 manschappen). Het Gentse leger leed de nederlaag en verloor veel manschappen. De verliezen in het Bourgondische kamp waren vrij miniem. In de CAI zijn geen meldingen te vinden van archeologische relictten (sporen en/of vondsten) die gelinkt kunnen worden aan de Slag. De exacte locatie kan ook niet met zekerheid worden aangeduid. Het gaat om een afgebakende zone ten westen van de dorpskern van Semmerzake. De zone wordt grosse

modo begrensd door de Schelde-rivier in het westen, de Grenadierslaan in het noorden en de Grotenbroekstraat in het oosten. Momenteel zijn de terreinen voornamelijk in gebruik als weiland.

Op de kruising van de Pontweg en de Leebeek (**CAI ID 155162**) in Eke (Nazareth) werd lithisch materiaal (een werktuig) aangetroffen. Nog tijdens veldkartering werden in de Zonnestraat (**CAI ID 155142**, **CAI ID 155127** en **CAI ID 155117**) lithische werktuigen aangetroffen. Ook ter hoogte van de Pontweg (**CAI ID 155160**) werd een werktuig aangetroffen, alsook aan de Moerbeek (**CAI ID 155163**). Op een veld ter hoogte van de Bernstraat (**CAI ID 503434**) in Eke werden verschillende fragmenten aardewerk aangetroffen. Het gaat om scherven handgevormd aardewerk, mortaria, *terra sigillata* en enkele niet nader te identificeren scherven. Er is zit ook wat lokaal gedraaid aardewerk tussen. De *sigillata* zou dateren in de 2^e tot 3^e eeuw en dit aardewerk kan gerelateerd worden aan bewoning. Ter hoogte van de Aalbroekstraat 51 (**CAI ID 503108**) werd prehistorisch aardewerk aangetroffen.

Ter hoogte van de Hofvijverstraat en Moergracht (**CAI ID 208509**) kan op basis van luchtfotografie en ook op het DHMV een vierkante grachtstructuur worden herkend. Op de historische kaarten is echter niets waar te nemen.

Ter hoogte van de kruising van de Dorpstraat met de Duffelstraat (**CAI ID 503111**) werden tijdens een opgraving in 1933 heel wat archeologische resten aangetroffen en dit uit verschillende periodes. Het gaat onder meer om fragmenten van urnen uit de bronstijd alsook aardewerk uit de Romeinse periode. Uit de vroege middeleeuwen werd een vlakgraf opgegraven alsook een Frankische pot in grijszwarte klei met rouletteversiering. Er kon ook een Merovingische begraafplaats worden herkend (met ca. 25 urnen) en inhumatie. De combinatie crematie/inhumatie zou een Saksische of Friese invloed kunnen verraden. Daarnaast werden nog 3 glasfragmenten, 2 kralen, 2 bronzen beslagplaten, breedsax, 3 lanpunten, een bijl en een mes aangetroffen.

In 1985 werd net ten westen van het huidige projectgebied (**CAI ID 503093**) een veldkartering en opgraving uitgevoerd, naar aanleiding van een toevalsvondst in 1970. Uit de volle middeleeuwen werden de restanten van een waterburcht aangetroffen. Het gaat om een groot cirkelvormig complex met binnenplein en donjon. Over de voorloper is maar weinig gekend, waarschijnlijk betrof het een woonplaats met louter defensief en strategisch karakter. Omstreeks de 12^e eeuw werd het vlakbij de Schelde in Doornikse steen opgetrokken. In 1382 wordt het vermeld als burcht van verzet toen Filips van Artevelde met de Witte Kaproenen het kasteel belegerde. In 1453 vindt de Slag bij Gavere plaats. Tijdens de godsdienstoorlogen werd het gedeeltelijk in brand gestoken. In 1582 wordt het ingenomen door de Geuzen, waarna het door de prins van Parma wordt heroverd. Daarna komt het kasteel in de handen van Lamoraal van Egmont en wordt het door hem verwoest op het einde van de 18^e eeuw.

In een veld aan de Korenwind in Asper (**CAI ID 503097**) werden een 10-tal fragmenten protohistorisch handgevormd aardewerk aangetroffen, dit kan mogelijk in de ijzertijd gedateerd worden. Nog uit de ijzertijd zijn 2 cirkelvormige sporen die op basis van luchtfotografie kunnen worden herkend. Aan het Jolleveld in Asper (**CAI ID 503095**) werden tijdens veldkarteringen fragmenten van gepolijste bijlen, een dwarspijl, een gevleugelde pijlpunt en boor aangetroffen, allen uit het midden- of laat-neolithicum. Nog werd handgevormd aardewerk in de prehistorische techniek herkend.

Ter hoogte van de Landdijk in Asper (**CAI ID 216590**) gebeurde een vondstmelding. Metaaldetectie leverde een denier van het graafschap Vlaanderen op. De munt werd geslagen onder Marghareta van Constantinopel en Gwijde van Dampierre (1253-1300) en is zilver. Op

de voorzijde is het hoofd van een gehelmde soldaat te zien in een parelcirkel. Op de helm zijn 3 cirkels en pluimen te herkennen. 4 bolletjes achter het hoofd vormen een kruis. Op de keerzijde is een dubbel kruis met gekrulde punten in een parelcirkel te zien, met een puntje in het hart. Voorts kunnen tal van voorwerpen in de post-middeleeuwen (vermoedelijk allen 18^e-19^e eeuws): 2 lakenloodjes, 1 sleutel, 1 spijker, 2 ovale heiligenhangers, 2 vermoedelijke moeren, 1 vermoedelijk gespfragment met bolvormig uiteinde op de bewaarde zijde, 1 rechthoekige gesp, 1 gespplaatje met rivetgaatjes in 2 hoeken en aanzet van de hechting, 2 versierde beslagplaatjes, 2 beslagplaatjes met gecorrodeerde rivet, 1 onduidelijk plat gebogen staafje, een hoekvormig staafje en een plat cirkelvormig staafje. Voorts werden nog musketkogels aangetroffen, alsook een variëteit aan knopen, in alle formaten, alsook munten van verschillende ouderdom (post-middeleeuwen tot heden).

Nog werd door middel van metaaldetectie ter hoogte van de Hulstraat 27 (**CAI ID 212366**) een gesp uit koper aangetroffen. Ze kan gedateerd worden in de late middeleeuwen.

Ter hoogte van de Scheld kon een toevalsvondst worden geregistreerd (**CAI ID 503099**). Er werden verschillende resten teruggevonden, zoals resten van een mammoet, een polijststeen, talrijke silexen en een onversierde lanspunt. Uit de Romeinse tijd werd een houtenpalenstructuur herkend (oversteekplaats van de Schelde?), alsook aardewerk, visnetgewichten en een bronzen bikkell.

Verschiedende prospecties uitgevoerd in de vorige eeuw ter hoogte van het Jolleveld in Asper (**CAI ID 500260**) leverden heel wat vondsten op. Het gaat onder meer om lithisch materiaal uit het Neolithicum, aardewerk uit de vroeg-Romeinse periode, 2 randfragmenten van kookpotten en een bronzen Germaase armbrustfibula met puntogenversiering uit de laat-Romeinse periode, alsook diverse concentraties bouwpuin. Voor wat betreft de vroeg-middeleeuwse periode gaat het enerzijds om handgemaakt aardewerk met chamotteverschraling uit de Merovingische periode. Uit de Karolingische periode werd naast wat aardewerk ook een bronzen gelijkarmige fibula met puntcirkelversiering aangetroffen. De periode van de volle middeleeuwen is vertegenwoordigd in enkele glasvondsten en een grote hoeveelheid aardewerk.

Ter hoogte van de Nijverheidsstraat te Gavere (**CAI ID 217565**) werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, dat enkel sporen uit de nieuwste tijd opleverde.

Tijdens verschillend opgravingen uitgevoerd in de vorige eeuw aan het Jolleveld in Asper (**CAI ID 503098**) werden resten aangetroffen uit verschillend periodes. Uit het laat-neolithicum werd een silo aangetroffen. Uit de vroeg-Romeinse periode werden enkele paalsporen en een gracht herkend, alsook 2 waterputten. Het betrof 1 ronde waterput opgebouwd uit vlechtwerk alsook een rechthoekige houten waterput met als beschoeiing verticale planken en balken. Voor wat de midden-Romeinse periode betreft gaat het een omheiningssysteem met parallelle grachten en een houten wering, alsook kuilen, paalsporen (geen plattegronden te herkennen), een waterput en sporen van ijzerbewerking. Op 200 m van de bewoningssporen kon een grafveld aangetroffen worden (150-250 na Chr.) Dit grafveld werd slechts gedeeltelijk opgegraven en één van de graven bevond zich binnen de nederzetting. Uit de laat-Romeinse tijd konden enkele geïsoleerde paalsporen en kuilen aangetroffen worden. De vroege middeleeuwen zijn vertegenwoordigd door een grafveld uit de Merovingische periode.

Ter hoogte van de Sint-Christianastraat (**CAI ID 503106**) werd in de jaren 80 van de vorige eeuw een opgraving uitgevoerd waarbij verschillend vondsten werden aangetroffen. De oudste vondsten dateren uit de metaaltijden. Het betreft aardewerk en een fragment van een gepolijste vuurstenen bijl, dat werd aangetroffen in een laat-middeleeuwse tuflaag. Uit de vroege middeleeuwen werden een aantal grondsporen aangetroffen, het gaat om een tweetal greppels

en diverse paalgaten. Dit zou mogelijk kunnen gerelateerd worden aan de hofstede van Anchin. Deze hofstede en kapel werden vermoedelijk gebouwd op de plaats van een klooster dat zou gesticht zijn in de 8ste eeuw en dat verdween in de 11^e eeuw. Van het klooster zelf zijn nog geen sporen teruggevonden. Uit de middeleeuwen is een laat-middeleeuwse tuflaag aangetroffen, de grond zou mogelijk afkomstig zijn van een grafveld in de onmiddellijke omgeving. De aangetroffen vroegmiddeleeuwse sporen werden oversneden door een kuil, greppel en gracht uit de late middeleeuwen.

Net ten oosten van de voortuin van het huidige gemeentehuis, ter hoogte van de Molenstraat (CAI ID 208527) werd ca. 10 jaar geleden een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd, gevolgd door een opgraving. Tijdens het vooronderzoek werden resten aangetroffen uit verschillende periodes: verschillende sporen uit de ijzertijd, het gaat om kuilen, paalsporen en greppels uit de ijzertijd. Daarnaast kunnen ook sporen uit de Romeinse periode alsook (vroeg) middeleeuwen herkend worden. In de noordoostelijke hoek konden muurresten herkend worden die grotendeels dateren uit de 19^e eeuw. De oudste kern van een bijgebouw gaat mogelijk terug tot op de 17^e eeuw. Dit vooronderzoek resulteerde in een vlakdekkende opgraving, dit enkel in de centrale zone van het volledige projectgebied. De bodemopbouw varieerde sterk in dit deel. Er bleek naast een recente en oude ploeglaag ook nog colluvium aanwezig te zijn. Het projectgebied is gelegen op de flank van een uitgesproken helling, dus dit dient enigszins niet te verwonderen. Het colluvium had een eerder grillige opbouw of stratigrafie en was mogelijk gefaseerd opgebouwd. Op basis van geplaatste profielen kon gesteld worden dat het colluvium driefasig zou zijn, de originele bodem bestaat uit zandleem. Vermoedelijk dateren de afzettingen uit het midden- en/of laat-Holoceen, maar laat-Glaciaal colluvium kon eveneens niet worden uitgesloten. In dit colluvium werd aardewerk vanaf de (midden-)ijzertijd tot post-middeleeuwen verzameld. Vermoedelijk kan het colluvium in het Holoceen gedateerd worden en is het van antropogene oorsprong. Ze markeren de vroegste ontbossing/ontginning in het gebied.⁷Tijdens de opgraving werden 133 sporen aangetroffen. Het gaat om antropogene en natuurlijke sporen, zoals (paal)kuilen (waaronder enkele afvalkuilen), greppels en verschillende post-middeleeuwse sporen (muurresten van een hoeve die zichtbaar is op zowel de Ferraris- als de Popp-kaart). Vermoedelijk werd binnen het projectgebied de rand van een nederzetting aangesneden. Er konden geen duidelijke bewoningssporen worden aangetroffen, dit bevindt zich vermoedelijk meer naar het zuiden, hoger op de helling. Het vondstmateriaal wijst voornamelijk op activiteit in de midden-ijzertijd. Enkele vondsten kunnen in de Romeinse periode en middeleeuwen gedateerd worden.⁸

2.3.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Bij een archeologische opgravingscampagne (2015) ca. 150 m ten zuiden van het projectgebied zijn zowel sporen uit de steentijd, ijzertijd en Romeinse tijd aangetroffen. tal van archeologische vondsten wijzen op een menselijke aanwezigheid in de regio vanaf het finaal-paleolithicum.

De oudste vermelding van Gavere dateert uit het begin van de 10^e eeuw als ‘*Gauere*’, van het Germaanse ‘*Gabra*’ of moeras. Gavere situeert zich op de rechter Schelde-oever aan de westzijde van het graafschap Brabant. Na 843 behoorde het tot Lotharingen en het graafschap Brabant. Het dorp ressorteerde onder kasselrij van het Land van Aalst dat na de aanhechting bij Vlaanderen (in 1048) een apart bestuurlijk, gerechtelijk-fiscaal district werd. De heerlijkheid Land van Gavere gaf zijn naam aan één van de oudste en rijkste families van het graafschap Vlaanderen. De heren van Gavere, waarvan de belangrijkste de voornaam Raas droegen, waren tot de Franse overheersing betrokken bij alle belangrijke momenten van onze geschiedenis

⁷ Gierts 2017, 32.

⁸ Gierts 2017, 71.

(oorlogen, kruistochten, stichtingen van kloosters, ...). Onder Jacob van Luxemburg werd de heerlijkheid in 1518 tot graafschap verheven en in 1540 werd het een prinsdom onder de familie van Egmont met als belangrijkste prins Lamoraal van Egmont, die in 1568, samen met graaf Hoorne te Brussel onthoofd werd. De laatste heer van Gavere was Casimir Pignatelli.

Op kerkelijk gebied was Gavere afhankelijk van het bisdom Kamerij en sinds 1559 van het bisdom Gent. Het patronaat van de kerk behoorde aan de benedictijnenabdij van Sint-Aubertus van Kamerijk.

Het slot van de heren van Gavere gaat terug tot de 12^e – 13^e eeuw en was gebouwd langs de Schelde als bolwerk tussen Gent en Oudenaarde. Het is gekend dankzij een gravure in Sanderus' *Flandria Illustrata*. Deels omwille van de strategische positie werd het slot herhaaldelijk belegerd, o.a. gedurende de slag van Gavere in 1453. Het kasteel was reeds in verval geraakt gedurende de 16^e eeuw en werd in 1658 ontmanteld.

De Slag bij Gavere op 23 juli 1453 vormt het eindpunt in de 'Grote Gentse Oorlog', die 6 jaar duurt. Bij die slag verloren heel wat inwoners van Gavere (toen een dorp van 500 inwoners) en Asper het leven, ze vormden de bondgenoten van de opstandige Gentenaars, die het onderspit moesten delven. In 1382 huwt Margareta van Male, erfdochter van Vlaanderen, met de eerste hertog van Bourgondië, Filips de Stoute, waardoor Vlaanderen onder Bourgondische heerschappij komt te liggen. De derde hertog in de rij, Filips de Goede (1419-1467), zet de centraliserende politiek van zijn grootvader en vader, Jan zonder Vrees, verder zette. Hij zorg voor de eerste vereniging van de Nederlandse gewesten (toen ook al gekend als 'België'). Hij gebruikt hiervoor diplomatie, huwelijken, wapengeweld en geld en brengt op die manier Vlaanderen, Brabant, Zeeland, Holland, Namen, Henegouwen en Luxemburg samen. Dit staat los van Frankrijk en Duitsland. Hiervoor heeft hij natuurlijk budget nodig en dat vormt de aanleiding voor het conflict met de Gentenaars. Gent was toen de grootste stad van Vlaanderen (ca. 60000 inwoners). Ze wilden koste wat kost een deel van het graafschap onder eigen controle houden. Filips de goede was al op eerder protest gestoten bij andere steden, maar de Bourgondiërs konden altijd zonder bloedvergieten tot een akkoord komen. Hier ging het niet lukken. De Gentenaars nemen verschillende kastelen, waaronder dat van Gavere in en de hertog schiet in actie. Hij trekt met een groot leger begin juni 1453 door Vlaanderen en slaat kamp in Gavere. Ze willen eerst het kasteel van Gavere innemen, vooraleer op te rukken naar Gent zelf. Daar barst de strijd los en wanneer de buskruitvoorraad van de Gentenaars dreigt te ontploffen, ontstaat er paniek. Veel soldaten slaan op de vlucht en hiervan maken de Bourgondiërs dankbaar gebruik. Veel soldaten springen in de Schelde en verdrinken, anderen worden genadeloos afgemaakt. Gent moest nadien een groot deel van zijn vrijheden opgeven en de Bourgondiërs konden zo hun positie in de Nederlanden versterken. Het standbeeld van de rouwende Gentse krijger 'Valeir' dient als herdenking aan de Slag bij Gavere (opgericht in 1953).

De ligging van Gavere aan de Schelde bepaalde tevens de historisch-economische ontwikkeling van het dorp. De burcht vormde een halteplaats op het kruispunt van de Schelde met de landwegen en was belangrijk als tol- en oversteekplaats. Het dorp ontwikkelde zich op de zuidwestelijke helling in de schaduw van de burcht. Naast het strategisch belang was het ook economisch belangrijk als tol- en oversteekplaats. Reeds in de 15^e eeuw werden hier markten gehouden en vanaf 1628 was er een jaarmarkt.

De aanwezigheid van machtige heren en de nabijheid van Gent met zijn economische privileges en andere marktplaatsen zoals Oudenaarde en Pamele waren mogelijke oorzaken waarom Gavere niet kon uitgroeien tot stad.

Het dorp Gavere was het centrum van de gelijknamige baronie die de parochies Gavere, Baaigem, Dikkelvenne, Hermelgem, Nederzwalm, Munkzwalm, Meilegem, Paulatem, Sint-Maria-Latem, Semmerzake, Vurste, Wassene, Sint-Denijs-Boekel en Welden omvatte. Zelf in Henegouwen en het huidige Frans-Vlaanderen hebben de heren van Gavere, vooral door het sluiten van huwelijken, verschillende machtsposities verworven.

Naast de landbouw was de handel en de ambachtelijke bedrijvigheid reeds vrij vroeg belangrijk. De wekelijkse markt en de jaarmarkten waren gericht op het hinterland ten oosten van de Schelde. In de 18^e eeuw was ca. de helft van de bevolking tewerkgesteld in de linnennijverheid. Gedurende de 19^e eeuw kwamen steenbakkerijen tot ontwikkeling langs de Schelde.⁹

2.3.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

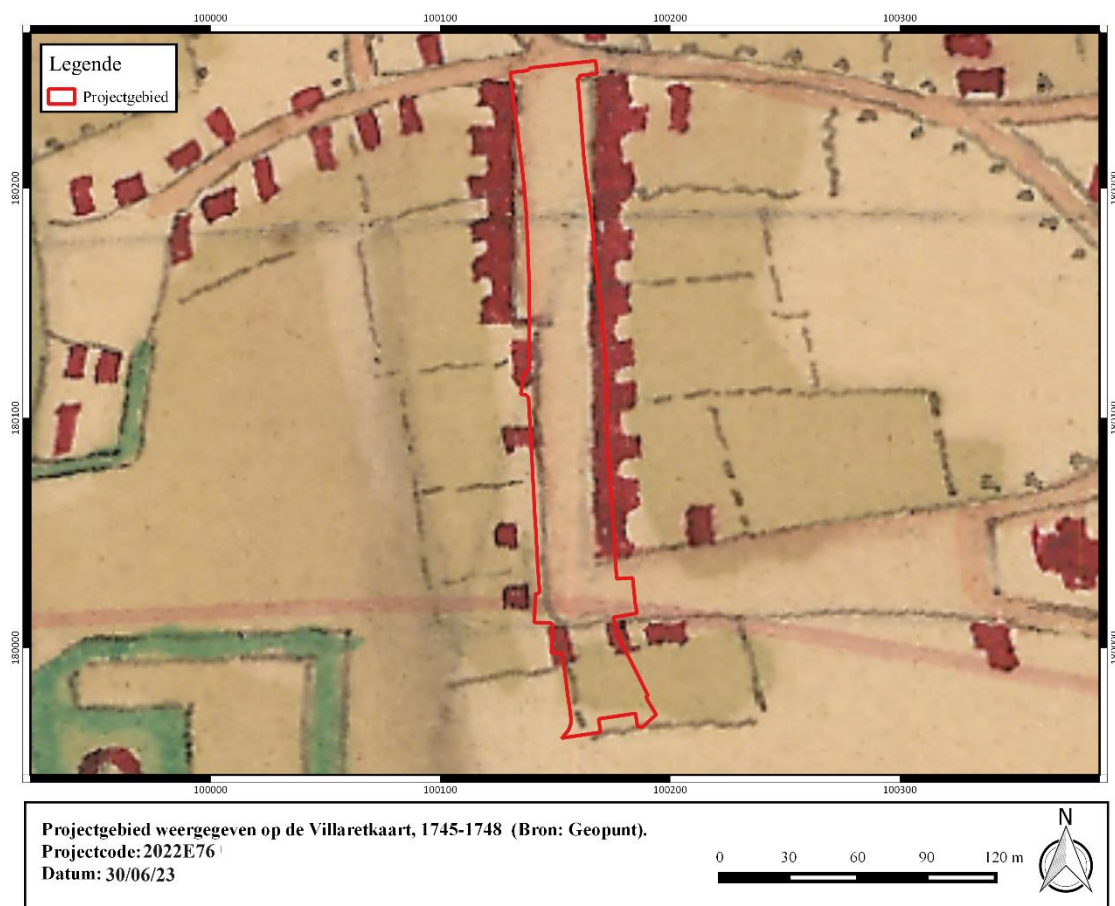
Het zicht op Gavere in Sanderus' *Flandria Illustrata* toont duidelijk de kerk en het voormalig kasteel. In de verte is de bebouwde dorpskern van het dorp waar te nemen. Gelet op de ligging van het projectgebied ter hoogte van de dorpsweefsel is er een verhoogde trefkans op bewoningssporen vanaf de middeleeuwen.

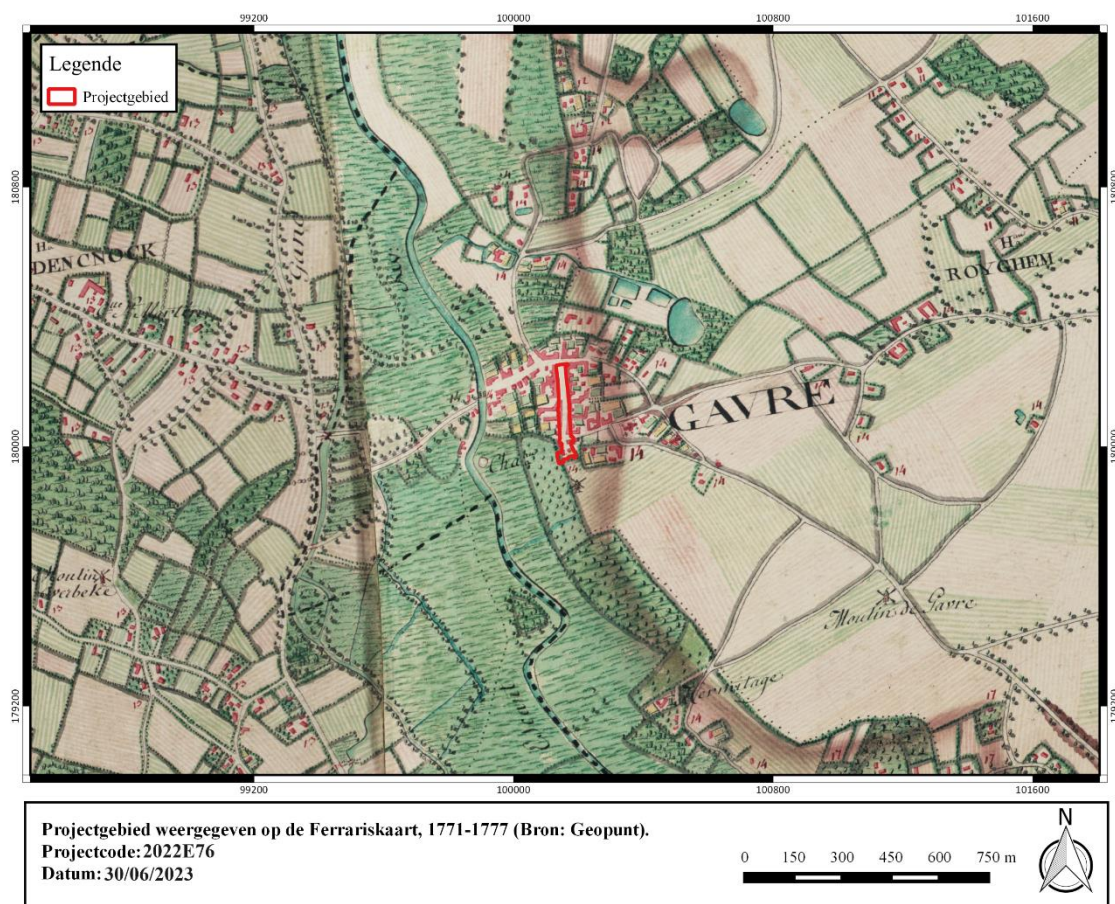
Figuur 25: Zicht op Gavere, Sanderus' *Flandria Illustrata*, ca. 1640 (Bron: universiteitsbibliotheek Gent).

Het projectgebied is weergegeven op zowel de Villaretkaart uit 1745-1748 en de Ferrariskaart uit 1771-1777. De markt neemt de vorm aan van een brede langwerpige weg, waarlangs de meeste bebouwing situeert. Het noordelijke deel van de markt heeft reeds dezelfde contour als tegenwoordig. In het zuidelijke terreindeel echter, is duidelijk te zien dat de westelijke huizenrij inspringt tot binnen de projectgrenzen. Deze huizenrij binnen de grenzen van het projectgebied is ook duidelijk te zien op de Primitieve Kadasterkaart (1830), Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) en de Poppkaart (1842-1879). Omstreeks 1880 werd er tussen de Nieuwstraat en de Kasteeldreef een nieuwe rooilijn gerealiseerd, waardoor het zuidelijk deel van de markt even breed werd als het noordelijke deel. Hierbij verdween een volledige huizenrij onder de huidige markt. De restanten van de oorspronkelijke gebouwen – vermoedelijk met middeleeuwse oorsprong – situeren zich dus binnen de projectgrenzen. Op de topografische kaart van 1879 is te zien dat de bebouwing aan de westzijde van de markt tussen de Kasteelstraat en de Nieuwstraat reeds volledig gesloopt is. De wijziging van de rooilijn zou kort daarna plaatsvinden. Op de topografische kaart van 1893 is de huidige vorm van de markt reeds te zien. Op de 19^e-eeuwse kaarten is reeds de arduinen fontein waar te nemen in het noordelijke deel van de markt. Deze fontein dateert uit 1870 en is beschermd als monument.

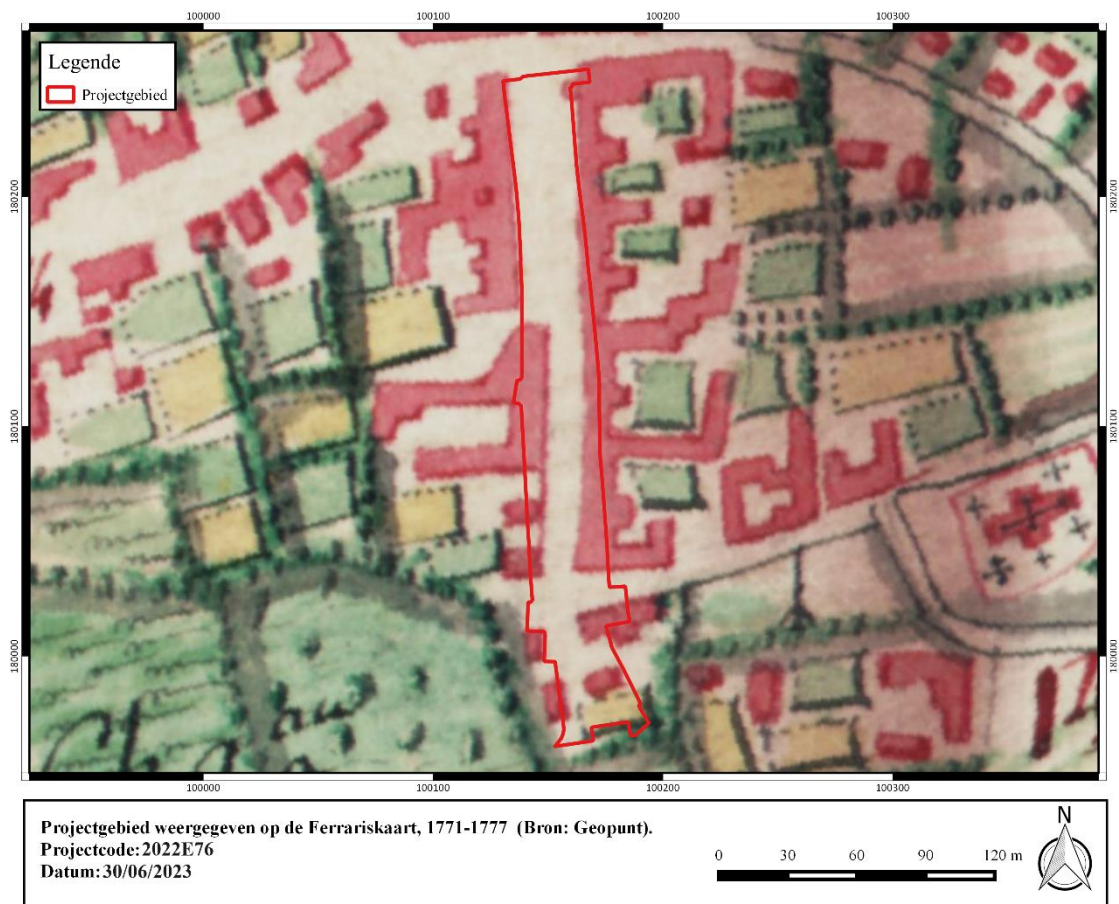
⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13227>, <https://www.canonvanvlaanderen.be/events/de-slag-bij-gavere/>, <https://www.gavere.be/vrije-tijd/erfgoed/lokale-geschiedenis>

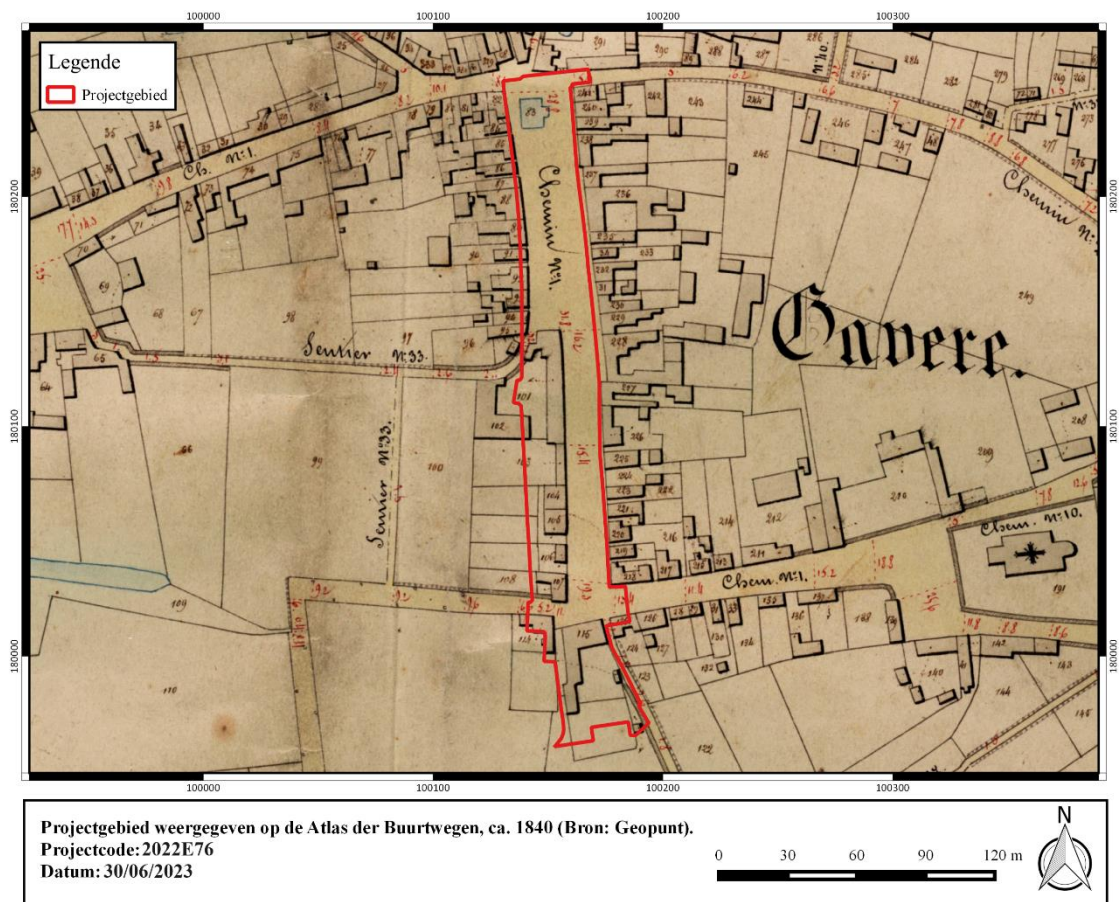
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart (1745-1748).

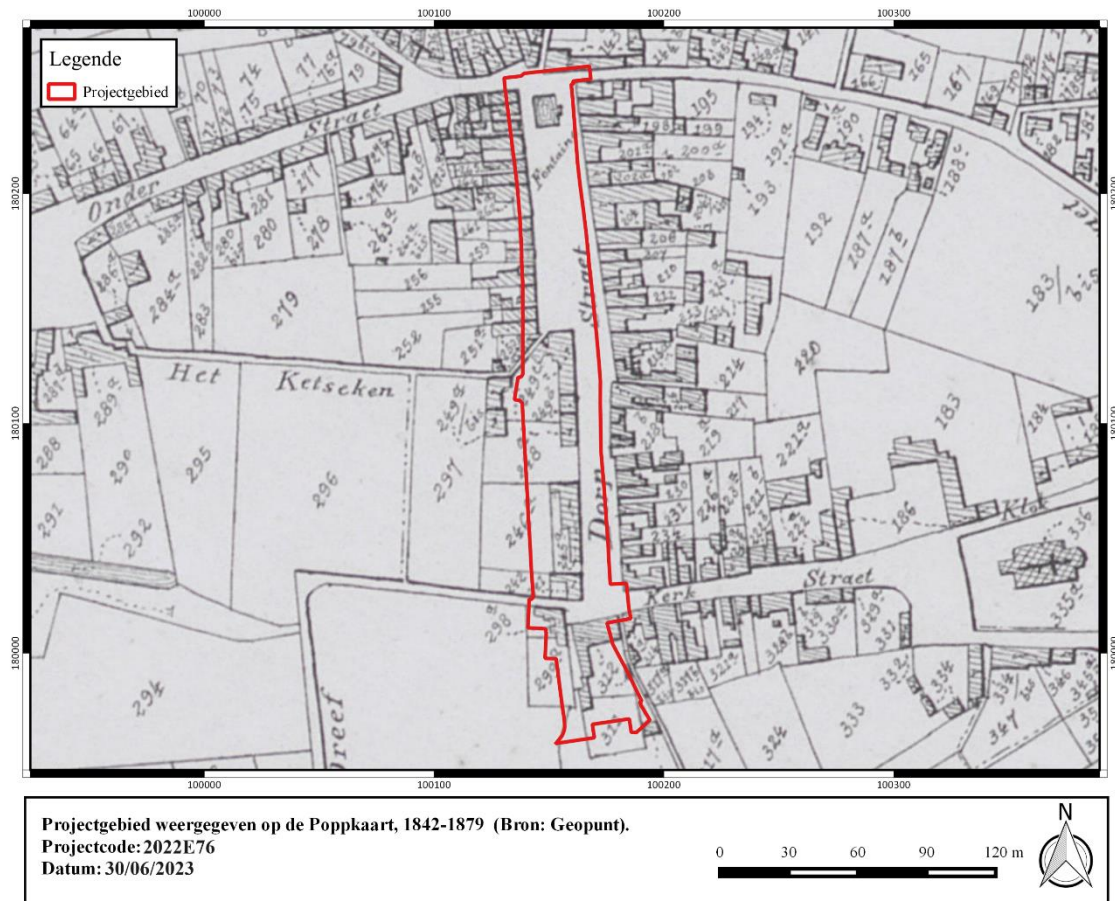
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777.

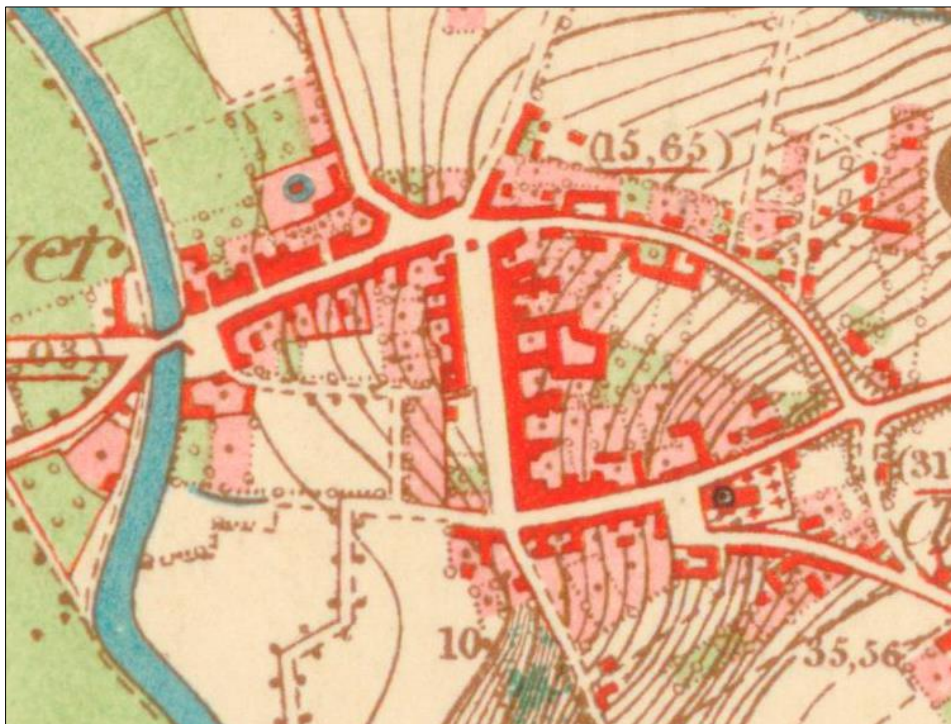
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777.

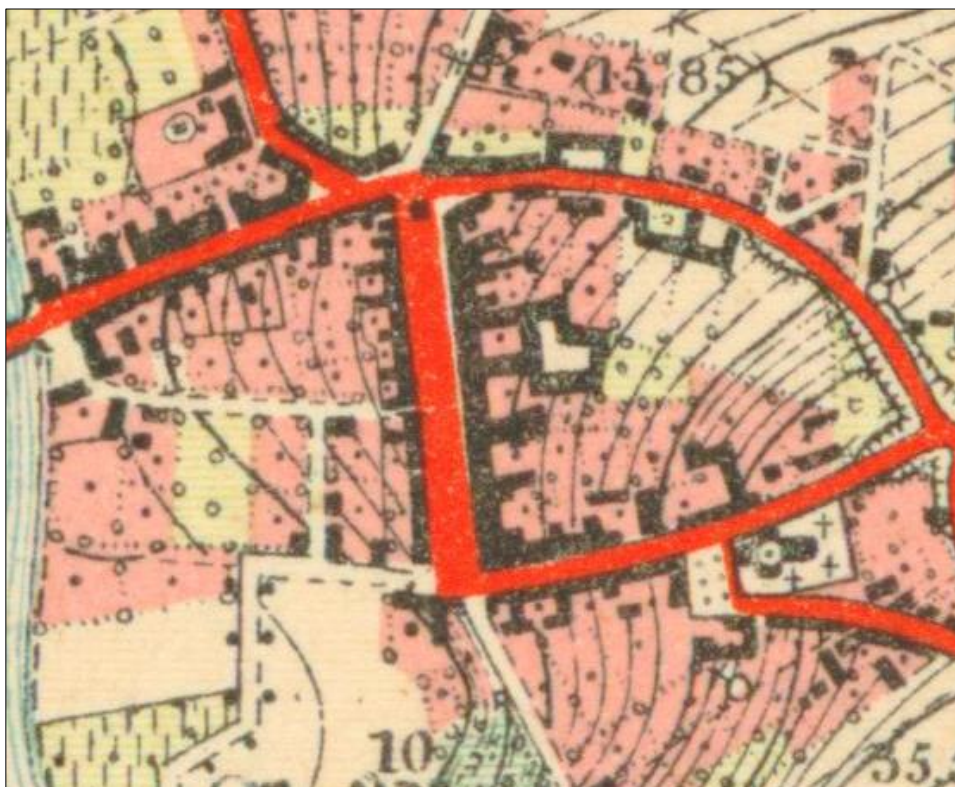
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840.

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879.

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België van 1879 (Bron: NGI Cartesius).

Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1879 (Bron: NGI Cartesius).

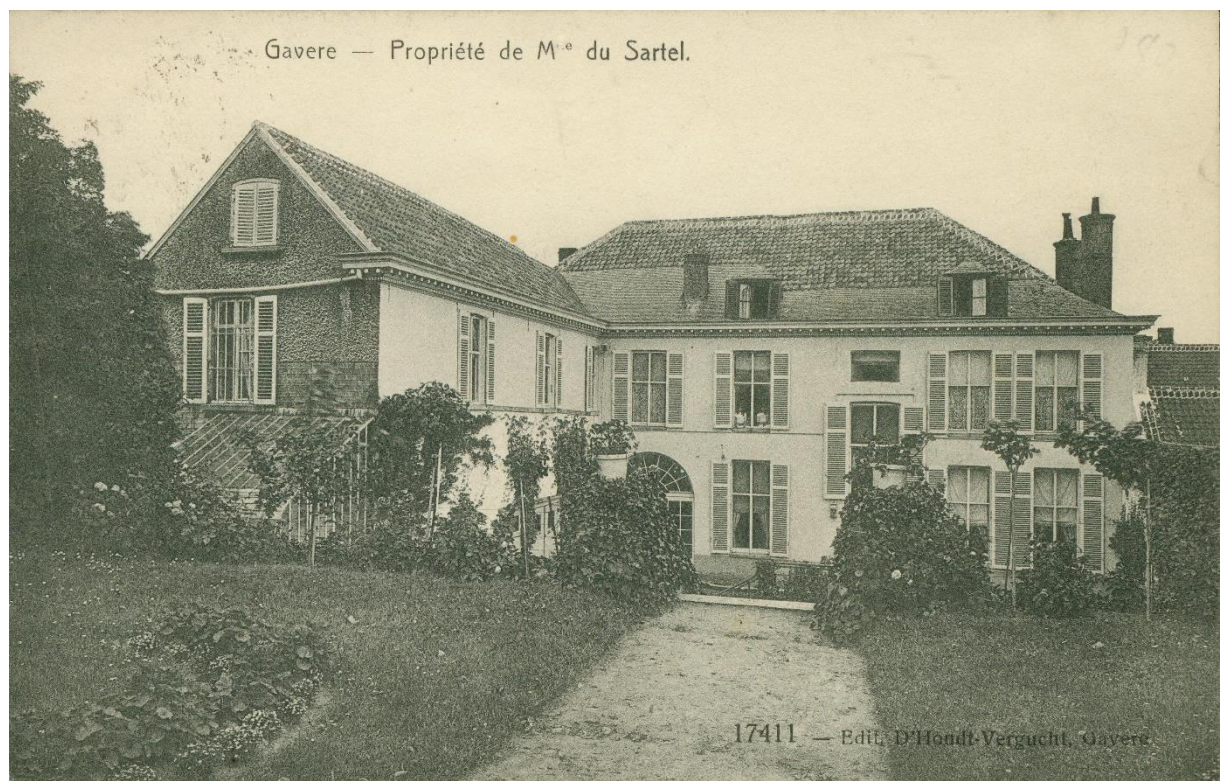
Op de Villaret- en Ferrariskaart is geen bebouwing te zien ter hoogte van de huidige voortuin van het gemeentehuis. Dit is zo voor het volledige uiterste zuidelijke deel van het projectgebied. Op de Atlas der Buurtwegen en Popp-kaart is wel reeds bebouwing op te merken, aan de kant van de kasteeldreef. Op basis van historische bronnen is geweten dat er zich ter hoogte van dit deel van het projectgebied een villa bevond. Het gaat om de *villa du Sartel*, die gebouwd werd omstreeks 1850 door generaal Du Sartel en naar hem werd vernoemd. De villa zou vernietigd zijn tijdens beschietingen op het einde van de Eerste Wereldoorlog. Nadien werd onder meer met de restanten van deze villa, hogerop de helling een nieuwe villa geplaatst. Deze doet vandaag dienst als gemeentehuis. Van de oorspronkelijke *villa du Sartel* is enkel het koetsgebouw bewaard gebleven, dat nu dienst doet als 'Poort' (toeristisch onthaalpunt).

De villa die werd gebouwd bovenaan de helling kreeg de naam *villa Nève de Mévergnies*. Het gebouw werd opgetrokken naar een ontwerp van de Gentse architect D'Hooghe als privé-woning voor de familie D'Heye. Ze werd opgetrokken in de cottage-stijl in 1926. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de villa ingericht als *Feldengendarmerie*. In 1959 kwam de villa in het bezit van het gemeentehuis. Op historische foto's is aan de rechterzijde ter hoogte van de zuid-westzijde een zonneterras op te merken. Dit werd later afgebroken voor de aanleg van een parkeerplaats voor de burgemeester. De villa werd genoemd naar de notaris Renaud Nève de Mévergnies.¹⁰

¹⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/35987>

Figuur 33: Zicht op het Marktplaats met de villa Du Sartel.

Figuur 34: Achterzijde van de villa Du Sartel.

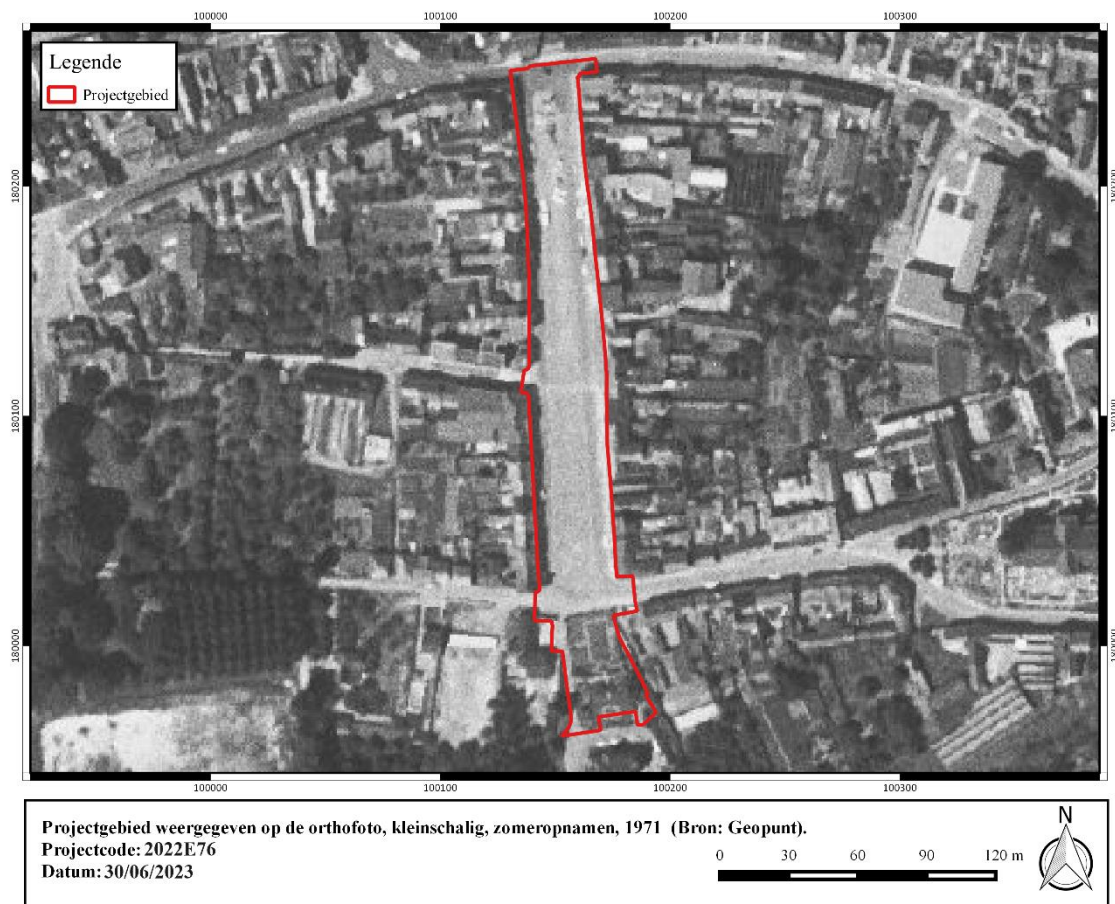
Figuur 35: Zicht op het gemeentehuis, met rechts nog het bewaarde zonneterras.

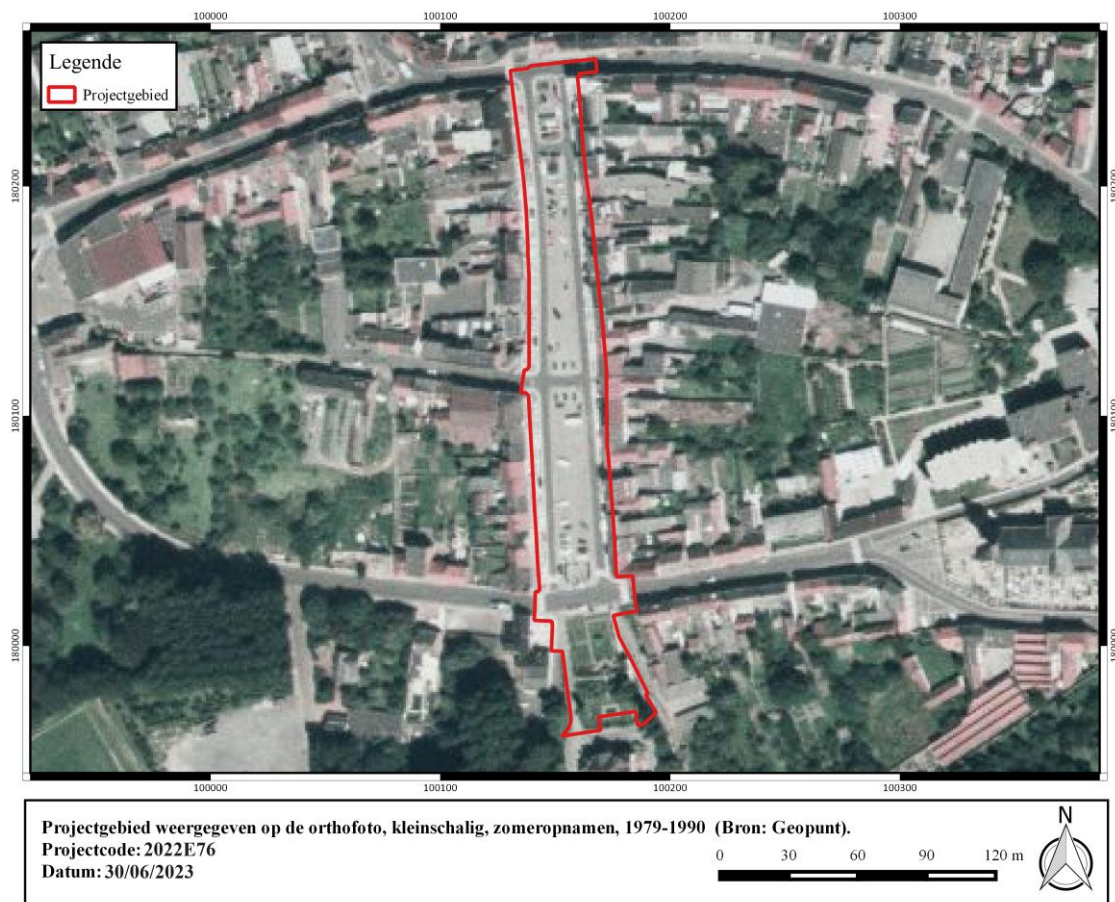
Figuur 36: Postkaart van het gemeentehuis en voortuin.

2.3.2.4 Huidig gebruik en verstoringen.

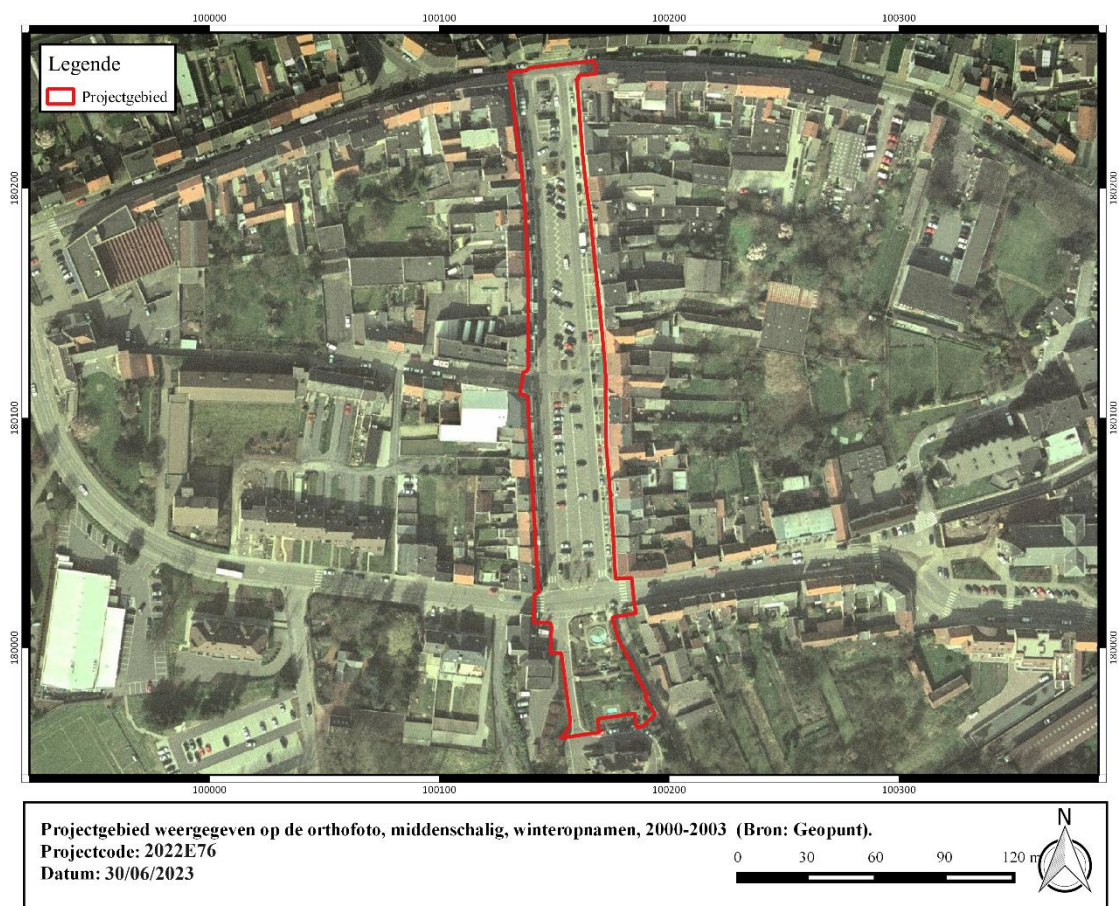
De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contouren van het projectgebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de huidige luchtopname is de huidige toestand van de Markt waar te nemen.

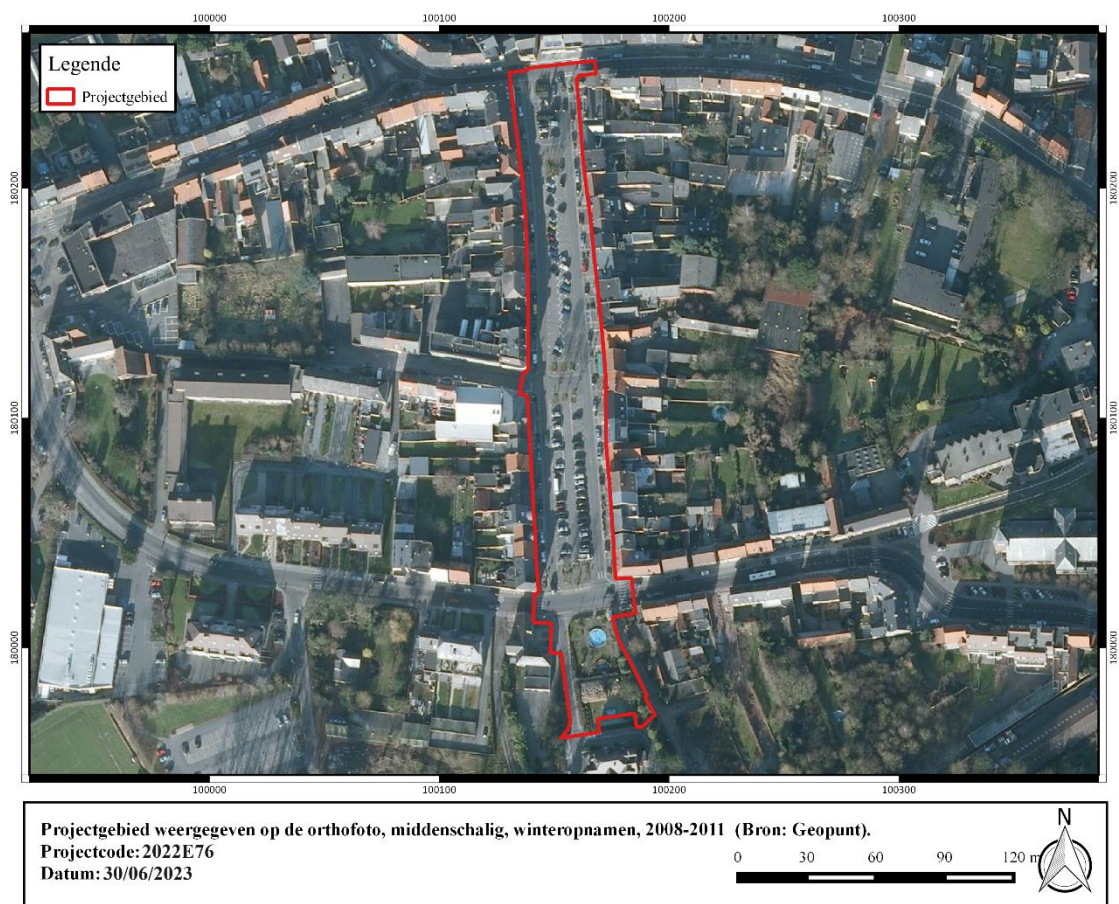
Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971.

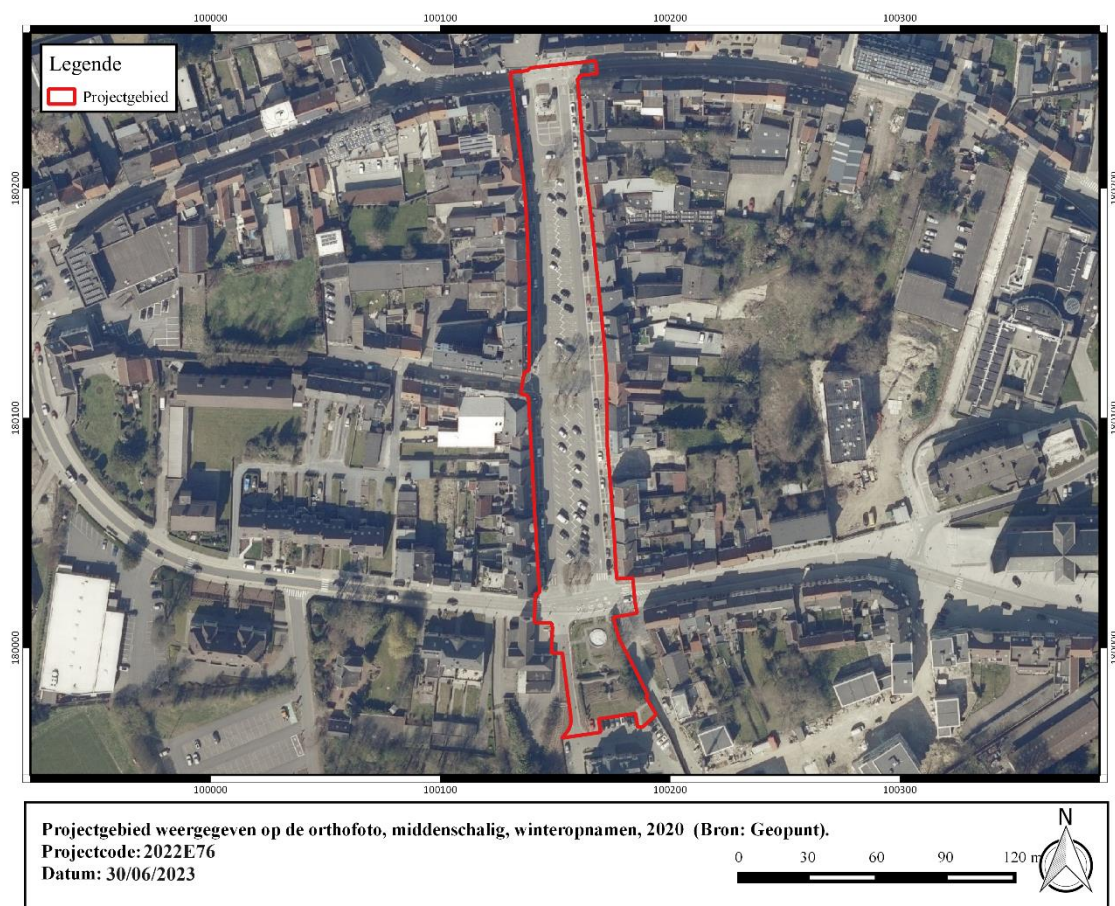
Figuur 38: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990.

Figuur 39: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003.

Figuur 40: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011.

Figuur 41: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020.

2.3.3 Bodemkundige beschrijving

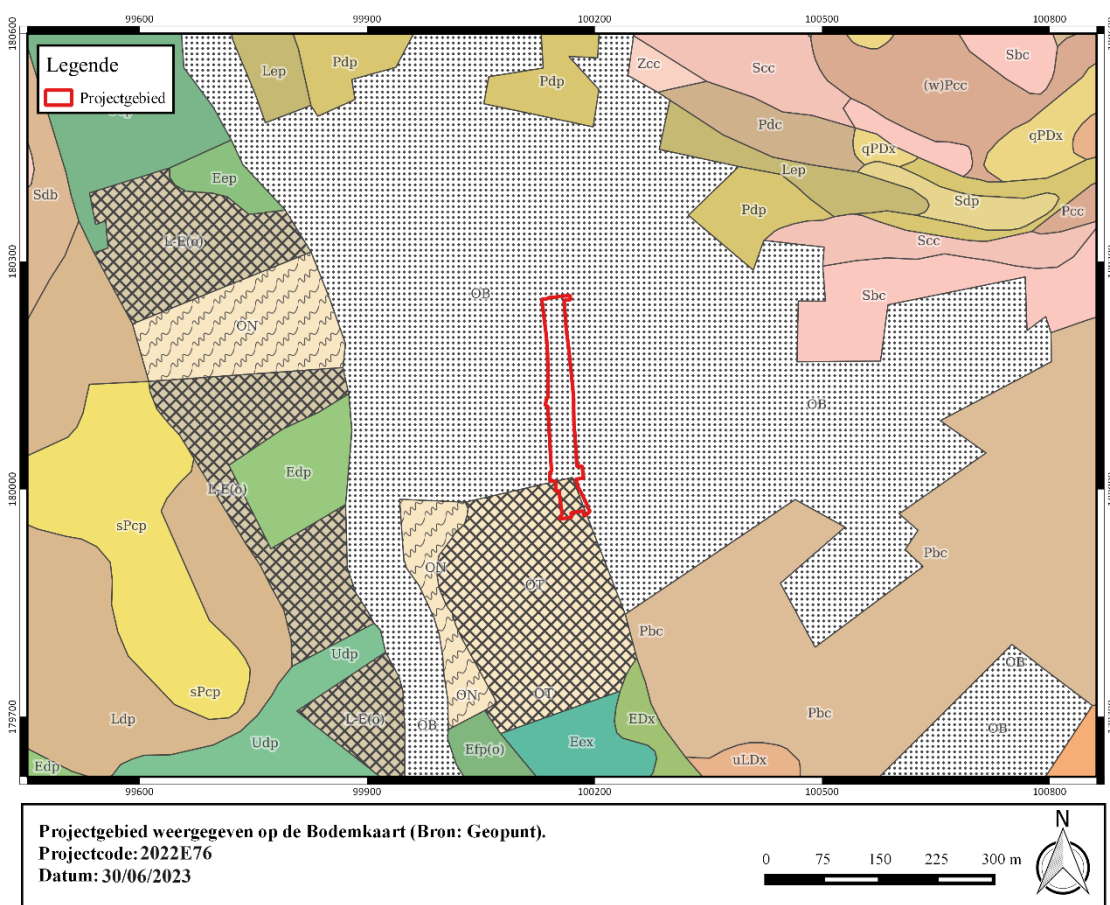
2.3.3.1 Bodemtypes

De bodemkaart geeft geen informatie weer met betrekking tot bodemvorming, het sediment bestaat naar alle waarschijnlijkheid uit zandleem.

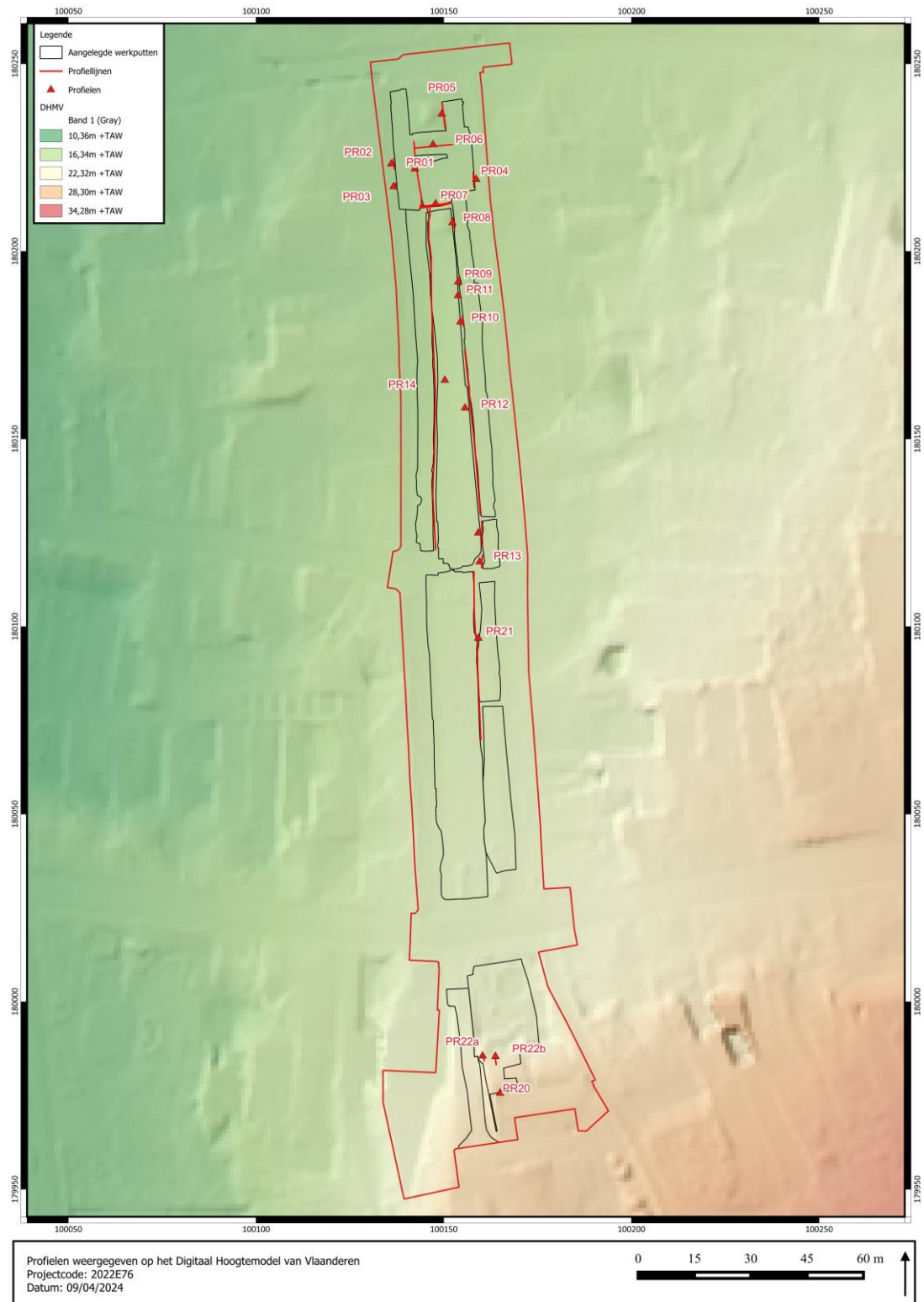
Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Het bodemtype **ON** is een kunstmatig bodemtype en beschrijft de opgehoogde gronden.

In functie van de analyse van de bodemopbouw werden **18** profielen geplaatst. De meeste ervan werden ingetekend op schaal 1/20. Het gaat hierbij om enkele lengteprofielen (deze werden soms opgedeeld in profielsegmenten) alsook kleine profielsequenties die op bepaalde locaties werden ingetekend. De profielen werden beschreven conform de *FAWO guidelines for soil description*, de richtlijnen van Databank Ondergrond Vlaanderen en de Code van Goede Praktijk. De aangetroffen bodems werden gedetermineerd conform het Belgisch bodemclassificatiesysteem.

Figuur 42: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart.

Figuur 43: Profielen weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen

2.3.3.2 Algemene bodemopbouw

Bij de profielen was het doel de archeologische opbouw van de site in kaart te brengen. De algemene bodemopbouw bestaat uit een A-C profiel dat afgedekt werd door antropogene ophogingen. De A-horizont is zichtbaar bewaard gebleven en is op bepaalde plaatsen verstoord door diepere uitgravingen voor bv. poel, kelders, diepere (paal)kuilen. Door de oxidatie van de bodem bleven in deze horizont geen pollen bewaard. De aangetroffen C-horizont kan beschreven worden als zandleem, in het noordelijke deel van het projectgebied was deze natter

dan in het zuiden (te wijten aan het grote hoogteverschil). Hieronder treffende voorbeelden uit zowel het proefsleuvenonderzoek (PR 11) als de opgraving (PR 3).

Figuur 44: PR11 (proefsleuven)

Figuur 45: PR 3 (opgraving)

2.3.4 Voorlopige beschrijving van de archeologische site op basis van het sporen- en vondstenbestand

2.3.4.1 Analyse van de opbouw van de archeologische site

Tijdens de opgraving werden sporen aangetroffen vanaf de late ijzertijd tot en met de Nieuwste tijd. Het gaat hierbij om grachten en greppels, geulen, goten, insteken, kuilen, karresporen, lagen, muren, uitbraaksporen van muren, stukken natuursteen, ophogingslagen, een mogelijke oven, paalkuilen, riolen, trappen, vlekken, vloeren en een weg. In de aanwezige paalkuilen kon geen duidelijke structuur worden herkend, maar de muurresten, alsook vloeren en trappen vormen onderdeel van verschillende gebouwen. Het is in elk geval duidelijk dat het projectgebied al reeds gedurende lange tijd in gebruik was.

2.3.4.2 Analyse van archeologische structuren, spoorcategorieën, spoorcombinaties en individuele sporen.

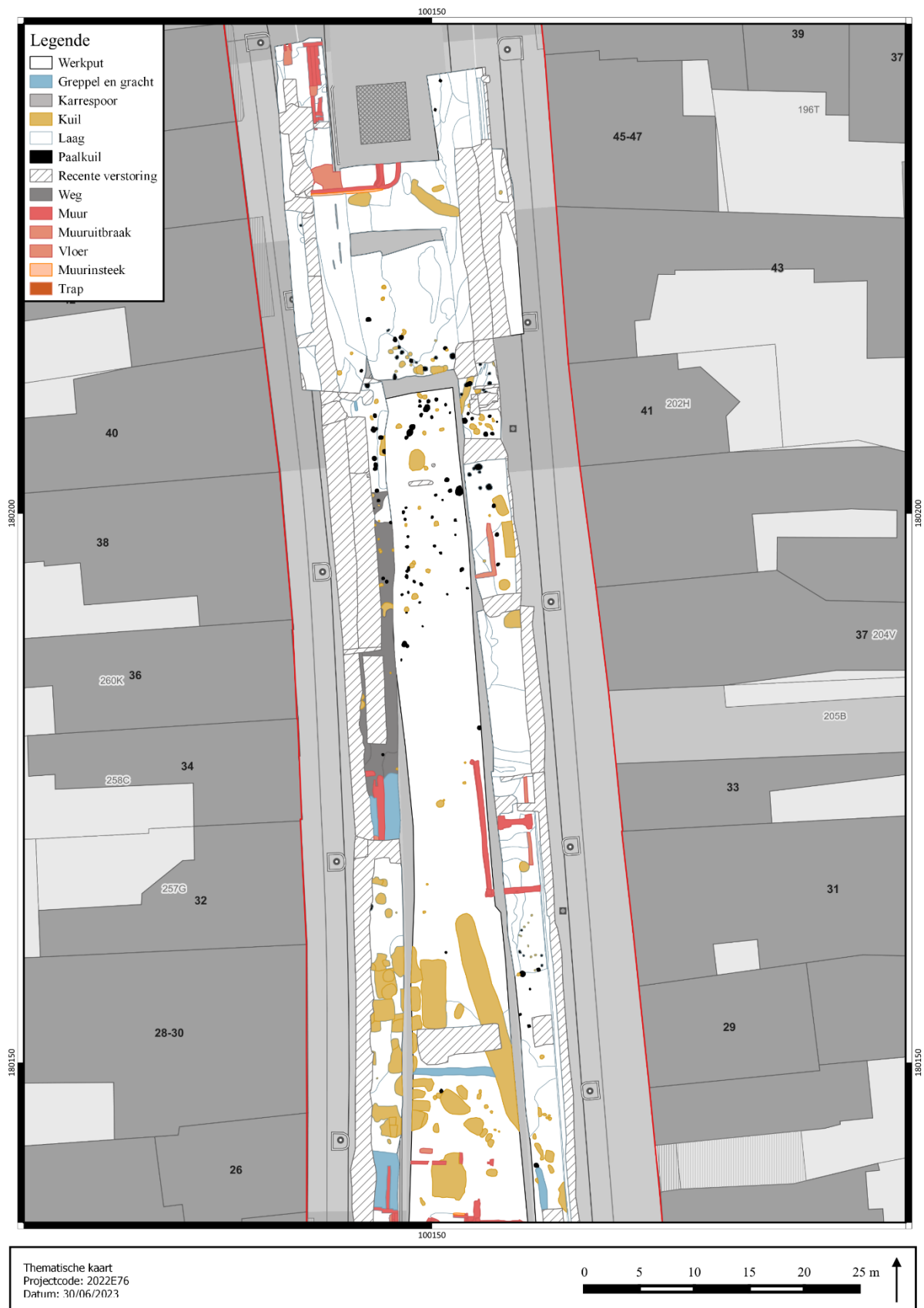
Tijdens het uitgevoerde veldwerk werden een groot aantal sporen herkend. Er werden 1020 spoornummers uitgereikt, waarvan er 1009 werden weerhouden als archeologisch relevant. Omwille van het aanleggen van verschillende werkputten (cfr. *supra*) kregen eenzelfde sporen vaak meerdere spoornummers toegeschreven. Deze relevante sporen dienen verder te worden uitgewerkt zodanig dat de onderzoeksvragen kunnen beantwoord worden.

Aard spoor	Hoeveelheid
DIG (Dierbegraving)	10
GA (Gracht)	3
GL (Geul)	1
GR (Greppel)	21
GT (Goot)	5
KL (Kuil)	322
KS (Karrespoor)	1
LG (Laag)	122
MI (Muurinsteek)	3
MR (Muur)	171
MU (Muuruitbraak)	7
NS (Natuursteen)	3
NV (Natuurlijke verstoring)	4
OPH (Ophogingslaag)	1
OV (Oven)	2
PK (Paalkuil)	248
POT (Veegpot in situ)	1
REC (Recente verstoring)	7
RIO (Riool)	4
TRP (Trap)	5
VR (Vloer)	74
WG (Weg)	3
XXX (Onbekend)	1

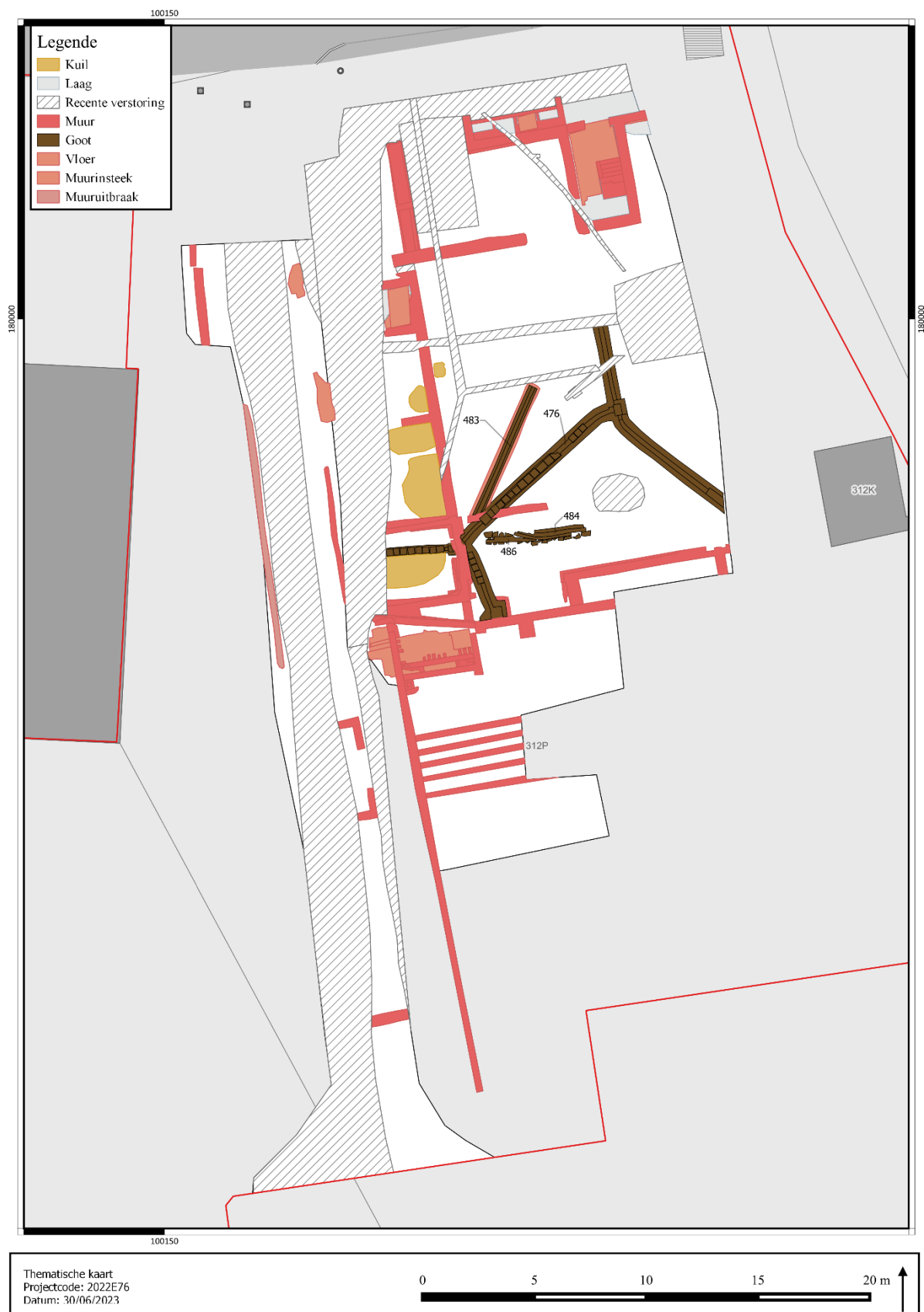
Tabel 8: Overzicht van de verschillende spoorcategorieën.

Verder werden ook natuurlijke verstoringen (S998) en recente verstoringen (S999) aangetroffen. De natuurlijke verstoringen werden gecontroleerd door middel van een doorsnede. Verder kregen ook een aantal van de natuurlijke en recente verstoringen

aanvankelijk een spoornummer toegewezen. Het was pas tijdens het bewerken van die sporen dat kon worden vastgesteld dat het om een recente al dan niet natuurlijke verstoring ging.

Figuur 46: Thematische kaart van het noordelijke deel van de Markt.

Figuur 48: Thematische kaart van de voortuin van het gemeentehuis.

Hieronder worden de sporen per categorie besproken, waarbij ze gelinkt kunnen worden aan één of meerdere sporencombinaties.

2.3.4.2.1 Grachten en greppels

Verspreid over het projectgebied werden 24 spoornummers uitgeschreven voor grachten en greppels. De meeste van de aangetroffen segmenten hadden een west-oost oriëntatie, dit komt min of meer overeen met de natuurlijke hellingsgraad van het projectgebied, gezien de ligging van de Schelde ten westen van het projectgebied (zo'n 350 m naar het westen).

Figuur 49: Overzichtplan met aanduiding van de grachten/greppels

2.3.4.2.1.1 GR01

Een eerste gracht met west-oost oriëntatie betrof **GR01** (S58/143). Deze bevond zich in het noordelijke deel van het projectgebied. De gracht had een bewaarde lengte van ca. 4 m. De breedte van de gracht bedroeg ca. 1 m. In het westen was het spoor niet meer bewaard omwille van de aanwezigheid van de huidige riolering. In het oosten kon deze niet meer verder worden gevolgd. Op deze gracht werd geen coupe geplaatst, verder informatie over diepte en vorm ontbreken bijgevolg. Er kon wel wat vondstmateriaal uit worden verzameld: aardewerk (VNR. 267 en VNR. 286) alsook onverbrand dierlijk botmateriaal (VNR. 287). VNR. 287 leverde kruikwaar op dat in de Romeinse periode kan gedateerd worden. Het botmateriaal is afkomstig van een schaap of geit.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 2 | SPOOR: 58

Figuur 50: Zicht op GR01.

2.3.4.2.1.2 GR02

4m verder naar het zuiden bevond zich een volgende west-oost georiënteerde gracht, **GR02** (S373/S201/S724). De vulling van deze gracht was eerder heterogeen, donkergrijs zand. de gracht was nog ca. 20 cm diep bewaard gebleven. De gracht was eerder onregelmatig uitgegraven en kende een vrij donker grijze zandige opvulling. Er kon 1 scherf uit worden gerecupereerd (S201-VNR. 355), het gaat om een verweerde wandscherf handgevormd aardewerk, welke vermoedelijk te dateren is in de volle middeleeuwen

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 3 | VLAK: 2 | SPOOR: 373

Figuur 51: Coupe op GR02.

2.3.4.2.1.3 GR03

Nog verder naar het zuiden is een volgende gracht op te merken, met zuidwest-noordoost oriëntatie, **GR03**, bestaande uit de volgende spoornummers: S700/S297/S300/S368. Deze gracht is merkbaar breder dan de twee voorgaande. De gracht heeft een breedte van ca. 7,5 m. Ter hoogte van S700 werd de gracht gecoupeerd. Hij had een vrij vlakke uitgraving en kende een lichtgrijze opvulling. Deze vulling had een dikte van ca. 70 tot 100cm. In het midden was de gracht iets dieper uitgegraven en was de vulling eerder donkergrijs van kleur. Ter hoogte van S700 werd een muur (S580) aangetroffen bovenop de gracht. Uit GR03 konden enkele vondsten worden verzameld die gedateerd kunnen worden vanaf de 2^e helft van de 11^e eeuw tot het einde van de 16^e eeuw. Het gaat om aardewerk, bot en metaal. Bij het metaal betreft het een munt (VNR. 687) die vermoedelijk van de Spaanse Nederlanden afkomstig is en kan gedateerd worden tussen 1556-1715. Ze is vervaardigd in koper en heeft een volgend opschrift: S.DUX en is erg versleten.

Uit de gracht konden ook wat vondsten worden verzameld:

- VNR. 449 (S297-thv MR S246): AW (1250-1400)
- VNR. 463 (S297-Pr12-LG6): AW (tot eind 16^e eeuw)
- VNR. 675 (S397-Pr14-LG27): AW (2e helft 11^e – tot begin 13^e eeuw)
- VNR. 687 (S368): MXX
- VNR. 450 (S297-thv MR S246): ODB

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 2 | SPOOR: 580+700

Figuur 52: Zicht op GR03 met S580 erbovenop.

2.3.4.2.1.4 GR04

Een vierde gracht bestaat uit de volgende spoornummers: S324, S464 en S720. Deze gracht (**GR04**) bevond zich in het centrale deel van het projectgebied en had eveneens een west-oost oriëntatie. In het westelijke deel van het projectgebied is dit spoor breder bewaard gebleven. De gracht is vrij ondiep en eerder vlak uitgegraven. Er kon een wandfragment van een grape in oxiderend aardewerk uit worden gerecupereerd, dit kan gedateerd worden in de nieuwe tijd (VNR. 824).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 2 | SPOOR: 720

Figuur 53: Vlakopname van GR04.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 3 | VLAK: 1 | SPOOR: 720

Figuur 54: Coupe GR04.

2.3.4.2.1.5 GR05

Een vijfde gracht betrof de volgende spoornummers: S325/S316/S315. In tegenstelling tot de hierboven beschreven grachten had deze eerder een noord-zuid oriëntatie. De gracht is bewaard over een totale lengte van ca. 15,7 m. Er is een onderbreking op te merken en nadien loopt de gracht verder als S977 en dit over een totale lengte van minstens 73 m. vermoedelijk heeft de gracht een breedte van ca. 1,3 m. GR05 oversnijdt GR04. Mogelijk kan GR05 geïnterpreteerd worden als een gracht die parallel loopt met de rooilijn en het vermoedelijk wegtracé.

Uit de gracht kon heel wat vondstmateriaal worden gerecupereerd. Het gaat om aardewerk, dierlijk botmateriaal en metaal.

- VNR. 1044 (S977):
- VNR. 525 (S315): rand van een grijze grape (1325-1400)
- VNR. 551 (S316): 1 rand, 3 wanden rode kamerpot (1375-1550) en een grijze wandscherf (tot eind 16^e eeuw)
- VNR. 553 (S315): 1 rand van een pan in rood aardewerk en een worstoor met glazuurspatten (LME/NT)
- VNR. 554 (S315): 1 rand, 3 wanden van een teil in grijs aardewerk (1300-1375) en 1 bodemfragment van een kan of kruik (eerder 14^e eeuw)
- VNR. 555 (S325):
- VNR. 557 (S315): 8 fragmenten Rijnlands steengoed (vermoedelijk 14^e eeuw), redelijk 'misvormd'/ingedrukt.
- VNR. 1037 (S977):
- VNR. 1053 (S977): wandscherf Rijnlands steengoed en rood aardewerk uit de 17^e/18^e eeuw
- VNR. 1038 (S977): schotelvormige knoop met draadoog uit de 18^e eeuw
- VNR. 1055 (S977):
- VNR. 552 (S316): 4 bovenkaakfragmenten van een rund
- VNR. 1039 (S977)
- VNR. 1054 (S977)

Natuurwetenschappelijk onderzoek op de vulling van gracht doet denken aan een afvalcontext, met onder andere veel mosselschelpen. Dit sluit goed aan bij de talrijke archeologische vondsten. Dit is bovendien het enige spoor met grotere hoeveelheden wilde planten (van matig natte ruigten). Deze vertegenwoordigen vermoedelijk de oevervegetatie langs de gracht.

2.3.4.2.1.6 GR06

GR06 bestaat uit S836. Deze gracht heeft een west-oost oriëntatie en bevindt zich ter hoogte van het zuidelijke deel van het marktplein. De gracht kan gevolgd worden over een lengte van ca. 13 m. Er konden enkele wandscherven in grijs aardewerk uit worden gerecupereerd (VNR. 900). Ze waren handgevormd en traag nagedraaid en kunnen in de volle middeleeuwen gedateerd worden.

2.3.4.2.1.7 GR07

GR07 bestaat uit S596. Deze greppel bevond zich vrij centraal in het projectgebied en had een west-oost oriëntatie. De greppel loopt uit in laag S273. De vulling van dit spoor bestond uit licht en donker grijs zand. Mogelijk betrof het greppel van natuurlijke oorsprong. VNR. 478 aangetroffen in deze greppel betreft steengoed, grijs en rood aardewerk dat kan gedateerd worden tussen de 12^e eeuw en 14^e eeuw.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 2 | VLAK: 1 | SPOOR: 273 | COUPE: AB

Figuur 55: Zicht op GR07.

2.3.4.2.1.8 GR08

Nog een greppel met een vermoedelijk natuurlijke oorsprong is GR08 (S897). Het spoor was bewaard gebleven over een lengte van ca. 2,8 m. De vulling was licht grijs. Er werden geen vondsten aangetroffen.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 2 | SPOOR: 897

Figuur 56: Zicht op GR08.

2.3.4.2.1.9 Overige greppels

De overige greppels betreffen eerder fragmentaire stukken zonder vondsten. Van noord naar zuid gaat het om de volgende sporen: S65, S360, S164, S284 en S896.

S65 betrof een kort greppelsegment met een noordoost-zuidwest oriëntatie. Het spoor was bewaard gebleven over een lengte van ca. 4,5 m en was oversneden door 2 kuilen. In coupe was het zo'n 8 cm diep bewaard gebleven.

Figuur 57: Vlakopname van (links) en coupe (rechts) op S65.

S164 betrof een segment met noord-zuid oriëntatie en werd onderzocht door middel van een west-oost georiënteerde coupe. Hieruit bleek dat het spoor een bewaarde diepte had van ca. 20 cm. De vulling bestond uit lichtgrijs zand zonder al te veel inclusies.

Figuur 58: Coupe op S164.

S360 was maar zeer ondiep bewaard gebleven.

S284 was een korte greppel met noord-zuid oriëntatie en een bewaarde lengte van ca. 4,3 m met een donkere vulling, scherpe aflijning en bewaarde diepte van ca. 26 cm.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 2 | VLAK: 1 | SPOOR: 284 | COUPE: AB

Figuur 59: Coupe op S284.

S896 bevond zich in de noordelijke helft van de markt, het betrof een greppel met noord-zuid oriëntatie waarop een west-oost georiënteerde coupe werd geplaatst. De greppel had een nog bewaarde diepte van ca. 38 cm. de vulling bestond uit bruin eerder homogeen zand.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 2 | SPOOR: 896 | COUPE: AB

Figuur 60: Coupe op S896.

2.3.4.2.2 Geul

In het centrale deel van het projectgebied werd een grote gracht of natuurlijke geul aangetroffen, S895. Het betreft een gracht/geul met noord-zuid oriëntatie. Aan de noordelijke zijde draait hij af naar het westen en aan zuidelijke richting het oosten. Onderaan in de coupe is een donkere vulling zichtbaar, deze is iets organischer en bevat vermoedelijk materiaal van toen de geul in gebruik was. Ze heeft een bewaarde diepte van ca. 86 cm. Er konden geen vondsten uit worden gerecupereerd. Logischer gewijs wordt deze gedateerd voor de inrichting als markt.

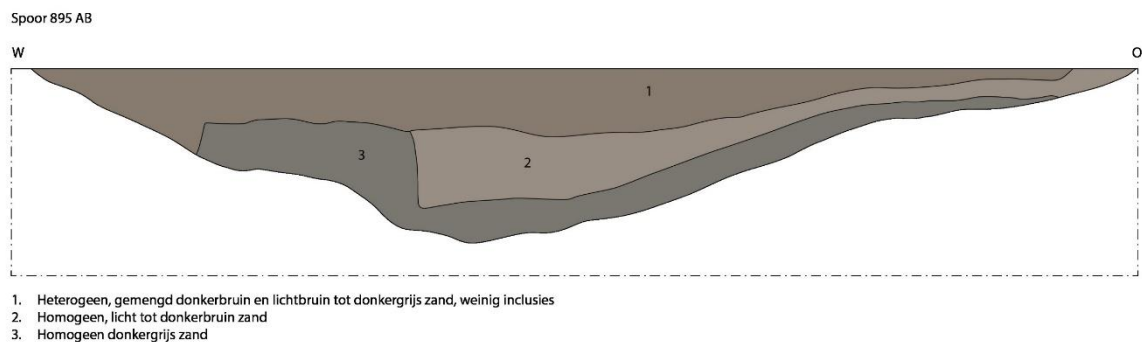

Figuur 61: S895

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 2 | SPOOR: 895 | COUPE: AB

Figuur 62: Coupe op S895.

Figuur 63: Gedigitaliseerde coupetekening van S895.

2.3.4.2.3 Goten / riolering

In het oostelijke deel van het projectgebied werden 2 goten of rioleringen aangetroffen, **S317** en **S310**. **S317** heeft een zuidwest-noordoost oriëntatie. De goot of riool is opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 10,5 x 4,5 cm) en afgedekt met Doornikse kalksteen. De bakstenen liggen allen op hun strekke zijde en zijn gevoegd met harde vuilwitte cementmortel.

Figuur 64: Zicht op S317 (links) en S310 (rechts).

Iets verder naar het zuiden is een vergelijkbare goot zichtbaar, **S310**. Dit is eveneens opgebouwd uit een combinatie van baksteen (baksteenformaat: 22 x 11 x 5,5 cm en 24 x 11 x 5,5 cm) en Doornikse kalksteen. De bakstenen zijn gemetst in een kop-strek verband en de bodem bestaat uit tegels Doornikse kalksteen. Dit gootje ligt mogelijk in het verlengde van S801 of S787 (cfr. *infra*).

Deze goten zijn vermoedelijk als 18^e -19^e eeuwse riolering te determineren.

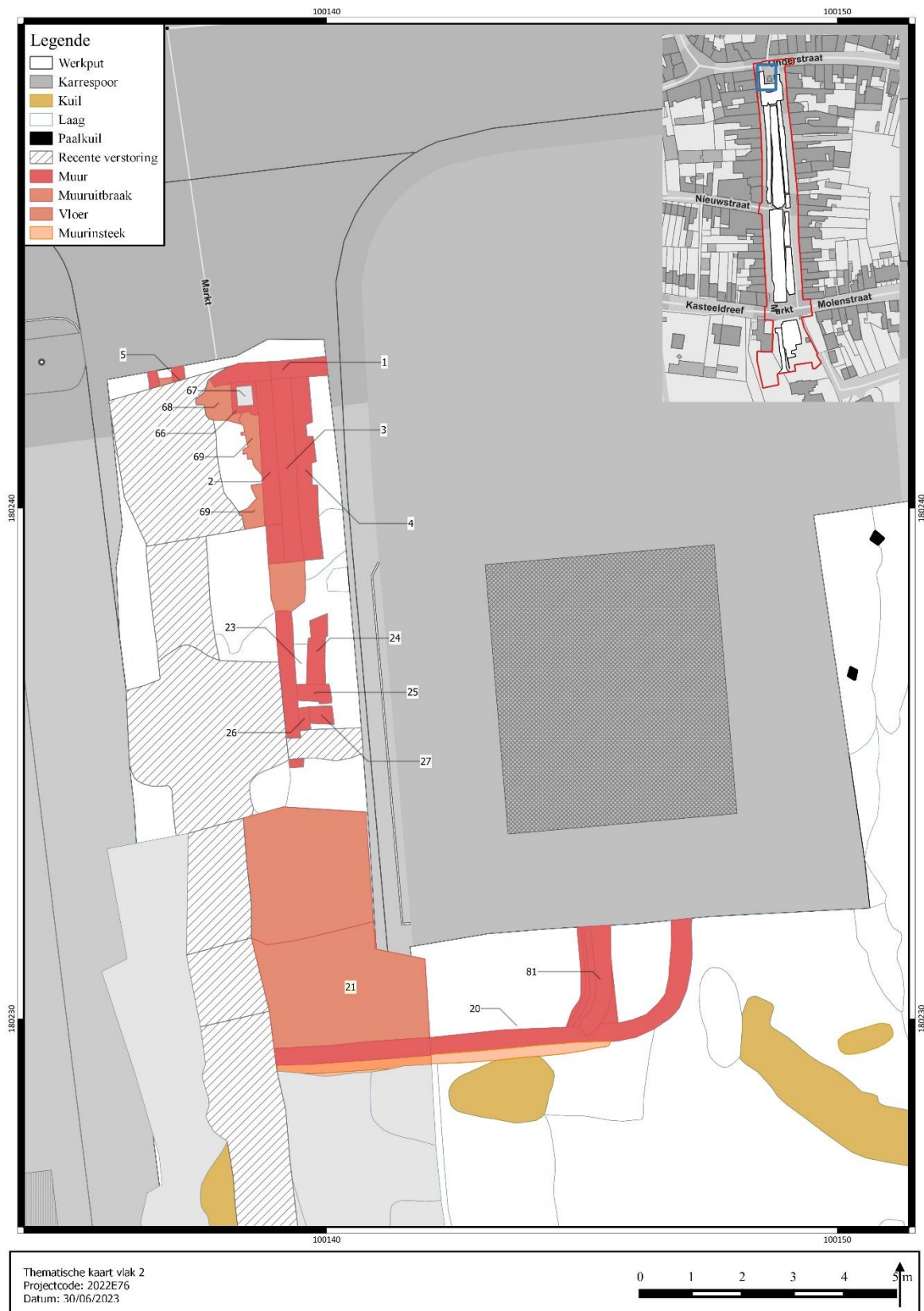
2.3.4.2.4 Structuren rondom de huidige fontein

Het uitzicht van de huidige fontein dateert van 1780-1781. Het water werd vanuit de Sint-Amandusbron vanuit de Sint-Amanduswijk in buizen naar het gemeenteplein geleid. Het gaat om een ontwerp van Louis-Joseph Montoyer in de vorm van een rechthoekig arduinen blok met uitspringende panelen, kroonlijst en bekronende siervaas. Dit is geplaatst op een perron van drie traveeën, vooraan met rechthoekige waterbak en bronzen sproeier in de vorm van een vis in het midden van een rosas. Tevens is er een medaillon te zien met S.P.Q.R. erop (de Senaat en het Volk van Gavere). Op de achterkant is een centrale rosas te zien en het jaartal 1781.¹¹ De fontein zelf blijft ongemoeid tijdens de werken en wordt opgenomen in het nieuw ontwerp. Omwille van die redenen kon niet tot tegen de fontein worden opgegraven. Rond de fontein werden muren, vloeren, uitbraaksporen, recente verstoringen en (ophogings)lagen (die deel uitmaken van de poel, cfr. *infra*) waargenomen. Een deel van de aanwezige sporen en structuren waren reeds vernietigd door de bestaande riolering. Enkele muren kunnen vermoedelijk in verband gebracht worden met een eerdere fase van de fontein.

Figuur 65: Beeldopname van de fontein (ca. 1980).

¹¹ <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/200763>

Figuur 66: Thematische kaart van vlak 2.

Figuur 67: Zicht op S1 tot en met S4.

Beschrijving van de sporen:

- S1: **muur (oost-west oriëntatie)**: opgaand; rode baksteen (baksteenformaat: 23 x 10 x 5,5 cm) met vrij zachte beige-witte kalkmortel. De bewaarde bovenkant zit op een op een hoogte van 14,61 m TAW. Er is op het eerste zicht geen duidelijk verband zichtbaar.
- S2: **muur (noord-zuid oriëntatie)**: opgaand; rode baksteen (baksteenformaat: 20 x ? x 5 cm en 21 x 10 x 5,5 cm) met vrij zachte beige-witte kalkmortel. De bovenste bakstenen zijn paars gekleurd en de onderste eerder oranje. Deze muur loopt nog iets verder naar het zuiden en wordt onderbroken door een uitbraakspoor (S14) en een verstoring. De lengte van de muur kan geschat worden op minstens 7,6 m. De onderbreking ter hoogte van S14 moet vermoedelijk gezien worden als intentioneel, vermoedelijk voor een (deur)opening. De muur is bewaard vanaf 14,60 m TAW. Het gaat mogelijk om een kop-strekverband.
- S3: **muur (noord-zuid oriëntatie)**: opgaand; rood tot orangerode baksteen (baksteenformaat: 24 x 11 x 5 cm) met vrij zachte beige-witte kalkmortel. De bovenkant zit op 14,56 m TAW. Hier kan geen duidelijk verband herkend worden.
- S4: **muur (noord-zuid oriëntatie)**: opgaand; dieprode baksteen (baksteenformaat: 22 x 10 x 5 cm en 24 x 10,5 x ? cm) met vrij zachte beige- witte kalkmortel. De muur is bewaard vanaf een hoogte van 14,53 m TAW. Er is geen duidelijk verband op te merken, mogelijk gaat het om een riolering die iets te maken heeft met de fontein?

Vloeren zijn in dit deel van het projectgebied niet bewaard gebleven, mogelijk bevonden deze zich iets hoger en zijn ze in het verleden reeds uitgebroken? Aan de oostelijke zijde van het tweede deel van S2 zijn nog een aantal andere muren bewaard gebleven. Deze segmenten zijn echter zeer fragmentarisch en hun functie is bijgevolg onduidelijk. Het gaat om S23 tot en met S27:

- S23: **muur? (noord-zuid oriëntatie)**: de constructie bestaat uit 1 enkele rij rode bakstenen (baksteenformaat: 21 x 10 x ? cm) met zachte wit-beige kalkmortel.

Mogelijk gaat het hier om een soort van goot of vloer? De hoogst bewaarde hoogte bedraagt 14,51 m TAW. De bakstenen lijken op het strekke kant te liggen.

- S24: **muur? (noord-zuid oriëntatie)**: opgaand?; oranje-rode baksteen (harder gebakken dan de andere) (baksteenformaat: 22 x 10 x 5 cm) met grijs witte kalkmortel. De hoogst bewaarde hoogte van het spoor bedraagt 14,61 m TAW.
- S25: **muur? (oost-west oriëntatie)**; opgaand? Rode baksteen (geen duidelijk baksteenformaat vast te stellen) met zachte wit-beige kalkmortel. het baksteenformaat is onduidelijk door de overtollige aanwezigheid van mortel. Het is niet volledig duidelijk of het hier al dan niet gaat om een muur of fundering? Vermoedelijk is S25 tegen S2 gebouwd. De hoogst bewaarde hoogte van S25 bedraagt 14,61 m TAW.
- S26: **muur? (noord-zuid oriëntatie?)**; roodkleurige bakstenen (baksteenformaat: 18 x 10 x 5 cm) met restanten van witte bepleistering aan de binnenzijde? Mogelijk gaat het hier om een soort van goot of vloer? Het is evenwel niet duidelijk of er een verband is met S23. De hoogst bewaarde hoogte is 14,58 m TAW.
- S27: **muur? (noord-zuid oriëntatie?)**; opgaand? Rode baksteen (baksteenformaat: 22 x 10 x 5 cm) met hardere wit-beige kalkmortel. De hoogst bewaarde hoogte is 14,63 m TAW.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 1 | SPOOR: 2 + 23 t.e.m.27

Figuur 68: Zicht op S2 en S23 tot en met S27.

In de zuidwestelijke hoek van S1 en S2 kon nog een soort van bezinkputje (S66 en S67) worden aangetroffen (dit werd opgemerkt bij het verdiepen), alsook een vloerrestant (S69). S66 bestond uit rode bakstenen (baksteenformaat: 24 x 10 x 5 cm) met vrij zachte beige-witte kalkmortel. In de vulling werden een aantal vondsten aangetroffen die kunnen gedateerd worden vanaf de late middeleeuwen. Er werd onder meer een rand aangetroffen van een teil in roodbakkerd aardewerk (VNR. 143). Het gaat om een rand van het type L59B: *korte bandvormige rand met licht geprononceerde onder- en bovenlip*. Dit putje was uitgewerkt in een vloer (S69 en S68). De vloer bestond uit bakstenen van verschillende formaten. De bakstenen waren ook niet

geplaatst in een bepaald formaat of regelmaat. S68 kan mogelijk een aanpassing vormen in de vloer (S69). Dit kan te maken hebben met de aanleg van S66. Het vloerrestant (S69) is opgebouwd uit donkerrode baksteen (baksteenformaat: ? x 8 x 5 cm). De bakstenen hebben verschillende afmetingen, het gaat in veel gevallen om brokken baksteen waardoor de exacte lengte moeilijk te herkennen valt.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 2 | SPOOR: 66+68+69

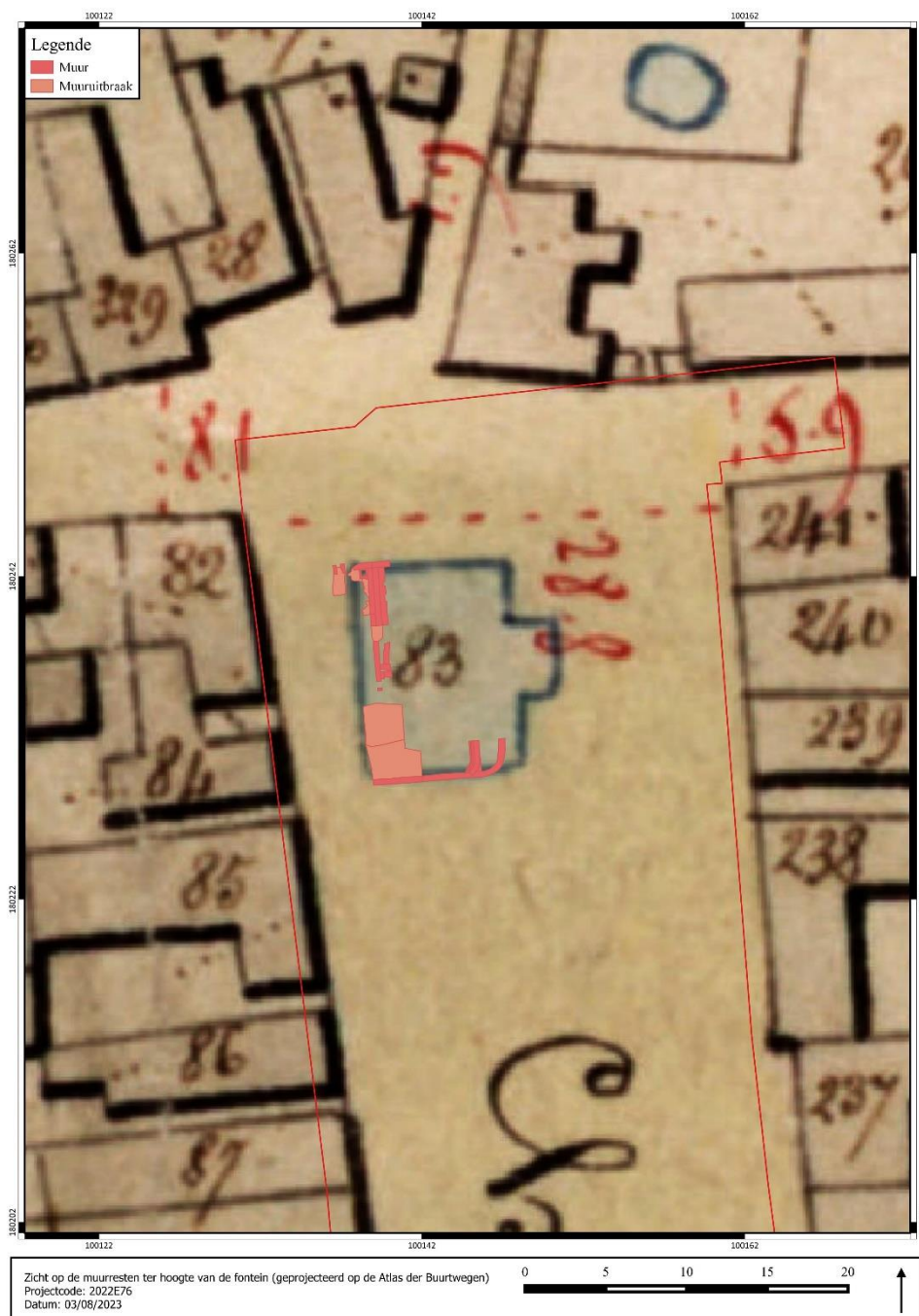
Figuur 69: Zicht op S66, S68 en S69.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 2 | SPOOR: 66+67

Figuur 70: Het bezinkputje tegen S2.

Dit doet vermoeden dat deze zijde van S2 een binnenmuur moet geweest zijn, waarbij S66 en S67 dan fungeerden als een soort van afvalputje (in plaats van een veegpot). Hierboven werd een opvullingspakket (S8) aangetroffen. In tegenstelling tot wat zichtbaar is op het historische kaartmateriaal moet er hier wel bebouwing gestaan hebben. De muren S2 en S1 komen wel overeen met de contour van de fontein die zichtbaar is op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840). Voorafgaand aan de geplande werken was de fontein ingewerkt in het huidige voetpad, waarbij ze iets hoger stond dan het huidige maaiveld. Mogelijk was dit in het verleden min of meer gelijkaardig en vormen S1 en S2 de contouren van de fontein. De aanwezigheid van de vloeren en het putje moeten dan mogelijk als een oudere fase gezien worden, deze werden dan afgedekt bij de heraanleg van de fontein in 1780. Dit komt min of meer overeen met de datering van de vondsten uit S8 en S67 die deze vloer afdekken. Het gaat onder meer om roodbakkerd aardewerk, een bodem in industrieel wit en 2 fragmenten van een kleipijp.

Figuur 71: Zicht op de aangetroffen resten van de fontein geprojecteerd op de Atlas der Buurtwegen uit 1840.

Ten westen van S1 bevonden zich nog andere muurrestanten (S5) en een uitbraakspoor (S6). Omwille van de aanwezigheid van verschillende recente verstoringen is er geen duidelijke link met S1 en S2 vast te stellen.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 1 | SPOOR: 5

Figuur 72: Zicht op S5

Nog in verband te brengen met de fontein zijn de volgende muren: S20 en S81 en vloeren: S21 en S40.

- S20: **muur (oost-west oriëntatie)**; opgaand, rode baksteen (baksteenformaten: 22 x 11 x 5 cm) en 12 x 10 x 5 cm), opgemetst met zachte beige mortel. Er is geen duidelijk metselverband op te merken. De muur draait aan oostelijke zijde af naar het noorden. De muur is nog ca. 16 rijen hoog bewaard. Aan de noordzijde is er tegen deze muur een tweede muur aangebouwd met noord-zuid oriëntatie, het gaat om S81. De bovenkant van de muur ligt op 14,65 m TAW en de onderkant op 13,71 m TAW.
- S81: **muur (noord-zuid oriëntatie)**; opgaand, rode baksteen (baksteenformaat: 23,5 x 11 x 5 cm) opgemetst met een wittere tot grijze mortel. Deze muur is later aangebouwd tegen S20. De hoogst bewaarde hoogte van S81 bedraagt 14,81 m TAW.
- S21: **vloer**; opgebouwd uit natuursteen, soort van straatniveau? Het gaat om onregelmatige stukken natuursteen en er is geen verband op te merken. Tussen de verschillende stukken is geen duidelijk bindmiddel te zien. De hoogte van S21 ligt tussen 14,68 m TAW en 14,15 m TAW.
- S40: **vloer**; opgebouwd uit baksteen die op zijn smalle kant is geplaatst. Opnieuw is er geen duidelijk verband vast te stellen, de stenen vertonen eerder een donkerrode kleur. Dit ligt ook niet volledig effen, maar kan te wijten zijn aan de afdekking en het latere gebruik van dit deel van het projectgebied als straat en parkeerzone. De hoogte van S40 ligt op ca. 14,88 m TAW.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 1 | SPOOR: 20+81

Figuur 73: Zicht op S20 en S81 vanuit het zuiden.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 2 | SPOOR: 20

Figuur 74: Zicht op S20 na het verdiepen.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 1 | SPOOR: 21+40

Figuur 75: Zicht op S21 en S40.

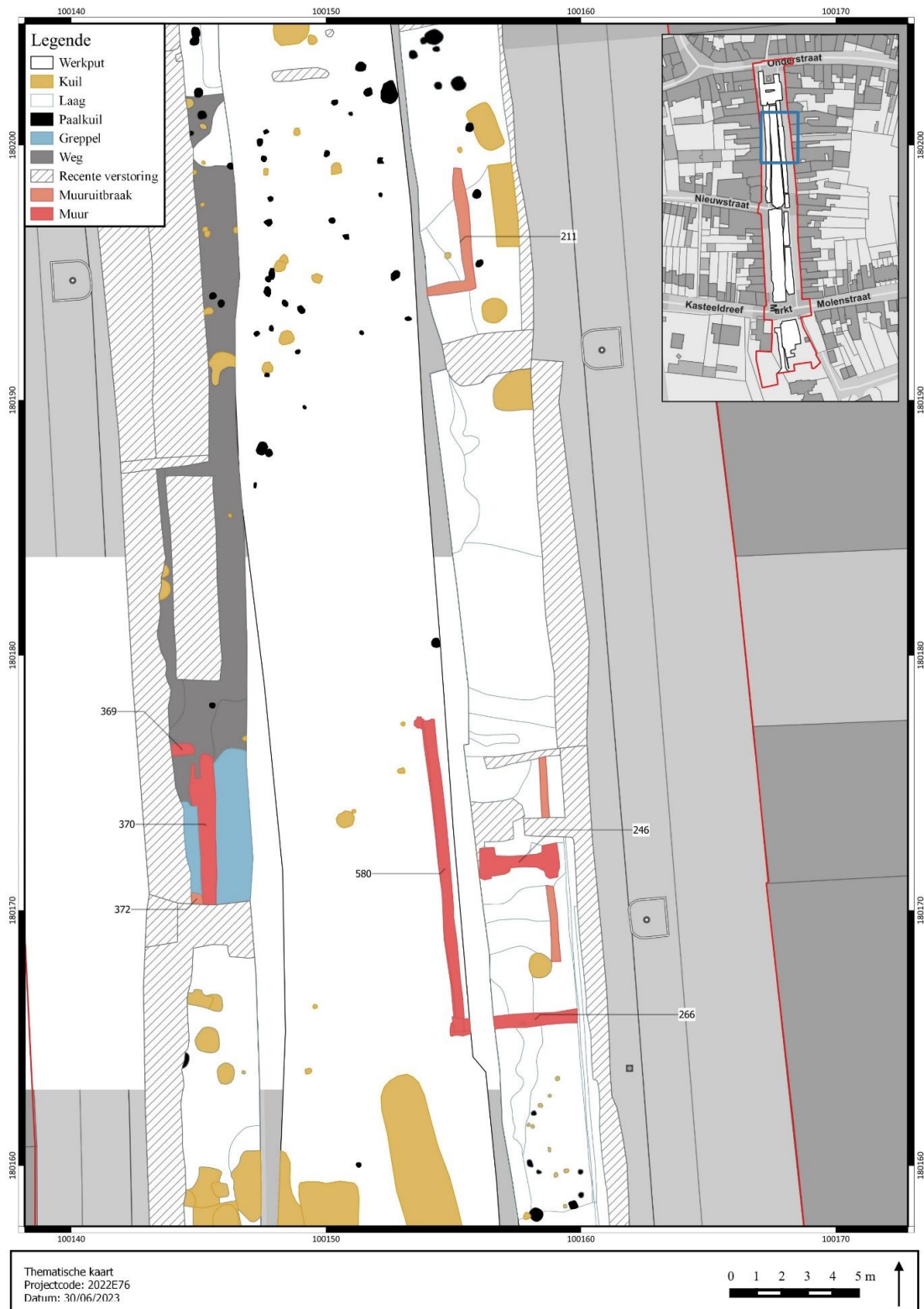
Vermoedelijk maken deze sporen deel uit van de voormalige omgevingsaanleg of toegang tot de fontein. De contouren hebben in elk geval een gelijkaardige vorm als de huidige. Het aangetroffen vondstmateriaal uit de laag op het pakket dat de beide sporen afdekte kan gedateerd worden in de 18^e-19^e eeuw, hetgeen overeenkomt met de aanleg van de fontein.

S81 vormt vermoedelijk een aanpassing van S20, waarbij de fontein mogelijk kleiner werd gemaakt?

Ten zuiden van deze muren werd een grote poel of drenkkuil (cfr. *infra*) aangetroffen, mogelijk gaat het om een voorganger van de fontein.

2.3.4.2.5 Structuren op het middenplein

In het centrale deel van het projectgebied werden enkele muren en/of constructies aangetroffen. Deze zijn niet zichtbaar op de historische kaarten of foto's. Ze worden hieronder van noord naar zuid beschreven.

Figuur 76: Thematische kaart van het noordelijke middendeel met de aanduiding van de verschillende aangetroffen muren.

In het oostelijke deel van het projectgebied is een uitbraakspoor van een muur zichtbaar, **S211**. Het uitbraakspoor heeft een noord-zuid oriëntatie en maakt een hoek die afdraait naar het westen. Op basis hiervan kan gesteld worden dat hier mogelijk ook een bakstenen constructie of gebouw gestaan heeft, maar dit werd in het verleden reeds afgebroken. Uit het uitbraakspoor zelf konden geen vondsten worden gerecupereerd, dus de exacte afbraak kan niet worden gedateerd.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 2 | VLAK: 1 | SPOOR: 211

Figuur 77: Zicht op S211.

Meer naar het zuiden werden eveneens de bakstenen resten van een gebouw aangetroffen. Het gaat om 3 muren en 2 uitbraaksporen. Het gaat om S246, S266 en S580. Het gebouw is vermoedelijk rechthoekig. Het is niet duidelijk of het nog verder doorloopt naar het oosten, aangezien deze zone reeds is verstoord door de aanleg van de huidige riolering. De muren hebben een bewaarde lengte van ca. 12,3 m en het gebouw had een minimale breedte van ca. 4,8 m. **S246** heeft een opbouw uit rode baksteen (baksteenformaat: 25 x 11/11,5 x 6/5,5 cm). Er zijn nog 6 lagen baksteen bewaard gebleven, de maximale hoogte bedraagt 44 cm. De bovenkant van de muur werd aangetroffen op een hoogte van 15,92 m TAW en de onderkant zat op een hoogte van 15,60 m TAW. De onderste lagen zijn zeer puinig van aard, er is recuperatiemateriaal in de vorm van onvolledige bakstenen aanwezig. Er is tevens een vertrapping zichtbaar na 2 lagen/rijen baksteen. Er is geen duidelijk metselverband vast te stellen. Deze muur heeft een oost-west oriëntatie en zowel aan de oost- als westzijde is een

verbreding op te merken. Deze verbreding komt aan de beide zijden uit in een uitbraakspoor, **S249**. Ten noorden van S246 heeft het een bewaarde lengte van 2,4 m en een breedte van ca. 30 cm. Ten zuiden van S246 heeft S249 een bewaarde lengte van 1,7 m. De breedte is hetzelfde. Mogelijk vormde dit oorspronkelijk een binnenmuur, al kan dit niet met zekerheid worden aangetoond. Het uitbraakspoor werd onderzocht door middel van 2 coupes, die aantonen dat het spoor een bewaarde diepte heeft van ca. 14 cm. Er kon geen vondstmateriaal worden gerecupereerd uit het uitbraakspoor. **S266** heeft eveneens een oost-west oriëntatie en een breedte van ca. 55 cm. de muur is eveneens opgebouwd uit rode baksteen (baksteenformaat: 25/25,5 x 11,5 x 6 cm). De gebruikte mortel is zeer zacht en geel gekleurd met inclusies bestaande uit kleine witte kalkbrokjes. Er zijn 8 rijen baksteen bewaard gebleven. De bovenkant van de muur werd aangetroffen op 16,20 m TAW en het diepste punt bevond zich op 15,75 m TAW. Er is ook hier geen duidelijk metselverband op te merken en opnieuw is recuperatiemateriaal gebruikt. Deze muur maakt een hoek in noordelijke richting met **S580**¹², die een noord-zuid oriëntatie heeft. Het betrof een muur opgetrokken in rode baksteen (baksteenformaat: 26 x 12 x 6 cm) opgewerkt met donkergele mortel met kalkstippen. Er is geen duidelijk metselverband vast te stellen. de muur is nog 5 lagen bewaard gebleven. Aan de zuidwestelijke hoek is een blok natuursteen zichtbaar ingewerkt. Bijkomend is deze hoek dieper gefundeerd. Mogelijk heeft wijst dit op een deuropening? Aan de noordelijke zijde van S580 is geen hoek op te merken, daar werd de muur in het verleden reeds afgebroken. Het is bijgevolg niet duidelijk of deze structuur nog verder doorliep naar het noorden en hoever.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 2 | VLAKE: 2

Figuur 78: Zicht op S246 en S266 met links de verstoring door de aanwezige riolering.

¹² De exacte link tussen de beide muren ontbreekt aangezien er gefaseerd werd opgegraven en er met verschillende werkputten werd gewerkt ten einde de geplande werken zo goed mogelijk te laten verlopen. Eerst werd de werkput waarin S246 en S266 zich bevonden onderzocht. Enkele maanden later kon de werkput waar S580 zich bevond worden onderzocht.

Figuur 79: Detail van S266 (links) en S246 (rechts).

Figuur 80: Zicht op S580 vanuit het zuiden met de natuursteen op de hoek.

Op ongeveer dezelfde hoogte binnen het projectgebied is aan de westelijke zijde van het projectgebied ook muurwerk op te merken. Het gaat om muur S370 en 2 uitbraaksporen S369 en S372. **S370** betrof een muur opgebouwd uit rode baksteen (baksteenformaat 23,5 x 11 x 3,5 cm) met witte, vrij harde kalkmortel met stippen en houtskoolspikkels. Ze werd aangetroffen op een hoogte van 15,3 m TAW. De muur is slechts fragmentarisch bewaard gebleven, het gaat enkel om de bovenste rij. Eronder is de fundering zichtbaar in de vorm van verschillende brokken baksteen en puin. De bakstenen lijken allemaal op hun kopse kant te liggen. De uitbraaksporen zijn zowel aan de noordelijke als zuidelijke zijde van deze muur zichtbaar, op een hoogte tussen 14,89 m TAW (noorden) en 14,98 m TAW (zuiden). Ze hebben een west-oost oriëntatie en zijn slechts heel beperkt bewaard gebleven omwille van de aanwezige huidige riolering.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 3 | VLAKE: 1 | SPOOR: 370

Figuur 81: Zicht op S370.

Alle hierboven beschreven muren en uitbraaksporen zijn moeilijk te plaatsen in tijd en functie. Wel is duidelijk dat deze niet zijn weergegeven op de historische kaarten en foto's. Mogelijk betreft het hier kleine gebouwen op de markt die een marktfunctie hadden vergelijkbaar met onderstaande kiosk.

Een laatste gebouw dat niet zichtbaar is op de Atlas der Buurtwegen betreft het muurwerk van S816. Het gaat om een vierkante fundering van een kiosk die ooit op de Markt heeft gestaan. In tegenstelling tot de vorige constructies staat deze constructie niet op de Atlas der Buurtwegen, simpelweg omdat ze van recentere datum is. Op onderstaande afbeelding is de Markt te zien met kiosk. Na de kermis of op zondag kon er een concert in gespeeld worden door de fanfare. Daarnaast diende ze ook als opbergplaats voor bepaalde marktkraamonderdelen. Ze werd verhuurd door de gemeente en een laatste functie bestond erin dat ze fungeerde om van daaruit het volk toe te spreken. Om nog onbekende redenen werd ze in 1938 afgebroken. Nog

op basis van afbeeldingen kan gesteld worden dat de kiosk er omstreeks 1905 nog niet staat. Ze zou slechts een tiental jaar in gebruik geweest zijn.¹³

Figuur 82: Zicht op de kiosk op de Markt van Gavere in 1927 (©Beeldbank Leie-Schelde).

Figuur 83: Beeld van het noordelijke deel van de Markt te Gavere in 1905, waarbij geen kiosk is op te merken. De Villa Du Sartel is wel nog waar te nemen.

¹³ https://www.erfgoedbankleieschelde.be/Detail/object/G_VVVG_BD_2012_00034

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 816

Figuur 84: S816.

2.3.4.2.6 Gebouwen zichtbaar op Atlas der Buurtwegen.

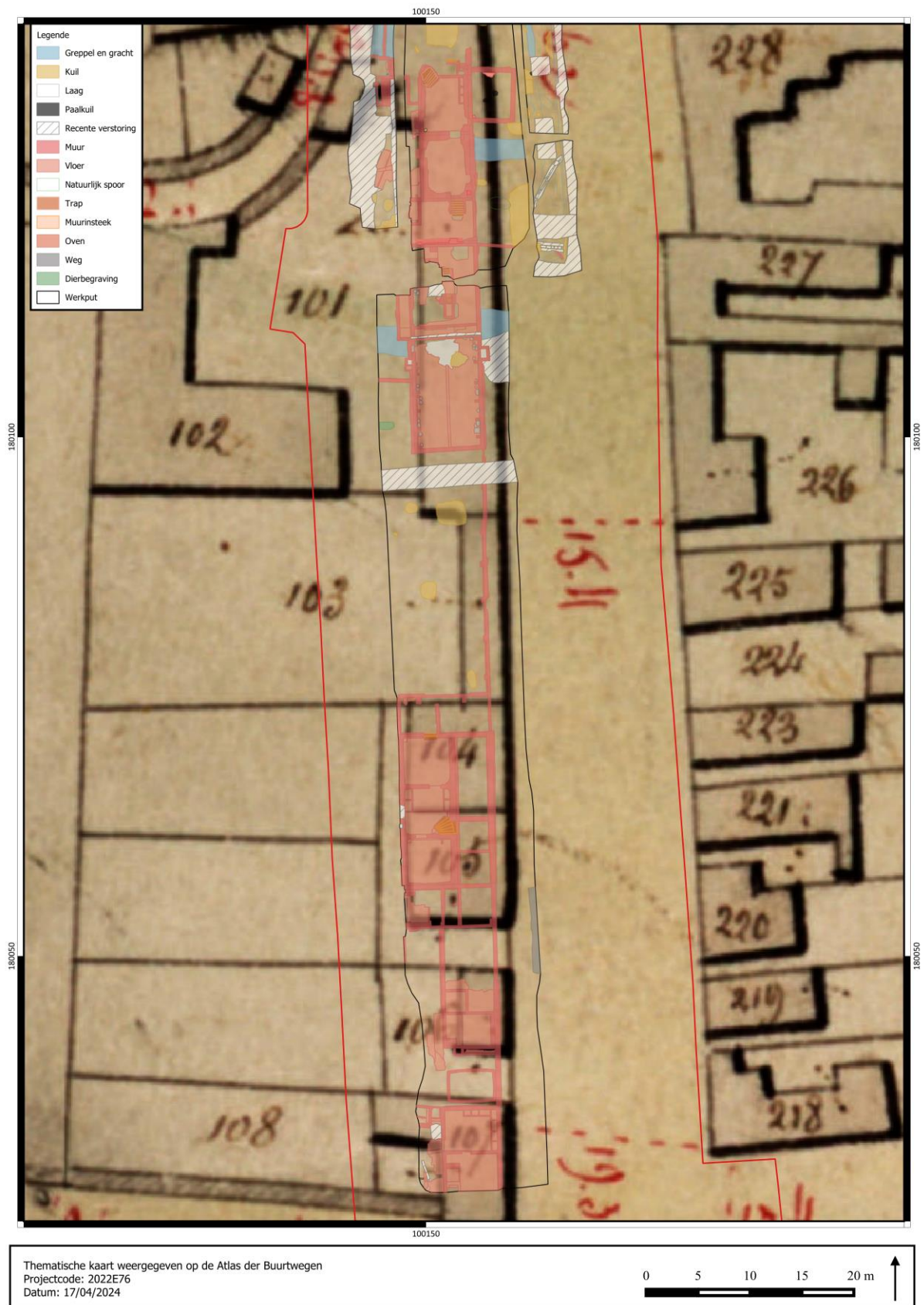
De overige gebouwestanten betreffen resten van gebouwen die zichtbaar zijn op het beschikbare historische kaartmateriaal. Hiervoor is de Atlas der Buurtwegen het meest interessant. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt naar aanleiding van de wet van 10 april 1841. De wetgever wilde op die manier kunnen aanduiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Het was de bedoeling een inventaris te maken van alle “openbare” wegen en “private wegen met een openbare dienstbaarheid”. In de periode 1843-1845 werden voor alle gemeenten openbare registers van de buurtwegen opgemaakt, gekend als de Atlassen der Buurtwegen. Ze werden opgemaakt per toenmalige gemeente, met uitzondering van een aantal stadskernen. Later werden alle overzichts- en detailplannen van de Atlassen der Buurtwegen zoals ze destijds waren opgemaakt ingescand en georeferereerd tot een overzicht voor heel Vlaanderen.¹⁴

Ook de Popp-kaart voorziet een vrij accuraat beeld. Philippe-Christian Popp (1805-1879) begon tussen 1842-1879 kadasterplannen te tekenen van alle Belgische gemeenten, naar het initiatief van Philippe Vandermaelen. Hij wenste ze beschikbaar te maken aan het grote publiek voor een bescheiden prijs. Ze werden georeferereerd aan de hand van het GRB.¹⁵

Deze beide kaarten geven een vrij betrouwbaar beeld weer van hoe de Markt er tussen 1840 en 1890 moet hebben uitgezien. Zoals eerder aangegeven vertoonde het noordelijke deel van de markt (van Onderstraat tot aan Nieuwstraat) eerder een open karakter. De enige bebouwing die zichtbaar is op de beide kaarten betreft de fontein, die in die periode zijn huidige uitzicht kreeg (cfr. *supra*). Ook op oudere beschikbare historische kaarten staat dit deel als open terrein ingetekend, wat wordt bevestigd door de aangetroffen sporen in dit deel van het projectgebied (cfr. *infra*). Alleen enkele, zoals hierboven reeds beschreven, bakstenen muren of structuren wijzen op gebouwtjes. Dit waren vermoedelijk eerder kleine constructies met een marktfunctie. In het zuiden zien we aan de oostzijde een wegtracé. Het verloop van de Nieuwstraat is niet hetzelfde als hoe we deze nu kennen. Ter hoogte van de Markt draaide ze af naar het noorden. Aan de westzijde is een huizenrij weergegeven. Met andere woorden bevond de rooilijn van het zuidwestelijke deel van de Markt zich vroeger veel meer naar het oosten. Meer details zijn op te merken op de Atlas der Buurtwegen en de Popp-kaart. Er kunnen binnen het projectgebied verschillende percelen herkend worden. Op de Atlas der Buurtwegen gaat het om 6 percelen, waarvan 1 groot in het noorden. Op de Popp-kaart kunnen maar 4 percelen herkend worden. Perceel 246a op de Popp-kaart betreft drie samengevoegde percelen van op de Atlas der Buurtwegen. Deze rooilijn bevond zich op de Markt tot ca. 1890, waarna de rooilijn werd opgeschoven naar het westen en de markt zijn huidige uitzicht kreeg. Ook de Nieuwstraat werd rechtgetrokken. De aangetroffen gebouwen worden hieronder besproken per perceel, van noord naar zuid.

¹⁴ <https://www.vlaanderen.be/datavindplaats/catalogus/atlas-der-buurtwegen>

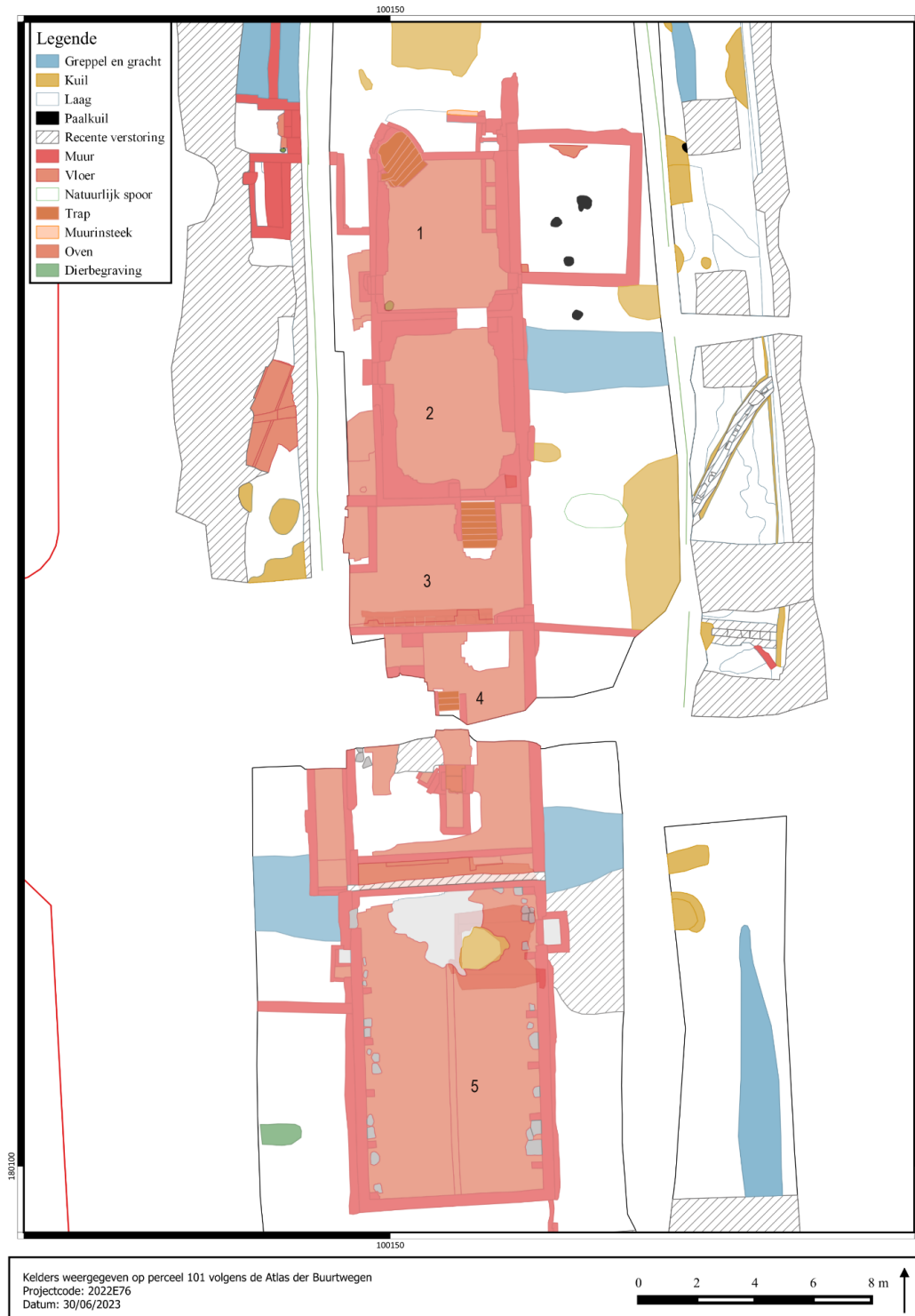
¹⁵ <https://www.vlaanderen.be/datavindplaats/catalogus/popp-atlas-cadastrale-parcellaire-de-la-belgique-1842-1879>

Figuur 85: Aangetroffen gebouwen weergegeven op de Atlas der Buurtwegen

2.3.4.2.6.1 Perceel 101

Een eerste perceel betreft perceel 101 volgens de Atlas der Buurtwegen en perceel 249 volgens de Popp-kaart. Op dit perceel is een gebouw te zien die de lengte (ca. 50m) beslaat van het volledige perceel. Het gebouw maakt een hoek met de Nieuwstraat. Dit gebouw bevindt zich zo goed als volledig binnen het projectgebied. Perceel 101 kan ingedeeld worden in 5 ruimtes. De opgraving toont aan dat dit perceel minstens 5 bouwfasen heeft gekend.

Figuur 86: Onderverdeling van de ruimtes in perceel 101.

24,5 x 11 x 4,5 cm. Bij S762 is geen duidelijk metselverband op te merken, maar bij S722 is duidelijk dat er verschillende verbanden te herkennen zijn. Er zijn enkele rijen op te merken waarbij alle bakstenen op hun kopse kant liggen, maar er zijn ook rijen waarbij zowel bakstenen op hun kopse als strekke kant liggen, zonder dat hierin een vast patroon te herkennen valt. Vermoedelijk gaat het hier dus om wildverband. De gebruikte mortel betreft groene tot beige halfharde kalkmortel met kalkstippen en de bakstenen hebben een rode tot oranje kleur. Bij S762 zijn 7 rijen bewaard gebleven, bij S722 zijn er meerdere bewaard gebleven. Bij S722 varieert de bewaarde maximale hoogte van noord naar zuid tussen 16,48 m TAW en 16,56 m TAW. De muur is uitgegraven tot op een diepte die varieert van noord naar zuid tussen 15,26 m TAW en 15,19 m TAW. Iets verder naar het zuiden kan een nog een muurrestant worden aangetroffen met west-oost oriëntatie, **S789**. De gebruikte bakstenen hebben een rode tot donkerrode kleur (baksteenformaat: 24 x 11,5 x 4,5 cm) en het metselverband is als onregelmatig te benoemen. In de muur zijn enkele verstoringen te zien omwille van leidingen.

Figuur 88: Thematische kaart met aanduiding van S762, S722 en S789.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 762

Figuur 89: Zicht op S762 (links) en S778 (rechts)

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 3 | VLAK: 1 | SPOOR: 722

Figuur 90: S722.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 2 | SPOOR: 722

Figuur 91: Zicht op het oostelijke deel van S722.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 789

Figuur 92: Zicht op S789.

b) Fase 2

Ter hoogte van de noordelijke perceelsgrens werden een drietal muurrestanten aangetroffen: **S608**, **S754** en **S755**, alsook een uitbraakspoor: **S607**. Dit laatste komt min of meer overeen met de noordelijke perceelsgrens en kan erop wijzen dat er zich hier ooit een perceelsmuur bevond. Het uitbraakspoor heeft de volgende dimensies: ca. 1,1 m lang en ca. 45 cm breed. Het had een oost-west oriëntatie. Vlak daarbij, ten zuiden en ten oosten, werden 3 muursegmenten aangetroffen. 2 van deze muren hebben eveneens een west-oost oriëntatie en kregen 2 spoornummers toegewezen maar vormen naar alle waarschijnlijkheid 1 en dezelfde muur. Het gaat om **S608** en **S754**. **S608** betreft een muur opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 28 x 13/15 x 6 cm), die niet in een duidelijk verband zijn gemetst. Er werd harde beige kalkmortel gebruikt en de muur is nog 2 rijen baksteen bewaard gebleven. **S754** betrof eveneens een muur met west-oost oriëntatie en bevond zich in het verlengde van S608. De gebruikte bakstenen hebben de volgende afmetingen: 25 x 12 x 6,5 cm. Het metselverband is niet duidelijk en is eerder onregelmatig. Zoals eerder aangegeven ligt de muur in het verlengde van S608 en kan ze ook in verband gebracht worden met S755, een muursegment met noord-zuid oriëntatie. **S755** is 7 rijen hoog bewaard gebleven en is opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 25 x 12 x 6,5 cm). Opnieuw kan geen duidelijk metselverband worden vastgesteld. Bij het verdiepen en vrijleggen van S754 en S755 werd vastgesteld dat de opening tussen de beide kan verklaard worden door de aanwezigheid van een vermoedelijke deuropening (**S785**).

Figuur 93: Zicht op S607 (links) en S608 (rechts).

Figuur 94: Zicht op S754 (links) en zicht op S754, S755 en S785 na verdiepen (rechts).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 2 | SPOOR: 785

Figuur 95: Deuropening S785.

S785 is eerder rommelig opgebouwd, vermoedelijk met recuperatiemateriaal, het gaat om een combinatie van volledige bakstenen (baksteenformaat: 25 x 12 x 6,5 cm) en baksteenbrokken. De vermoedelijke deuropening zelf zit op een hoogte van 15,55 m TAW en de onderkant van de constructie zit op 15,44 m TAW. Wat betreft de bewaarde hoogtes van S754, S755 en S608 kan het volgende gesteld worden. S754 en S755 werden voor het eerst aangetroffen op een hoogte van ca. 15,90 m TAW en hun diepste punt ligt tussen 15,29 m TAW (S754) en 15,46 m TAW (S755). De bovenkant van S608 ligt op ca. 16,10 m TAW en de onderkant op 15,97 m TAW. Het verschil in bewaarde hoogtes heeft voor een groot deel te maken met het reliëf van het projectgebied. Het reliëf van het projectgebied verschilt immers niet alleen van noord naar zuid (laag naar hoog), maar ook van west naar oost (laag naar hoog). Ter hoogte van de oostelijke perceelsgrens kon nog een heel kort muurfragment opgemerkt worden, **S756**. Het gaat vermoedelijk om een hoekonderdeel van een muur, waarbij een deel van de muur verder liep richting het westen, richting S754 en S608. Verder kan ook een uitloper in zowel noordelijke als zuidelijke richting verondersteld worden, mooi op de perceelsgrens. Het baksteenformaat van dit muursegment was echter niet te bepalen, omwille van de fragmentarische bewaringstoestand. Ook ter hoogte van de westelijke perceelsgrens kon een muurrestant worden herkend, **S455**. Het betrof een muur met een noord-zuid oriëntatie, opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 25,5 x 13 x 6 cm) gemetst in wildverband. De gebruikte mortel betrof zeer zachte lichtbruine kalkmortel met kalkspikkels en houtskool. De muur was nog 4 lagen diep bewaard en werd oversneden door een muur van latere datum, S459. Mogelijk liep deze muur nog iets verder door naar het zuiden, dit kan echter niet met zekerheid worden aangetoond door de aanwezigheid van S449 en bijbehorende sporen. Maar ten zuiden daarvan werd een fundering aangetroffen, **S458**. Deze vermoedelijke muur ligt in dezelfde lijn als S449 maar enkel de fundering is bewaard gebleven.

Mogelijk gaat het ook hier, net zoals bij S722 en S762 om een oudere fase van bebouwing. Op basis van het aangetroffen aardewerk (cfr. *infra*) uit een puinpakket (**S456**) bovenop S458 kan een datering in de 16^e tot 17^e eeuw verondersteld worden.

Figuur 96: Zicht op S756 (links) en S455 (rechts).

c) Fase 3

Een eerste muur die kan herkend worden zijn de sporen **S449** en **S761**. Deze beide muursegmenten liggen in elkaars verlengde en kunnen vermoedelijk als 1 spoor worden geïnterpreteerd. Het gaat om 2 segmenten met een west-oost oriëntatie. Het is niet duidelijk hoever S449 nog verder loopt in westelijke richting, aangezien de huidige riolering zich ook op deze locatie bevindt. **S449** was opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 24 x 12 x 5 cm en 25 x 12 x 5 cm). Er werd harde witte kalkmortel gebruikt met houtskool en kalkbrokjes als inclusie. Er is pleister zichtbaar aan de binnenzijde, dit tot op het niveau van de vloer, eronder niet meer. Deze muur vormt de muur van een kelder waar een trap (S451) en vloerrestant (S452) nog zichtbaar was. In de vloer was een gat uitgewerkt waar een veegpot in was geplaatst (S453). S451 betrof een trap opgebouwd uit baksteen, rood tot roodpaars van kleur (baksteenformaat: 24 x 11 x 5,5 cm). De trap zelf is sterk uitgesleten door gebruik. Er werd harde witte kalkmortel voor gebruikt. Op de onderste trede zijn 2 fragmenten Doornikse kalksteen bovenop de baksteen geplaatst. De bakstenen zijn gemetst op hun strekke zijde. **S452** werd uitgeschreven voor het vloerrestant dat nog zichtbaar was in deze kelder. De vloer was opgebouwd uit tegels (formaat: 13,5 x 13,5 x 2 cm) en gemetst met een harde, witte kalkmortel met kalk- en houtskoolbrokjes. In deze vloer zat een veegpot (**S453**) ingewerkt, het ging om een exemplaar in rood geglazuurd aardewerk. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het om een pot die herbruikt werd, het oor was afgebroken en de pot was in de vloer ingewerkt. De vloer en bijbehorende veegpot bevonden zich op een hoogte van 15,55 m TAW.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 3 | VLAK: 1 | SPOOR: 449

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 3 | VLAK: 1 | SPOOR: 455+449

Figuur 97: Zicht op de binnenzijde van S449 (links) en S455 en S449 (rechts).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 3 | VLAK: 1 | SPOOR: 449 t.e.m.454

Figuur 98: Zicht op S449 tot en met S454.

Het noordelijke deel van S449 ligt min of meer in het verlengde van S761. **S761** is een opgaande muur opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 24 x 11 x 4 cm) opgemetst met harde lichtbeige mortel met een groen aankoetsel. Van deze muur zijn nog 5 rijen bewaard gebleven. Vlakbij S761 bevinden zich nog S762 en S760. **S760** kan vermoedelijk omschreven worden als de hoek van een muur (mogelijk fundering). Het baksteenformaat is niet te bepalen en het metselverband is eerder onregelmatig. **S762** kan vermoedelijk in verband gebracht worden met S722 (cfr. *supra*). Het gaat hier naar alle waarschijnlijkheid om een oudere gebouwfase. Het is echter onduidelijk hoe omvangrijk deze was en hoelang ze gebruikt werd. Ook de link met **S759** is niet duidelijk. Het zuidelijke deel van S449 ligt in het verlengde van S766 (en ook S768 maar deze muur is duidelijk van latere datum). Dit deel van S449 draait af naar het zuiden en vormt een hoek met S447, die in het verlengde ligt van het zuidelijke deel van S766. **S766** werd voor een deel verstoord door de aanleg van S768. Het betrof een opgaande muur opgebouwd uit rode

en oranje bakstenen (baksteenformaat: 22 x 10,5 x 5 cm). Het metselverband bestaat uit enkele rijen kops geplaatste bakstenen, gevolgd door een rij strekke bakstenen. Er zich echter geen duidelijke regelmaat in. Het noordelijke deel is 11 rijen hoog bewaard gebleven en het zuidelijke deel 6 rijen. De opdeling van deze ruimte of kelder (tussen S447, S449 en S766) is niet volledig duidelijk. Zoals eerder aangegeven zijn hier mogelijk nog restanten van een oudere fase (S458) zichtbaar. **S447** kan omschreven worden als een dragende muur, opgebouwd uit baksteen in wildverband (baksteenformaat: 24 x 11 x 5 cm). De gebruikte mortel is vrij hard en beige bruin van kleur. Het metselwerk is vrij slordig uitgevoerd.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 766

Figuur 99: Zicht op S766.

d) Fase 4

Van deze fase is naar alle waarschijnlijkheid het meest bewaard gebleven. De archeologische sporen en structuren worden beschreven van noord naar zuid en indien mogelijk ook per ruimte.

Een eerste ruimte of kelder (**kelder 1**) heeft als buitenmuur **S778**, de muur is bewaard gebleven over een totale lengte van ca. 12 m en een breedte van ca. 5 m. Het gaat om opgaand muurwerk, gebouwd in rode en donkerrode baksteen (baksteenformaat: 23 x 11 x 4,5 cm) en halfharde tot harde beige mortel met kalkstippen. Het gaat om de buitenmuur van 2 kelderruimtes (**kelder 1 en kelder 2**). Die kelders hadden oorspronkelijk gewelven, maar die zijn niet volledig bewaard gebleven (S777). In het verleden zijn aanpassingen (fase 5) aan deze kelders uitgevoerd, het gaat onder meer om de bouw van een extra toegang of trapgat (S780 en S779), het dichtmetsen van een andere ingang (S775) en het dichtmetsen van een raam of deur (S765). In het verlengde van S778 ligt nog een volgende muur, het gaat om S786 (in het oosten) en S787 (zuiden en oosten). In het verlengde van S778 in het westen werd geen duidelijke tegenhanger van S786 aangetroffen. Omwille van het gefaseerd werken, ontbreekt hier een deel van het opgravingsplan waardoor voor een zone in het westelijke deel van het opgravingsgebied geen

informatie beschikbaar is. Vermoedelijk liep er minstens 1 muur als tegenhanger van S786. Immers verder naar het zuiden gaat S787 over in S824 en S839. Voor de muren aan westelijke zijde zijn de volgende spoornummers uitgeschreven: S839, S832 en een parallelmuur S834. S839 vormt de zuidelijke grens van het gebouw alsook perceel.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1
Figuur 100: Zicht op de kelders 1 & 2

Zoals eerder aangegeven werden de kelders overwelfd en bevond er zich dan daar vermoedelijk een vloer bovenop. Van deze vloer of vloeren konden geen sporen worden teruggevonden. De muren van de overwelfing kregen spoornummers S777 en S782 toegewezen. **S777** en **S782** bestonden uit rode en donkerrode bakstenen (baksteenformaten: 23,5 x 11 x 4,5 cm en 23 x 10 x 5 cm) en halfharde tot harde beige kalkmortel met kalkstippen. Er werden verschillende metselverbanden angewend. De overwelfing gebeurde met zekerheid in oost-westelijke richting. Dan zou het gaan om een tongewelf. Overwelfingen konden worden opgemerkt in minstens 2 ruimtes (**Kelder 1 en 2**). Bij de openingen van kelderramen / keldergaten waren in het gewelf uitsparingen voorzien. De binnenzijde van de muur was volledig bepleisterd.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 782

Figuur 101: Zicht op S782.

Zoals hierboven aangegeven zijn er ook een aantal uitsparingen of openingen op te merken in S778. Verspreid over de 2 ruimtes (**Kelder 1 en 2**) die S778 ommuren gaat het om 4 openingen, 2 in oostelijke zijde en 2 in de westelijke zijde. Vermoedelijk is 1 ervan, in de westelijke zijde, op een later moment dichtgemetst, **S769**. In de meest noordelijke ruimte (**Kelder 1**) bevinden de 2 openingen zich recht tegenover elkaar en in de tweede kelderruimte liggen ze geschrant. In de westelijke keldermuur gaat het om **S781**. Het baksteenformaat kan niet worden vastgesteld, de vermoedelijke lengte bedraagt 23 cm. Ook het metselverband is onduidelijk. Het betreft een klein keldergat of ruitopening ingewerkt in een vloer (S767), muur S778 en gewelf S777. Er is tevens ook een stuk natuursteen in ingewerkt waarin mogelijke roosterindrukken zichtbaar zijn. De opening heeft een breedte van ca. 60 cm. De natuursteen met de roosterindrukken bevindt zich op een hoogte van ca. 16,57 m TAW. Aan de overkant (oostelijke keldermuur) is op gelijke hoogte ook een opening zichtbaar, **S765**. De breedte van de opening bedraagt ca. 55 cm. Ook deze is vermoedelijk in een latere fase dichtgemetst. De gebruikte bakstenen zijn donkerrood (baksteenformaat: 22 x 10 x 4 cm) en het metselverband is eerder onregelmatig. De gebruikte kalkmortel kan omschreven worden als hard, witbeige van kleur met kalkstippen. Net zoals bij S781 zit ook hier onderaan een groot blok natuursteen ingewerkt. Zoals aangegeven zijn er in **Kelder 2** ook 2 openingen zichtbaar. Het gaat om **S769**, in de westelijke keldermuur. De gebruikte bakstenen zijn rood (baksteenformaat: 22 x 11 x 5 cm) in een onregelmatig metselverband. Net zoals bij de voorgaande 2 gaten bevindt er zich een blok natuursteen onderaan de kelderopening. Ook hier zijn opnieuw duidelijke roosterindrukken zichtbaar. Aan de overkant, geschrant bevond zich eveneens een opening. Hier was geen ingewerkte natuursteen zichtbaar, het ging enkel om een opening die zichtbaar was in S778. Er werd geen apart spoornummer voor uitgeschreven.

Figuur 102: S781 (links) en S765 (rechts).

Figuur 103: S769.

De vloer in de beide kelders was opgebouwd uit baksteen, het gaat om **S791** en **S795**. **S791** is opgebouwd uit rode tot donkerrode baksteen (baksteenformaat: 22 x 10 x 4,5 cm). De bakstenen liggen allemaal op hun platte zijde, er is geen duidelijk verband in te herkennen. In de zuidwestelijke hoek van deze ruimte (**Kelder 1**) was tevens een veegpot ingewerkt in de vloer. Het betrof een metalen exemplaar (S799 – VNR. 863) en daaronder werden nog de resten gevonden van een keramieken exemplaar (S799 – VNR. 864). Nog in deze kelderruimte werden in de noordoostelijke hoek van de kelder werd een restant van kleine, dunne opgaande muurtjes aangetroffen, **S792**. Deze werden opgebouwd in rode tot donkerrode baksteen (baksteenformaat: 22 x 10 x 4,5 cm) en een harde beige kalkmortel met kalkstippen. Daartussen was eveneens een vloer in baksteen zichtbaar, gelijkaardig als S791, **S793**. Het is niet duidelijk hoe hoog deze muurtjes waren gebouwd, maar in S778 zijn wel nog afdrukken te zien van de bakstenen tussenmuurtjes. Vermoedelijk waren deze bedoeld als bewaarbakken. Ook in **Kelder 2** werd een bakstenen vloer, **S795**, aangetroffen. Net zoals bij S791 waren de bakstenen geplaatst op hun platte zijde (baksteenformaat: 23,5 x 10,5 x ? cm). In tegenstelling tot bij S791 was er in deze ruimte geen veegpot in de vloer in gewerkt. In de zuidoostelijke hoek van de kelder kon wel een putje worden waargenomen, die vermoedelijk eenzelfde functie had als de veegpot.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 2 | SPOOR: 799 | VNR 864

Figuur 104: VNR. 863 (links) en VNR. 864 in situ (rechts).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 792+793

Figuur 105: Zicht op S792 en S793.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 2 | SPOOR: 795

Figuur 106: Zicht op vermoedelijke 'veegput'.

Tussen de 2 kelderruimtes is een opening zichtbaar, het is niet duidelijk of deze ruimtes van elkaar werden gescheiden door een deur. Opmerkelijk is wel dat er geen vloer is ter hoogte van de opening. In de zuidelijke muur van **Kelder 2** is ook een deuropening zichtbaar die later werd dichtgemetst, S775 (cfr. *infra*). Deze gaf toegang tot een trap opgebouwd uit baksteen, S774 (baksteenformaat: 23 x 12 x 4,5 cm). De bakstenen zijn allemaal op hun kopse kant gelegd en zijn gevoegd met een harde beige kalkmortel met kalkstippen. Er zijn nog 8 treden van de trap zichtbaar. De trap kwam bovenaan uit in een nieuwe ruimte (**ruimte 3**). Hier was de vloer, S773, opgebouwd uit tegels (formaat: 18 x 18 x 5cm) in een oranje en rode kleur. De trap S774 zit ingewerkt in deze vloer en maakt er bijgevolg deel van uit. Aan deze vloer werden aanpassingen uitgevoerd, in het zuidelijke deel van deze kamer werd de vloer immers voor een deel uitgebroken om een gootje (S787) en een muurtje (S783) te bouwen (fase 5). Ter hoogte van het gootje was de vloer, S773 ook licht verzakt. De hoogtes van de vloer variëren tussen 16,80 m TAW en 16,90 m TAW. Aan de oostelijke zijde wordt deze ruimte afsloten door S786. Het gaat om een opgaande muur, die zich in het verlengde van S778 bevindt. De gebruikte bakstenen hebben een rode tot donkerrode kleur (23,5 x 11 x 4,5 cm). Het metselverband is niet volledig duidelijk, op sommige plaatsen is een kop-strekverband te herkennen, maar dat is niet overal zo. Het is duidelijk dat er hier verschillende aanpassingen werden uitgevoerd. Dit kan net zoals de aanleg van boven vernoemd gootje en het dichtmetselen van een deuropening S775 (fase 5) te maken hebben met een nieuwe indeling van de gebouwen op perceel 101. Vermoedelijk vormden deze oorspronkelijk allen 1 woning en werd de woning op een gegeven moment opgesplitst.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 774+775

Figuur 107: Zicht op S774 en S775.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 778+786

Figuur 108: Zicht op S778, S786 en S800.

Aan de westelijke zijde liep S778 niet verder naar het zuiden, zoals al eerder werd aangegeven. In het verlengde van het oost-west georiënteerde deel van S778, kon nog een muursegment herkend worden, **S770**, opgebouwd in baksteen (baksteenformaat: 25 x 11 x 5 cm). De muur had eveneens een west-oostoriëntatie. Omwille van aanwezige recente verstoringen kon de exacte lengte van de muur niet bepaald worden. Richting het zuiden vertrekt vanuit deze muur nog een dunne muur (een vermoedelijke binnenmuur), **S772**. Na een afstand van 2,2 m richting het zuiden, draait de muur af richting het westen. Net zoals bij S770 is niet geweten hoever deze doorliep richting het westen. Op het historische kaartmateriaal is ook geen extra informatie hieromtrent te zien. tussen S770 en S772 kan ook nog een vloer, **S771**, herkend worden. **S772** is opgebouwd uit verschillende baksteenbrokken met een rode kleur. Ook ten noorden van S770 kunnen nog enkele vloerresten herkend worden. Het kan niet met zekerheid worden aangetoond of het hier om resten gaat van binnenin een gebouw of eerder buitenshuis. Tegen S770 en S778 gaat het om S768 en S767. **S768** is vermoedelijk de oudste vloer, het gaat om een vloer opgebouwd in donkerrode baksteen (baksteenformaat: 24 x 11 x ? cm) met halfharde beige kalkmortel met kalkstippen. Het lijkt erop dat **S767** er bovenop ligt. S768 ligt op een hoogte van ca. 16,82 m TAW. **S767** is eveneens opgebouwd uit baksteen en werd fragmentair aangetroffen bij zowel **Kelder 1** als **Kelder 2** op een hoogte variërend tussen 16,80 m TAW (noorden) en 16,87 m TAW (zuiden). Omgeven door verschillende verstoringen is een laatste stuk vloer, **S446**. Het gaat om vloer uit rode baksteen (baksteenformaat: 22 x 10 x 5 cm). De bakstenen liggen zowel gestrekt en plat. Op enkele plaatsen is een klezorenverband te herkennen. De gebruikte mortel bestaat uit witte semiharde kalkmortel. Centraal is een gootje voorzien. Vermoedelijk gaat het hier om een soort van koertje, aangezien deze zone zich volgens de historische kaarten buitenshuis bevindt.

Figuur 109: Zicht op S767 en S768 (links) en S767 (rechts).

Figuur 110: S446.

Een volgende ruimte binnen dit perceel is **Ruimte 4**. Omwille van het gefaseerd werken (cfr. *supra*) werd deze ruimte in 2 fasen opgegraven. Het noordelijke deel werd opgegraven in de zomer van 2022 en het zuidelijke deel werd onderzocht in de winter van 2023. De oostelijke muur van deze ruimte, **S788** loopt verder door in **S824**. **S788** vormt de noordelijke en oostelijke grens van deze ruimte. Het betreft een muur opgebouwd uit baksteen met een oranje, rode en donkerrode kleur (baksteenformaat: 23 x 11 x 4,5 cm). Het gebruikte metselverband kan als onregelmatig bestempeld worden. Bij **S824** kan het metselverband wel herkend worden, het gaat vermoedelijk om een kop-strek verband (baksteenformaat: 22 x 5 x 9 cm). De muur is van binnenuit gebouwd en aan de binnenzijde van de muur kan bepleistering opgemerkt worden. Deze muur loopt verder door in **S839** die deze ruimte aan zuidelijke zijde afsluit. In het noordelijke deel van deze ruimte kon omwille van aanwezige verstoringen geen duidelijke grens van deze ruimte aangetroffen worden. In het zuidelijke deel kon **S822** opgemerkt worden.

Deze muur is licht verstoord door de aanwezigheid van een recente rioolput. De muur is opgebouwd uit baksteen, vermoedelijk in een kop-strekverband. Er zijn 13 rijen bewaard gebleven. De gebruikte kalkmortel is eerder beige van kleur. In deze ruimte werden 2 spoornummers uitgeschreven voor een vloer (S790 en S825). In het noordelijke deel van deze ruimte was nog een uitsparing zichtbaar met de volgende dimensies: 1,1 x 1,2 m. Hierin kon een vloer (S801) en 2 muren (S802 en S803) herkend worden. **S790** betrof een bakstenen vloer (baksteenformaat: 23 x 10 x 4 cm), ze waren allen op hun platte zijde gelegd. Vrij centraal in deze vloer was nog een trap (S805-S806) uitgewerkt. **S825** betrof dezelfde vloer als S790. Net zoals bij S790 was ook hier vrij veel verstoring op te merken.¹⁶ Er kon een opening herkend worden met de volgende dimensies: 40 x 40 cm. Daaronder bevond zich een ruimte, die vermoedelijk dienst deed als kolenkelder. Vlak daarbij, richting het westen, konden een aantal bakstenen opgemerkt worden die ipv noord-zuid, west-oost waren ingewerkt. Vermoedelijk bevond zich ook hier een opening en gaat het om een schoorsteen. **S801** betrof natuursteen, het gaat vermoedelijk om de onderkant van een gootje of riolering. Mogelijk liep dit gootje verder naar S310, in het westelijke deel van het projectgebied. Dit kan echter niet met zekerheid worden aangetoond, S310 kan immers ook het vervolg zijn van S787 (cfr *infra*). **S802** betrof de zij-muurtjes van het gootje of riolering, opgebouwd in baksteen (baksteenformaat: 15,5 x 7,5 x 3 cm).

Figuur 111: Zicht op S788.

Figuur 112: Zicht op S801 en S802 (links) en S310 (rechts).

Vrij centraal in deze ruimte was nog een trap uitgewerkt in de vloer. Het gaat om S805 en S806. **S805** is een trap opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 20 x 10 x 5 cm). De bovenste rij bakstenen liggen allen op hun smalle zijde en eronder liggen ze op hun brede kant. Er zijn nog

¹⁶ Voorafgaand aan de opgraving stonden hier wat bomen, deze hebben een aantal onderliggende structuren vernietigd.

3 treden zichtbaar.¹⁷ **S806** betrof de muurtjes van de trap. Het gaat om donkerrode bakstenen (24 x 10 x 5 cm) in een onduidelijk metselverband.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR:805+806
Figuur 113: Zicht op S805 en S806.

Figuur 114: Overzicht van ruimte 4 (zuidzijde) en 5.

¹⁷ De rest kon niet worden onderzocht omwille van de aanwezigheid van de Nieuwstraat, waarbij continu doorgaand verkeer moest kunnen worden gegarandeerd.

De trap kwam uit in een kleine ruimte waar een vermoedelijke oven werd aangetroffen. Dit deel was echter zwaar verstoord door de eerdere aanwezigheid van bomen waarvan de wortels heel wat schade hadden aangericht. S806 loopt dan verder door in **S827**. Die kleine ruimte zou dan de volgende afmetingen gehad hebben: ca. 5 m lang en bijna 1 m breed. **S827** is opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 24 x 10 x 5 cm), ze liggen in een min of meer kop-strekverband. De trap kwam naar alle waarschijnlijkheid uit in vloer S830. **S830** betrof een vloer opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 10,5 x 5 cm). Op de vloer is op verschillende plaatsen een zwarte aanslag aanwezig (vermoedelijk door de aanwezigheid van de oven en een stockageplaats voor kolen?). De vloer bevindt zich op een diepte van ca. 15,28 m TAW. In de westelijke zijde van deze ruimte was onder S825 een vermoedelijke kolenkelder gebouwd. **S854** was een muur uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 10 x 5 cm) en de binnenzijde ervan was bepleisterd. In S825 (vloer) was een kolengat uitgewerkt. Net ten zuidwesten daarvan werden de resten aangetroffen van een vermoedelijke oven en bijbehorende schoorsteen. De oven was opgebouwd in baksteen. De bovenkant van de oven bestond uit **S815** en **S826**. **S815** was de vermoedelijke bovenkant van de oven, deze was in een licht gewelfde vorm gebouwd en opgebouwd uit tegels die verticaal zijn geplaatst. Het gaat hierbij zowel om volledige tegels als om halve tegels, hetgeen vermoedelijk wijst op herbruik. De zijmuren van de oven (**S826**) waren opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 10,5 x 5 cm). Ook hier gaat het om zowel volledige bakstenen als brokken baksteen. **S831** vormde het een tussenniveau in de oven, eveneens opgebouwd uit baksteen, hier zijn zware verbrandingssporen op te merken. Hierbij werden vermoedelijk enkel halve tegels gebruikt. De exacte dimensies van de oven zijn niet gekend omwille van eerder aangehaalde redenen. Ook de exacte functie van de oven is ongekend. Deze ruimte was omwille van de gekende verstoringen volgestort met puin, waaruit heel wat vondstmateriaal kon worden gerecupereerd (S823). Extra archiefonderzoek over de eventuele functies van de huizen op de Markt te Gavere, leverde niets op. Net ten westen van de ovenstructuur bevond zich nog een kleine andere structuur, bestaande uit een rechthoekige muur (S828) en een vloerrestant (S829). **S828** is slechts fragmentarisch bewaard gebleven en opgebouwd uit donkerrode baksteen (baksteenformaat: 24 x 10,5 x 4,5 cm). De structuur is van binnenuit gemetst. Daarin bevond zich een vloer, **S829**, opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 24 x 10,5 x 4,5 cm). In het zuidelijke deel van S825 was nog een andere vloer op te merken, S838. Dit was gescheiden van S825 door **S837**, een rij bakstenen waarvan oorspronkelijk werd gedacht dat het een muur betrof. Bij het verder verdiepen en uitbreken van S825 en S838 werd echter niets aangetroffen. Het betrof een enkele rij bakstenen die op hun strekke zijde waren geplaatst (baksteenformaat: 23 x 11 x ? cm). **S838** betrof een vloer uit baksteen (gelijkaardig formaat als S837) die zeer rommelig was opgebouwd. Het is niet duidelijk waarom er hier een andere vloer aanwezig is in vergelijking met de rest van de ruimte. Een mogelijke verklaring kan bestaan in het feit dat de volledige ovenconstructie misschien later is toegevoegd, waardoor men de oorspronkelijke vloer, S838, heeft uitgebroken en heeft vervangen door S825. Hiervoor zijn echter geen duidelijke aanwijzingen aangetroffen. Deze ruimte wordt afgescheiden van ruimte 5 door S839.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 827

Figuur 115: Zicht op S827.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 830+854

Figuur 116: Zicht op de vloer S830 en de vermoedelijke kolenkelder.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAKE: 1 | SPOOR: 815+823+830+826

Figuur 117: Zicht op de ovenstructuur.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAKE: 1 | SPOOR: 828+829

Figuur 118: Zicht op S828 en S829.

Aan de westelijke zijde van deze ruimte kon nog wat muur- en vloerwerk herkend worden. Het gaat om 3 muren en 2 vloeren. **S834** betreft de westelijke muur, opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 22 x 10,5 x 4,5 cm). Het gebruikte metselverband is kop-strek en er zijn nog 12 rijen bewaard gebleven. De zuidelijke muur is **S835**, eveneens opgebouwd uit baksteen, maar 1 rij breed en zeer slordig gemetst met zeer veel mortel. Deze muur is tegen S832/S822 gebouwd. De oostelijke muur **S832** (S822) en is eveneens opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: gelijk als S822). Deze muur vormde de vermoedelijke fundering voor S822 en kan dus gelijkgesteld worden. Tussen deze muren kon een vloer herkend worden, S833. **S833** is een vloer opgebouwd uit verticaal geplaatste baksteen (baksteenformaat: 23 x 10,5 x 5 cm). Er werden zowel volledige bakstenen als baksteenbrokken gebruikt. Mogelijk gaat het hier om een kleine koer.

Figuur 119: Zicht op S833 (links) en S835 (rechts).

Een laatste ruimte binnen dit perceel betreft **Ruimte 5**. Deze wordt omgeven door 4 muren, aan alle windrichtingen, S839. **S839** betrof een opgaande muur, opgebouwd in baksteen (baksteenformaat: 24 x 12 x 6 cm). Deze muur omsluit de volledige Ruimte 5 van dit perceel. Wanneer dit geprojecteerd wordt op de Atlas de Buurtwegen kan vastgesteld worden dat de zuidelijke muur niet volledig overeenkomt met de zuidelijke perceelsgrens van perceel 101. Aan zowel de westelijke als oostelijke zijde zijn min of meer 2 stortgaten ingewerkt in de muur. Ze zien er echter beide verschillend uit (S844 en S846). In S839 is geen duidelijk metselverband te herkennen, op enkele plaatsen is de opbouw eerder rommelig. Op sommige plaatsen in de muur is Doornikse kalksteen of natuursteen ingewerkt, dit is voornamelijk zo voor de oostelijke zijde. Aan westelijke zijde is een dorpel (S843) zichtbaar. Het gaat om een brok natuursteen. De ruimte heeft de volgende afmetingen: ca. 6 m x 10,3 m (binnenkant). Over de volledige ruimte kan een vloer herkend worden, S840. **S840** betrof de vloer in Ruimte 5, opgebouwd uit bakstenen, die allen op hun strekke kant zijn gelegen (baksteenformaat: 22 x 5 x ? cm). Aan zowel de oostelijke als de westelijke zijde helt de vloer af naar het midden waar een soort van gootje zichtbaar is, de gebruikte bakstenen liggen iets dieper ingemetst dan de rest van de vloer waardoor er een duidelijk onderscheid te zien is. Nog ingewerkt in deze vloer zijn kleine

muurtjes, **S842**. Deze kleine opgaande muurtjes komen in zowel de oostelijke als westelijke zijde voor. Soms is nog een restje bepleistering zichtbaar. Ze waren opgebouwd in baksteen (al zijn ze volledig afgebroken, enkel de afdrukken zijn nog zichtbaar), het gebruikte formaat is niet te achterhalen. Daarmee verband houdend is **S841**, stukken natuursteen die ingewerkt zijn in S840. Mogelijk wijzen deze zaken op het voorkomen van voederbakken of slieten in deze ruimte.¹⁸ Het feit dat de vloer afhelt naar het midden zou dan kunnen wijzen op de afvoer van bvb. urine en mest. Dit werd bevestigd door het onderzoek van S844, één van de vermoedelijke stortkokers. **S844** betreft een min of meer rechthoekige constructie die in S839 is ingewerkt: 0,5 x 0,8 m. De gebruikte bakstenen hebben een formaat van: 22 x 10 x 5 cm en de koker was gevuld met puinige grond (S845). Bij het verdiepen van S844 en uithalen van S840 werd al snel gezien dat S844 uitkwam in een grotere bakstenen structuur, een vermoedelijke beerput, **S900/S901**. S900 betrof het gewelf van de structuur en S901 het opgaande muurwerk. Dit alles kwam uit in een gootje, S905, dat verbonden was met de andere stortkoker (S846). Hiervoor werd de natuurlijke helling van het terrein gebruikt. Het terrein helt niet alleen af van noord naar zuid maar ook van west naar oost. Men kon bijgevolg afval/mest storten in S846 en dit kwam via het gootje terecht in S900. Ook in S840 was een gat uitgewerkt, dat ook uitkwam in de mestput (**S902**). Dit alles was afgedekt met een dikke mortellaag, **S853** (vermoedelijk om geurhinder tegen te gaan).

Figuur 120: Zicht op ruimte 5 (links)

¹⁸ Afgescheiden plaatsen in de stal waar de dieren stonden.

Figuur 121: Zicht op een ingewerkte natuursteen in S839 (links) en het 'gootje' in S840 (rechts).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 841+842

Figuur 122: Zicht op S841 en S842.

Figuur 123: Zicht op de oostelijke stortkoker S844 met puinige vulling S845.

S900 vormde het gewelf van de beerput-achtige structuur die werd aangetroffen onder S840. Het ging om een gewelfde structuur die gebouwd was in halfsteensverband, waarbij de gebruikte bakstenen (baksteenformaat: 24 x 9,5 x 5 cm) zodanig geplaatst zijn dat de verticale voegen verspringen met de helft van de baksteen lengte. Het geheel bestaat vrijwel alleen uit lagen strekken. Dit gewelf was ingewerkt in het opgaande muurwerk van deze structuur, S901. **S901** was eveneens opgebouwd in baksteen, het metselverband kan ook best omschreven worden als halfsteens, enkel aan de ingang kon een kop-strekverband herkend worden. Aan de binnenkant van de mestput kon zware verkleuring of aanslag opgemerkt worden aan S901. Ook waren er gaten ingewerkt, vermoedelijk om balken te plaatsen (mogelijk om de muur stabiel te houden tijdens de bouw van het gewelf?). De mestput was voorzien van een vloer, **S903**. Deze vloer bestond uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 11 x ? cm). De bakstenen die aan de ingang liggen hebben een ietwat andere oriëntatie. De vloer was bewaard op een diepte tussen ca. 15,34 m TAW en 15,46 m TAW. Het gewelf (S900) werd aangetroffen op een hoogte tussen 16,66 m TAW en 16,73 m TAW. Zoals eerder aangegeven was er ook in S901 een gootje ingewerkt, dat ervoor zorgde dat de mest naar de mestput kon lopen, het gaat om **S902**. Zoals eerder aangegeven was er ook een gootje geconstrueerd dat S844 verbond met S846, het gaat om **S905**. Het gootje is opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 11 x 5 cm) en is van binnenuit gemetst. Er zijn enkele uitsparingen in gemaakt, vermoedelijk voor de constructie van een afdekking, deze is helaas niet meer bewaard gebleven. S846 was het stortgat aan de westelijke zijde van Ruimte 5 en was eveneens opgebouwd uit baksteen en was niet zo goed bewaard gebleven. Onderaan is een soort van stortgat (S851) zichtbaar met aanslag. Dit kwam dan uit in S905. In de aangetroffen puinvulling (S847) kon heel wat aardewerk herkend worden, dat vermoedelijk kan gedateerd worden in de periode 1825-1840. Dit komt overeen met de gebruiksfase van de gebouwen en kan gelinkt zijn met bv. het verlaten ervan op het einde van de 19^e eeuw.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 2 | SPOOR: 844+900+901+902

Figuur 124: Zicht op het gewelf S900 en de muren S901 en S844.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 2 | SPOOR: 844+900+901+902

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 2 | SPOOR: 903

Figuur 125: Zicht op de mestkelder.

Figuur 126: Zicht op S901 met uitsparingen erin (links) en gootje S902 (rechts).

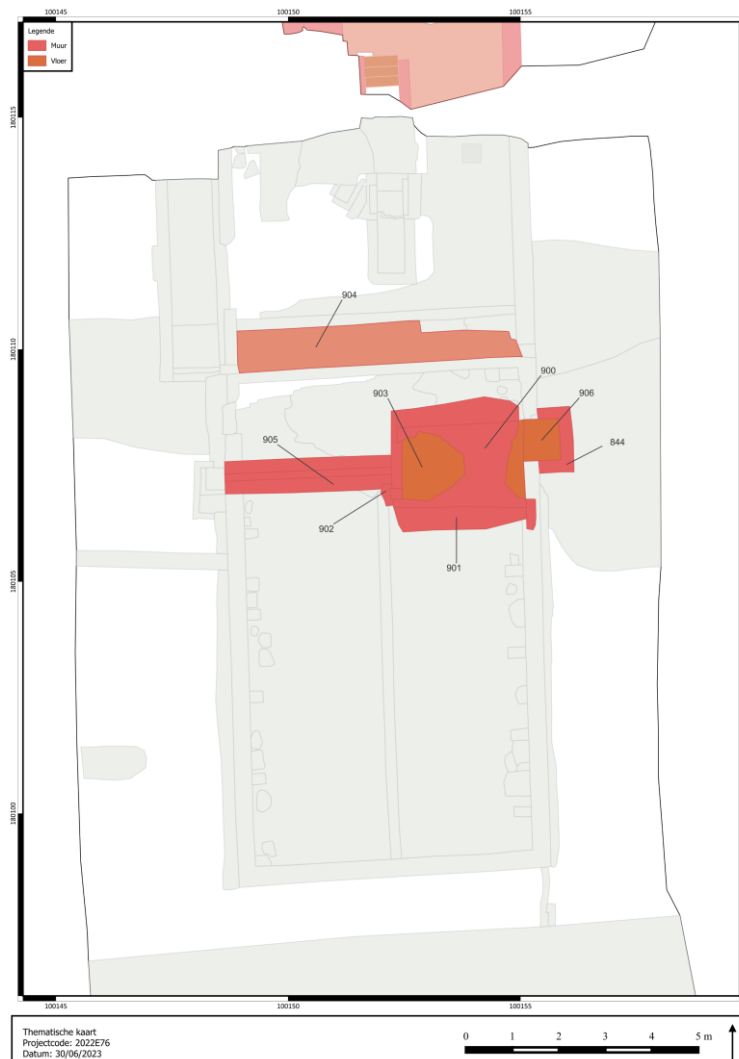

Figuur 127: Zicht op S905 met de mestkelder op de achtergrond.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 846+851+850

Figuur 128: Zicht op de binnenzijde van S846 met het stortgat (S851). Dit liep dan door naar S905.

Figuur 129: Detailkaart van de mestkelder

e) Fase 5

Zoals eerder aangegeven werden op dit perceel heel wat aanpassingen uitgevoerd. Hieronder worden deze besproken van noord naar zuid. In S777 en S778 (de keldermuren en -gewelven) van **Kelder 1 en 2** werden enkele aanpassingen uitgevoerd. Zo werd met zekerheid 1 keldergat dichtgemetst, het gaat om **S765** (cfr. *supra*). Er werden aan de oostelijke zijde van S778 ook enkele aanpassingen uitgevoerd, zijnde S800 en S782. Echter veel duidelijker is het dichtmetsen van een trapgat (S774) door middel van een bakstenen muur, **S775**. Deze muur is opgebouwd uit rode, donkerrode en oranje rode baksteen, het gaat om recuperatiemateriaal en komt voor in verschillende brokken en formaten. De muur zelf is heel slordig opgebouwd, aan de binnenzijde van de kelder is ze bepleisterd, maar het verschil is duidelijk vast te stellen. De pleister van het dichtgemetste deurgat is iets witter dan de overige bepleistering. Tussen de baksteenbrokken kunnen ook brokken Doornikse kalksteen worden opgemerkt.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 774+775

Figuur 130: Zicht op S775

Nog een grote aanpassing is het steken van een nieuwe trap, **S779**, in de noordwestelijke hoek van **Kelder 1**. Het gaat om een trap bekleed met natuursteen, telkens 2 of 3 blokken per trede. Er zijn 6 treden bewaard. De trap is ingewerkt in vloer S791. Om deze trap te kunnen construeren werd een deel van S778, meer bepaald de noordwestelijke hoek, afgebroken. Hiervoor werd een nieuwe muur gebouwd, **S780**. Deze muur is opgebouwd uit rode baksteen (baksteenformaat: 23 x 11 x 4 cm). Het metselverband kan niet duidelijk worden vastgesteld en de gebruikte mortel is halfhard tot hard en beige van kleur.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 779

Figuur 131: Zicht op S779.

In het zuiden van vloer S773 kon een afwijkend vloertje (S783) worden herkend waaronder een gootje (S787) aanwezig was. **S783** bestaat uit rode en zwarte tegels van een kleiner formaat dan de tegels van S773. Aangezien het duidelijk om een andere vloer gaat dan S773 wordt ervan uitgegaan dat het gootje ofwel later werd gebouwd ofwel eens werd hersteld. Het gootje, **S787**, is opgebouwd uit baksteen en afgedekt met tegels uit Doornikse kalksteen. Ter hoogte van de buitenmuur, S786, kon een uitsparing worden opgemerkt waarin een metalen rooster zichtbaar was.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 783

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 787

Figuur 132: Zicht op S783 (links) en S787 (rechts).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 5 | VLAK: 1 | SPOOR: 787

Figuur 133: Detail van S787 en S786 met het metalen rooster.

Interpretatie perceel 101

Ter hoogte van perceel 101 is op de Atlas der Buurtwegen geen verdere onderverdeling zichtbaar. Er kan uitgegaan worden van 1 gebouw. Uit de opgraving blijkt dat 5 ruimtes kunnen herkend worden welke oorspronkelijk deel uitmaakten van 1 gebouw. Aanpassingen zoals een dichtgemetst keldergat en trapgat, verbouwingen aan de buitenmuur en de bouw van een nieuwe trapingang wijzen op een splitsing van het gebouw.

Ruimte 5 deed duidelijk dienst als stal. Men kan dan de vraag stellen wat het stallen van dieren kan betekenen in een gebouw op de Markt. Er kan niet gedacht worden aan een landbouwkundige functie, gezien de locatie in het centrum van een dorp. Misschien moet eerder gedacht worden aan een herberg waarbij paarden konden gestald worden. Het voorkomen van een oven ter hoogte van ruimte 4 kan ook in deze richting wijzen. Een herberg op een marktplein is een vrij veel voorkomend fenomeen in de 18^e en 19^e eeuw, zeker in de dorpen. Ze hadden een economische, sociale en culturele functie. Ze zorgde niet alleen voor het feit dat mensen op doorreis konden overnachten, maar ze was ook een opslagplaats voor goederen, de plaats waar (handels)contracten en -contacten werden gesloten. Ze kon een overnachting bieden voor rondreizende marktkramers.¹⁹ Ook vonden sommige bestuurlijke en administratieve taken van

¹⁹ Vanhee 2007, 9-11.

de gemeente in de herberg uitgevoerd.²⁰ Vanhee lijst ook de verschillende functies op van een herberg die het belang van een dergelijk etablissement duidelijk aantonen²¹:

- Herberg als rustplaats voor handelaars, voerlieden en paarden
- Herberg als opslagplaats voor goederen,
- Transacties in de herberg
- Vaak bevond er zich ook een brouwerij
- Ontmoetingsplaats voor onder meer verenigingen²², ...
- Plaats waar (familie)feesten doorgingen
- Verspreiden van nieuws
- Herberg als cultureel centrum
- Herberg als ontspanningsplaats²³

2.3.4.2.6.2 Perceel 103

Een volgend perceel zichtbaar op de Atlas der Buurtwegen betreft perceel 103 of perceel 248 op de Popp-kaart. Op dit perceel is volgens de Atlas der Buurtwegen een dun gebouw zichtbaar en volgens de Popp-kaart enkel een muur op de oostelijke perceelsgrens. Deze muur werd ook effectief aangetroffen tijdens het archeologisch onderzoek. Een muur die de westelijke tegenhanger zou vormen werd niet aangetroffen. De muur (S860) had een totale lengte van ca. 23,3 m. **S860** was een opgaande muur, opgetrokken in baksteen (baksteenformaat: 24 x 10,5 x 4,5 cm). De bewaarde diepte van de muur gaat mee met de natuurlijke helling van het terrein. De bovenkant van de muur varieert in hoogte tussen 17,83 m TAW (noorden) en 18,48 m TAW (zuiden). De onderkant varieert tussen 17,44 m TAW (noorden) en 17,59 m TAW (zuiden). De muur is gefundeerd op een puinpakket. Verder zijn aan de binnenzijde 5 steunberen waar te nemen. Er is geen duidelijk metselverband te herkennen en op bepaalde plaatsen kan een soort van bepleistering opgemerkt worden. Aan de buitenzijde is een kleine uitsprong zichtbaar bestaande uit 2 lagen baksteen welke dienst deed als fundering. S860 kan gedetermineerd worden als een tuinmuur.

²⁰ Vanhee 2007, 17.

²¹ Vanhee 2007, 18-36.

²² Hierbij kan de link dan gelegd worden met bv. de staande wip die mogelijk op het noordelijke deel van de markt werd aangetroffen. Gilden en bv. schuttersgilden namen ook belangrijke burgertaken op zich zoals brandbestrijding en burgerwacht.

²³ Bijvoorbeeld voor het beoefenen van volksspelen

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 860

Figuur 134: Zicht op de buitenzijde van S860 vanuit het zuidoosten.

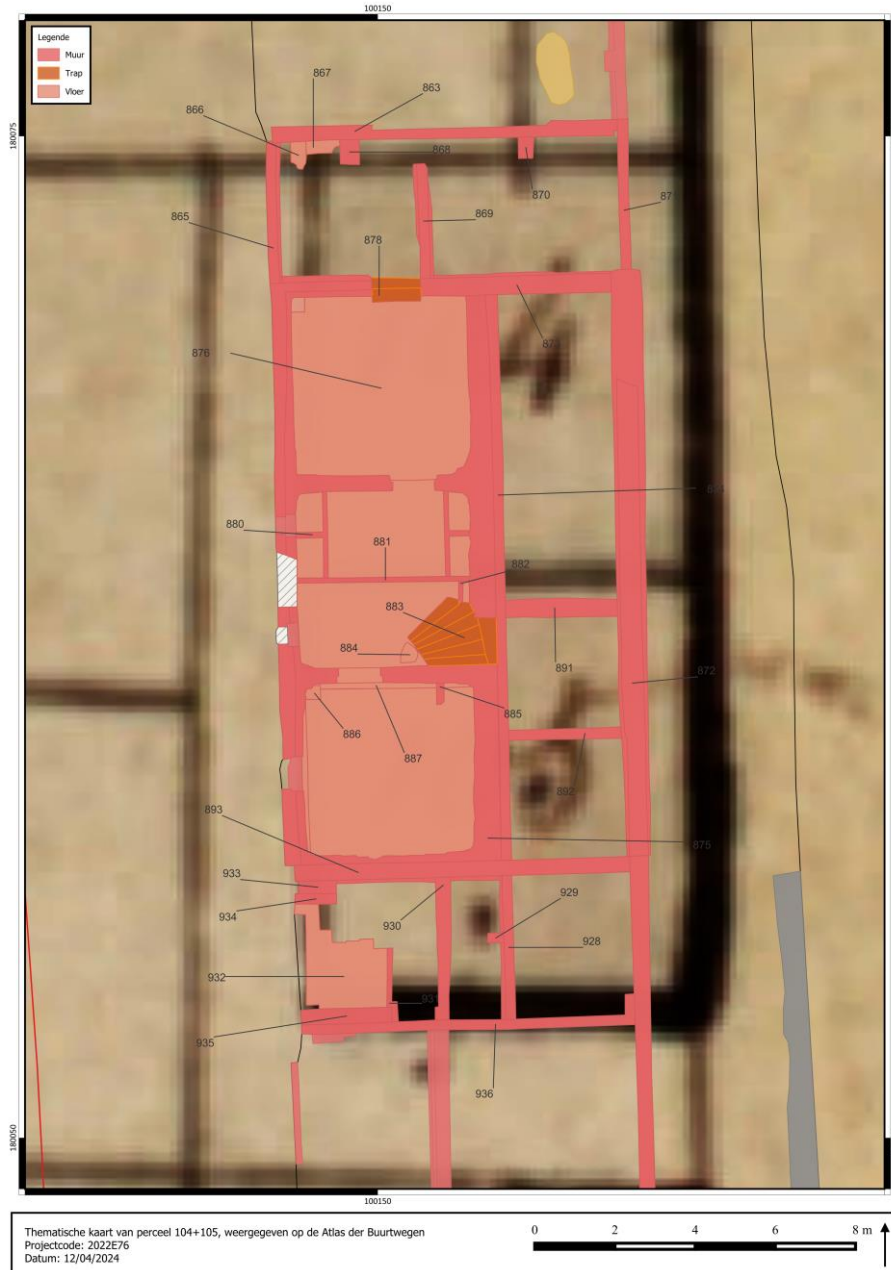

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 860

Figuur 135: Zicht op de binnenzijde van S860.

2.3.4.2.6.3 Percelen 104 en 105

Een volgend perceel op de Atlas der Buurtwegen is perceel 104, op de Popp-kaart is dit perceel 245 a. Op de Atlas der Buurtwegen is duidelijk een splitsing te zien tussen perceel 104 en 105 terwijl de aangetroffen kelders gewoon doorlopen over de 2 percelen heen. Mogelijk gaat het hier om 1 gebouw dat later werd opgesplitst al zijn hier geen archeologische bewijzen voor.

Figuur 136: Thematische kaart van perceel 104 en 105

Figuur 137: Ruimtes ter hoogte van de percelen 104 en 105.

Ter hoogte van de noordelijke perceelsgrens van perceel 104 kon een opgaande muur, S863 worden waargenomen, deze muur heeft aan de vermoedelijke binnenzijde (zuidelijke zijde) 3 uitsprongen of steunberen? (S870, S868 en S866). Voorts kan ook nog een zeer fragmentarisch vermoedelijk muurfragment (S867) herkend worden. **S863** is opgebouwd uit baksteen

(baksteenformaat: 24 x 11 x 5 cm), er kan geen duidelijk metselverband herkend worden. Af en toe zijn 2 rijen koppen en 1 rij strek zichtbaar, maar dit is niet consequent toegepast. De fundering van de muur bestaat uit een dunne puinlaag. Het lijkt dat deze muur tegen S860 is aangebouwd. **S870** is een muurfragment uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 10,5 x 5 cm), onderaan is de fundering eveneens in puin. Dit muurfragment is onregelmatig opgebouwd en staat gewoon los tegen S863. Ook **S868** lijkt niet meer dan een blok muur te zijn (baksteenformaat: 23 x 12 x 5 cm), net zoals **S866** dat zeer brokkelig en rommelig is opgebouwd. Tussen deze laatste muurblokken kan **S867** herkend worden, vermoedelijk ook een deel van een muur al kan dit niet met zekerheid worden aangetoond. Het lijkt opgebouwd te zijn uit een combinatie van baksteen- en mortelbrokken. Aan de westelijke en oostelijke zijde kent S863 een vervolg in respectievelijk S865 en S871. **S865** is een muur met noord-zuid oriëntatie en is opgebouwd uit baksteen in een mogelijk kop-strek verband. De muur is niet hoog bewaard gebleven. **S871** is eveneens opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 24 x 11,5 x 5 cm). Deze muur ligt in het verlengde van S860 en hoort samen met S863. Het is niet volledig duidelijk of S860 werd afgebroken om S872/S863 te kunnen bouwen. In het zuidelijke deel wordt dit geheel begrenst door S873 (oostelijke deel) en S874 (zuidelijke deel). Dit vormt de muren van een nieuwe kelder (**Ruimtes 6 tot en met 8**). Tussen S873 en S874 kon een duidelijke ingang herkend worden met een kleine trede (S878) die uitkomt in een vloer (S876). Net ten oosten van de ingang kon een klein muursegment met noord-zuidoriëntatie herkend worden (**S869**). Het gaat om een muur in baksteen (baksteenformaat: 24 x 12 x 6 cm) en op deze muur is aan de westelijke zijde bepleistering zichtbaar (hetgeen vermoedelijk wijst op de binnenkant van een ruimte). De muur is slechts fragmentarisch bewaard gebleven. Hetgeen met zekerheid kan aangetoond worden is dat men vanuit deze locatie (**de ruimte ten noorden van Ruimte 6**) binnenshuis kon gaan en binnenkwam in de ruimte van vloer S876 (**Ruimte 6**).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 863

Figuur 138: Zicht op S863 vanuit het noorden.

S878 was opgebouwd uit baksteen en er zijn vermoedelijk nog 2 treden bewaard gebleven (hoogste punt: 17,43 m TAW). Het geheel is voornamelijk opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 24,5 x 12 x 5 cm) maar er kan ook een beetje Doornikse kalksteen in herkend worden. Op de twee treden zijn kleinere stenen gebruikt (baksteenformaat: 14 x 7 x 4 cm). **S873** is een opgaande muur, in baksteen (baksteenformaat: 24 x 11 x 5 cm). De fundering van de muur bestaat uit brokken Doornikse kalksteen opgewerkt met witte kalkmortel. Het metselverband van de muur is mogelijk kop-strekverband. **S874** heeft een gelijkaardig uitzicht (baksteenformaat: 23 x 11,5 x 5 cm). S874 loopt nog verder aan zowel de oostelijke als westelijke zijde van Ruimtes 6,7 en 8. Deze laatste ruimte wordt in zuidelijke zijde begrenst door **S893**. Deze muur kan gelijkgesteld worden aan S874 met het enige verschil dat ze nog wat verder doorloopt richting het oosten dan ruimte 8. Deze 3 ruimten waren opnieuw overwelfd (**S875**), op een gelijkaardige manier als bij Kelders 1 en 2. Dit gebeurde opnieuw in baksteen (baksteenformaat: 23 x 11 x 4,5 cm) en de binnenzijde is bepleisterd, net zoals bij S873, S874 en S893. Opmerkelijk is dat er in de muren net boven de aanzet van het gewelf gaten zichtbaar waren. Wijst dit opnieuw op de constructie van de gewelven?

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 878

Figuur 139: Zicht op ingang (S878).

Figuur 140: Zicht op S875 en S874.

De vloer in deze ruimtes kan omschreven worden als een bakstenen vloer, **S876** (baksteenformaat: 24 x 11,5 x 5 cm), gelegd in een halfsteensverband. In de noordwestelijke hoek van Ruimte 6 was in de vloer een soort van gat uitgewerkt met de volgende dimensies: 37 x 37 x 21 cm. Ook de onderkant was bevloerd met baksteen. Vermoedelijk gaat het hier om een soort van veegput. In Ruimte 7 liep deze vloer verder door, maar er zijn er een aantal markeringen in de vloer op te merken die de ruimte vermoedelijk enigszins hebben opgedeeld. Het gaat om **S880** en **S881**. Ook in de muur (S875) zijn duidelijke afdrukken van bakstenen bakken zichtbaar. Aan de oostelijke zijde is nog opgaand muurwerk te herkennen en aan de westelijke zijde gaat het enkel om het negatief in de vloer. Mogelijk waren deze bewaarbakken afgescheiden van de rest van de kelder (formaat S880: 22,5 x 10,5 x 5cm). In de bakken zijn ook telkens grote gaten in voorzien, zodat het water/vocht weg kan. Tussen de trap (S883) en S881 is nog een ander klein ‘bakje’ zichtbaar, **S882**. Het baksteenformaat ervan is niet te achterhalen. In Ruimte 7 is in de noordoostelijke hoek een trap ingewerkt, **S883**. Deze is opgebouwd uit natuursteen en er zijn 6 treden bewaard (de hoogste zit op: 18,22 m TAW, de laagste op 17,19 m TAW en de vloer zit op een diepte van 16,94 m TAW. Tussen de trap en de zuidelijke grens van deze ruimte zit ook nog een vermoedelijke veegput (**S884**).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 876

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 879

Figuur 141: Zicht op S876 (links) en S879 (rechts).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 880

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 880

Figuur 142: Zicht op S880 in westelijke zijde.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 880

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1 | SPOOR: 883+882+880

Figuur 143: Zicht op S880 in de oostelijke zijde (links) en S881, S882 en S883 (rechts)

Figuur 144: Zicht op S883 (links) en S884 (rechts).

Ten zuidwesten van S884 was een doorgang zichtbaar waarlangs men in ruimte 8 komt. In deze ruimte zijn minder bijzonderheden op te merken, behalve een veegput in de noordwestelijke hoek, **S886** en een klein muurtje, **S885**. Dit muurtje is maar zeer fragmentarisch bewaard gebleven. Belangrijk op te merken is dat er hier tussen S875 en S876 een soort van gootje was gemaakt, **S887**.

Figuur 145: Zicht op S885 (links) en S886 en S887 (rechts).

Deze kelderruimtes liepen niet door tot tegen de straat aan de oostelijke zijde. Er is wel een muur die zich bevindt op de perceelsgrens, **S872**. Deze muur heeft een noord-zuid oriëntatie en kan gevolgd worden over de 2 percelen, een totale lengte van ca. 24 m. In het volgende perceel gaat ze over in S948. Tussen S872 en S874 kunnen 2 tussenmuurtjes opgemerkt worden, **S891** en **S892**. Deze zijn opgebouwd uit baksteen, voornamelijk brokken wat wijst op herbruik. De muurtjes zijn tegen S872 en S874 aangebouwd. En kunnen wijzen op ruimtelijke indeling van het gelijkvloers.

Ten zuiden en zuidoosten van Ruimte 8 zijn nog 2 ruimtes te herkennen op dit perceel. Ruimte 9 bevindt zich recht ten zuiden van Ruimte 8. Ze wordt omgeven door S893 (noorden) S936 (zuiden) en S928 (oosten). **S936** is een muur met een oost-westoriëntatie (baksteenformaat: 23 x 10,5 x 5 cm). De muur is 1 baksteen breed en het metselwerk bestaat uit een kop-strekverband. De overige muren, zoals S939, zijn ertegen gebouwd. **S928** is een muur in het verlengde van S893 en opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 10 x 5,5 cm). In het zuidwestelijke deel van de ruimte is nog een vloer (S932) bewaard gebleven, ook begrensd door een muurtje in het oosten, S931 en in het zuiden, S935. **S932** is opgebouwd uit grijze tegels (formaat: 30 x 30 x 4,5 cm). Er is geen duidelijk patroon in te herkennen. **S931** is een ondiep bewaarde bakstenen muur, 2 rijen hoog. Het gaat om een combinatie van volledige bakstenen en brokken. **S935** is tussen S936 en S932 gebouwd en is opgebouwd uit baksteen. Er is ook een klein gootje

in verwerkt. In de noordwestelijke hoek was een mogelijke deurpost (S934) bewaard gebleven. In deze ruimte is ook nog een vermoedelijke tussenmuur, S930, zichtbaar. **S930** is opgebouwd tegen S893 en S936 en kent een vrij slordige opbouw. De grens van dit perceel wordt gevormd door S936 die tevens de muur vormt van de ruimtes op het volgende perceel, perceel 106.

Figuur 146: Zicht op S936 (links) en S932 (rechts).

Figuur 147: Zicht op S931 (links) en S934 (rechts).

Figuur 148: Zicht op S935 (links) en detail van het gootje in S935 (rechts).

2.3.4.2.6.4 Percelen 106 en 107

Tot slot komen nog perceel 106 en 107 voor. De volledige rooilijn van perceel 107 is bebouwd, dit komt mooi overeen met de gedane vaststellingen tijdens het veldwerk. Bij perceel 106 is opnieuw een kleine zone onbebouwd gebleven en ook dit lijkt min of meer te kloppen.

Figuur 149: Thematische kaart van perceel 106 en 107

Figuur 150: Ruimtes ter hoogte van perceel 106 en 107.

Ruimte 11 wordt ommuurd door S936 (noorden), S872/S948 (oosten), S939 (westen) en S943 (zuiden). In het noordelijke deel is geen vloer bewaard gebleven. In het zuidelijke deel kunnen 3 vloeren worden waargenomen, S908, S942 en S941. **S948** is een muur met noord-zuid oriëntatie en opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 24 x 11 x 5 cm) in een kop-strek verband. Aan de binnenzijde (westelijke zijde) is de muur bepleisterd ter hoogte van S945 en aan de buitenzijde is af en toe natuursteen zichtbaar. Dit is de buitenmuur die overeenkomt met de rooilijn zoals weergegeven op de Atlas der Buurtwegen. **S939** is een muur in baksteen en noord-zuid oriëntatie. Aan de westelijke zijde zijn 3 vertrappingen zichtbaar. De fundering van

deze muur bestaat uit puin. Aan zuidelijke zijde bestaat deze ruimte uit **S943**. Een opgaande muur in baksteen (baksteenformaat: 22 x 10,5 x 5 cm), die eigenlijk ook de omtrekt vormt van de volgende ruimte, Ruimte 12. In deze ruimte konden 3 vloerrestanten opgemerkt worden. **S908** en **S942** kunnen naar alle waarschijnlijkheid gelijkgesteld worden. Ze zijn beide opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 11 x 5,5 cm). Er is geen duidelijk verband zichtbaar, maar de beide segmenten vertonen wel verzakkingen. In de zuidwestelijke hoek kan nog een vloer herkend worden, **S941**. Deze vloer is omgeven door S940 in het noorden en S943 in het oosten, zuiden en westen en ook hier zijn duidelijke verzakkingen op te merken.

Figuur 151: Zicht op S939 (links) en S908 (rechts).

Figuur 152: Zicht op S942 (links) en S941 (rechts).

Een volgende ruimte is Ruimte 12, hierin konden ook enkele vloeren en muren herkend worden. S943 omsluit de ruimte in noorden, westen en zuiden terwijl S948 de ruimte aan oostelijke zijde omsluit. In de westelijke zijde van de ruimte is in het noorden in S943 een vermoedelijke deuropening zichtbaar om de ruimte te betreden. In deze ruimte is een bakstenen vloer te herkennen (**S944/S945**) die in het westen (S944) minder verzakt lijkt dan in het oosten (S945). Ook in dit deel is een gat (**S946**) of stortkoker uitgewerkt die toegang gaf tot een onderliggende beerput. Deze neemt de contouren aan van S944. Bijkomend is aan de zuidelijke zijde nog een extra opening, **S949**, vermoedelijk om deze makkelijk en efficiënt te kunnen ledigen. **S944/S945** is een vloer opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 22 x 10,5 x ? cm). Bij S944 is deze ingewerkt in S943 (omringende muur) en bij wijze van onderscheid tussen S944 en S945 liggen de bakstenen iets anders georiënteerd. Dit onderscheid bevindt zich juist op de grens van S949 (en zal later blijken de muur van de beerput te zijn). S945 kan gelijkgesteld worden aan S944. In S944, de vloer boven de beerput is een stortgat ingewerkt, **S946**. Dit is ingewerkt in de zuidwestelijke hoek van S944 in baksteen (baksteenformaat: 22 x 11 x 5 cm). Naar alle waarschijnlijkheid is het een latere aanpassing in S944. Nog in de zuidwestelijke hoek

van S943 waren enkele bakstenen anders geplaatst, **S947**. Hier lagen de bakstenen op hun dwarse kant (baksteenformaat: 22 x 11 x 5 cm). Het kan hier gaan om een opening in de muur in functie van het stortgat? De opening in de zuidelijke zijde van de beerput, **S949**, is opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 22 x 10 x 4,5 cm) in een kop-strek verband.

Figuur 153: Zicht op S943, vloer S944 (links) en S945 (rechts)

Figuur 154: Zicht op S946 en detail (rechts).

Figuur 155: Zicht op S949.

S949 is een eerder vierkante constructie waarvan de binnenkant ca. 0,5 x 0,5 m meet. Het betrof opgaand muurwerk om de beerput te kunnen betreden, vermoedelijk om deze leeg te halen. Het muurwerk is bewaard op een hoogte van ca. 16,78 m TAW. Het is niet duidelijk of deze opening dichtgemaakt was of niet, er is in elk geval niets van bewaard gebleven. Net ten oosten van S949 konden nog een muur (S950) en vermoedelijke vloer (S951) worden waargenomen. **S950** is een ondiepe muur (4 lagen zijn bewaard gebleven), opgebouwd in baksteen (baksteenformaat: 22 x 10 x 5 cm), deze ligt min of meer op hetzelfde niveau als S949: 17,87 m TAW. Tussen S949 en S950 bevindt zich nog een vloer, **S951**. Dit vertoont een lichte bolvorm. Het is duidelijk dat dit vloertje deels is uitgebroken om de bovenliggende structuren te kunnen bouwen. Bij het afbreken van S943 en S945 werd de rest van de vloer, **S963** nog aangetroffen. De vloer bestond uit baksteen en er konden ook nog 2 losse stukken natuursteen worden herkend (**S961**). Vermoedelijk kunnen S951, S961 en S963 gelijkgesteld worden aan elkaar en werd de vloer afgebroken om de beerput (cfr. *infra*) te kunnen bouwen. Er kan met andere woorden ook hier terug een meerfasigheid opgemerkt worden. Aan de westzijde van S943 kon nog een vloer worden waargenomen, **S952**. Het betrof een vloer opgebouwd in baksteen waarbij verschillende soorten verbanden werden gebruikt. Op basis van de historische kaarten zou dit zich buitenshuis moeten bevinden, mogelijk gaat het om een koertje. De hoogte ervan varieert tussen 18,91 m TAW (noorden) en 18,89 m TAW (zuiden).

Figuur 156: Zicht op S950, S951 (links) en S952 (rechts).

Bij het uitbreken en verwijderen van de bovenliggende structuren, zoals S944, S940, S943 en S945 kwam de beerput (S965) vrij te liggen. Het betrof een bakstenen structuur van ca. 3,4 m lang en 2,4 m breed. Het betrof opgaand muurwerk in baksteen (baksteenformaat: 22 x 10,5 x 5 cm). In de structuur was nog een vloer bewaard gebleven: **S967** (op een diepte van 17,50 m TAW) en het geheel was afgedekt met een gewelf (**S964**) waarop S944 werd gebouwd alsook S943. De vloer van de beerput was opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 22 x 10,5 x 5 cm). De binnenzijden van de structuur vertoonden zeer veel aanslag. In de noordoostelijke hoek van de beerput was ook nog een kleine opening te zien. Van de vulling (S966) werden stalen genomen in functie van natuurwetenschappelijk onderzoek. Dit leverde enigszins verrassend resultaat op. **S965** deelt enkele kenmerken met beerputten (voedselresten), maar wijkt in meerdere opzichten af: de vulling bestaat voor een groot deel uit stro en andere halmen en bevat zowel zaden als pollen van graan, akkeronkruiden en graslandplanten. Ook de afwezigheid van darmparasieten is atypisch voor beerputten. Daarnaast doen de hoge waarden voor klaver en zuring, in combinatie met gras en graan eerder denken aan dierlijke mest. Heel wat van de hierboven genoemde voedselgewassen, kunnen ook via dierenvoer of als onkruiden bij het grazen in dierlijke mest terechtgekomen zijn. We kijken dus vermoedelijk eerder naar een put die gevuld werd met dierlijke uitwerpselen. De vele verkoolde resten van zaden van kool/koolzaad/raapzaad wijzen op verbrand afval, mogelijk as dat uitgestrooid werd tegen geurhinder. Ook de afwezigheid van schimmelsporen bevestigt een snelle afdekking.

Figuur 157: Detailkaart van de beerput

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 2 | SPOOR: 943+964+965

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 2 | SPOOR: 943+965

Figuur 158: Zicht op de beerput.

Figuur 159: Zicht op de kleine opening in de noordoostelijke hoek van de beerput en S963 (links)

Figuur 160: Zicht op de binnenkant van de beerput na het wegnemen van het gewelf.

In het onbebouwde deel (**Ruimte 13**) van perceel 106 kon nog een muur, **S953**, worden waargenomen. Deze vormt een rechthoekige constructie (baksteenformaat: 21 x 10 x 5 cm), die aan de noordelijke en zuidelijke kant een lichte buiging vertoont. Er werd geen vloer in aangetroffen, alsook geen aanwijzingen dat deze er zou geweest zijn. Er werden vondsten noch andere aanwijzingen gevonden voor identificatie van deze structuur.

Belangrijk is dus ook dat op dit perceel enige fasering kan worden opgemerkt. Zo werd ter hoogte van S945 een oudere vloer en muur aangetroffen. De rest van de constructie is evenwel niet bewaard gebleven. Ook een duidelijke datering van de fasering ontbreekt. Vermoedelijk zat er niet zo veel tijd tussen (bv. 1 generatie).

Figuur 161: Zicht op S953.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 6 | VLAK: 1

Figuur 162: Zicht op perceel 107

Het laatste perceel betreft perceel 107. Ook hier konden opnieuw 2 kelders worden waargenomen (**Ruimtes 14 en 15**). De ruimtes worden omgeven door een opgaande muur, **S913**. In deze bakstenen muur (baksteenformaat: 23 x 11 x 5 cm) zijn 2 doorgangen te zien naar het zuiden. De binnenzijde van de muur is bepleisterd en de bakstenen zijn vermoedelijk in een kop-strek verband gemetst. Aan de westzijde is er in het noordelijke deel ook een deel bepleisterd, wat ook wijst op een binnenruimte. In zuidwestelijke hoek van S913 in Ruimte 14 was eveneens een deuropening (**S919**) uitgewerkt, vermoedelijk om naar buiten te gaan, op een hoogte van ca. 18,61 m TAW. Dit komt uit op een vermoedelijke binnenkoer met 2 vloeren: **S927, S959** en een gootje, **S960**. Er kunnen verschillende verbanden worden herkend alsook verschillende baksteenformaten en brokken baksteen. Dit alles is vrij rommelig. Daarin kon nog een afvoer worden herkend (**S969 en S968**). Nog in de zuidwestelijke hoek (vermoedelijk binnenin een gebouw) kan nog een keldergat (**S926**) herkend worden alsook een vermoedelijke beerput (**S922**). Tegen het keldergat is een vloer in visgraatmotief, **S925**, uitgewerkt. Deze is echter maar fragmentarisch bewaard gebleven. Boven de beerput werd een vloer (**S924**) die maar zeer fragmentarisch bewaard is gebleven. De beerput was overwelfd, **S970/S964** (baksteenformaat: 22 x 11 x 5,5 cm). Aan de noordelijke zijde was de beerput begrensd door een muur **S920**. Deze bakstenen muur (baksteenformaat: 22 x 9 x 5 cm) vormt de grens van het perceel en ligt in het verlengde van S913 en werd er tegen gebouwd. Ook S921 en S923 behoren tot de beerput, respectievelijk de oostelijke en westelijke bovenmuur (baksteenformaat: 23 x 11 x 5 cm). In de beerput bevond zich een bakstenen vloer, **S972**. Deze vertoonde ook sterke verkleuring. Ook hier werden stalen genomen in functie van natuurwetenschappelijk onderzoek. De vulling (**S971**) van de beerput zelf was zeer organisch en een typische beerputvulling, met resten van voeding, zowel geïmporteerde als ter plaatste gekweekte gewassen. Bij de import noteren we vooral vijgen en druiven, vermoedelijk gedroogd, maar ook zeldzamer producten, zoals koffie, olijf en rijst, die eerder richting 19^e eeuw wijzen. Fruit en noten (vb. moerbeï, aalbes, kruisbes, perzik, pruim, kers, okkernoot) en groenten (vb.

postelein, tomaat, koolsoorten, selderij) waren vermoedelijk afkomstig van lokale kweek in tuinen. Aardbei en braam kunnen gekweekt of in het wild verzameld zijn.

Figuur 163: Zicht op S919 (links) en de vloeren S959, S927 en S960 (rechts).

Figuur 164: Zicht op de beerputstructuur (links) en detail van S925 (rechts).

Figuur 165: Zicht op de buitenkant van S913 en S920 vanuit het noordoosten (links) en het gewelf van de beerput (rechts).

Figuur 166: Zicht op S972, de vloer in de beerput.

Zowel Ruimte 14 als 15 waren bevloerd. In Ruimte 14 bestond de vloer, **S914**, uit bakstenen (baksteenformaat: 23 x 11 x ? cm), er is ook een gootje (**S957**) in uitgewerkt en dit loopt verder door in de volgende ruimte. In S914 zijn ook weer kleine opgaande muurtjes (**S915** en **S916**) te zien die vermoedelijk dienden als bewaarbakken. In S917 zijn ook gaten te zien, vermoedelijk voor waterafvoer. Deze muurtjes zijn telkens aan de beide zijden bepleisterd en de bakstenen vloer (**S918**) kan gelijkgesteld worden aan S914. Ook in ruimte 15 is een bakstenen vloer op te merken (**S956**), gelijkaardig aan S914. In Ruimte 15 zijn er tegen de westelijke binnenzijde van S913 2 bakstenen structuren gebouwd (**S954** en **S955**). Het is niet precies duidelijk wat hun functie is en ertussen was in de vloer ook min of meer een onderscheid gemaakt (**S958**). De functie ervan is onduidelijk. Mogelijk kunnen de beide blokken te maken hebben met een fundering voor een gebouw dat zich erboven bevond. Op basis van het Atlas der Buurtwegen loopt het gebouw en perceel nog ca. 3,4 m verder naar het zuiden. In functie van de veiligheid werd hier niet meer verder naar het zuiden opgegraven. Maar het is wel duidelijk dat deze ruimte zeker nog verder doorloopt richting de straat.

Figuur 167: Zicht op ruimte 14.

Figuur 168: Zicht op S957 (links) en S954 (rechts).

Figuur 169: Zicht op S955.

2.3.4.2.7 Structuren ter hoogte van de huidige voortuin van het gemeentehuis

Op basis van het beschikbare historische kaartmateriaal, alsook enkele foto's kon eveneens bebouwing verondersteld worden ter hoogte van de huidige voortuin van het gemeentehuis. Er werden hiervan al sporen aangetroffen in het uitgevoerde vooronderzoek. Tijdens de vlakdekkende opgraving werd dit alles in zijn geheel onderzocht. De aangetroffen resten behoren tot de *Villa Du Sartel*. Deze werd gebouwd omstreeks 1850 door generaal Du Sartel en naar hem werd vernoemd. De villa zou vernietigd zijn tijdens beschietingen op het einde van de Eerste Wereldoorlog. Nadien werd onder meer met de restanten van deze villa, hogerop de helling een nieuwe villa geplaatst. Deze doet vandaag dienst als gemeentehuis. Van de oorspronkelijke villa *du Sartel* is enkel het koetsgebouw bewaard gebleven, dat nu dienst doet als 'Poort' (toeristisch onthaalpunt).

Figuur 170: Zicht op het zuidelijke deel van de Markt met de Villa du Sartel op de achtergrond.

Belangrijk op te merken is dat dit deel van het projectgebied zeer zwaar verstoord was, onder meer door de uitbraak van de eerder aanwezige fontein, de bouw ervan had in het verleden al grote delen vernietigd. Daarnaast waren in dit deel van het projectgebied enorm veel leidingen aanwezig, die niet altijd zichtbaar waren op de KLIP. Hier diende bijgevolg met de nodige voorzichtigheid te worden gewerkt en gegraven. De zone van de huidige oprit naar het gemeentehuis werd omwille van die redenen onderzocht door middel van een werfbegeleiding. Ook hier zullen de archeologische sporen van noord naar zuid beschreven worden. Er kan worden van uitgegaan dat ze allen behoren tot de *Villa du Sartel*, behalve S509 (cfr. *infra*).

Figuur 171: Thematische kaart van het zuidelijke deel van het projectgebied

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 1 | SPOOR: 466

Figuur 172: S466.

Onderaan de helling kon allerlei muurwerk worden opgemerkt. Het gaat om **S466** als vermoedelijke buitenmuur. Deze muur bestond uit rode baksteen (baksteenformaat: 25 x 11 x 5 cm) en was opgemetst met harde cementmortel, vermoedelijk in een kop-strek verband. Aan de binnenzijde is de muur gecementeerd. Deze muur komt voor een deel overeen met wat zichtbaar is op de Atlas der Buurtwegen. Dit is zo voor het zuidelijke deel van S466, dat een west-oost oriëntatie heeft en vermoedelijk doorliep tot **S478**, eveneens met west-oost oriëntatie. Deze muur is eveneens opgebouwd uit rode baksteen (baksteenformaat: 24 x 11,5 x 5 cm en 24,5 x 11 x 5,5 cm). Deze muur komt uit op een vermoedelijke binnenmuur, **S471** in het noorden. S471 is opgebouwd uit rode baksteen (baksteenformaat: 24 x 11,5 x 5 cm). In het zuiden draait ze af naar het een buitenmuur, **S481**, opgebouwd uit roodbruine baksteen (baksteenformaat: 23,5 x 10,5 x 5,5 cm). In het uiterste westelijke deel van het projectgebied kan nog een buitenmuur worden aangetroffen, **S808**.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 1 | SPOOR: 478

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 1 | SPOOR: 481

Figuur 173: Zicht op S478 (links) en S481 (rechts).

In het zuidelijke deel werd een kelder aangetroffen, hiervan kon nog een trap (S470) en vloer (S496) worden geregistreerd, afgedekt met een puinig pakket (S472). De trap is ingewerkt in een kleine muur, **S469**, opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat gelijk als S466) en is ingewerkt in S466. De trap zelf bestaat uit blokken Doornikse kalksteen. De vloer (**S496**) betreft een tegelvloer (13,5 x 13,5 cm). Ze liggen in een geschrinkt patroon en aan de zijkanten is tegen S466 een klein gootje ingewerkt voor waterafvoer. In het noorden kan een vermoedelijke doorgang worden waargenomen, daar is een muur (**S473**) tegen de binnenzijde van S466 gebouwd. S473 kan omschreven worden als een bakstenen muur (baksteenformaat: 25 x 11 x 5 cm) en aan de zuidelijke zijde zijn onderaan gaten ingewerkt, mogelijk voor afvoer? Aan de zuidelijke binnenzijde van S466 konden 4 gemetselde bewaarbakken (**S474**) worden waargenomen, deze waren telkens voorzien van een klein gewelfje (baksteenformaat: 24,5 x 11 x 9,5 cm). De villa liep aan westelijke zijde verder door naar het zuiden en ook daar werden nog verschillende resten van teruggevonden, zoals S808 en S481. Hier werd nog een beerput aangetroffen, opgebouwd uit **S480** (gewelf in baksteen: 22 x 11 x 5 cm) en een vloer **S495**. De vulling (**S490**) van deze beerput kon omschreven worden als een zeer organische, typische beerputvulling met resten van voeding, zowel geïmporteerde als ter plaatste gekweekte gewassen. Bij de import noteren we vooral vijgen en druiven, vermoedelijk gedroogd, maar ook zeldzamer producten, zoals koffie, olijf en rijst, die eerder richting 19^e eeuw wijzen. Fruit en noten (vb. moerbeï, aalbes, kruisbes, perzik, pruim, kers, okkernoot) en groenten (vb. postelein, tomaat, koolsoorten, selderij) waren vermoedelijk afkomstig van lokale kweek in tuinen. Aardbei en braam kunnen gekweekt of in het wild verzameld zijn. Verder konden nog enkele puinkuilen worden waargenomen (S489, S488 en S487). Deze hebben vermoedelijk te maken met de aanleg van de villa. Er kon helaas geen vondstmateriaal worden uit gerecupereerd.

Figuur 174: Zicht op S496 en S470.

Figuur 175: S473 (links) en S474 (rechts).

Figuur 176: Details van S474.

Figuur 177: Zicht op beerput S480 (links) en de vloer S495 (rechts).

Ongeveer in het centrale westelijke deel van de voortuin konden ook nog heel wat sporen worden waargenomen, het gaat om verschillende muren en vloeren, vaak op en boven elkaar aangelegd. De exacte functie kan niet achterhaald worden, maar het is in elk geval duidelijk dat in deze hoek van de villa heel wat aanpassingen werden uitgevoerd. Een deel van de sporen bevindt zich in de helling en kan dus als opgaand muurwerk geïnterpreteerd worden. Het gaat om de volgende sporen:

- **S491:** een opgaande muur, bovenop S481, opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 11,5 x 5 cm)
- **S493:** een muur met noord-zuid oriëntatie, deel van de buitenmuur van de villa. Deze muur loopt ook nog verder door naar het oosten. Kan het een tuinmuur geweest zijn?
- **S516/S503:** een muur in baksteen (baksteenformaat: 22 x 10 x 5 cm) met noord-zuid oriëntatie, ze vormt tevens ook de noordelijke en westelijke grens van de villa. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het hier om een buitenmuur. S503, het westelijke deel met noord-zuid oriëntatie loopt nog een heel eind door en lijkt een soort van perceelsmuur te zijn. Er werd gewerkt in een kop-strek verband.
- **S499:** vloer op het eerste (bovenste vlak), opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 23 x 11 x 5,5 cm). Er is roetaanslag op te merken en er kan geen duidelijk verband worden herkend.
- **S500:** tegelvloer op het bovenste vlak (formaat: 20,5 x 20,5 x 2,5 cm). De tegels liggen vrij los.
- **S501:** gewelf? In baksteen (22 x 10,5 x 6,5 cm)

- **S502:** muurfragment tegen S500 aangebouwd, verband met S503/S516 is niet duidelijk
- **S504:** grote tegel, om gewelf of opening af te dekken?
- **S505:** soort van schoorsteen, ten zuiden van S503. Opgebouwd uit baksteen (baksteenformaat: 21 x 10 x 5 cm) met roetsporen aan de binnenzijde
- **S506:** restant van een bakstenen muur, ten zuiden van S505, geen baksteenformaat vast te stellen
- **S507 en S508:** vloer in baksteen, verschillende verbanden
- **S513:** muur in het tweede vlak, onder het gewelf S501, opgebouwd uit baksteen (formaat is niet vast te stellen), ook hier kunnen roetsporen worden waargenomen
- **S514:** soort van kleine pilaartjes in baksteen (22 x 8 x 5 cm) om een rooster op te zetten? Tegen S513 en op vloer S499 geplaatst.
- **S515:** tegelvloer (formaat: 13,5 x 13,5 cm), onder S504

In de meest zuidelijke ruimte, tegen de zuidelijke muur bevond zich naar alle waarschijnlijkheid een haard, gezien de vele roetsporen en de aanwezigheid van een schoorsteen.

Figuur 178: Zicht op S491 (links) en S493 (rechts).

Figuur 179: S503.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 1 | SPOOR: 499

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 2 | SPOOR: 499

Figuur 180: Zicht op S499, S512, S514 en S501.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 2

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 1

Figuur 181: S500 (links) en S491, S493, S500, S498, S499, S508, S507, S504, S502, S512 en S514.

Figuur 182: Zicht op de binnenzijde van de schoorsteen (S505) en S515 (rechts).

Tot slot werd een systeem van verschillende gootjes aangetroffen, deze hadden vermoedelijk te maken met afvoer en volgen min of meer de natuurlijke helling van het terrein. Het gaat om de volgende spoornummers: S476, S483, S484 en S486. S476 is een goot die over een groot deel van de voortuin te zien is en bestaat uit verschillende aftakkingen. De goot bestaat uit roodbruine baksteen (formaat: 21,5 x 10 x 5 cm en 22 x 10 x 5 cm). De bakstenen zijn opgewerkt met een witbeige tot grijze cementmortel. Aan de beide zijden zijn de bakstenen in 2 lagen gemetst en de bodem bestaat uit tegels in Doornikse kalksteen. De stenen werden zo goed als altijd in de lengte geplaatst, behalve in het zuidelijke deel (tegen S493). De constructie was afgedekt met tegels, eveneens in Doornikse kalksteen. Intern kon ook cement worden waargenomen. In het zuiden is er een soort van opvangruimte aangetroffen. Mogelijk kwam het water hierin toe en werd het vandaar afgevoerd via de gootjes hellingafwaarts (in de noordelijke lager gelegen richting). Aangezien er echter geen bovenliggende structuren zoals vloeren en dergelijke bewaard gebleven zijn, kan dit niet met zekerheid worden aangetoond.

Dit alles maakte deel uit van de woning die hier stond tussen 1850 en 1920. Mogelijk hadden ze te maken met tuinrichting of bevond er zich bijvoorbeeld een fontein of waterpartij waar water naartoe werd geleid door middel van de gootjes.

Figuur 183: Thematische kaart van de zone van de voortuin met de gootjes weergegeven.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 1 | SPOOR: 476 | COUPE: AB

Figuur 184: Zicht op S476.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 1 | SPOOR: 476

Figuur 185: Detail van S476.

In de buurt van S476 kunnen nog 3 andere restanten van gootjes worden aangetroffen, deze zijn wel niet zo goed en/of volledig bewaard gebleven zoals S476. Het gaat onder meer S484/S486 en S483. S484/S486 betrof een mogelijke voorganger van S476, deze beide constructies hadden een veel rommeliger uitzicht dan S476. S474 betreft het westelijk deel en is opgebouwd uit brokken natuursteen in het zuiden en de rest bestaat uit baksteen (formaat: 22,5 x 11 x 5 cm). Als bindmiddel werd relatief harde witbeige kalkmortel aangewend. Dit alles draait af naar het noordwesten en doorsnijdt S486. S486 is eveneens deels afgebroken en betreft een gootje waarvan de onderbouw bestaat uit natuursteen en de bovenbouw bestaat uit rode baksteen (formaat: 21,5 x 10,5 x 5,5 cm) met beige zachte kalkmortel. Dit werd afgebroken om S476 te kunnen aanleggen.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 1 | SPOOR: 484+486

Figuur 186: Zicht op S484 en S486.

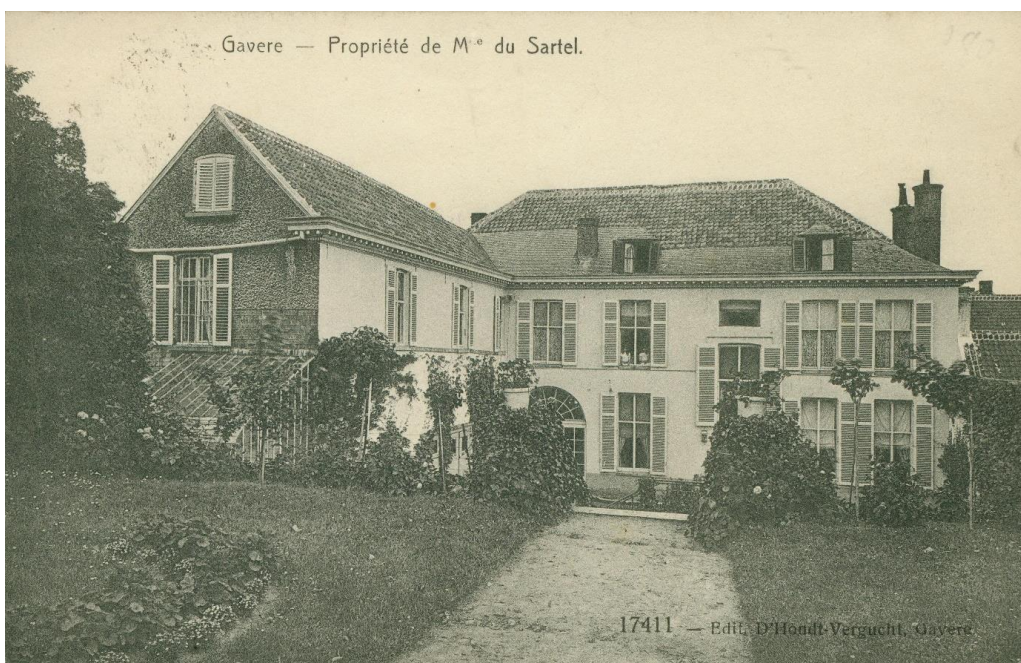
S483 is een gootje met een noordoost-zuidwest oriëntatie. Ook deze constructie werd afgebroken voor de aanleg van S476. Het gaat om een gootje uit roodbruine baksteen met harde witte cementmortel. Dit gootje is volledig opgebouwd uit baksteen (formaat: 19,5 x 9,5 x 4,5 cm). S482 vormt de aanlegsleuf voor deze constructie.

Op basis van de aanwezigheid van verschillende gootjes kan gesteld worden dat de tuin gedurende de korte gebruiksperiode (1850-1920) vermoedelijk eenmaal werd heraangelegd. Het is duidelijk dat gootjes S484/S486 en S486 minstens deels werden vernietigd door de aanleg van een nieuwer gootsysteem, S476.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 4 | VLAK: 1 | SPOOR: 482+483

Figuur 187: S483.

Figuur 188: Zicht op de tuin van de Villa du Sartel omstreeks het begin van de 20ste eeuw.

Als laatste kunnen nog enkele sporen beschreven worden die dateren van na de villa, bij de aanleg van de hoger gelegen *villa Nève de Mévergnies*. Het gaat onder meer om **S509**, wat bestaat uit muurtjes met een west-oost oriëntatie die mogelijk gebouwd werden om de helling construeren. Ook **S477** is recenter in oorsprong, het gaat om de muur die kan gekoppeld worden aan de trap bij de fontein. Deze werden afgebroken voorafgaand aan het archeologisch onderzoek.

Figuur 189: S509 (links) en S477 (rechts).

Figuur 190: Postkaart van het gemeentehuis en voortuin.

2.3.4.2.8 Paalkuilen

Tijdens de uitgevoerde opgraving werden verschillende paalkuilen aangetroffen. Deze sporen werden voornamelijk aangetroffen in het noordelijke helft van het projectgebied, dit deel was altijd onbebouwd gebleven. Het merendeel van de paalkuilen had een vrij scherpe aflijning en kende een diepe bewaring. In totaal werden 254 kuilen aangeduid als paalkuil. Er konden geen duidelijke gebouwplattegronden in worden herkend maar vermoedelijk zijn een deel van de paalkuilen restanten van houten marktkraampjes die zich op de Markt bevonden. Vanaf omstreeks de 15^e eeuw werden er markten gehouden in Gavere en vanaf 1628 was er een jaarmarkt.

Een andere hypothese is dat deze diepere uitgegraven palen deel zouden vorm van de inrichting van de Markt als een soort van speelterrein waarbij er bijvoorbeeld een staande wip zou hebben gestaan. Dit is een constructie die gebouwd werd om te kunnen boogschieten. De verschillende paalkuilen zouden dan kunnen te maken hebben het in stand houden van de constructie of met de versteviging ervan. Het voorkomen van een staande wip moet gezocht worden in het handboogschieten. Het gebruik van de boog als wapen raakte in onbruik sinds de opkomst van de vuurwapens. Op die manier ontstond het boogschieten als recreatieve sport, samen met de opkomst van een rijke schutterscultuur in de Vlaamse en Brabantse steden. Mogelijk bevond er zich één of meerdere schuttersgilden of -verenigingen in Gavere en kwamen deze bijeen op de Markt. Ze zouden hiervoor ook kunnen gebruik gemaakt hebben van de mogelijk herberg die in het zuidelijke deel van de markt werd aangetroffen (cfr. *supra*).

Figuur 191: Voorbeeld van een staande wip (©STAM).

Nog iets wat kan wijzen op sportbeoefening, marktgebeuren en vrije tijd of verenigingsleven zijn verschillende fragmenten van kleipijpjes die werden aangetroffen tijdens de opgravingen (cfr. *infra*). Deze kwamen vooral voor in het noordelijke deel van de markt, waar geen baksteenbouw werd aangetroffen. Waar kleipijpjes veelvuldig werden gebruikt was bijvoorbeeld op een schietkraam dat zich op een kermis bevond. Voor een dergelijk kraam kunnen dan bijgevolg ook verschillende houten palen in de grond worden geklopt. Een staande wip was vooral in de middeleeuwen heel populair, maar later, ca. vanaf 1865 verschijnt de luchtbuks of flobert op de voor en werd het schieten op doel enorm populair. In zo'n schietkraam werd op dergelijke kleipijpjes geschoten. De pijpjes konden bij het afbreken van een dergelijk schietkraam achter gelaten zijn in een van de gegraven paalgaten. Nog andere zaken die wijzen op het gebruik van de Markt als vrijetijdzone is het aantreffen van speelgoed. Zo werden er verschillende knikkers (in verschillende formaten) teruggevonden. Knikkeren is iets dat al gebeurt van in de Romeinse periode. Het is dan ook niet meer dan logisch dat ze op een marktplaats worden teruggevonden. Ze kwamen bv. terecht in de poel (cfr. *infra*) of in de vulling van de paalsporen. Er werden ook nog andere vondsten teruggevonden die wijzen op speelgoed, zoals fluitjes en houten voorwerpen gebruikt voor volksspelen (cfr. *infra*).

Hieronder worden de meest duidelijke paalkuilen besproken:

S156 betrof een ronde paalkuil met vlakke uitgraving van ca. 26 cm diep. Er kon heel wat vondstmateriaal uit worden gerecupereerd (aardewerk, bouwmetaal, dierlijk bot en een keramisch object). De vulling van de paalkuil was vrij humeus en donker grijs bruin. **S113** betrof een paalkuil met een bewaarde diepte van 64 cm en een licht bruine tot grijze vulling. Uit de paalkuil kon aardewerk, glas en dierlijk botmateriaal worden gerecupereerd. Een volgende paalkuil betreft **S172**, komvormig uitgegraven tot 24 cm diep. Er werd aardewerk in aangetroffen. **S194** vertoonde een vlakke uitgegraven vorm en was tot 60 cm diep bewaard gebleven. Uit deze paalkuil kon aardewerk en metaal worden gerecupereerd. **S175** was komvormig uitgegraven tot 21 cm en ook hier kon aardewerk worden gerecupereerd. Vlak daarbij bevond zich **S176**, die een uitgravingsdiepte kende van 78 cm. De vullingen van deze paalkuilen kunnen telkens omschreven worden als licht heterogeen, licht tot donker bruin grijs zand. Ook **S176** leverde aardewerk op. **S188** betreft een paalkuil die komvormig is uitgegraven tot een diepte van 42 cm. De vulling bestaat uit licht bruin heterogeen zand en leverde aardewerk en metaal op. **S193** had een uitgegraven diepte van ca. 32 cm en een lichtbruine vulling waaruit aardewerk kon worden gerecupereerd. Vlak daarbij bevond zich **S192**, met een uitgegraven diepte van 24 cm waaruit eveneens aardewerk kon worden gerecupereerd.

Figuur 192: Coupe AB op S156 (links) en S113 (rechts).

Figuur 193: Coupe AB op S172 en S194 (links) en S175 en S176 (rechts).

Figuur 194: Coupe AB op S188 (links) en S192 en S193 (rechts).

S202 en **S203** kunnen vermoedelijk als 1 grote paalkuil gezien worden, met een bewaarde diepte van ca. 82 cm en een vrij heterogene donker bruine en grijze vulling met aardewerk. **S205** was komvormig uitgegraven tot een diepte van 44 cm en werd gekenmerkt door een lichte bruine vulling met dierlijk botmateriaal. Ook **S206** was opgevuld met een eerder licht bruine vulling met aardewerk. De paalkuil was tot ca. 30 cm uitgegraven. **S207** werd gekenmerkt door een donkerdere vulling en een bewaarde diepte van 60 cm. Er kon heel wat materiaal uit worden gerecupereerd: aardewerk, keramisch bouw materiaal, metaal en dierlijk botmateriaal. **S209** was recht uitgegraven en had een bewaarde diepte van ca. 34 cm. De kern van de paalkuil was nog duidelijk zichtbaar en er kon aardewerk en metaal uit worden gerecupereerd. De coupe op **S212** toonde een revolvertasachtige kuil waarin de kern duidelijk zichtbaar bewaard was gebleven. De kuil werd uitgegraven tot een diepte van ca. 34 cm en leverde aardewerk en metaal op. **S214** was uitgegraven tot 34 cm onder het aangelegde vlak, opgevuld met een grijze vulling en leverde eveneens aardewerk en metaal op. **S307** was iets ondieper bewaard gebleven, ca. 12 cm, de vulling bestond uit donker grijs zand en onderaan was nog een organische/humeuze band zichtbaar. Er werd ook aardewerk uit gerecupereerd. **S294** was eerder komvormig uitgegraven, tot ca. 62 cm en opgevuld met een donker grijze vulling en leverde aardewerk op. **S233** was eerder recht uitgegraven, tot ca. 26 cm en werd gekenmerkt door een zeer bleke vulling die aardewerk en dierlijk botmateriaal opleverde. **S196** en **S197** werden gekenmerkt door een licht grijsbruine vulling (ca. 16 en 16 cm diep) en leverden beiden aardewerk op. **S169** had een bleekbruine vulling en een uitgravingsdiepte van ca. 30 cm met aardewerk en metaal erin. **S170** kan min of meer vergeleken worden met S169. Er kon ook aardewerk uit worden gerecupereerd. **S253** betrof een ondiepe paalkuil die aardewerk opleverde (ca. 8 cm diep), net zoals **S263** (ca. 14 cm diep). **S262** was recht uitgegraven tot een diepte van ca. 31 cm en leverde aardewerk en dierlijk botmateriaal op. Uit de bleekbruine vulling van **S257** (ca. 22 cm diep

bewaard en komvormig uitgegraven) kon aardewerk, metaal en dierlijk bot worden gerecupereerd. Nog aardewerk en dierlijk botmateriaal konden worden gerecupereerd uit **S272**, recht uitgegraven tot een bewaarde diepte van 30 cm. **S302** betrof een paalkuil met bleekbruine vulling (waaronder aardewerk) en had een bewaarde diepte van ca. 46 cm. **S121** betrof een komvormige uitgegraven paalkuil van ca. 48 cm die aardewerk, bouw materiaal, glas, schelpen en keramisch object opleverde. Bij **S101** kon opnieuw een duidelijke kern en insteek herkend worden, de bewaarde diepte betrof ca. 44 cm en er kon aardewerk uit worden gerecupereerd. Ook **S122** was recht uitgegraven, tot ca. 52 cm diep en leverde eveneens aardewerk op. **S100** had een bewaarde diepte van ca. 30 cm en leverde aardewerk op. Uit **S102** met een bleekbruine vulling van ca. 44 cm diep kon heel wat materiaal worden gerecupereerd, het gaat om aardewerk, bouw materiaal, keramisch object en dierlijk bot. Ook uit **S103** kon aardewerk en bouw materiaal worden gerecupereerd. De paalkuil had een uitgravingsdiepte van ca. 25 cm en bestond uit een bruine vulling. **S97** had een gelijkaardige vulling en bewaarde diepte van 39 cm. Ook hier kon aardewerk en dierlijk botmateriaal worden gerecupereerd. **S328** had eveneens een eerder bleekbruine vulling en leverde aardewerk op. De kuil was ca. 34 cm bewaard gebleven. **S333** had een bewaarde diepte van 28 cm en leverde aardewerk op. **S332** was recht uitgegraven tot een diepte van 80 cm onder het aangelegde vlak en leverde aardewerk, bouw materiaal en dierlijk botmateriaal op. **S334** had een donkerbruine vulling en een diepte van 56 cm met aardewerk erin. **S336** kan vergeleken worden met S334.

Figuur 195: Coupe AB op S202 en S203 (links) en S205 (rechts).

Figuur 196: Coupe AB op S206 (links) en S207 (rechts).

Figuur 197: Coupe op S209 (links) en S212 (rechts)

Figuur 198: Coupe AB op S214 (links) en S307 (rechts).

Figuur 199: Coupe AB op S294 (links) en S233 (rechts).

Figuur 200: Coupe AB op S196 en S197 (links) en S169 (rechts).

Figuur 201: Coupe AB op S170 (links) en S262 (rechts).

Figuur 202: Coupe AB op S257 (links) en S272 (rechts).

Figuur 203: Coupe AB op S302 (links) en S121 (rechts).

Figuur 204: Coupe AB op S122 (links) en S100 (rechts).

Figuur 205: Coupe AB op S99 en S102 (links) en S103 (rechts).

Figuur 206: Coupe AB op S97 (links) en S328 (rechts).

Figuur 207: Coupe AB op S333 (links) en S332 (rechts).

Figuur 208: Coupe AB op S334 (links) en S336 (rechts).

S337 was komvormig uitgegraven tot een diepte van 36 cm en er kon aardewerk uit worden gerecupereerd. Vlak daarnaast bevond zich **S338** die vlak was uitgegraven en ook aardewerk opleverde. **S340** werd gekenmerkt door een donkerbruine heterogene vulling met aardewerk, bouw materiaal en dierlijk bot. De paalkuil had een uitgegraven diepte van ca. 62 cm. Er kon ook min of meer een kern en insteek herkend worden. Ook bij **S353** kon een duidelijke insteek en kern herkend worden, deze was ca. 32 cm diep uitgegraven. Daarnaast bevond zich **S352** met een bewaarde diepte van 20 cm. **S422** betrof een vlak uitgegraven paalkuil met een heterogene bruine vulling. **S430** betrof een paalkuil met een bewaarde diepte van 60 cm en er kon aardewerk uit worden gerecupereerd. Er kan een duidelijke kern en insteek herkend worden. **S524** werd gekenmerkt door een komvormige uitgraving van 48 cm diep en een

donkerbruine eerder heterogene opvulling waarin aardewerk werd aangetroffen. **S518** was tot 20 cm onder het aangelegde vlak bewaard gebleven. Er kon aardewerk uit worden gerecupereerd. **S527** was 66 cm diep bewaard gebleven, gekenmerkt door een bruine vulling met aardewerk. **S532** was komvormig uitgegraven tot 62 cm diep met een bleekbruine vulling en leverde aardewerk, glas en metaal op. Uit **S533** die 34 cm diep bewaard was gebleven, kon aardewerk worden gerecupereerd. **S546** was tot 44 cm diep uitgegraven en leverde aardewerk en keramische objecten op. **S545** was 68 cm diep uitgegraven, had een heterogene donkerbruine vulling en leverde aardewerk en een stuk van een kleipijpje op. **S548** en **S544** waren zeer ondiep bewaard gebleven, maar leverden wel aardewerk op, net zoals **S540** die een keramisch object opleverde. **S553** en **S554** bevonden zich vlakbij elkaar. **S554** was slechts ondiep bewaard gebleven, terwijl **S553** een bewaarde diepte had van 38 cm. Uit de beide sporen kon aardewerk worden gerecupereerd. **S569** werd gekenmerkt door een vlakke uitgraving tot 32 cm diep en er kon aardewerk uit worden gerecupereerd. **S571** werd gekenmerkt door een puntige uitgraving van ca. 21 cm diep waaruit aardewerk kon worden gerecupereerd. **S578** was uitgegraven tot 30 cm onder het aangelegde vlak en had een grijze vulling waarin aardewerk werd aangetroffen. **S615** was uitgegraven tot een diepte van ca. 50 cm, gekenmerkt door een lichtbruine vulling en leverde aardewerk, dierlijk botmateriaal en een keramisch object op.

Figuur 209: Coupe AB op S337 en S338 (links) en S340 (rechts).

Figuur 210: Coupe AB op S352 en S353 (links) en S430 (rechts).

Figuur 211: Coupe AB op S524 (links) en S518 (rechts).

Figuur 212: Coupe AB op S527 (links) en S532 (rechts).

Figuur 213: Coupe AB op S533 (links) en S546 (rechts).

Figuur 214: Coupe AB op S545 (links) en S553 en S554 (rechts).

Figuur 215: Coupe AB op S569 en S570 (links) en S571 (rechts).

Figuur 216: Coupe AB op S578 (links) en S615 (rechts).

S616 was vrij ondiep bewaard gebleven, maar leverde wel aardewerk op. **S617** werd gekenmerkt door een bleekbruine vulling, was uitgegraven tot 34 cm diep en leverde aardewerk op. **S618** was vlak uitgegraven tot een diepte van 18 cm onder het aangelegde vlak. Ook uit deze paalkuil kon aardewerk worden gerecupereerd. Ook **S619** leverde aardewerk op, het betrof een paalkuil met uitgegraven diepte van 52 cm en bruine vulling. Bij **S626** was een duidelijke kern en insteek zichtbaar, de beide waren tot 62 cm diep uitgegraven. Er werd aardewerk in aangetroffen. **S630** betrof een ondiep bewaard paalspoor met aardewerk. **S635** en **S636** bevonden zich vlak naast elkaar. S635 wordt gekenmerkt door een zeer heterogene vulling (ca. 21 cm diep) en bij S636 is een duidelijke kern en insteek zichtbaar, dit spoor is bewaard tot 52 cm diep. Uit de beide paalkuilen kon aardewerk worden gerecupereerd. Bij S636 werd ook nog

dierlijk botmateriaal aangetroffen. **S643** was uitgegraven tot 42 cm diep en leverde eveneens aardewerk op. Ook bij deze paalkuil kon een duidelijke kern en insteek opgemerkt worden. **S639** wordt gekenmerkt door een donkergrijze vulling, ca. 46 cm diep uitgegraven en er werd dierlijk botmateriaal in herkend. **S670** betrof een komvormige, uitgegraven paalkuil van ca. 30 cm. De spoorvulling bestond uit donkergrijs zand waarin aardewerk kon worden herkend. **S673** was slechts zeer ondiep bewaard gebleven, er kon aardewerk in herkend worden, idem voor **S682**. **S663** was komvormig uitgegraven tot 66 cm diep, de vulling varieerde van licht naar donkergrijs en onderaan humeus/organisch. Er kon dierlijk botmateriaal in herkend worden, alsook een tegelfragment. **S742** was eerder ondiep bewaard gebleven, maar er kon wel aardewerk uit worden gerecupereerd. Een laatste paalkuil is **S736**, met een licht heterogene vulling waaruit dierlijk botmateriaal werd gerecupereerd. De kuil heeft een uitgegraven diepte van 60 cm.

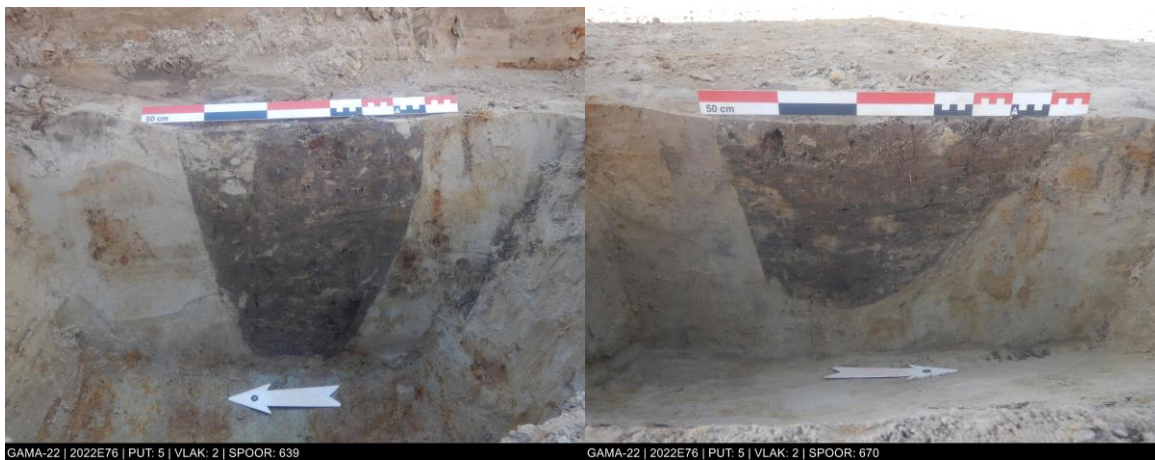
Figuur 217: Coupe AB op S617 (links) en S618 (rechts).

Figuur 218: S619 (links) en S626 (rechts).

Figuur 219: Coupe AB op S635 en S636 (links) en S643 (rechts).

Figuur 220: Coupe AB op S639 (links) en S670 (rechts).

Figuur 221: Coupe AB op S663 (links) en S736 (rechts).

2.3.4.2.9 Kuilen

Tijdens de opgraving werden 321 kuilen aangetroffen, het gaat hierbij om kuilen van verschillende formaten, soms kunnen ze geïnterpreteerd worden als afvalkuil. De meeste kuilen worden echter aangeduid als puinkuil. Tot slot werd op basis van natuurwetenschappelijk onderzoek één kuil bestempeld als beerkuil. Hieronder worden de kuilen per categorie besproken:

2.3.4.2.9.1 Puinkuilen

S88 betrof een langwerpige puinkuil in het noordelijke deel van het projectgebied en leverde heel wat vondstmateriaal op. **S405** betrof een puinkuil die gelijk kan worden gesteld met **S586/S710** met een bewaarde diepte van ca. 132 cm. De vulling bestond hoofdzakelijk uit baksteenpuin en leverde heel wat materiaal op: aardewerk, glas en keramische objecten. Een volgende reeks puinkuilen bevonden zich vlak naast elkaar: **S406**, **S409**, **S407**, **S426** en **S411** (respectievelijk 54 cm, 80 cm, 90 cm en 90 cm diep). Enkel **S407** was vrij oppervlakkig bewaard gebleven. Uit **S409** en **S411** kon respectievelijk aardewerk en aardewerk en een keramisch object worden gerecupereerd. **S414** betrof een kleine en ondiepe puinkuil met aardewerk. **S412** kan gelijkgesteld worden met **S595** en **S416** en was een relatief recht uitgegraven puinkuil met bewaarde diepte van ca. 140 cm waaruit aardewerk kon worden gerecupereerd. **S753** betrof een puinkuil in de zone van de bebouwing en kan dus mogelijk in verband gebracht worden met constructie of de afbraak van een gebouw of deel van een gebouw. Deze kuil kan naar alle waarschijnlijkheid in verband gebracht worden met muren **S608**, **S754** en **S755**. De kuil heeft een bewaarde diepte van 72 cm en een bleekbruine vulling met onderaan wat puin zichtbaar. Er kon aardewerk uit worden verzameld. **S718** betrof een grote puinkuil waaruit een metaalvondst werd gerecupereerd door middel van metaaldetectie. Voorts konden nog een aantal puinkuilen herkend worden die geen materiaal opleverde, zoals **S413**. **S410/S592** betrof een grote puinkuil met bovenaan veel puin en onderaan een homogene bruine vulling. De kuil was uitgegraven tot een diepte van 144 cm en leverde geen vondstmateriaal op. Ook **S593** is een grote kuil, de vulling is eerder homogeen, maar gezien de locatie tussen andere puinkuilen, kan ook een dergelijke interpretatie verondersteld worden. **S433** betrof een puinkuil met uitgravingsdiepte van 40 cm. De onderste vulling bestond uit puin en de bovenste vulling uit donkerbruin zand. **S434** betrof een puinkuil met een bewaarde diepte van ca. 80 cm. **S440** en **S441** betroffen 2 puinkuilen vlakbij elkaar. **S441** had een bewaarde diepte van 24 cm en leverde aardewerk en een keramisch object op. **S440** was 18 cm bewaard gebleven. **S442**, **S443**, **S444** en **S465** betroffen puinkuilen die naar alle waarschijnlijkheid in verband kunnen worden gebracht met de aanwezige bebouwing. **S603** was recht uitgegraven tot een diepte van 36 cm onder het aangelegde vlak en leverde helaas geen vondstmateriaal op.

Figuur 222: Vlakopname van S88 (links) en S710 (rechts).

Figuur 223: Coupe AB op S414 (links) en S595 (rechts).

Figuur 224: Coupe AB op S406, S409, S426 en S411.

Figuur 225: Coupe AB op S753 (links) en vlakopname S718 (rechts).

Figuur 226: Coupe AB op S592 (links) en S593 (rechts).

Figuur 227: Zicht op S441 en S440 (links) en S443 (rechts).

Figuur 228: Coupe AB op S603 (links) en S433 (rechts).

2.3.4.2.9.2 (Afval)kuilen

Net ten zuiden van de fontein bevond zich een eerste kuil, **S84**, waaruit onder meer glas, aardewerk en dierlijk botmateriaal uit kon worden gerecupereerd. Er kon aardewerk, glas, dierlijk botmateriaal, leer en schelp uit worden gerecupereerd. **S96** betrof een afvalkuil. De vulling van de kuil bestond uit donkergrijs tot zwart zand en licht grijs zand. De kuil had een bewaarde diepte van ca. 16 cm en leverde aardewerk, glas en dierlijk botmateriaal op. **S104** en **S105** bevonden zich vlakbij elkaar en waren respectievelijk 20 en 12 cm diep bewaard gebleven. Uit beide kuilen kon aardewerk worden gerecupereerd. **S168** betrof een vrij ondiepe kuil waaruit aardewerk kon worden gerecupereerd. Uit **S208** kon aardewerk, bouw materiaal en een keramisch object worden gerecupereerd. Het betrof een kuil met een bewaarde diepte van 24 cm onder het aangelegde vlak. **S215** betreft een ondiepe kuil met bruine eerder homogene vulling en in dit spoor werd aardewerk aangetroffen. **S265** was komvormig uitgegraven tot ca. 16 cm onder het aangelegde archeologische vlak. De vulling was bruin met heel wat inclusies zoals baksteenbrokjes, kalkmortelbrokjes en wat houtskool. Er werd aardewerk, een pijpfragment, metaal en dierlijk botmateriaal in aangetroffen. **S278** betrof een kleine kuil met donkergrijze vulling en wat aardewerk. Hetzelfde kan verondersteld worden voor **S280**, waaruit aardewerk, metaal en dierlijk botmateriaal kon worden gerecupereerd, alsook voor **S281** (aardewerk en dierlijk botmateriaal), **S282** (aardewerk, koper, metaal en dierlijk botmateriaal), **S285** (aardewerk), **S292** (aardewerk), **S293** (aardewerk), **S330** (aardewerk), **S350** (aardewerk), **S354** (aardewerk), **S365** (aardewerk), **S415** (aardewerk), **S421** (aardewerk), **S49** (aardewerk), **S53** (aardewerk), **S54** (aardewerk), **S144** (aardewerk), **S146** (aardewerk), **S139** (aardewerk), **S130** (aardewerk), **S129** (aardewerk), **S219** (aardewerk), **S227** (aardewerk), **S235** (aardewerk), **S298** (aardewerk en dierlijk botmateriaal), **S306** (aardewerk, metaal en dierlijk botmateriaal), **S303** (aardewerk), **S304** (aardewerk), **S305** (aardewerk en metaal), **S326** (aardewerk), **S153** (aardewerk), **S152** (aardewerk en bouw materiaal), **S240** (aardewerk), **S63** (aardewerk), **S64** (bouw materiaal), **S521** (aardewerk), **S531** (aardewerk), **S567** (aardewerk), **S610** (aardewerk), **S748** (aardewerk en dierlijk botmateriaal), **S747** (bouw materiaal, aardewerk en keramisch object), **S652** (aardewerk en dierlijk botmateriaal) en **S704** (aardewerk). **S287** was recht uitgegraven, tot ca. 50 cm diep en leverde aardewerk op. De vulling van het spoor was zeer heterogeen en lichtbruin tot beige. **S399** en **S400** kunnen als 1 kuil beschouwd worden, deze was tot 94 cm onder het aangelegde vlak uitgegraven en werd gekenmerkt door een heterogene vulling bestaande uit enerzijds grijs bruin zand en donker grijs tot zwart zand met houtskool. Er kon heel wat vondstmateriaal uit worden gerecupereerd: aardewerk, bouw materiaal, glas, pijpfragmenten, metaal en dierlijk botmateriaal. Ongeveer hetzelfde kan verondersteld worden voor **S402**, de kuil bestond uit een donkerbruine tot zwarte vulling, ca. 40 cm diep met aardewerk, keramisch object en metaal erin. **S417** betrof een afvalkuil met bruine vulling met daarin aardewerk. De kuil had een uitgegraven diepte van ca. 44 cm. **S420**, **S424** en **S425** betroffen 3 grote afvalkuilen vlak naast elkaar. Ze hadden allen een donker bruine vulling met

inclusies van baksteen, kalkmortel en houtskool. De uitgegraven dieptes waren respectievelijk 50 cm, 50 en 100 cm. **S420** kan gelijkgesteld worden aan **S605** en er kon aardewerk, glas en dierlijk botmateriaal uit worden gerecupereerd. Uit **S424** kon aardewerk worden gerecupereerd en **S425** leverde aardewerk, bouwmetaal en dierlijk botmateriaal op. **S131** had een uitgravingsdiepte van 22 cm, bestond uit een donkergrijze vulling en leverde aardewerk, bouwmetaal en metaal op. **S158** betrof een kleine kuil (ca. 16 cm diep), maar met veel materiaal: keramische objecten, aardewerk, bouwmetaal en schelpen. **S157** betrof een grote afvalkuil, ca. 1 m in doorsnede en 26 cm diep. De vulling was grijs tot donkergrijs met inclusies van baksteenbrokken. Er kon heel wat materiaal uit worden gerecupereerd: keramische objecten (waaronder een fragment van een kleipijp), aardewerk, bouwmetaal, metaal, vuursteen, glas, dierlijk botmateriaal, schelpen en leer. **S589** betrof een afvalkuil met bruine vulling en 96 cm diep uitgegraven. Onderaan kon een band met veel materiaal worden aangetroffen, zijnde aardewerk en metaal. **S725** had een bleekbruine tot grijze vulling en was 40 cm diep uitgegraven. Er kon dierlijk botmateriaal uit worden gerecupereerd. **S726** betrof een grote afvalkuil (samen met **S724**) met een heterogene opvulling en een bewaarde diepte van 68 cm. Er kon dierlijk botmateriaal en silex uit worden gerecupereerd. Uit **S859** kon wat aardewerk worden gerecupereerd, onder meer een knikker (VNR. 903). De kuil is uitgegraven tot ca. 50 cm en opgevuld met een bleekbruine vulling. Ook **S858** had een vergelijkbare uitgegraven diepte. De vulling van de kuil was echter donkerbruin met verschillende inclusies. Er kon aardewerk en dierlijk botmateriaal uit worden gerecupereerd. In **S864** kon heel wat aardewerk worden herkend, de kuil had een uitgegraven diepte van 92 cm en leverde aardewerk en dierlijk botmateriaal op. **S591** had een uitgegraven diepte van 48 cm en was gekenmerkt door een organische zwarte vulling, waarin onder meer roodbakend aardewerk werd aangetroffen.

Figuur 229: Coupe AB op S196 (links) en S104 en S105 (rechts).

Figuur 230: Coupe AB op S208 (links) en S265 (rechts).

Figuur 231: Coupe AB op S278 (links) en S280 (rechts).

Figuur 232: Coupe AB op S287 (links) en S354 (rechts).

Figuur 233: Coupe AB op S399 en S400 (links) en S402 (rechts).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 3 | VLAK: 1 | SPOOR: 420+424+425

Figuur 234: Coupe AB op S420, S424 en S425.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 2 | SPOOR: 131

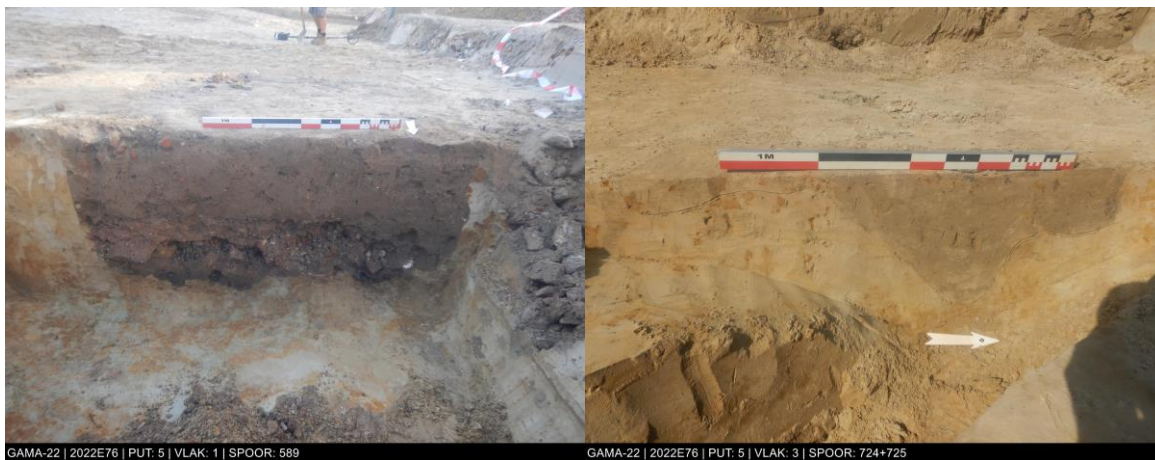

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 3 | SPOOR: 158

Figuur 235: Coupe AB op S131 (links) en S158 (rechts).

Figuur 236: Coupe AB op S157 (links) en S567 (rechts).

Figuur 237: Coupe AB op S589 (links) en S724 en S725 (rechts).

Figuur 238: Coupe AB op S726-S724 (links) en S859 (rechts).

Figuur 239: Coupe AB op S858 (links) en S864 (rechts).

2.3.4.2.9.3 Beerkuil

S991 betreft een ronde kuil te situeren in de noordwestelijke helft van het terrein. In coupe toont deze een komvorm tot ca. 18cm diep bewaard. De zwarte organische vulling toont sterke gelijkenissen met de beerputvullingen (grote hoeveelheden vijg, druif, aalbes, braam, aardbei...) en nauwelijks wilde planten. Het lijkt er dus op dat deze kuil gevuld werd met menselijke uitwerpselen.

2.3.4.2.10 Weg en karrensporen

Ter hoogte van het noordwestelijke deel van het projectgebied kon een mogelijke weg, **S683**, herkend worden. Alsook enkele vermoedelijke karrensporen. Ze bevinden zich wat verspreid over het opgravingsterrein, voornamelijk in het westelijk deel.

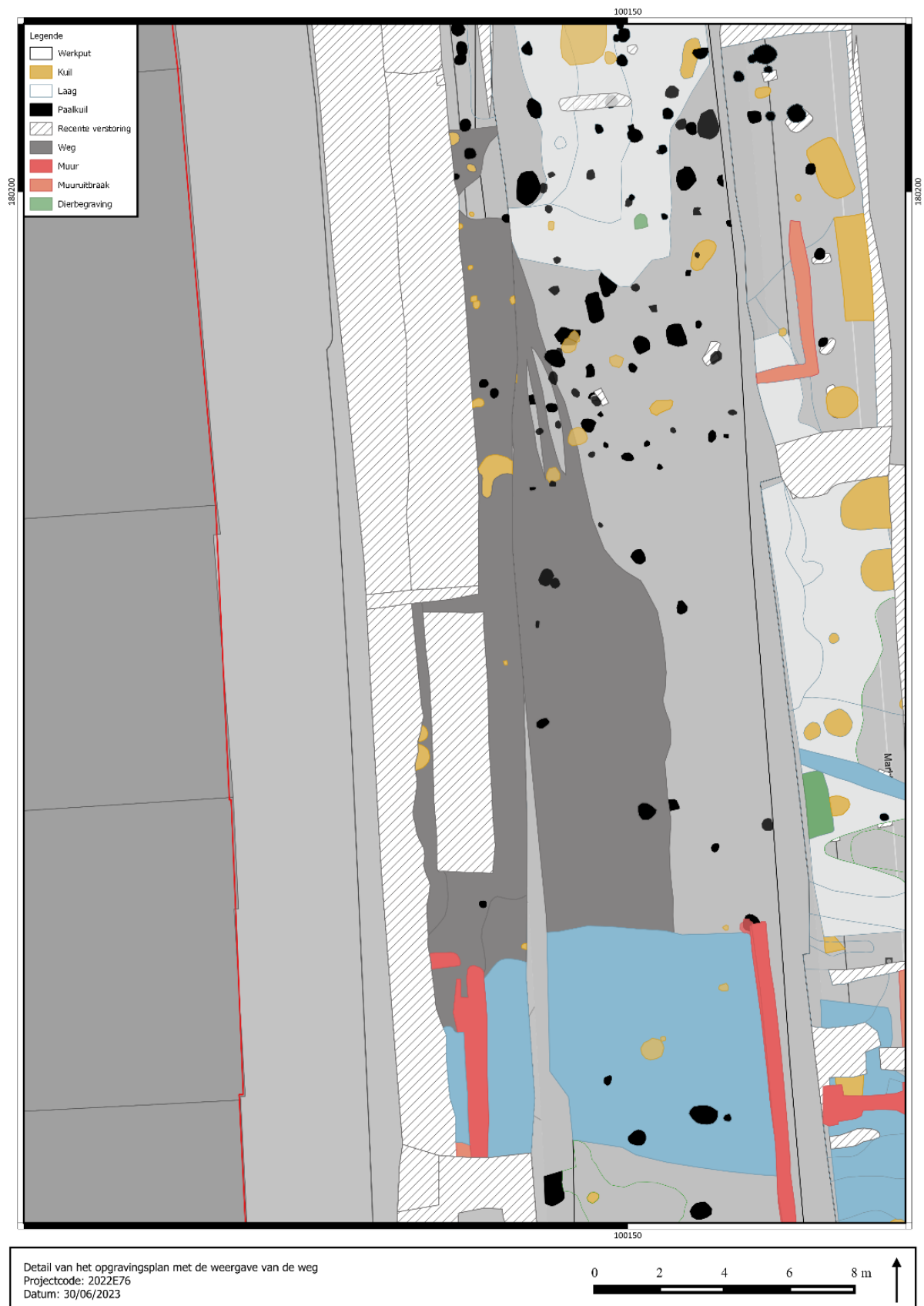
Bij de karrensporen gaat het om **S32, S377 en S758**. Ze hebben een uitgegraven diepte die varieert tussen 8 en 10 cm. Er konden helaas geen vondsten uit worden gerecupereerd. Ze kunnen gerelateerd worden aan (doorgaand) verkeer op de markt, vermoedelijk door middel van karren (eventueel voortgetrokken door paarden).

Het vermoedelijk wegtracé (**S683/S358/S363/S367**) strekt zich uit in het noordwestelijke deel van het projectgebied en is ca. 27,5 m lang. De exacte breedte kan niet worden vastgesteld omwille van de vele aanwezige verstoringen. Ook hier kan gesteld worden dat het gaat om een weg op de markt om doorgaand verkeer mogelijk te maken. Er kon 1 scherp steengoedaardewerk (Rijnlands) worden gerecupereerd, wat het spoor in de late middeleeuwen tot nieuwe tijd plaatst. Dit komt overeen met de periode waarin de markt als markt werd gebruikt.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 1 | SPOOR: 29+32

Figuur 240: Zicht op enkele van de karrensporen.

Figuur 241: Detail van het opgravingsplan, geprojecteerd op de GRB-basiskaart met het wegtracé.

2.3.4.2.11 Dierlijke begravingen

Er werden 10 dierlijke begravingen aangetroffen. Net zoals bij de kuilen en paalkuilen werden de sporen voornamelijk aangetroffen in de noordelijke terreinhelft. Enkele ervan liggen mogelijk begraven in de poel (cfr. *infra*). Dit gebeurde vermoedelijk eenmaal de poel buiten gebruikt raakte en kan mogelijk gerelateerd worden aan de dempingsfase ervan.

Het gaat om de volgende spoornummers: S61, S87, S110, S138, S149, S161, S231, S462, S550 en S856.

S61 werd aangetroffen onderaan de poel. Het betrof een rechthoekige kuil met een uitgegraven diepte van ca. 48 cm. Daarin kon skelet van een paard worden aangetroffen. Het betrof een vrij volledig skelet (VNR. 84).

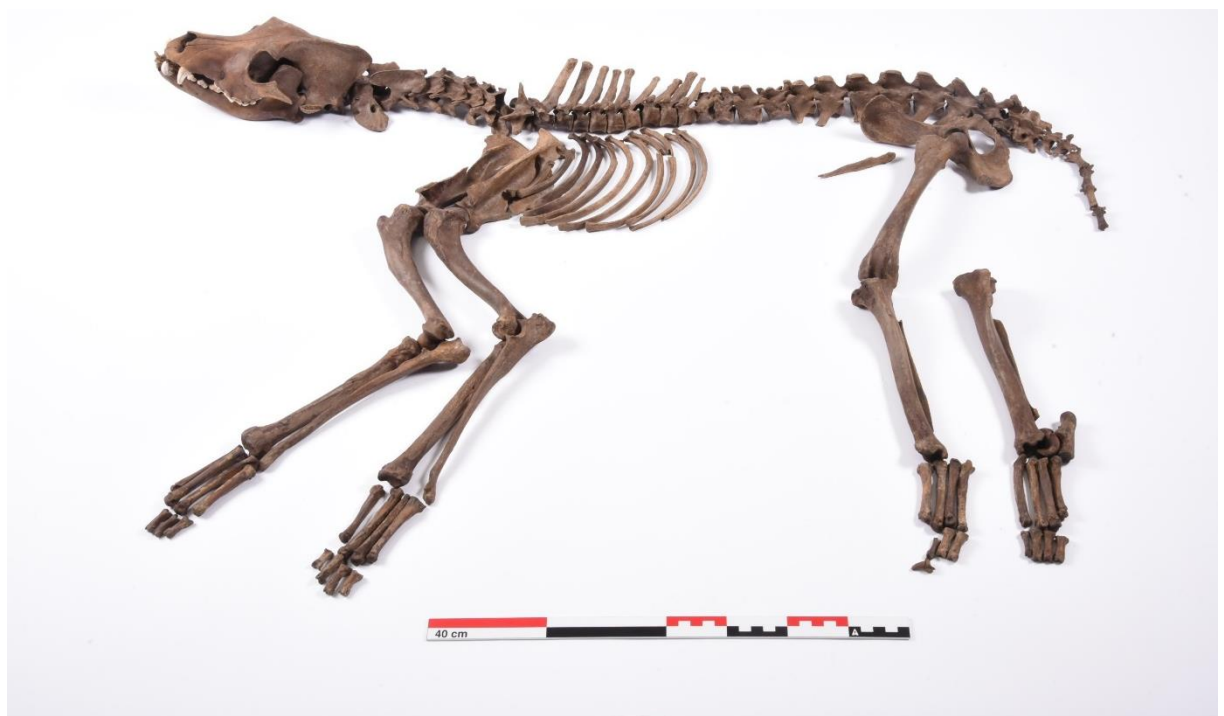

Figuur 242: VNR 84

S87 werd eveneens aangetroffen ter hoogte van de poel. Het gaat om een quasi compleet skelet van een reu (mannetjeshond) (VNR. 123).

Figuur 243: VNR. 123 *in situ*.

Figuur 244: Skelet van de reu.

S110 werd aangetroffen net ten zuiden van de poel. De kuil zelf was uitgegraven tot ca. 48 cm, waarna het dier (VNR. 194) er werd in geplaatst. Het betrof het zo goed als complete skelet van een hond. Tijdens de opgraving werd de kuil aanvankelijk niet herkend als dierlijke begraafing, waardoor de kuil op reguliere wijze werd gecoupeerd.

Figuur 245: Zicht op S110 en S111 (links) en S138 (rechts).

S138 werd aangetroffen ter hoogte van de rand van de poel. Het is niet volledig duidelijk of het spoor ouder dan wel jonger is dan de poel. Het aangetroffen aardewerk in de kuil kan gedateerd worden in de 15^e tot 16^e eeuw. De kuil was ook slechts heel ondiep bewaard gebleven (dit kan te wijten zijn aan het feit dat de kuil zich onder de poel bevond en zo deels vergraven raakte?). Het betrof het vrij complete skelet van een jonge hond (VNR. 257).

S149 betrof een dierlijke begraafing die werd aangetroffen onder de poel. De kuil was 20 cm diep bewaard gebleven en er werd een compleet skelet van een hond (VNR. 305 en VNR. 333) in aangetroffen.

Figuur 246: Zicht op de coupe op S149.

Figuur 247: Skelet van een hond (VNR 305 & 333)

S161 komt voor onder de poel. Het betrof opnieuw een hond. Het skelet was vrij gefragmenteerd, vermoedelijk werd een deel van de kuil reeds vergraven of verstoord door de poel.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 3 | SPOOR: 161

Figuur 248: Coupe S161

Nog in het noordoostelijke deel van het projectgebied werd een rund (VNR. 400 en VNR. 404) begraven, **S231**. Het skelet werd niet volledig vrijgelegd. Dit is te wijten zijn aan het feit dat de kuil zich aan de rand van het opgravingsgebied bevond, waardoor niet de volledige kuil kon worden onderzocht.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 2 | VLAK: 2 | SPOOR: 231

Figuur 249: Zicht op het skelet *in situ*.

Figuur 250: Skelet van een rund.

Ongeveer centraal in het noordelijke deel van de markt komt **S550** voor. Het gaat om het quasi volledige skelet van een mannelijke hond (VNR. 753).

Figuur 251: Zicht op S550.

Figuur 252: Skelet van een hond (VNR 753)

Tot slot werden nog 2 dierlijke begravingen aangetroffen in de zone van de bebouwing zichtbaar op de Atlas der Buurtwegen. Het gaat mogelijk om begravingen in de tuin van de huizen.

S462 was een kuil, tegen de westelijke putwand en kon bijgevolg niet volledig worden onderzocht. De kuil kan gesitueerd worden net ten noorden van de kruising met de Nieuwstraat. Het betrof het gedeeltelijk skelet van een paard.

Een laatste dierlijke begraving betrof **S856**, dit werd aangetroffen in de tuinzone van de vermoedelijke herberg, ter hoogte van de stal (cfr. *supra*). Het gaat om de resten van een jong rund (VNR. 916).

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 2 | VLAK: 1 | SPOOR: 856

Figuur 253: Zicht op S856.

2.3.4.2.12 Poel

In het noordelijke deel van het projectgebied werd een grote drenkkuil of poel aangetroffen. Tijdens het veldwerk werden hiervoor verschillende spoornummers uitgeschreven, het gaat om een totaal van 35 spoornummers: S7, S8, S12, S13, S16, S18, S19, S22, S29, S33, S34, S35, S41, S45, S46, S47, S48, S50, S59, S60, S75, S77, S78, S82, S83, S85, S86, S87, S90, S93, S116, S117, S118, S119 en S165. Dergelijke structuren kwamen in steden en dorpen vaak voor in het centrum. Het was een plaats waar dieren konden drinken alsook nuttig voor bijvoorbeeld de brandweer bij het uitbreken van brand. Aangezien de poel niet volledig kon worden vrijgelegd, zijn de exacte dimensies onbekend. Uit de poel konden heel wat vondsten worden gerecupereerd. Het gros van de vondsten kan gedateerd worden tussen de 15^e en 18^e eeuw. Dit toont aan dat de poel een lange tijd van gebruik kende.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 2

Figuur 254: Zicht op een deel van de poel of drenkkuil.

In Profiel 1 is de poel mooi te zien. Profiel 1 betreft een profiel met noord-zuid oriëntatie en werd geplaatst over een totale lengte van ca. 18 m. Op basis van het profiel kan het volgende worden vastgesteld:

- De drenkkuil of poel wordt dieper naar het noorden toe, dit heeft vermoedelijk vooral te maken met de natuurlijke helling van het terrein, dat afhelt naar het noorden.
- De drenkkuil of poel heeft een vrij vlakke bodem.
- In Profiel 1 kan op verschillende plaatsen *trampling* herkend worden.
- Het is duidelijk dat er ter hoogte van de poel later nog andere uitgravingen zijn gebeurd.

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 2-3 | PROFIEL: 1

Figuur 255: Profiel 1 (zicht vanuit zuiden)

GAMA-22 | 2022E76 | PUT: 1 | VLAK: 2-3 | PROFIEL: 1

Figuur 256: Profiel 1 (zicht vanuit noorden)

De pollen wijzen op een quasi volledig ontboste omgeving. Als we alle pollen interpreteren als afkomstig uit de regionale component, dan verkrijgen we het beeld van akkers en graslanden rondom de site. Anderzijds moeten we ook rekening houden met de functie van het spoor, namelijk een vermoedelijke drenkkuil voor vee in het centrum van de woonkern. Zowel schimmelsporen als eitjes van darmparasieten wijzen op de aanwezigheid van mest. Dit stemt inderdaad overeen met het idee van een poel waar dieren komen drinken en onvermijdelijk ook mest achterlaten. In deze interpretatie moeten we ermee rekening houden dat de mest ook pollen bevat van het voedsel dat het vee at. Daardoor kunnen we niet met zekerheid zeggen dat de grote variatie aan pollen van kruiden en gewassen afkomstig is van grasland en akkers in de nabijheid van de site. Ze kunnen ook afkomstig zijn van weidegronden verderop, of van stalvoer, en via de mest van het vee in de drenkkuil terechtgekomen zijn. Daarnaast kunnen hoge concentraties aan pollen van graan ook wijzen op het verwerken van graan vlak bij de bemonsterde plek, zonder dat het graan per se ter plaatse geteeld werd. Het pollen komt namelijk vrij bij het dorsen. We moeten dus besluiten dat het pollen in deze poel vermoedelijk niet rechtstreeks van de velden, via de lucht in de afzetting terecht gekomen is, maar (ook) via de spijsvertering van het vee en/of bij het dorsen van graan. Over de lokale (aquatische) omstandigheden in de kuil hebben we weinig informatie. De hoeveelheid pollen van planten van natte grond is zéér beperkt. De oevers van de poel werden vermoedelijk te frequent betreden om plantengroei toe te laten. Ook algen zijn zeer beperkt aanwezig.

2.3.4.2.13 Recente verstoringen

Tijdens het veldwerk werden verschillende recente verstoringen aangetroffen. Het gaat hierbij voornamelijk om verstoringen die in verband kunnen worden gebracht met de aanwezigheid van de huidige riolering (die wordt vervangen na afloop van het archeologisch traject). Ter hoogte van de voortuin van het gemeentehuis kunnen de verstoringen vooral gelinkt worden aan de fontein die voorafgaand aan het archeologisch onderzoek werd afgebroken, alsook de aanwezigheid van verschillende leidingen die niet stonden weergegeven op het KLIP.

2.3.5 Bespreking van de resultaten gekoppeld aan het uitgevoerde natuurwetenschappelijk onderzoek²⁴

2.3.5.1 Beschrijving van de analysemethoden en technieken

2.3.5.1.1 Methode diatomeeënonderzoek

2.3.5.1.1.1 Voorbereiding

De substalen voor diatomeeënonderzoek werden in het labo voor Paleontologie van de Universiteit Gent geprepareerd. Ongeveer 0,1 g droog sediment werd behandeld met H₂O₂ en HCl, respectievelijk om organisch materiaal en kalk te verwijderen. Uit de resterende fractie is grof zand afgescheiden bij het afgieten. Een deel van de klei werd afgegoten door flocculatie onder invloed van een ammoniakoplossing. Met het residu werden microscooppreparaten gemaakt, met Naphrax als inbeddingsmiddel.

2.3.5.1.1.2 Assessment

In eerste instantie werd een assessment uitgevoerd om na te gaan welke stalen voldoende determineerbare diatomeeënschaaltjes bevatten voor analyse. Dit houdt in dat de preparaten onder een lichtmicroscop met fasecontrast bekeken worden bij een vergroting van 400 maal, waarbij per staal de hoeveelheid diatomeeën, de kwaliteit van bewaring en de dominante taxa genoteerd worden. Deze waarnemingen worden weergegeven in tabelvorm. Daarbij wordt ook

²⁴ Zie bijlage: Rapport natuurwetenschappelijk onderzoek 2024-29

de aanwezigheid van eventuele andere microfossielen van silica genoteerd, in het bijzonder de verschillende morfotypes van fytolieten.

2.3.5.1.2 Methode palynologisch onderzoek

2.3.5.1.2.1 Voorbereiding

De substalen werden in het labo voor Paleontologie van de Universiteit Gent behandeld volgens de standaardprocedure voor pollenpreparatie (Moore et al. 1991), inclusief acetolyse en oplossing in waterstoffluoride. Tijdens de preparatie werd aan ieder monster een gekende hoeveelheid *Lycopodium*-sporen toegevoegd om na telling de pollenconcentratie voor ieder geanalyseerd niveau te kunnen inschatten.

2.3.5.1.2.2 Assessment

De geprepareerde residu's werden bekeken met een lichtmicroscop op 400x vergroting. Voor assessment werd de **pollenconcentratie** ingeschat op basis van de verhouding pollen/*Lycopodium*-sporen. De **kwaliteit van bewaring** werd geëvalueerd door een steekproef van 10 korrels te scoren op een schaal van 1 (onherkenbaar) tot 5 (perfect bewaard) en hiervan het gemiddelde te berekenen. Op basis van de scores voor concentratie en bewaring wordt een inschatting gemaakt van de **haalbaarheid** van analyse.

Een beperkte telling van palynomorfen, inclusief pollen, sporen en non-pollen palynomorfen (Beug, 2004; Moore et al., 1991; Shumilovskikh, 2024), laat vervolgens toe om de frequentie van de **voornaamste groepen** in te schatten (boompollen (AP), kruidenpollen (NAP), pollen van waterplanten, plantensporen, schimmelsporen en houtskool) en eventuele **dominante taxa** te identificeren. Deze waarnemingen worden weergegeven in tabelvorm.

2.3.5.1.2.3 Analyse

In de stalen die geselecteerd werden voor analyse, werd een telling uitgevoerd van ca. 400 pollenkorrels (natte + droge vegetatie). Voor de determinaties van **pollen en sporen** werd gebruik gemaakt van verschillende sleutels (Beug 2004; Moore et al. 1991). Voor andere **palynomorfen**, zoals schimmelsporen en algen, werd de determinatie gebaseerd op beschrijvingen en foto's uit de literatuur (referenties voor de typenummers: Shumilovskikh 2020). De getelde taxa (pollen, sporen, non-pollen palynomorfen) worden in tabelvorm weergegeven als percentage van de pollensom, i.e. alle pollenkorrels van terrestrische planten (**AP**: *arboreal pollen* of stuifmeel van bomen en struiken & **NAP**: *non-arboreal pollen* of stuifmeel van kruiden). Verder werd voor elk preparaat de **pollenconcentratie** berekend op basis van het aantal getelde *Lycopodium*-sporen.

2.3.5.1.2.4 Voorstelling

Voor een betere visualisatie worden de resultaten, behalve in tabelvorm, ook in een pollendiagram voorgesteld. Dit gebeurt met behulp van het computerprogramma 'Tilia' (Grimm, 2015).

2.3.5.1.3 Methode macrobotanisch onderzoek

2.3.5.1.3.1 Voorbereiding

De stalen (9 L van de 10 L) werden gezeefd met kraantjeswater onder lage druk op zeven van **4 mm, 2 mm en 0,5 mm**.

2.3.5.1.3.2 Assessment

Bij het assessment wordt onderzocht in hoeverre er nog botanisch materiaal macroscopisch herkenbaar is. Normaal gezien wordt daarbij de botanische rijkdom ingeschat op basis van het aantal taxa bij een beperkte telling. In dit geval was na het zeven op het eerste zicht reeds duidelijk dat de inhoud van het zeefresidu in alle stalen rijk genoeg was voor een analyse, dus deze stap werd beperkt tot het beschrijven van de algemene samenstelling, zoals te zien met het blote oog.

2.3.5.1.3.3 Analyse

Voor de **determinatie** van **zaden en vruchten** is gebruik gemaakt van de ‘Digitale Zadenatlas’ (Cappers et al., 2012) en de ‘synantropie flora van de *Niederrhein*’ (Knörzer, 2009). Voor bepaalde moeilijke groepen werden atlanten van families of andere groepen aangewend: voor Cyperaceae (zeggenfamilie) Nilsson and Hjelmquist (1967) en Berggren (1969) specifiek voor de granen is Jacomet (2006) geraadpleegd. Er is ook gebruik gemaakt van een collectie van recente zaden en vruchten, aanwezig bij Ruben Willaert nv. Voor de naamgeving (zowel de wetenschappelijke namen als de Nederlandse) is nomenclatuur van de Belgische flora overgenomen.

2.3.5.1.3.4 Voorstelling

Voor de indeling is hier gekozen voor ecologische soortengroepen (Runhaar et al. 2004). Met behulp van ecologische soortengroepen wordt beschreven welke plantensoorten binnen de **ecotootypen** voorkomen. De ecologische soortengroepen corresponderen met de verschillende ecotootypen en worden met dezelfde codes aangeduid. Ecotootypen worden gedefinieerd als combinaties van kenmerkklassen. De **hoofdletter** verwijst naar de **vegetatiestructuur**. Het **1e cijfer** verwijst naar de **vochttoestand** en het **2e cijfer** naar de **voedselrijkdom en zuurtegraad**. Uitzonderlijk kan er nog een prefix of suffix aan toegevoegd worden. Planten kunnen in meer dan één ecotootype regelmatig voorkomen. Er is hier gekozen voor het type waar een bepaalde plant het meest in voorkomt. Meestal zijn het ook ecotootypen die dicht bij elkaar aansluiten. Indien zaden/vruchten voor meer dan de helft bewaard bleven, zijn die met het absolute aantal vermeld. Indien de herkenbare resten kleiner dan de helft waren, zijn die als -/x weergegeven. Verkoold materiaal (**VK**) en gemineraliseerd materiaal (**MIN**) is specifiek weergegeven. Bij de bespreking van de gekweekte planten en gebruiksplanten steunen we vooral op een paar standaardwerken zoals Zeven (1997), Lindemans (1952) en Knörzer (2009). Indien andere bronnen gebruikt worden, zijn deze vermeld. Daarnaast raadpleegden we ook Cooremans (2017), Brinkhuizen (2018) en Allemeersch (2018).

2.3.5.2 Assessment

2.3.5.2.1 Diatomeeën

Bij het bekijken van het diatomeeënpreparaat onder de microscoop, werd snel duidelijk dat analyse niet mogelijk zou zijn: er zijn nauwelijks diatomeeën aanwezig. Dit staal is niet geschikt voor een ecologische reconstructie.

2.3.5.2.2 Pollen

Van de zes onderzochte pollenstalen zijn er vier die hoge pollenconcentraties bevatten en waar de pollenkorrels matig tot goed bewaard zijn. Het gaat om de drie substalen uit S47 (poel/drenkkuil) en één van de stalen uit een vermeende beerput (S966). Deze vier stalen kunnen zonder problemen geanalyseerd worden.

De overige twee substalen, uit S 5000 (bodem) en S971 (beerput), leverden zéér lage pollenconcentraties op. Deze stalen zijn onmogelijk te analyseren.

2.3.5.2.3 Macroresten

Bij het bekijken met het blote oog van het materiaal op de zeven van 2 mm en 4 mm was onmiddellijk duidelijk dat alle stalen zeer veel herkenbaar materiaal bevatten.

2.3.5.3 Analyse

2.3.5.3.1 Pollen

2.3.5.3.1.1 Poel

De volledige analyse van de drie stalen uit poel S47 bevestigt het beeld dat op basis van het assessment geschetst werd: het **AP** is met ca. 10% sterk ondergeschikt aan het NAP. Binnen het AP zien we in de onderste stalen vooral *Tilia* (linde) en naar boven toe meer *Alnus* (els). Daarnaast komen *Betula* (berk), *Quercus* (eik) en *Salix* (wilg) in alle stalen voor met (zeer) lage percentages. *Carpinus betulus* (haagbeuk), *Fagus sylvatica* (beuk), *Juglans* (walnoot), *Pinus sylvestris* (den) komen sporadisch voor. Ook heideplanten, in dit geval *Calluna vulgaris* (struikhei) werden slechts sporadisch aangetroffen.

Bij het **NAP** ligt de klemtoon op cultuurgewassen en graslandplanten (beide met 30 à 40%). De **cultuurgewassen** bestaan vooral uit Cerealie (graan, 30-36%), maar ook korrels van Cannabaceae (hennepfamilie) en *Fagopyrum* (boekweit) komen in alle stalen voor met lage percentages. In de top stijgt *Fagopyrum* naar 2,4%. In het onderste staal komt bovendien *Linum usitatissimum* (vlas) voor. Bij de **graslandplanten** gaat het vooral om Poaceae (27-32%), maar ook *Rumex acetosa* (veldzuring) type is sterk vertegenwoordigd met 7-8%. *Plantago lanceolata* (smalle weegbree) is steeds aanwezig en enkele andere typische graslandplanten zijn sporadisch aangetroffen (*Jasione montana* (zandblauwtje) type, *Plantago major/media* type, *Trifolium pratense* (rode klaver) en *T. repens* (witte klaver) type).

Bij de **ruderalen** bevinden zich onder andere typische akkeronkruiden, zoals *Centaurea cyanus* (korenbloem) en *Spergula arvensis* (gewone spurrie). Daarnaast zien we nog een opvallend grote variatie aan **algemene kruiden** terug, waarbij Brassicaceae (kruisbloemenfamilie, 3-6%) en Asteraceae-Liguliflorae (lintbloemige composieten, 2-3%) de meest voorkomende types zijn. Deze types omvatten niet alleen wilde planten van verschillende milieus, maar ook gekweekte planten (groenten zoals raap, kool, sla, etc.). **Moeras- en waterplanten** werden slechts sporadisch aangetroffen. Hetzelfde geldt voor **sporenplanten**.

Bij de **NPP's** gaat het voornamelijk om **schimmelsporen**. Vooral het bovenste staal uit S47 bevat veel (ongedetermineerde) schimmelsporen. In alle niveaus komen eveneens obligate mestschimmels voor (bijv. *Sporormiella*, *Podospora*). Naast resten van schimmels zien we ook sporadisch **algen** (*Spiniferites*, een mariene dinoflagellaat en *Debarya*, een zoetwateralg) en **dierlijke resten** (o.a. eitjes van *Trichuris*, een darmparasiet).

2.3.5.3.1.2 Beerput? (S966)

In het staal uit beerput ?S966 is het overwicht van het NAP nog sterker: hier komt slechts 2,4% van het pollen van **boomtaxa**. Het meest voorkomende AP-type is *Sambucus nigra* (vlier) type.

Bij de kruiden domineren de **graslandplanten**. Opvallend is dat niet alleen grassen (29%), maar ook *Rumex acetosa* (veldzuring) type (9%) en *Trifolium pratense* (rode klaver) type (18%) zeer frequent voorkomen. Bij de **cultuurgewassen** vinden we vooral graan terug (24%, incl. *Secale cereale* (rogge)) en één korrel van Cannabaceae (hennepfamilie). De groep **algemene kruiden** bevat een relatief grote variatie aan taxa. Daarbij zijn Brassicaceae (kruisbloemenfamilie) met 9% het best vertegenwoordigd. Een pollenkorrel van Chenopodiaceae vertoont kenmerken van *Spinacia oleracea* (spinazie), maar andere soorten zijn niet uit te sluiten. **Oever- of waterplanten** en algen zijn afwezig. Ook werden er nauwelijks **NPP's** genoteerd. Er werden geen eitjes van darmparasieten en nauwelijks schimmelsporen geteld.

2.3.5.3.2 Macroresten

2.3.5.3.2.1 Gracht / greppel (S977)

De vulling van S977 doet denken aan een afvalcontext, met onder andere veel **mosselschelpen**. Dit sluit goed aan bij de archeologische vondsten, met onder andere dierlijk bot. Dit is bovendien het enige spoor met grotere hoeveelheden wilde planten (van matig natte ruigten). Deze vertegenwoordigen vermoedelijk de **oevervegetatie** langs de gracht.

2.3.5.3.2.2 Beerputten (S490 & S971)

S490 en S971 vertegenwoordigen typische **beerputvullingen**, met resten van voeding, zowel geïmporteerde als ter plaatste gekweekte gewassen. Bij de **import** noteren we vooral vijgen en druiven, vermoedelijk gedroogd, maar ook zeldzamer producten, zoals koffie, olijf en rijst, die eerder richting 19^e eeuw wijzen. Fruit en noten (vb. moerbei, aalbes, kruisbes, perzik, pruim, kers, okkernoot) en groenten (vb. postelein, tomaat, koolsoorten, selderij) waren vermoedelijk afkomstig van **lokale kweek** in tuinen. Aardbei en braam kunnen gekweekt of in het wild verzameld zijn.

2.3.5.3.2.3 Beerput? Mestput? (S966)

S966 deelt enkele kenmerken met de beerputten (cf. voedselresten), maar wijkt in meerdere opzichten af: de vulling bestaat voor een groot deel uit stro en andere halmen en bevat zowel zaden als pollen van graan, akkeronkruiden en graslandplanten. Typische elementen van beerputten, zoals bepaalde pollentypes en eitjes van darmparasieten ontbreken. Het lijkt hier, mogelijk naast menselijke uitwerpselen, eerder te gaan om **dierlijke mest**. Ook de zaden van vlas kunnen deel uitgemaakt hebben van het veevoer. De vele verkoolde resten van zaden van kool/koolzaad/raapzaad wijzen op verbrand afval, mogelijk as dat uitgestrooid werd tegen geurhinder. Ook de afwezigheid van schimmelsporen bevestigt een snelle afdekking.

2.3.5.3.2.4 Beerkuil (S991)

Ten slotte toont de vulling van kuil S991 zeer sterke gelijkenissen met de beerputvullingen (cf. grote hoeveelheden vijg, druif, aalbes, braam, aardbei...) en nauwelijks wilde planten. Het lijkt er dus op dat deze kuil gevuld werd met menselijke uitwerpselen.

2.3.6 Beschrijving van de vondsten die op basis van het assessment verder werden onderzocht

2.3.6.1 Gebruikte technieken

Alle vondsten werden gewassen, geteld, gewogen, gedetermineerd en in een lijst toegevoegd. Het aardewerk werd bestudeerd door Emiel Vandewalle, hij nam ook foto's indien nodig. Het dierlijk botmateriaal werd bestudeerd door Arno van den Dorpel en ook hier werden foto's genomen van enkele van de dierlijke begravingen. Het glas werd bestudeerd door Branco Lannoy en Marie Lefere. De metaalvondsten werden bestudeerd door Bruno Polfliet en Marie Lefere. Het leer werd bekeken door Jan Moens.

2.3.6.2 Beschrijving van de typologische, chronologische en ruimtelijke indeling van de vondsten

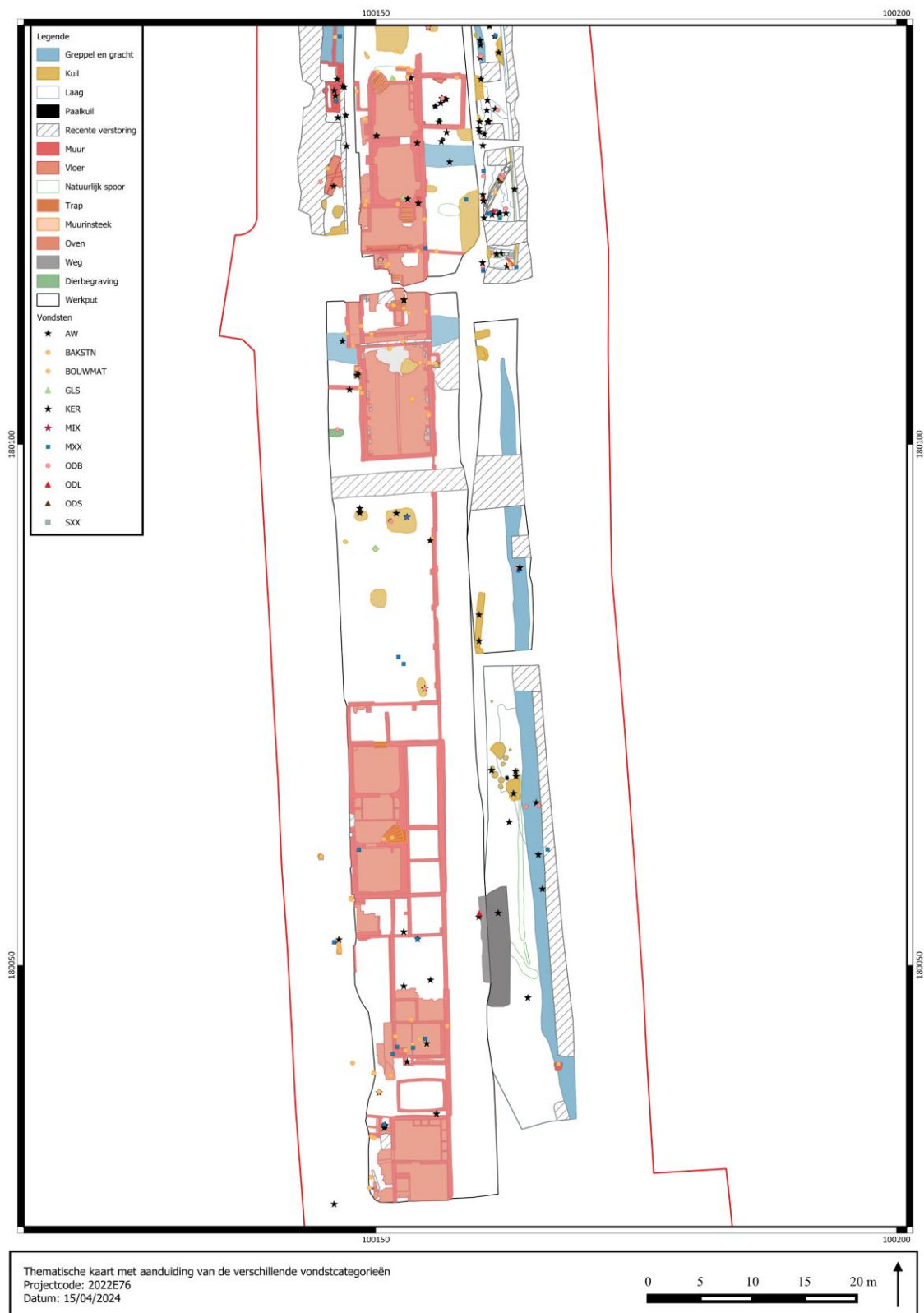
Op het terrein en tijdens de verwerking werden 1069 vondstnummers uitgeschreven. Het grootste deel van de vondstnummers werd uitgeschreven tijdens het veldwerk. Tijdens de

verwerking werden indien nodig nog extra vondstnummers uitgeschreven. Het gaat hierbij om vondstcategorieën die tijdens het veldwerk bijvoorbeeld als dusdanig niet werden herkend of extra vondsten die werden gedaan bij het uitzeven van de verschillende stalen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende aantallen per categorie.

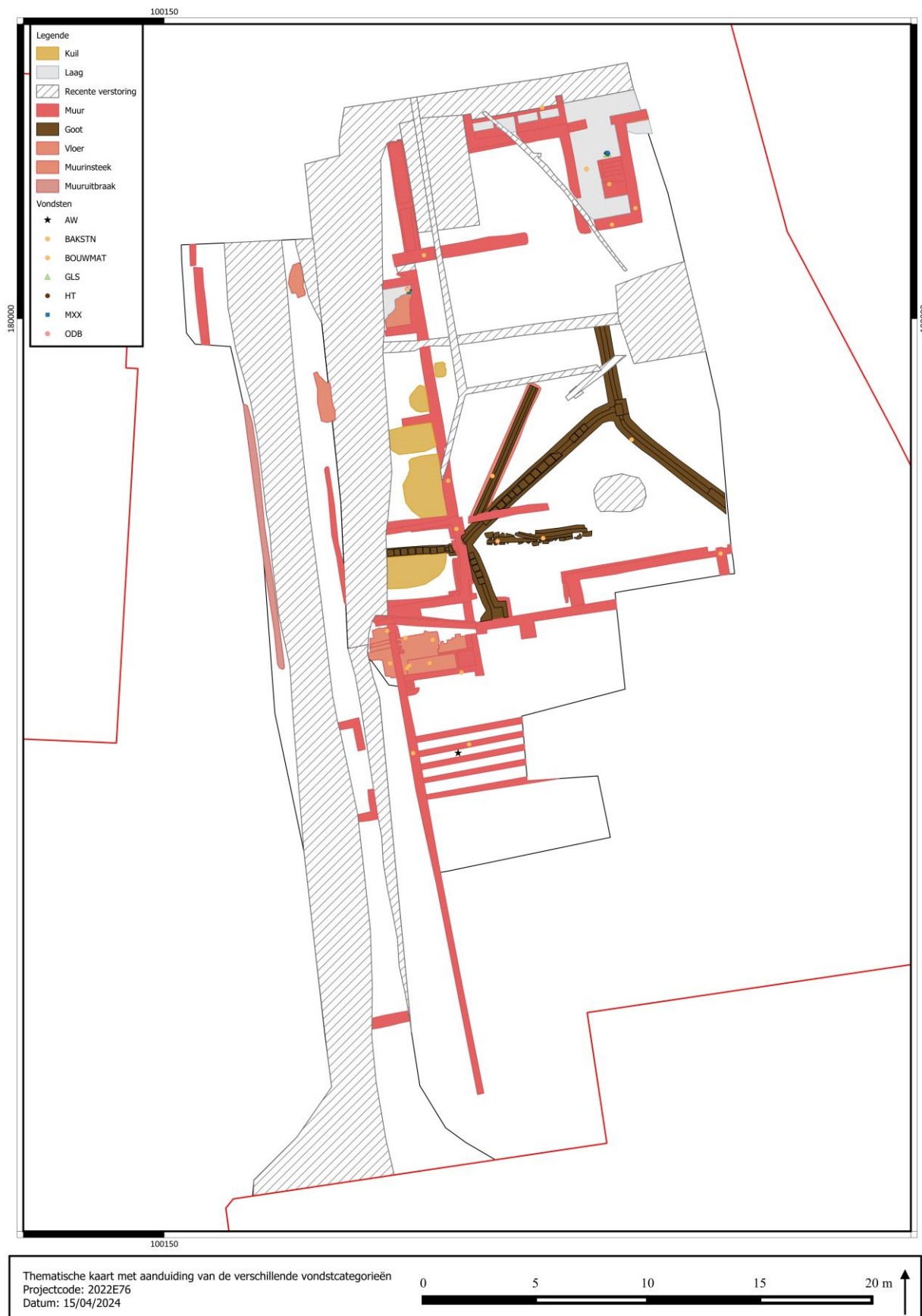
Code	Categorie	Aantal
AW	Aardewerk	464
BAKSTN	Baksteen	117
BOUWMAT	Keramisch bouw materiaal	38
GLS	Glas	42
HT	Hout	6
KER	Keramisch object	68
KUN	Kunststof	1
MCU	Koper	2
MIX	Gemengd	2
MXX	Metaal	110
ODB	Onverbrand dierlijk botmateriaal	130
ODL	Leer/huid/bont	10
ODS	Schelp	14
OMB	Menselijk bot	1
SVU	Vuursteen	7
SXX	Natuursteen algemeen	14
TEGEL	Tegel	8
ZEEF30	Uitgezeefd op 40 mm	2

Tabel 9: Overzicht van de verschillende vondstcategorieën.

Voor een gedetailleerd overzicht van alle vondsten wordt verwezen naar de vondstenlijst in bijlage.

Figuur 258: Thematische kaart met aanduiding van de verschillende vondstcategorieën

Figuur 259: Thematische kaart met aanduiding van de verschillende vondstcategorieën

De vondsten worden hieronder indien mogelijk per spoor of spoorcombinatie besproken. In enkele gevallen zullen ze per categorie worden besproken.

2.3.6.2.1 Poel/drenkkuil

Uit de poel konden heel wat vondsten worden gerecupereerd. Het gros van de vondsten kunnen gedateerd worden tussen de 15^e en 18^e eeuw. Dit toont aan dat de poel een lange tijd van gebruik kende. Op basis van eerdere vaststellingen kon reeds gesteld worden dat hij naar alle waarschijnlijkheid gedicht werd in de loop van de 18^e eeuw, bij de aanleg van de fontein. De vondsten worden hier per categorie beschreven. Het gaat om aardewerk, glas, hout, keramische objecten, metaal, dierlijk botmateriaal, leer, schelpen, natuursteen en vuursteen.

2.3.6.2.1.1 Aardewerk

Bij het aardewerk kan onderscheid gemaakt worden tussen handgevormd aardewerk en gedraaid aardewerk. Er kon 1 wandscherf handgevormd aardewerk gerecupereerd worden (VNR. 339: 1 wand; 6,10 gr). Het betrof een wandscherf vervaardigd in de prehistorische techniek en het baksel is verschaald met chamotte en steengruis. Vermoedelijk kan de scherf in de periode van de ijzertijd of Romeinse periode gedateerd worden. Uit deze periode werden enkele andere sporen aangetroffen, het wijst in elk geval op menselijke aanwezigheid vanaf deze periode. Vermoedelijk heeft de poel oudere sporen of spoorcombinaties vergraven. Ander handgevormd aardewerk kon niet uit de poel worden gerecupereerd.

Verder kon heel wat gedraaid aardewerk worden aangetroffen, ook dit kan worden onderverdeeld in verschillende categorieën die toelaten een datering te formuleren. Het gaat hierbij om reducerend en oxiderend gebakken aardewerk, alsook verschillende soorten steengoed, industrieel wit, majolica en faience.

a) Grijs of reducerend gebakken aardewerk

Bij het grijs of reducerend gebakken aardewerk betreft het 3 scherven, waaronder 1 randscherf (VNR. 67). Het betreft een rand van het type L37A: een licht uitstaande rand met extern verlengde, afgerond lip en een uitgesproken dekselgeul. De rand is afkomstig van een kogelpotvormige pot. Typologisch gezien kan dit in het midden van de 12^e tot midden 13^e eeuw gedateerd worden. Aangezien dit de enigste vondst uit die periode betreft is het mogelijk ook te relateren aan opgespit materiaal.

Het grijs aardewerk kent vanaf de 10^e eeuw een sterke evolutie in het vormenspectrum, dit blijft zo tot de 16^e eeuw. Vanaf de 12^e eeuw komt roodbakkend aardewerk voor, maar het percentage ten opzichte van grijsbakkend aardewerk is echter laag.²⁵

b) Rood of oxiderend gebakken aardewerk

Bij deze aardewerkcategorie werden heel wat meer scherven aangetroffen. In de regio Oudenaarde breekt het oxideren gebakken aardewerk pas goed door vanaf de 15^e eeuw.²⁶ Er komen verschillende vormen voor zoals borden, kommen, teilen, grapes, kannen/kruiken, lollepotten, vergieten en voorraadpotten. Het gaat in totaal om 637 scherven (ca. 26,5 kg).

Een **bord** kan best beschreven worden als *een lage, open vorm met een uitgeplooide rand, waardoor een duidelijk onderscheid bestaat tussen de boord (de vlag genoemd) en het centrale deel (de spiegel). Deze uitgeknikte boord vormt het belangrijkste verschil met de schotel, die een eenvoudige, opstaande rand bezit.*²⁷ Bij de borden kan een onderscheid gemaakt worden in 12 verschillende randen, die sterk periode gebonden zijn. Zo zijn er 6 randtypes die enkel

²⁵ De Groote 2008; 295, 301

²⁶ De Groote 2008; 301.

²⁷ De Groote 2008; 149.

voorkomen in de 14^e eeuw en 6 randen die enkel voorkomen in de periode 15^e – eerste helft 16^e eeuw. Ook de versiering bestaat uit 2 types: sliblaag op de spiegel waardoor de spiegel geel kleurt of een aangebrachte slibversiering met de vinger, wat door het afdekkende loodglazuur voor een geel patroon zorgt. Bij de exemplaren aangetroffen op de Markt in Gavere gaat het enkel om de versiering van het tweede type.²⁸ Het gaat om aangebrachte concentrische cirkels en meanders. Totaal onversierde borden zijn echter zeldzaam.

Het gaat onder meer om:

- VNR. 21: bord: eenvoudige, afgeronde, verdikte rand, intern glazuur; 2 integraal geglazuurde wanden, 1 ongeglaazuurde wand; 1 onbepaalde rand (breuk net op rand) met integraal glazuur.
- VNR. 26: fragment bord met slibversiering en sgraffitoversiering (bloem)
- VNR. 109: bord met concentrische slibcirkels op vlag en meanders op spiegel
- VNR. 230: borden met concentrische slibcirkels
- VNR. 233: randen borden met versiering concentrische sliblijnen

Figuur 260: Centraal zijn enkele randen van borden met concentrische cirkels zichtbaar (VNR. 233).

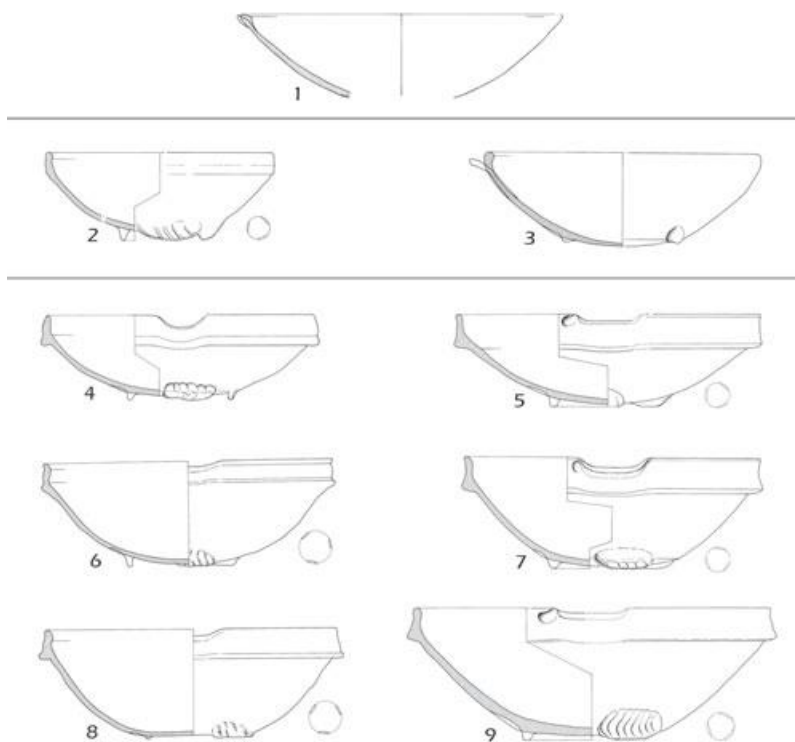
Een **teil** kan omschreven worden als *een wijde, open vorm zonder halspartij die vooral gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van een brede schenklip*. De teil kan het best van de kom onderscheiden worden door de afwezigheid van een licht ingesnoerde hals en de aanwezigheid van grijpelementen (zoals bv. oren).²⁹ In Gavere kan gesteld worden dat er 2 basistypes aanwezig zijn. Het gaat enerzijds om het type met de eenvoudige, verdikte rand (type L54) en het type 57 en zijn subvarianten: de brede bandvormige rand. In oxiderend aardewerk komt dit type voor vanaf 1400/1550. De bodem op standring duikt op vanaf de late

²⁸ De Groote 2008; 150.

²⁹ De Groote 2008; 260.

15^e – vroege 16^e eeuw.³⁰ Er werden in Gavere scherven aangetroffen van verschillende exemplaren:

- VNR. 23: Brede manchetvormige rand met geprononceerde boven- en onderlip en afgeronde top (type L57D); fragment lichte standing bodem, intern glazuur (datering: 1400/1500)
- VNR. 114: L54: Bovenaan licht naar binnen geknikte, verdikte en afgeronde rand. Licht ondersneden (datering: vanaf de 15^e eeuw)
- VNR. 185: standing, intern glazuur; rand: intern glazuur, Brede bandvormige, sterk ondersneden rand met afgeronde top (type L 57c).
- VNR. 230: brede bandvormige randen met geprononceerde doorn (type L57)

Figuur 261: Vormtypologie van de teil in rood aardewerk (© de Groote 2008: 265).

Een **kom** is een *diepe, open vorm met een halfbolvormig lichaam en een licht ingesnoerde hals*. Bij de jongere exemplaren kan de ingesnoerde hals vaak afwezig zijn, soms is de lichaamsvorm conisch en zijn er 2 oren of grepen aanwezig (hiermee is ook een duidelijk verschil met de teil aan te tonen).³¹ De omschakeling van kommen in grijs naar rood aardewerk gebeurde in de 15^e eeuw. Nog verschijnen vanaf de 15^e eeuw grijpelementen.³² De aangetroffen types in Gavere betreffen randen van het type 113 en 117, dit laatste type komt enkel voor in rood aardewerk. Volgende vondstnummers in de poel leverden scherven op van een kom:

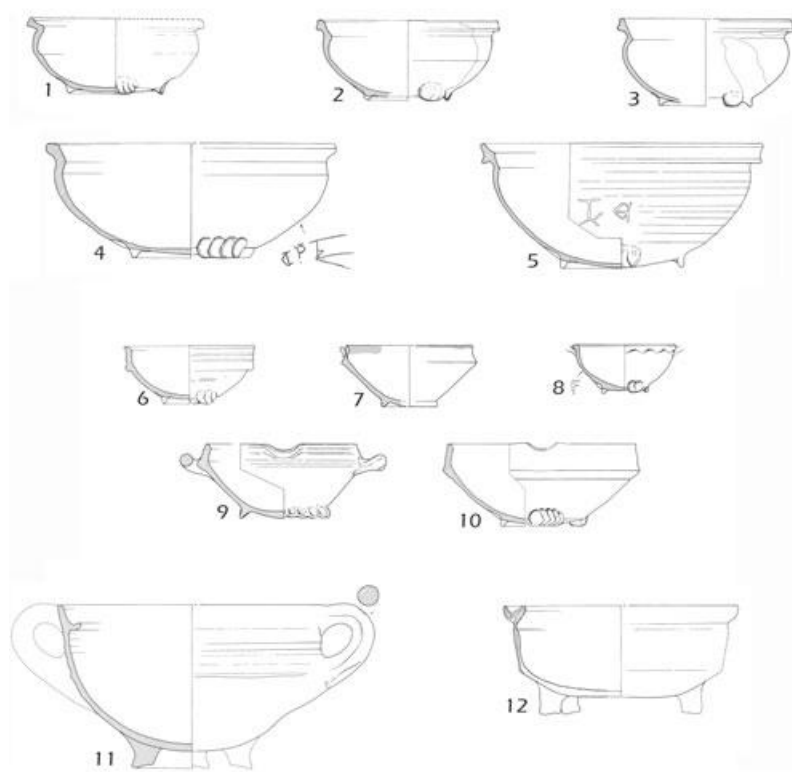
- VNR. 34: geribbelde bandvormige rand, gietsneb, integraal glazuur
- VNR. 110: horizontale oren, bandvormige rand
- VNR. 114: manchetvormige rand, uitgesproken bovenlip, aanzet naar horizontaal worstoor
- VNR. 131: afgeplat, buitenzijde op punt getrokken, haakse lip

³⁰ De Groote 2008; 266.

³¹ De Groote 2008; 222.

³² De Groote 2008; 228-229.

- VNR. 229: horizontaal worstoor, intern wit slib en groen glazuur
- VNR. 233: bandvormige randen van kommen

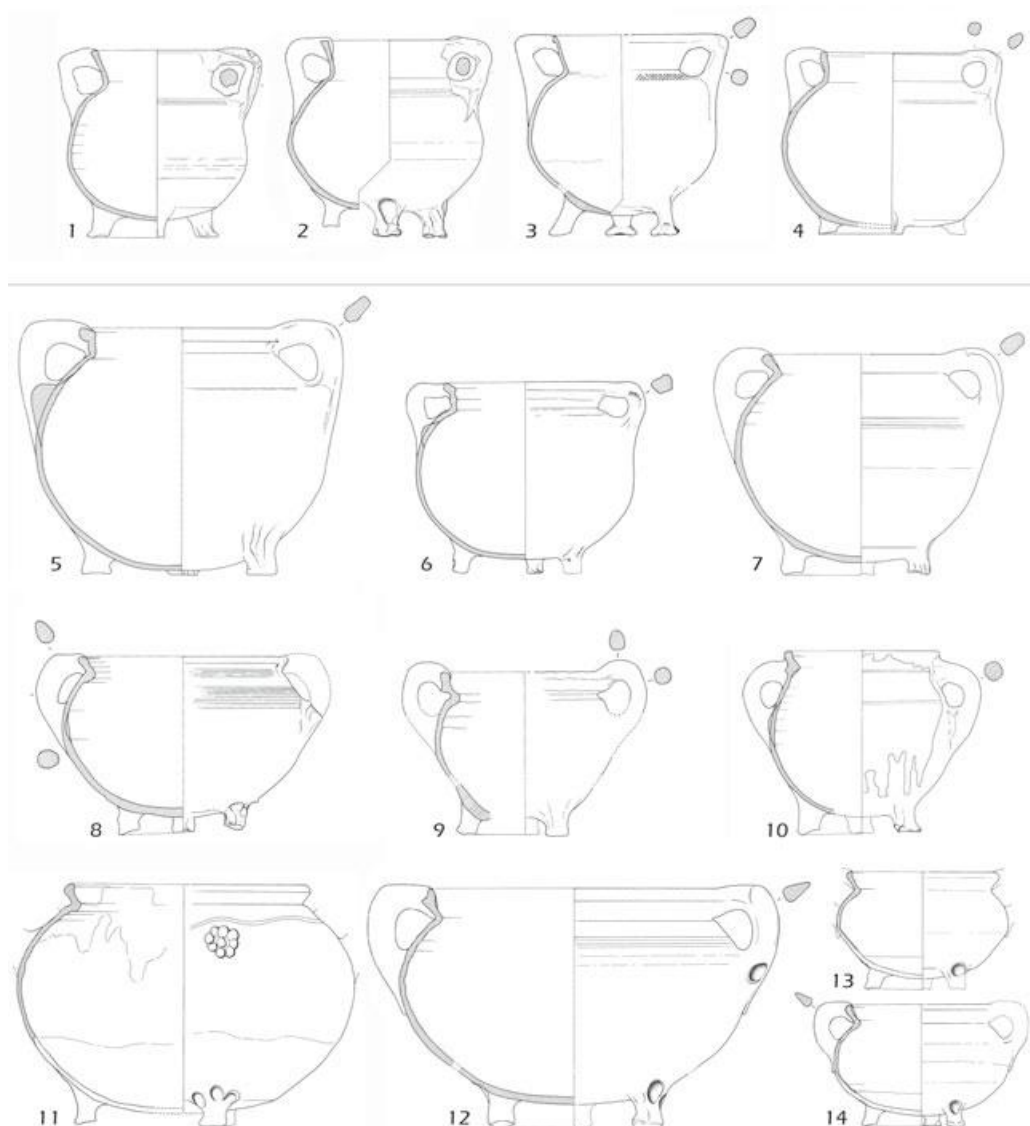

Figuur 262: Vormtypologie kom in rood aardewerk (© de Groote 2008; 229).

Een **grape** kan het best omschreven worden als *een gesloten potvorm op drie pootjes die als kookpot functioneerde*. Er werden verschillende types aangetroffen, maar toch vooral het type met de bandvormige rand (L123) en de sikkelvormige rand (L126). Beide randtypes komen voor tussen de 15^e en 16^e eeuw.³³

- VNR. 34: grape op pootjes, standringen
- VNR. 63: manchetvormige rand met dekselgeul, integraal geglaz; Uitstaande rand met afgeplatte tot licht afgeronde top, lichte dekselgeul
- VNR. 109: grape met Uitstaande, verdikte en afgeronde rand met uitgesproken dekselgeul (L123B) en slibversiering
- VNR. 110: sikkelvormige rand met een afgeronde top met gegroefde buitenzijde en een dekselgeul (L126B)
- VNR. 131: quasi volledig profiel grape, integraal glazuur, licht geknepen worstvormig oor, zware uitstaande bandvormige rand met verdikte afgeronde top en dekselgeul (L123B)
- VNR. 141: Uitstaande, verdikte en afgeronde rand met uitgesproken dekselgeul (L123B), extern beroet, integraal geglazuurd
- VNR. 229: worstoor, extern beroet, intern glazuur, extern glazuurvlekken, Schuin naar buiten geplooid afgeronde rand met uitgesproken binnenlip en dekselgeul
- VNR. 230: rand grape

³³ De Groote 2008, 156, 158-159.

Figuur 263: Vormtypologie van de grape. Voor wat betreft het rode aardewerk gaat het om de vormen 3, 9 en 10 (© De Groote 2008; 161).

Van de overige vormtypes werden slechts één of enkele scherven aangetroffen:

- VNR. 103: 2 randen **kan/kruik**: Zware, wat naar binnen staande, geribbel bandvorm rand, afgeronde top, lichte doorn.(L70); Geribb bandvorm rand, afgeronde top, gepron doorn.(L133A); **vergiet**: geribbeld band, doorn
- VNR. 109: **lollepot**: wand met sgraffito
- VNR. 233: rand **voorraadpot**, rand **pispot**

c) Steengoed

Onder steengoed wordt het aardewerk gegroepeerd dat zodanig hard gebakken werd dat het baksel een gedeeltelijke of gehele sintering onderging.³⁴ Het begon met proto-steengoed in de 13^e eeuw, gevolgd door het bijna-steengoed en in het begin van de 14^e eeuw komt het eerste steengoed voor in Vlaanderen. Het aangetroffen steengoed uit de poel in Gavere dateert echter wel iets later, meer bepaald de 16^e tot 18^e eeuw. Het gaat voornamelijk om steengoed uit het

³⁴ De Groote 2008, 365.

Rijnland al zijn ook enkele scherven Westerwaldsteengoed en Siegburgsteengoed op te merken. Het gaat voornamelijk om resten van kannen en kruiken.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
1	AWG	1	16,70 gr	STG.RIJNLAND	LME/NT		oor	bruine engobe
21	AWG	1	11,60 gr	STG.WESTERW	NT	18de/19de eeuw	wand	kobaltblauwe verf, zoutglazuur
21	AWG	2	63,60 gr	STG.RIJNLAND	NT		wand en oor	wand: integraal bruine engobe en zoutglazuur; oor: extern bruine engobe en zoutglazuur, intern bruine engobe
26	AWG	1	18,30 gr	STG.WESTERW	NT	18de eeuw	wand	versierd met kobaltblauwe verf, ribbels en madeliefjes/bloemetjes
26	AWG	2	21,30 gr	STG.RIJNLAND	NT		wanden	1 scherv intern zoutglaz, extern bruine engobe en zoutglaz; 1 scherv met intern en extern bruine engobe en extern dunne laag zoutglazuur
33	AWG	1	9,00 gr	STG.RIJNLAND	LME/NT		wand	extern paarsbruine engobe en zoutglazuur, intern bruine engobe
34	AWG	1	30,90 gr	STG.RIJNLAND	NT		lintoor	bruine engobe en zoutglazuur
47	AWG	1	4,20 gr	STG.RIJNLAND	NT		wand	geribbeld, intern en extern bruine engobe en zoutglazuur
48	AWG	1	66,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		bodem	standvoet, extern bruine engobe en zoutglazuur, intern bruine engobe
68	AWG	1	21,00 gr	STG.RIJNLAND	LME/NT		bodem	(licht) geknepen standring, extern bruine engobe en zoutglazuur
109	AWG	4	195,00 gr	STG.RIJNLAND	NT	17de/18de eeuw	1 bodem, 3 wand	baardman op hals, vrij slordig afgewerkt, ijzerengobe en zoutglazuur (Frechen?), wand met medaillon, standvlak, bruinegevekt en zoutglazuur
109	AWG	3	72,00 gr	STG.WESTERW	NT	18de eeuw	rand, oor, wand	medaillons bladwerk, kobaltblauwe verf, kerfsneewerk, lintoor
110	AWG	1	10,00 gr	STG.WESTERW	NT	17de/18de eeuw	wand	ribbels, groeven, kobaltblauwe verf
130	AWG	1	121,00 gr	STG.SIEGBURG	NT	16de/begin 17de eeuw	bodem: standvlak	oranje blos
176	AWG	2	16,40 gr	STG.RIJNLAND	NT		wanden	1 scherv met intern en extern bruine engobe en zoutglazuur; 1 scherv met extern bruine engobe en zoutglazuur en intern zoutglazuur
185	AWG	2	11,00 gr	STG.WESTERW	NT	1725-1775	1 wand	kanfragment met noppenversiering (bloemmotief) en kobaltblauwe verf; aanzet lintoor zichtbaar, kerfsneeverversiering, extern zoutglazuur
185	AWG	1	60,00 gr	STG.SIEGBURG	NT	vermoedelijk 17de eeuw	wand	standvoet, extern bruine engobe en zoutglazuur
229	AWG	1	43,00 gr	STG.RIJNLAND	NT	eerder 15de/16de eeuw	bodem	standvlak kan/kruik, extern bruine engobe en zoutglazuur
230	AWG	1	48,00 gr	STG.RIJNLAND	NT			4 te puzzelen wanden, kan, typische opstaande rand, licht puntig met uitgesproken doorn, appliques en kobaltblauwe verf
230	AWG	5	51,00 gr	STG.WESTERW	NT	1725-1775	4 wanden, 1 rand	kobaltblauwe verf, kerfsneewerk driehoekjes
233	AWG	1	5,20 gr	STG.WESTERW	NT	18de eeuw	wand	zwaar worstoor, wand met intern wit slib, groen glazuur, ingekraste lijnen (sgraffito), rand kom/teil: bandvormige geribbelde rand, gepron boven&onderlip; rand deksel: naar onder geknikt, afgerond
138	AWG	8	359,00 gr	ROOD	NT		2 randen, 1 oor, 5 wanden	rand: manchetvormige rand kan/kruik, integraal zoutglazuur; wand: aanzet lintoor, extern bruine engobe en zoutglazuur, intern zoutglazuur, kan/kruik
138	AWG	2	59,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		rand, wand	standvoet, aanzet lintoor, ribbels op voet, bruine engobe en zoutglazuur extern
138	AWG	1	694,00 gr	STG.RIJNLAND	NT	vermoedelijk 17de/18de eeuw	bodem	

Tabel 10: Zicht op het verzamelde steengoed uit de poel of drenkkuil.

Figuur 264: VNR. 138

d) Majolica

Majolica wordt gekenmerkt door een oxiderend baksel met een witte ondoorzichtige deklaag van tinglazuur. De deklaag is meestal beschilderd met allerlei versieringsmotieven en afgewerkt met een doorzichtige loodglazuurlaag. De techniek met tin-glazuur kent zijn oorsprong in het Midden-Oosten en raakte verspreid in het Middellandse Zeegebied in de 11e en 12e eeuw. Het is pas vanaf ca. 1500 dat majolica echt doorbreekt in Vlaanderen.³⁵ Voor wat betreft het vondstmateriaal uit de drenkkuil of poel gaat het om 6 scherven. 5 scherven (waaronder 2 bodemfragmenten, 1 rand en 2 wanden) behoren tot éénzelfde bord. Er zijn littekens van proenen³⁶ zichtbaar. Er is blauw versiering zichtbaar ('Hollands-Chinees'). Dit kan vermoedelijk gedateerd worden in de 17e eeuw (VNR. 230). De andere scherv betrof een niet nader te identificeren wandscherf met blauwe beschildering (VNR. 176).

e) Faience

Uit faience konden 4 scherven worden herkend, waarvan een wandscherf met blauwe beschildering (VNR. 176), een oor eveneens met blauwe beschildering (VNR. 189), een bodemfragment ook met blauwe beschildering (VNR. 230) en een bodemfragment van een bord (VNR. 233): het betrof een vlakke bodem met eenvoudige afgeronde rand. Het bord vertoont blauwe beschildering met een vegetaal motief. Dit alles kan vanaf de 17^e eeuw worden gedateerd.

f) Industrieel wit

Er konden ook enkele scherven industrieel wit aardewerk worden gerecupereerd uit de poel/drenkkuil. Het gaat om 17 scherven.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
1	AWG	1	7,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	bodem bord	blauwe beschildering intern, standring
10	AWG	5	15,50 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	2 randen, 1 bodem, 2 wanden	standring bord, eenvoudige afgeronde randen borden
21	AWG	10	43,20 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	standringen borden, randen borden, wanden	onversierd

³⁵ De Groote 2008; 378.

³⁶ Indrukken van de stokjes die gebruikt werden bij het bakken.

21	AWG	1	10,00 gr	INDUSWIT	NT	1836	bodem	standing bord, stempel: P. REGOUT MAASTRICHT NEDERLAND 1836, drukdecor opgezet met lijnen, arnhem Sabelspoort, (volledige voorbeelden te vinden op internet)
----	-----	---	----------	----------	----	------	-------	--

Tabel 11: Industrieel wit aardewerk verzameld uit de poel/drenkkuil.

Figuur 265: Stempel (VNR. 21).

g) Speelgoed

Een laatste categorie betreffen 2 fluitjes vervaardigd in keramiek (VNR. 26 en VNR. 252). VNR. 26 betreft het pijpje van een fluitje in geglaazuurd aardewerk en VNR. 252 betreft een vogeltje. De 'vleugels' waren weergegeven door wit slib en geelgroen glazuur, de kop en staart zijn helaas afgebroken.

Figuur 266: Zicht op de 2 fluitjes (van boven naar onder: VNR. 252 en VNR. 26).

2.3.6.2.1.2 Glas

Uit de poel konden enkele restanten van vermoedelijk vensterglas, glazen flessen en andere recipiënten gerecupereerd worden.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
3	GLS	3	25,00 gr	BEKER	NT		MAI: 3, bekers	
8	GLS	2	1,00 gr	FLES	NT		MAI: 2, wanden	doorzichtig
18	GLS	6	54,00 gr	FLES	NT		MAI: 2, wanden	verschillende fragmenten donkergroen glas

18	GLS	9	29,00 gr	VENSTER	NT			doorzichtig
18	GLS	7	550,00 gr	BEKER	NT		MAI: 4, 3 bodems, 4 wanden	verschillende bekers en/of glazen
29	GLS	1	14,00 gr	FLES	NT		MAI: 1, bodem	donkergroen glas, bodemtype D of E
49	GLS	1	5,00 gr	BEKER	NT		MAI: 1	gekleurd glas
49	GLS	10	438,00 gr	FLES	NT		MAI: 2, 2 bodems, 1 hals en rest wanden	groen glas
112	GLS	1	57,00 gr	FLES	NT		MAI: 1, bodem	donkerbruin glas
113	GLS	1	51,00 gr	FLES	NT		MAI: 1, bodem	fles
119	GLS	6	134,00 gr	BEKER	NT		MAI: 4, 4 bodems, 2 wanden	doorzichtig glas, 1 bodem wijn glas, 1 bodem beker
132	GLS	2	6,00 gr	BEKER	LME/NT	vermoedelijk 16de eeuw	wanden	versierd met noppen en glasdraden, ander fragment is geïriseerd

Tabel 12: Zicht op het verzamelde glas uit de poel/drenkkuil.

Figuur 267: VNR. 18.

2.3.6.2.1.3 Hout

Uit de poel konden ook houten voorwerpen worden gerecupereerd. Het gaat enerzijds om speelschijven om een volksspel mee te spelen, *madame trou* (VNR. 56).

Figuur 268: Zicht op het spel *madame trou* (bovenaan) en de houten speelschijven onderaan.

Anderzijds kon een kleine speelschijf worden gerecupereerd (VNR. 164). Ze kan vergeleken worden met een schijfje dat wordt gebruikt om te sjoelbakken. De oorsprong van dit volksspel moet gezocht worden in het 15^e eeuwse Engeland. Het was een populair zeevaardersspel en sloeg zo over naar Holland. De sjoelbak zelf zou ontstaan zijn in Friesland of Zeeuws-Vlaanderen.³⁷

Figuur 269: Afbeelding van een hedendaagse sjoelbak.³⁸

2.3.6.2.1.4 Keramische objecten

Hier kan een onderscheid gemaakt worden tussen enerzijds knikkers en anderzijds kleipijpjes. Deze laatsten werden enerzijds gebruikt om tabak te roken maar werden ook gebruikt op schietkramen op de kermis. Ze werden in grote massa's geproduceerd en aangezien ze fragiel en breekbaar waren, waren ze ook wegwerpproducten. Vermoedelijk werd het roken van tabak geïntroduceerd in Vlaanderen in de 16^e eeuw en de pijpjes werden geproduceerd vanaf de 17^e eeuw naar Engels voorbeeld.³⁹ Tijdens de opgraving van de Markt te Gavere werden geen volledige exemplaren teruggevonden, het gaat in de meeste gevallen om stelen maar in enkele gevallen werd ook nog de kop en/of de hiel teruggevonden. Het roken vond vermoedelijk vooral buitenshuis plaats, bv. op de markt of in speciaal daarvoor voorziene cafés. Maar ook in het verenigingsleven was tabak roken zeer populair. Dit alles past mooi in het verhaal van de

³⁷<https://www.sjoelbak.nl/kennisbank/geschiedenis-van-sjoelen#:~:text=Er%20zijn%20verhalen%20dat%20het,denken%20uit%20de%20Nederlandse%20cultuur;https://ivdnt.org/actueel/woorden-van-de-week/woordbaak/waar-komt-het-woorddeel-sjoel-in-sjoelbak-vandaan/#:~:text=Sjoelbak%20is%20afkomstig%20van%20het,de%20tafel%20gelegd%20kon%20worden.>

³⁸ www.bol.com

³⁹ Herremans & Van Thienen, 2022: 30, 35.

Gaverse Markt waarbij naar alle waarschijnlijkheid werd gerookt tijdens het bezoeken van de Markt of tijdens het beoefenen van volksspelen.

Figuur 270: Verschillende onderdelen van een kleipijp (© Herremans & Van Thienen 2022: 31).

Daarnaast zijn heel wat kleipijpjes ook afkomstig van schietkramen waar werd geschoten op diezelfde kleipijpjes of figurines gemaakt in dezelfde klei. Dergelijke schietkramen kunnen gezien worden als vervanging van de staande wip en vanaf ca. 1865 verschijnt de luchtbuks of flobert op de foor en wordt dit zeer populair.⁴⁰

De schietkramen werden in de 19^e en vroege 20ste eeuw gerund door foorreizigers (zoals het vandaag ook nog altijd is). Ze trokken het ganse jaar door van kermis naar kermis. Ze moesten zich kandidaat stellen bij het stadsbestuur en een vast bedrag betalen voor een standplaats.⁴¹

Ze werden niet alleen aangetroffen in de poel of drenkkuil maar ook de verschillende paalsporen die in dit deel van het projectgebied werden onderzocht.

Figuur 271: Verschillende kleipijpjes (links) en knickers (rechts) aangetroffen in de poel en daarrond.

⁴⁰ Herremans & Van Thienen 2022: 256.

⁴¹ Herremans & Van Thienen 2022: 259.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
4	KER	2	10,60 gr	PIJP	NT	18de eeuw	1 steel, 1 ketel	ovaalvormige pijp
5	KER	1	3,60 gr	XXX	XXX		?	
14	KER	1	1,10 gr	PIJP	NT	vanaf 17de eeuw	steel	onversierd
19	KER	1	3,00 gr	PIJP	NT	vanaf 17de eeuw	fragment pijpenkop	klein fragment
30	KER	9	39,70 gr	PIJP	NT	17de/18de eeuw	pijpenstelen	onversierde pijpenstelen, pijpensteel met radering en drukstempel (ruit) met franse lelie's
42	KER	1	72,00 gr	KNIKKER	NT		steengoed	bruine engobe
64	KER	6	23,00 gr	PIJP	NT	vanaf 17de eeuw	pijpensteelfragmenten	1 fragment is versierd met radering
102	KER	1	18,00 gr	PIJP	NT	17de eeuw	dubbelconisch model	pijpenkop en deel pijpensteel, dubbelconisch model, hielmerk: SMB, kruisbanden en radering
104	KER	1	36,00 gr	KNIKKER	NT		steengoed	bruine engobe en zoutglazuur
122	KER	11	39,00 gr	PIJP	NT	vanaf de 17de eeuw	pijpensteelfragmenten	1 fragment versierd met radering
163	KER	4	42,70 gr	PIJP	NT	17de/18de eeuw	3 pijpenstelen, 1 pijpenkop	1 steel versierd met drukstempel Franse lelie, trechtervormig model
167	KER	1	15,00 gr	PIJP	NT	1680-1745	pijpenkop	trechtervormige pijpenkop
173	KER	16	94,20 gr	PIJP	NT	17de/18de eeuw	3 pijpenkoppen, 13 pijpenstelen	12 onversierde pijpenstelen, 1 versierde pijpensteel (drukstempel Franse lelie), ovaalvormige pijpenkop met stippenroos, ovaalvormige pijp, trechtervormige pijp met hielmerk SP gekroond, merken: CD&EB
224	KER	2	60,90 gr	KNIKKER	NT		steengoed, knikkerfragmenten	2 knikker met zoutglazuur, knikker met bruine engobe en zoutglazuur
228	KER	2	57,00 gr	KNIKKER	NT		steengoed	knikker met bruine engobe en zoutglazuur
295	KER	7	33,00 gr	PIJP	NT	eind 17de/midden 18de eeuw	6 pijpensteelfragmenten, 1 pijpenkop	onversierde steelfragmenten, vermoedelijk een fragment van een trechtervormige pijp
296	KER	2	62,00 gr	KNIKKER	NT		steengoed	bruinegevekt, zoutglazuur

Tabel 13: Overzicht van de keramische objecten die werden aangetroffen in de poel/drenkkuil.

Ook knikkers passen in dit verhaal. Rond de poel werd naast een staande wip en andere volksspelen ook geknikkerd, waardoor een knikker wel eens in de poel kan gevallen zijn. Een andere mogelijkheid is dat een knikker brak, aangezien ze vervaardigd waren in steengoed, waarna deze werd weggegooid in bv. de poel/drenkkuil.

2.3.6.2.1.5 Metaal

Uit de poel/drenkkuil konden verschillende metaalvondsten gerecupereerd worden. Het gaat onder meer om 9 munten (9 in totaal), maar ook nagels, knopen, stukken van een grape, een metalen schop, een schaar, een sleutel en een stuk van een gordel. Er zitten ook een aantal stukken bij die niet te determineren zijn. Er werd ook een mogelijk muurhaak of riemhanger aangetroffen (VNR. 32), waarbij op het einde een mannetje is gesculpteerd.

Figuur 272: VNR. 32.

Figuur 273: VNR. 165, VNR. 178 en VNR. 191.

Figuur 274: VNR. 237, VNR. 243 en VNR. 246.

Figuur 275: VNR. 248 en VNR. 250.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
9	MXX	1	10,20 gr	NAGEL	XXX		nagels	ijzer, sterk gecorrodeerd
20	MXX	1	8,50 gr	NAGEL	XXX		nagel	ijzer, sterk gecorrodeerd
20	MXX	1	2,90 gr	RING	XXX		ringetje	paardentuigage?, ijzer, diameter: 2,4 cm
32	MXX	1	13,90 gr	HAAK	NT		muurhaak, riemhanger?	koper, afgebroken en deels geplooid, op uiteinde is een mannetje gesculpteerd
38	MXX	1	3,50 gr	MUNT	NT		munt	koper, sleets, diameter: 2,4 cm
39	MXX	1	3,30 gr	KNOOP	NT	18de eeuw	koper	holle knoop, twee losse/geslagen delen, dekplaat met draadoog en bolle voorzijde, klein gaatje aan achterzijde voor ontluchting bij solderen
40	MXX	3	9,40 gr	NAGEL	XXX		nagels	ijzer
41	MXX	1	110,00 gr	XXX	NT		onbepaald	
43	MXX	1	27,30 gr	INDET	XXX		ondetermineerbaar	ijzer, sterk gecorrodeerd
44	MXX	1	35,70 gr	INDET	XXX		ondetermineerbaar	ronde met centraal een gat, diameter: 5,7 cm, smeedijzer
45	MXX	1	16,10 gr	NAGEL	XXX		nagel	ijzer, sterk gecorrodeerd, stuk steen aan geroest
46	MXX	1	85,00 gr	XXX	NT		onbepaald	
121	MXX	1	7,60 gr	KNOOP	NT	18de eeuw	knoop	bolvormige knoop met draadoog, twee losse geslagen delen die gesoldeerd zijn
165	MXX	1	1,40 gr	MUNT	NT	1556-1715	goud	Spaanse Nederlanden 1556-1715, wapenschild, goud, slecht leesbaar
178	MXX	1	2,80 gr	MUNT	NT	1621-1665	oord	koper, Filips IV, vz: vuurslag, kroon, Spaans schildje, wapen Oostenrijk, Oud-Bourgondië en Brabant, omschrift ; kz: gekroond Spaans schild met wapen van Filips IV, omschrift
179	MXX	1	37,90 gr	PRIEM	XXX		priem of els	lengte: 10,8 cm
191	MXX	1	1,70 gr	MUNT	NT	1556-1715	koper	Vermoedelijk Spaanse Nederlanden 1556-1715, koper, jaartal 16XX, erg versleten
225	MXX	1	780,00 gr	SCHOP	NT		soort van schopje om haard te kuisen ofzo	
232	MXX	1	1015,00 gr	GRAPE	NT		onderkant grape, 1 pootje nog bewaard	
236	MXX	1	5,60 gr	MUSKETKOGEL	NT		musketkogel?	lood, diameter: 1 cm
237	MXX	1	2,80 gr	MUNT	NT	1656	oord	koper, Filips IV, Brussel, vz: vuurslag, kroon, Spaans schildje, wapen Oostenrijk, Oud-Bourgondië en Brabant, omschrift ; kz: gekroond Spaans schild met wapen van Filips IV, omschrift
238	MXX	1	401,00 gr	XXX	NT		hoefijzer	
239	MXX	1	33,60 gr	INDET	XXX		ondetermineerbaar	ijzer
240	MXX		605,00 gr	XXX	NT		soort van metalen klein kommetje?	
241	MXX	1	2990,00 gr	XXX	NT		grote zware metalen klomp	
242	MXX	1	16,90 gr	GORDEL	NT	late 15de-17de eeuw	gordelsluiting	koper, middenstuk met drie ogen
243	MXX	1	1,00 gr	MUNT	NT	1590-1596	Duit Holland	koperen munt geslagen in 1590-1596 in Dordrecht

246	MXX	1	2,50 gr	MUNT	NT	1612-1650	oord	koper, Ferdinand Van Beieren, vz: buste prins-bisschop met muts van keurvorst, omschrift; kz: Spaans schild met wapen prins-bisschop, getooid met muts keurvorst, omschrift
247	MXX	1	592,00 gr	XXX	NT		hoefijzer	
248	MXX	1	3,00 gr	MUNT	NT	1652	oord Filips IV	koperen munt geslagen in 1652 in Antwerpen
250	MXX	1	2,40 gr	MUNT	NT	1608-1617	oord	koper, Albrecht en Isabella, vz: gekroond wapenschild, kz: Gekroonde vuurslag en omgeven door drie wapenschilden (Oostenrijk, Bourgondië, Brabant)
251	MXX	1	178,00 gr	XXX	NT		onbepaald	
297	MXX	4	328,00 gr	XXX	NT		onbepaald	
57	MXX	2	60,00 gr	MES	NT		mes (metaal en hout)	
58	MXX	1	30,20 gr	INDET	XXX		ondetermineerbaar	ijzer, langwerpig, sterk gecorrodeerd
58	MXX	1	37,90 gr	SCHAAR	XXX		schaar	stuk van een blad en greep van een schaar, ijzer
58	MXX	1	10,30 gr	SLEUTEL	XXX		sleutel	rond handvatje, smeedijzer

Tabel 14: Zicht op de metaalvondsten uit de poel/drenkkuil.

2.3.6.2.1.6 Dierlijk botmateriaal

Uit de poel/drenkkuil kon heel wat dierlijk botmateriaal worden gerecupereerd. Het gaat onder meer om resten van varkens, schapen of geiten, runderen, honden, katten, paarden en grote zoogdieren (niet verder te determineren). Er werden ook enkele voorwerpen in dierlijk botmateriaal aangetroffen, waaronder een benen kam, een benen knoop en een benen mesheft.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Soort	Opmerking
2	ODB	1	4,00 gr	BOT	XXX	middelgroot zoogdier	botsplinter
13	ODB	2	1,00 gr	KNOOP	XXX	knoop gemaakt uit dierlijk bot	ronde knoop met centraal 4 gaatjes
17	ODB	1	32,00 gr	BOT	XXX	groot zoogdier	ribfragment
25	ODB	1	59,00 gr	BOT	XXX	varken	tibia
25	ODB	2	22,00 gr	BOT	XXX	schaap/geit	tibia, scapula
25	ODB	5	334,00 gr	BOT	XXX	rund	femur, scapula, mandibula, tibia, phalange
25	ODB	12	100,00 gr	BOT	XXX	groot zoogdier	botsplinters, schedelfragment
35	ODB	3	56,00 gr	BOT	XXX	schaap/geit	atlas, humerus, astragalus
35	ODB	1	1,00 gr	BOT	XXX	mogelijk vis	indet
35	ODB	3	146,00 gr	BOT	XXX	rund	maxilla, 2 losse kiezen
35	ODB	3	31,00 gr	BOT	XXX	groot zoogdier	pijpbeenfragmenten
37	ODB	1	16,00 gr	BOT	XXX	rund	phalange III
37	ODB	1	24,00 gr	BOT	XXX	groot zoogdier	pijpbeenfragment
66	ODB	2	9,00 gr	BOT	XXX	kat	scapula, humerus
66	ODB	2	25,00 gr	BOT	XXX	groot zoogdier	ribfragmenten
66	ODB	7	976,00 gr	BOT	XXX	rund	pelvis, 6 onderkaakfragmenten (MAI:2)
120	ODB	1	174,00 gr	BOT	XXX	rund	middenvoetsbeen (metatarsus), gliss, glijsporen en uitstekende delen zijn afgevlakt
135	ODB	1	369,00 gr	BOT	XXX	rund	onderkaak
150	ODB	1	17,00 gr	BOT	XXX	groot zoogdier	wervelfragment
161	ODB	1	54,00 gr	BOT	XXX	hond	onderkaak
161	ODB	3	111,00 gr	BOT	XXX	rund	scapulafragment, kies, onderkaak
161	ODB	1	228,00 gr	BOT	XXX	paard	metatarsus
166	ODB	1	14,00 gr	KAM	XXX	ivoor	luizenkam, dubbelzijdig
172	ODB	6	61,00 gr	BOT	XXX	groot zoogdier	botsplinters
172	ODB	1	14,00 gr	BOT	XXX	varken	scapula
172	ODB	1	8,00 gr	BOT	XXX	hond	ulna
172	ODB	1	6,00 gr	BOT	XXX	haas	tibia
172	ODB	3	162,00 gr	BOT	XXX	rund	onderkaakfragment, humerusfragment, calcaneus
177	ODB	1	136,00 gr	BOT	XXX	rund	metatarsus
177	ODB	1	16,00 gr	BOT	XXX	schaap/geit	tibia
226	ODB	1	27,00 gr	MESHEFT	XXX	onbepaald	mesheft

226	ODB	1	34,00 gr	BOT	XXX	hond	humerus
226	ODB	6	694,00 gr	BOT	XXX	rund	2 onderkaken, 2 kiezen, metatarsus, scapula
226	ODB	1	12,00 gr	BOT	XXX	varken	hoektand
227	ODB	2	216,00 gr	BOT	XXX	rund	femur, humerus
293	ODB	1	397,00 gr	BOT	XXX	paard	tibia
293	ODB	6	1187,00 gr	BOT	XXX	rund	metacarpus, metatarsus, humerus met knaagsporen, 2 mandibula, 1 schedelfragment met maxilla en kies

Tabel 15: Overzicht van de verschillende vondsten in dierlijk botmateriaal uit de poel/drenkkuil.

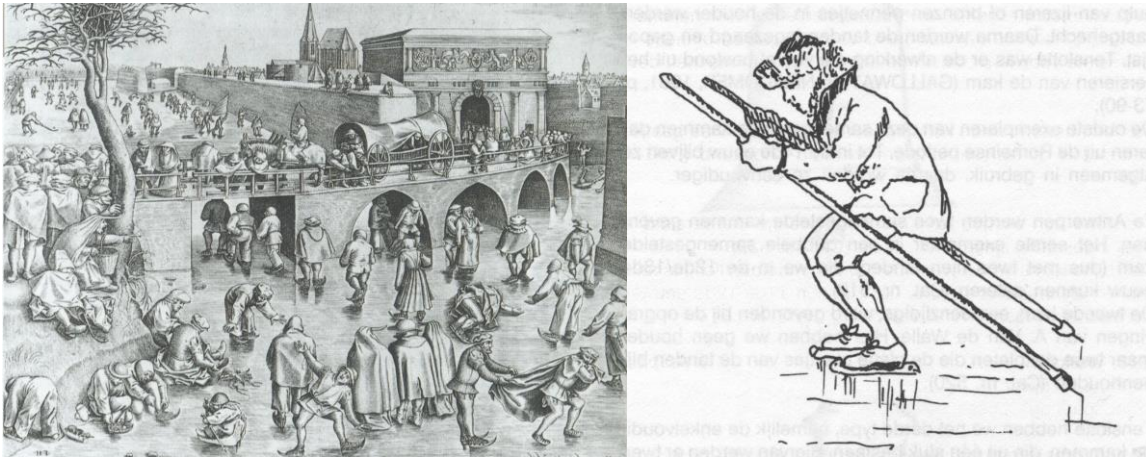

Figuur 276: Benen kam (VNR. 166).

Opmerkelijk is ook de vondst van een zogenaamde gliss (VNR. 120): het gaat om het middenvoetsbeen van een rund waarvan de uitstekende delen glad zijn gemaakt. Voorts zijn er ook glijsporen op zichtbaar. Dit werd dan onder de schoen gebonden waardoor kon geschaatst worden. De poel/drenkkuil bevroor waarschijnlijk in de winter, waardoor er kon op worden geschaatst of gegleden.

Figuur 277: Gliss (VNR. 120).

Figuur 278: Schilderij van Pieter Breughel (*Schaatsers bij de Sint-Jorispoort in Antwerpen, 1553*) en illustratie van hoe een gliss gebruikt werd (rechts).

2.3.6.2.1.7 Leer

Er werden 3 fragmenten leer aangetroffen, dat afkomstig is van schoenen:

- VNR. 28: versneden hielgedeelte (mogelijk om te willen herbruiken), fragment van een meervoudige zool (datering: vanaf 1450, maar loopt door tot in de 19^e eeuw)
- VNR. 59: meervoudige zool, indrukken van spandraden zijn goed te zien + volwaardige hak (na 1600)
- VNR. 62: loopzool van een meervoudige zoolconstructie
- VNR. 298: deel van een zool?
- VNR. 157: waarschijnlijk aparte neus maar ontbreekt, kan mogelijk een binnenzool van een meervoudige constructie zijn. Schuine indrukken kunnen van spandraden zijn. Er zijn spandraden tussen kukkern en loopzool zichtbaar, dit wordt meestal gebruikt ledertrappen of mogelijk een soort van winterschoen (omdat je dan een extra laag krijgt)

Figuur 279: VNR. 59 (links) en VNR. 157 (rechts).

2.3.6.2.1.8 Schelpen

Ook werden een aantal schelpen aangetroffen, waaronder een mosselschelp en een volledige klep van een oester. Dit wijst op handel aangezien de beide schelpensoorten leven in zout water. De mossel kan echter overleven in brak water, maar groeit minder snel.

2.3.6.2.1.9 Natuursteen en vuursteen

Er werden enkele afslagen in vuursteen aangetroffen (VNR. 27, VNR. 168 en VNR. 235) alsook enkele fragmenten natuursteen.

Figuur 280: VNR. 27, VNR. 168 en VNR. 235.

2.3.6.2.2 GR01

Uit GR01 kon aardewerk (VNR. 267) en dierlijk botmateriaal (VNR. 287) worden gerecupereerd. VNR. 267 betreft 2 wanden in kruikwaar, met een vermoedelijke Romeinse datering. VNR. 287 betreft een maxilla van een schaap of geit. Het feit dat Romeins aardewerk in de gracht werd aangetroffen wijst op menselijke aanwezigheid in deze periode en dat de gracht mogelijk gedurende een lange tijd in gebruik is geweest.

2.3.6.2.3 GR02

Uit deze structuur kon een wandscherf in handgevormd grijs aardewerk worden gerecupereerd (VNR. 355). Het fragment is sterk verweerd en vertoont een afgelijnde grijze kern en korrelig oppervlak. Het kan gedateerd worden in de volle middeleeuwen.

2.3.6.2.4 GR03

GR03 leverde een rand op van een kogelpotvormige pot van het type L25: eenvoudige, op de top licht afgeplatte rand, soms licht verdikt met afgeronde hoeken op een uitstaande hals (VNR. 675). Het fragment kan gedateerd worden in de late middeleeuwen, meer bepaald de 2^e helft van de 11^e tot het begin van de 13^e eeuw. Voorts kon nog een munt (VNR. 687) worden gerecupereerd, het betreft een erg versleten exemplaar: koperen munt vermoedelijk van de Spaanse Nederlanden met het volgende opschrift: S.DUX (1556-1715).

Figuur 281: VNR. 687.

2.3.6.2.5 GR04

Uit deze structuur kon 1 wandscherf in oxiderend aardewerk worden gerecupereerd. Het betreft een wandscherf van een grape (VNR. 824). De scherf vertoont intern en extern glazuur, is extern beroet en er is een stuk van een worstoor zichtbaar.

2.3.6.2.6 GR05

GR05 leverde heel wat vondstmateriaal op. Het gaat onder meer om aardewerk (zowel reducerend als oxiderend gebakken en steengoed), metaal en dierlijk botmateriaal. Bij het metaal betreft het een schotelvormige knoop met draadoog (VNR. 1038) en een hoefijzer (VNR. 1055). Het dierlijk botmateriaal bestaat uit resten van runderen, varkens, schapen/geiten.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
525	AWG	1	41,00 gr	GRSGRAPE	LME	1325/1400	rand	L124A: Rechtopstaande tot licht uitstaande, eenvoudige rand met afgeplatte top; extern sterk beroet, worstoor
551	AWG	4	55,20 gr	ROOD	LME/NT	1375/1550	1 rand, 3 wanden	haaks uitstaande rand met afgeronde top, op rand gebroken, aanzet naar gietsneb zichtbaar, extern licht beroet, kamerpot?; 2 wanden intern glaz, extern beroet, 1 wand met intern en extern glazuur
551	AWG	1	5,90 gr	GRS	LME/NT	tot eind 16de eeuw	wand	
552	ODB	4	139,00 gr	BOT	XXX		rund	bovenkaakfragmenten
553	AWG	1	26,90 gr	ROODPAN	LME/NT		rand	intern en extern sterk beroet, ten dele geglazuurd intern,
553	AWG	1	82,20 gr	ROODKAN	LME/NT		worstoor	worstoor met glazuerspatten
554	AWG	1	32,00 gr	ROOD	LME	eerder 14de eeuw	bodem kan/kruik	vlakke gedraaide bodem, glazuerspatten
554	AWG	4	91,00 gr	GRSTEIL	LME/NT	1300/1375	1 rand, 3 wanden	L57A: bandvormige rand met afgeronde top
555	AWG	1	15,00 gr	GRS	LME/NT	tot eind 16de eeuw	wand	beroet
555	AWG	1	10,00 gr	ROOD	LME/NT		wand	extern glazuur, intern glazuerspatten
557	AWG	8	354,00 gr	STG.RIJNLAND	LME	vermoedelijk 14de eeuw	archeologisch volledig	redelijk 'misvormd'/ingedekt, geknepen standing, lintoor, paarsbruine (ijzer)engobe en zoutglazuur, eenvoudige rechtopstaande afgeronde rand, geribbelde hals en lichaam
1038	MXX	1	4,00 gr	KNOOP	NT	18de eeuw	knoop	schotelvormig met draadoog
1039	ODB	1	36,00 gr	BOT	XXX		varken	tibia
1039	ODB	1	35,00 gr	BOT	XXX		schaap/geit	tibia

1039	ODB	15	715,00 gr	BOT	XXX		rund	3 metatarsus, 1 rib, 3 kiezen, 9 onderkaakfragmenten
1053	AWG	1	6,70 gr	STG.RIJNLAND	NT		wand	extern bruine engobe en zoutglazuur, intern zoutglazuur
1053	AWG	6	592,00 gr	ROOD	NT	17de/18de eeuw	3 randen, 1 bodem, 2 wanden	1 rand lollepot, 1 rand voorraadpot, 1 rand schotel/deksel?, bodem op standvlak kan/kruik
1054	ODB	5	401,00 gr	BOT	XXX		rund	onderkaak met kiezen
1055	MXX	1	795,00 gr	XXX	NT		hoefijzer	

Tabel 16: Overzicht van de vondsten aangetroffen in GR05.

Het reducerend gebakken aardewerk bestaat uit de volgende vondstnummers:

- VNR. 525: rand van een grape; type L124A: rechtopstaande tot licht uitstaande, eenvoudige rand met afgeplatte top. Het fragment is sterk beroet en er is een worstoor zichtbaar (datering: 1325/1400)
- VNR. 551 en VNR. 555: niet nader te determineren wandscherven (datering: tot eind 16^e eeuw)
- VNR. 554: 1 rand en 3 wandscherven van een teil van het type L57A: bandvormige rand met afgeronde top (datering: 1300/1375)

Het oxiderend gebakken aardewerk bestaat uit de volgende vondstnummers:

- VNR. 551: rand van een vermoedelijke kamerpot: haaks uitstaande rand met afgeronde top. Het fragment is op de rand gebroken en er is een aanzet naar een gietsneb zichtbaar alsook lichte beroeting. Voorts konden nog 2 wandscherven met intern glazuur en externe beroeting aangetroffen worden alsook 1 wand met zowel intern als extern glazuur (datering: 1374/1550)
- VNR. 553: rand van een pan met intern en extern sterke beroeting en intern deels geglazuurd alsook een worstoor van een kan met glazuurspatten
- VNR. 554: vlak gedraaid bodemfragment van een kan/kruik met glazuurspatten
- VNR. 555: wandscherf met extern glazuur en intern glazuurspatten
- VNR. 1053: 1 rand van een lollepot, 1 rand van een voorraadpot 1 rand van een schotel/deksel en een bodem van een kan/kruik (datering: 17^e/18^e eeuw)

Het steengoed bestond uit Rijnländssteengoed, het gaat om een archeologisch volledig exemplaar van een kan/kruik (VNR. 557) en een wandscherf (VNR. 1053). Het exemplaar is redelijk misvormd/ingedeukt. Er is een geknepen standring zichtbaar, alsook een lintoor. Het exemplaar wordt gekenmerkt door een paarsbruine (ijzer)engobe en zoutglazuur met een eenvoudige rechtopstaande afgeronde rand, geribbelde hals en lichaam. Dit kan vermoedelijk in de 14^e eeuw gedateerd worden.

Figuur 282: VNR. 557.

2.3.6.2.7 GR06

GR06 leverde 2 wandscherven grijs aardewerk op, dat traag was nagedraaid (VNR. 900). Dit kan gedateerd worden in de volle middeleeuwen.

2.3.6.2.8 GR07

Deze greppel leverde een sterk gecorrodeerd haakje op, dat niet nader te dateren valt (VNR. 762).

2.3.6.2.9 S317

In de vulling van S317 werd een houten speelschijfje aangetroffen. Dit is in 2 gebroken, mogelijk vormde dit de reden dat het weggegooid werd (VNR. 547).

Figuur 283: VNR. 547.

2.3.6.2.10 Weg

Ook de weg leverde wat vondstmateriaal op: steengoed (Langerwege, Siegburg en Rijnlans), reducerend en oxiderend gebakken aardewerk, dierlijk botmateriaal (rund) en een munt. Het betreft een milt: biljoen (Bourgondische Nederlanden) uit de periode 1384-1482. Het voorkomen van zowel het steengoed als het reducerend aardewerk doet een datering veronderstellen die niet ouder kan zijn dan het einde van de 16^e eeuw.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
570	AWG	1	36,30 gr	STG.LANGERW	LME/NT	1400/1500	bodem	geknepen golvende standring, extern bruine engobe en zoutglazuur
579	ODB	1	62,00 gr	BOT	XXX		rund	metacarpus

582	AWG	2	16,00 gr	STG.RIJNLAND	LME/NT		2 bodemfragmenten geknepen standring	geknepen standringen, intern en extern bruine engobe en zoutglazuur, intern en extern zoutglazuur
582	AWG	2	6,00 gr	STG.SIEGBURG	LME		2 wanden	ongeglazuurd
582	AWG	5	15,00 gr	ROOD	LME/NT		1 rand, 4 wanden	2 ongeglazuurde wanden, 1 wand integraal glaz, 1 wand extern glaz; 1 klein randfragment met integraal glazuur, eenvoudige uitstaande afgeronde rand, grape?
582	AWG	1	43,00 gr	GRS	LME/NT	tot eind 16de eeuw	oor	worstoor
583	ODB	1	31,00 gr	BOT	XXX		rund	metacarpus
588	MXX	1	,50 gr	MUNT	LME	1384-1482	mijt	biljoen, Bourgondische Nederlanden, Bourgondisch gevoet kruis en omschrift, leeuw en omschrift
602	AWG	1	1,60 gr	STG.RIJNLAND	LME/NT		wand	extern ijzerengobe en zoutglazuur

Tabel 17: Vondsten uit de weg.

Figuur 284: VNR. 588.

2.3.6.2.11 Structuren niet zichtbaar op Atlas der Buurtwegen.

Bovenop S458 en S452 bevond zich een puinlaag, **S456**, waaruit heel wat vondsten konden worden gerecupereerd: het gaat om aardewerk, glas en metaal. Het metaal betreft een koperen munt (VNR. 686) die echter niet meer te lezen valt. Bij het glas (VNR. 693) betreft het een geribbeld randfragment in licht groen, afkomstig van een beker. Het aardewerk betreft :

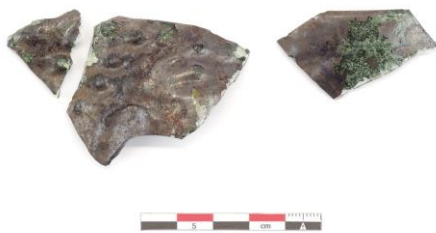
- VNR. 692: een rand van een bord in majolica waarvan de vlag versierd is met een ossenkop. Op de spiegel zijn concentrische cirkels en gestileerde bloemen zichtbaar (datering: 16^e/ vroege 17^e eeuw)
- VNR. 697: verschillende fragmenten oxiderend aardewerk waaronder een bodem met zware standring, een worstoor en een afgeronde rand met dekselgeul (datering: 16^e-17^e eeuw).
- VNR. 698: quasi volledige grape met intern glazuur en extern is enkel de rand geglazuurd. Er is een gaatje in de bodem gemaakt en de bodem stuent op 3 massieve pootjes. De rand betreft een verdikte, afgeronde rand met binnenlip en dekselgeul. Deze grape was ingewerkt in vloer S452.

Figuur 285: VNR. 698.

2.3.6.2.12 Ruimte 1

Net ten noorden, in laag S757 van Ruimte 1 werden de resten gevonden van een noppenbeker (VNR. 855) die kan gedateerd worden tussen 1350/1500. Ook dit toont aan dat er al eerder menselijke aanwezigheid of bebouwing moet geweest zijn ter hoogte van deze locatie.

Figuur 286: VNR. 855.

In de zuidoostelijke hoek van deze ruimte was in de vloer, S791, een gat ingewerkt waarin een metalen veegpot (VNR. 863) ingewerkt. Het betrof een grape. Bij het weghalen van de metalen grape konden de restanten van een keramieken veegpot (VNR. 864) waargenomen worden. Dit betrof een exemplaar in rood aardewerk met intern glazuur.

Figuur 287: Metalen veegpot (VNR. 863) en keramieken veegpot (VNR. 864).

2.3.6.2.13 Ruimte 2

In de tweede ruimte konden verschillende fragmenten glas worden aangetroffen (VNR. 865).

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	MAI ⁴²	Vorm	Periode	Extra info
865	GLAS	33	3716g	21	cilindrische fles	1760-1890	21 randen, 12 bodems. Donkergroene tot geelgroene flessen van verschillende types. Allen hoog opgestoken / Diep naar binnen gebogen bodems, vaak met mamelon. 3 individuen hebben een duidelijk pontilmerk op de bodem. Flessen zijn van techniek vormgeblazen of indooptvormen. Monding bestaat vaak uit typische cilindrische halsring maar enkele dunnere gewone halsrigen komen ook voor. 1 minding is een dubbele halsring, 1 is een afgeknotte kegel. Vormen hoofdzakelijk 1820-1890 maar enkele stukken lijken reeds uit 2de helft 18de eeuw te komen. Alle vormen zijn voor alcoholische dranken.
865	GLAS	26	171g	5	bol glazen kap	19de eeuw	dun kleurloos glazen fragmenten van glazen kappen voor olielampen. 16 randen van min 5 ind.
865	GLAS	26	1397g	25	Cilindrische kleine bekers	1750-1890	In kleurloos glas vervaardigde dikke vooral vlakke en weggeslepen bodems van cilindrische, zwak opengaande lage bekers. Randen indien nog aanwezig niet uitgewerkt. Diameter bekers 3,2-5,7cm. 3 volledige profielen bewaard.
865	GLAS	7	157g	6	kelkglas	1800-1900	2 bodemfragmenten, 1 rand en 4 middelste fragmenten van kelkglazen met vlakke geslepen bodems, knopen in de stam, en vlakke facetten op het bovenste deel van het glas.
865	GLAS	1	56g	1	beker	1820-1890	dikke 8-hoekige bodem van een beker. Persvorm
865	GLAS	8	799g	8	beker	Late 18de en 19de eeuw	6 bodemfragmenten en 2 randen van massieve cilindrische bekers waarbij de 6 bodems afgeronde vlakken hebben, en 1 rand ovale indrukken heeft en 1 rand aangepunte ovale indrukken heeft ter decoratie. 4 bodems zijn geblazen en geslepen, 2 bodems behoren tot een persvorm.
865	GLAS	2	2g	2	staaf	18-19de eeuw	lange kleurloos glazen staafjes met een rechthoekige doorsnede. Functie onbekend
865	GLAS	5	88g	3	onbekend	Late 18de en 19de eeuw	dun kleurloos glazen fragmenten van glazen randen. Randen overgeplooid met holle ruimte centraal. Randen van glazen lampkappen? Of grote potten/schalen?
865	GLAS	5	348g	5	pot	Late 18de en 19de eeuw	kleurloos to licht aquakleurig glazen bodemfragmenten van grote cilindrische potten. Bodems licht naar binnen gebogen met pontilmerk
865	GLAS	1	137g	1	schaal	19de eeuw	bodemfragment van een opengaande geribde schaal met licht naar binnen gebogen bodem met daarop stralen rond een centrale nop.

Tabel 18: Glasvondsten in Ruimte 2.

⁴² MAI: Minimum aantal individuen

Figuur 288: Enkele van de glasvondsten uit Ruimte 2.

2.3.6.2.14 Ruimte 4

In ruimte 4 werd in de vulling (S804) van het gootje of riool (S801 en S802) ook nog wat vondstmateriaal aangetroffen. Het gaat om metaal, glas en dierlijk botmateriaal, dat niet nauwer te dateren valt. In de puinvulling van Ruimte 4, rond de vermoedelijke oven (S823) konden ook heel wat vondsten worden aangetroffen. Het gaat onder meer om glas, kleipijpjes, metaal en aardewerk (roodbakkend, steengoed, faience, witbakkend en industrieel wit). Bij het glas (VNR. 886) gaat het om restanten van flessen en een vermoedelijk bierglas. De metaalvondsten bestaan uit een deurklink en een lepel (VNR. 888). Het roodbakkend aardewerk bestaat uit bloempotten, kommen (VNR. 888) en een kan of voorraadpot (VNR. 891). Voorts werd er nog faience, industrieel wit, steengoed (Rijnlands, Westerwald en Langerwehe) en witbakkend aardewerk (VNR. 890) aangetroffen

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
886	GLS	1	9,00 gr	FLES	NT		MAI: 1, flessenhals	parfumflesje?
886	GLS	17	2478,00 gr	FLES	NT		MAI: 10, 10 bodems, 1 wand, 6 flessenhalsen	groen glas, minstens 1 type 2, rest vermoedelijk type 1
886	GLS	1	185,00 gr	FLES	NT		MAI: 1, flessenhals	wit glas
886	GLS	1	307,00 gr	BEKER	NT		MAI: 1; bodem met oor	vermoedelijk bierglas
887	KER	7	38,00 gr	PIJP	NT	1834-1918	pijpenstelen	onversierde pijpenstelen, 1 pijpensteel heeft een stempel 'Petit Mons revete'
888	MXX	1	61,60 gr	DEURKLNK	NT		deurklink	ijzer, sterk gecorrodeerd
888	MXX	1	34,60 gr	LEPEL	NT	1750-1850	lepel	tin, platte steel, spitovale bak
890	AWG	15	2966,00 gr	ROOD	NT	19de eeuw	bloempotten (5), kom (8), (bouw)kom (2)	bloempotten: ongeglaz, 1 doorboring bodem, allerlei vormen; kom: integraal donkerbruin glaz, korte sikkelvormige rand; (bouw)kom: zeer groot, gietsneb, dikke mortelaanslag, brede manchetvormige rand
890	AWG	1	890,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		wandscherf	extern (paars)bruine engobe en zoutglazuur, intern licht zoutglazuur en duidelijke draairillen
890	AWG	2	87,00 gr	FAIENCE	NT	18de/19de eeuw	twee bodems	standing van vermoedelijk kom, intern wit glaz, extern zwartbruin glaz; standing van vermoedelijk kan/kruk: intern wit glaz, extern zwartbruin glaz, standing heeft extern korte schuine ribbels
890	AWG	13	876,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	koppen (4), borden (7), pispot (2)	kop met drukdecor (zwart) intern bloemen, extern landschap; koppen met standing en eenvoudige afgeronde rand, standing pispot, eenvoudige onversierde borden met uitstaande afgeronde eenvoudige rand
890	AWG	10	990,00 gr	WIT	NT	18de/19de eeuw	archeologisch volledig deksel (1), kom (1), vergiet (6) (cfr w-ver-1, standing, 2 horiz worstoren, sikkelvormige rand met geprononc boven- en onderlip, groen glaz), kom (1) en vermoedelijk grape (2)	deksel: uitstaand afgeronde rand, licht convexe koepel, knopvorm greep; grape?: uitstaand, licht blokvorm, dekselgeul, int geel, ext groen; kom: ondiep, naar buiten geknikte afgeronde rand, i: gl, e: gr
890	AWG	1	24,00 gr	STG.WESTERW	NT	18de/19de eeuw	randscherf	rand van vermoedelijk een pispot, heldere blauwgrijze zoutglazuur intern en extern,
891	AWG	1	2585,00 gr	STG.LANGERW	NT	18de/19de eeuw	bodem	standing, extern ijzerengobe en zoutglazuur, kan/voorraadpot
891	AWG	1	1247,00 gr	ROOD	NT	18de eeuw	bodem	zware standing, intern en extern glazuur, kan/voorraadpot

Tabel 19: Zicht op de vondsten uit S823.

Figuur 289: Zicht op glas (links) en een lepel (rechts).

2.3.6.2.15 Ruimte 5

Bij ruimte 5 werden 2 stortkokers herkend. In de westelijke stortkoker (S851) bevond zich een puinvulling (S847) waaruit heel wat vondsten konden worden gerecupereerd. Er werd onder meer een fragment aangetroffen met een stempel op van Boch, die gedateerd kan worden in de periode 1845-1860, dit is de laatste gebruiksperiode, aangezien de huizen vermoedelijk werden afgebroken op het einde van de 19^e eeuw.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
892	AWG	10	294,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	borden, kop, kom	onversierd, eenvoudige uitstaande randen borden, eenvoudige opstaande afgeronde rand kop, eenvoudige uitstaande afgeronde rand kom
892	AWG	14	1528,00 gr	WIT	NT	eind 18de/19de eeuw	kookpotten (MAE:2, 7 scherven), kom (1), vergiet (1) (horiz, worstoor, integ groen glaz, conc gaatjes op 1 plek, sikkelvormige rand), bandoortje groen glazuur (1), 5 wanden/bodemfragmenten geel-groen	2 archeo volledige kookpotten: vlakke bodem beroet, int geel glaz, ext groen glaz, uitstaande bandvorm rand met dekselgeul, int beroet/aanslag; kom:geel-groen, sikkelvorm rand, dekselg, horiz worstoor
892	AWG	19	4446,00 gr	ROOD	NT		vergiel (1), kommen, bakpan (4 (vlakke bodem, horiz, worstoor, integ glaz, roet, nr buitn geknikt afgeronde rand, voorraadpot (3), deksel (eenvoudig, afgeronde rand met verdikte buitenlip, extern glaz))	vergiel: standing, integ glaz, horiz wrstoor, uitstaand, afgerond rand, dkslgeul; vpot: zwaar uitstaand afgerond, dkslgeul, integ glaz; kommen: bandvormige rand, horiz worstoren, glaz; hngslpot:L194A

892	AWG	1	267,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		wandscherf	extern (paars)bruine engobe en zoutglazuur, intern licht zoutglazuur en duidelijke draairillen
892	AWG	18	4340,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	12 randen, 2 oren, 2 wanden, 2 bodems	archeologisch volledig vergiet, randen voorraadpot, randen bord, rand kom, bakpan, kom zwartgoed met horizontaal worstoor
892	AWG	14	1484,00 gr	WIT	NT	18de/19de eeuw	6 randen, 4 bodems, 3 wanden, 1 oor	pispot (archeologisch volledig), rand vergiet
892	AWG	10	274,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	4 wanden, 6 randen	randen: borden, pispot, kop
892	AWG	1	260,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		wand	bruine engobe en zoutglazuur, zwaar wandfragment grote kan of voorraadpot
893	AWG	37	1171,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	1845-1860	borden, blauwe decoratie (vegetaal motief), standringen, stempel 'Boch freres keramis', pispotten, etc.
893	AWG	1	28,00 gr	STG.WESTERW	NT	18de/19de eeuw		rand pispot, kobaltblauwe verf, zoutglazuur intern en extern
893	AWG	29	1682,00 gr	WIT	NT	18de/19de eeuw	16 randen, 6 wanden, 1 oor, 6 bodems	standvlakken, standringen, vergiet, hengselpot, kommen met horizontale oren, intern steeds geel, extern steeds groen, sikkelvormige randen, geribbelde bandvormige rand, etc.
893	AWG	60	8755,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	28 randen, 18 wanden, 11 bodems, 3 oren	standvlakken bloempotten (centrale doorboring, cijfer op zijkant), vergiet, randen bloempotten; schotels met horiz oren, standvlak; kommen met geribbelde bandvormige randen of sikkelvormige rand; etc
894	AWG	56	1833,00 gr	WIT	NT	18de/19de eeuw	kommen en/of kookpotten; 24 wand, 18 bodem, 14 rand	intern geel glazuur, extern groen glazuur, op de rand geplaatste schuine bandoren, gietsneb, korte sikkelvormige randen, dekselgeul, standvlakken, sommige vertonen beroeting
894	AWG	87	2035,00 gr	INDUSWIT	NT	1759-1769 (ingedrukte marking WEDGWOOD	borden, koppen, pispot (uitstaande, eenvoudige afgeronde rand)	eenvoudige onversierde borden met standring en eenvoudige, afgeronde uitstaande hals; bord met blauwe versiering op vlag: blaadjes, bolletjes, lijnen; koppen: standringen, eenvoudige afgeronde rand
894	AWG	3	49,00 gr	PORKOM	NT	18de/eerder 19de eeuw	Europees porselein, kom met blauwe versiering	kom met standring, eenvoudige, afgeronde uitstaande rand, blauwe beschildering op rand: golvende blaadjes, blauwe lijnen en 'slinger'
894	AWG	1	11,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		wandscherf	intern ijzerengobe, extern ijzerengobe en zoutglazuur
894	AWG	10	1142,00 gr	ROOD	NT		2 bodems bloempotten, 8 standvlakken	bloempot op standvlak, centraal 1 doorboring; bloempot op standring, centraal 1 doorboring; standvlakken met intern en extern glazuur, sommige beroet, sommige extern donkerbruin glazuur
894	AWG	37	1285,00 gr	ROOD	NT		wandscherven	enkele ongeglazuurde, meeste zijn aan twee zijden geglaazuurd, enkele met extern donkerbruin glazuur

								geglazuurd, 4 horizontale worstoren van vermoedelijk kommen , 1 heeft op de overgang naar de rand drie diepe primaire inkrassingen; 1 hengel hengselpot/lollepot; 1 'paddenstoelvormige' knop deksel
894	AWG	6	469,00 gr	ROOD	NT		5 oren, 1 greep	
894	AWG	34	4360,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	deksels, bloempotten, kommen (sikkelvormige rand met korte bovenlip en dekselgeul; uitgeknikte wat verlengde blokvormige rand en dekselgeul; horiz worstoren, integ glaz), kookpotten	deksels: uitstaande eenvoudige, afgeronde randen, extern glazuur; bord: korte manchetvormige rand, integ glaz; mogelijke kookpotten: standvlak, horiz oren, int glaz, ext donkerbruin glaz, sikkelvorm
897	GLS	5	729,00 gr	BEKER	NT		MAI: 5, 5 bodems	bodems van vermoedelijke bekers
898	AWG	17	975,00 gr	ROOD	NT		2 bodem, 2 rand, 13 wand	bodem op massieve pootjes, rand grape: bandvormige rand met een afgeronde top, geprononceerde doorn en dekselgeul
899	ODB	2	77,00 gr	BOT	XXX		varken	onderkaak, femur
899	ODB	2	185,00 gr	BOT	XXX		rund	tibia, femur, juveniel
918	AWG	7	158,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	bord	blauw lijntje op vlag, vegetaal motief op vlag en spiegel

Tabel 20: Vondsten uit stortkoker S851 en S847.

Figuur 290: Zicht op een deel van VNR. 893.

In de stortkoker aan oostelijke zijde (S845) werd onder meer dierlijk botmateriaal (VNR. 944) van een rund aangetroffen alsook glas (VNR. 945).

De hoeveelheid materiaal wijst vermoedelijk op het verlaten van de woning, naar aanleiding van het opschuiven van de rooilijn.

2.3.6.2.16 Open ruimte tussen Ruimte 5 en Ruimte 6

In dit deel is volgens de Atlas der Buurtwegen een open zone te zien, mogelijk gaat het om een tuin of een stuk braakliggend terrein. Hier werden enkele grondsporen aangetroffen. Het gaat om enkele kuilen.

Uit S860 kon bouwmetaal (baksteen) een wandscherf in roodbakend aardewerk (VNR. 939) met integraal bruin glazuur en extern ribbels gerecupereerd worden alsook een volledige afslag (VNR. 940).

Uit S859 kon aardewerk worden gerecupereerd. Het gaat zowel om handgevormd als gedraaid aardewerk. Het handgevormde aardewerk betreft een randscherf met integraal glazuur (VNR. 902) en een knikker (VNR. 903). Beiden kunnen in de nieuwe tijden worden gedateerd. Voorts kon nog een wandscherf handgevormd grijs aardewerk worden aangetroffen (VNR. 911). Deze laatste zou dateren in de 9^e of 10^e eeuw, maar is mogelijk te wijten aan het feit dat er verspit materiaal tussen zit.

S858 leverde een bandvormige rand op van een teil (VNR. 904) met zeer geprononceerde onder- en bovenlip alsook een femur van een jong rund (VNR. 913).

Uit S862 kon een femur van een mens worden gerecupereerd (VNR. 905). Vermoedelijk is deze kuil opgevuld met grond van ergens anders, gezien het voorkomen van 1 fragment menselijk botmateriaal.

S864 leverde heel wat materiaal op (zie onderstaande tabel). Het gaat om aardewerk en 1 stuk dierlijk botmateriaal: een tibia van een schapp. Bij het aardewerk gaat het onder meer om roodbakend aardewerk, majolica, steengoed en fayence. Dit zorgt ervoor dat de context vermoedelijk in de 18^e eeuw kan worden gedateerd.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
908	AWG	32	2256,00 gr	ROOD	NT	vanaf de 16de eeuw	met sgraffitoversiering, borden, kommen, papkom	ingekaste vegetale motieven, slibbogen en sliblijntjes op vlag en spiegel, ingekaste concentrische cirkels en lijnen, sliblijnen met koperhoudend glazuur (groen), kommen met horizontaal worstoor, etc
908	AWG	70	2444,00 gr	MAJBORD	NT	late 17de/18de eeuw	borden met blauwe beschildering, Hollands-Chinese stijl, Italiaanse stijlinvloeden	borden met standringen en blauwe beschildering; vlag: halve rozetten in blauw, spiegel: boer aan het zaaien; fruitmand, geometrische motieven, concentrische lijnen, bladwerk, etc,
908	AWG	1	24,00 gr	STG.WESTERW	NT	17de/eerder 18de eeuw	hals/schouderfragment kan	kobaltblauwe beschildering, horizontale ribbels, verticale groeven en ribbels, driehoekige radstempels op overgang hals naar schouder,

								zoutglazuur intern en extern
908	AWG	55	3514,00 gr	ROOD	NT	17de/eerder 18de eeuw	7 bodemfragmenten, 2 oorfragmenten (1 kan/kruik, 1 grape), 13 randen, 33 wanden (intern glazuur)	plompe standring kan/kruik intern en extern glaz; standringen kan/lkruik en kom, intern glaz; randen teilen: breed manchetvormig met geprononc boven-en onderlip en naar binnen afgeschuinde top
908	AWG	30	1049,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		kan/kruik	standvlak, bandoor, geribbelde hals, eenvoudige afgeronde rand, intern en extern zoutglazuur, 1 scherf is van een kan/kruik met geknepen standring en is voorzien van een bruine engobe en zoutglazuur
908	AWG	13	556,00 gr	FAYBORD	NT	18de eeuw	11 scherven van een quasi compleet bord, 1 scherf van een ander exemplaar	standvlak, eenvoudige uitstaande afgeronde rand, vlag: guirlandes, spiegel: strooibloemen, blauwe beschildering; scherf ander exemplaar: blauwe vegetale beschildering
908	AWG	34	1598,00 gr	ROOD	NT	17de/18de eeuw	slibversierd aardewerk	schotels met concentrische cirkels in slab, slibbollen, slibbogen, vegetaal motief/bloem?, standvlak, naar buiten geknikte, licht verdikte en afgeronde rand met afgeplatte bovenzijde
909	ODB	1	35,00 gr	BOT	XXX		schaap/geit	tibia

Tabel 21: Vondsten uit S964.

Uit S894 kon metaal (VNR. 915) zoals ringels en spijkers worden gerecupereerd, maar ook een wandscherf fayence, een wandscherf Rijnlants steengoed en verschillende scherven van een kom waaronder een rand met afgeronde bovenlip en dekselgeul.

Dit toont aan dat deze zone vermoedelijk als tuinzone werd gebruikt, waar enkele kuilen werden gegraven om afval kwijt te raken.

2.3.6.2.17 Ruimte 12

Onder de vloer van Ruimte 12 bevond zich aan westelijke zijde een beerput en daaruit kon ook wat vondstmateriaal worden gerecupereerd:

- VNR. 1003: 4 randen van een grape/kom: integraal glazuur, horizontaal oor, uitstaande sikkelvormige rand met dekselgeul
- VNR. 1020: een soort van metalen plank of rooster?
- VNR. 1022: een vlakke bodem in industrieel wit (datering: 19^e eeuw)

2.3.6.2.18 Ruimte 14

Ten westen van ruimte 14 kon nog een beerput worden herkend. In de vulling ervan (S971) kon ook vondstmateriaal herkend worden, naast organisch materiaal.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
1029	AWG	4	37,50 gr	INDUSWIT	NT	1844-1860	borden (3 randen en 1 bodem)	archeologisch volledig profiel van een bord met gravering 'Boch Frères'
1029	AWG	1	57,00 gr	ROODDEKS	NT		rand	extern bruin glazuur
1029	AWG	6	117,60 gr	WIT	NT	18de/19de eeuw	knop deksel, rand/aanzet hengsel hengselpot, rand bord, rand kom, oor	geel-groen glazuur, bruin glazuur
1030	ODB	6	196,00 gr	BOT	XXX		groot zoogdier	1 wervelfragment, 5 ribfragmenten
1030	ODS	1	14,00 gr	SCHHELP	XXX		Sint-Jakobsschelp	1 fragment bolle klep
1030	ODB	2	2,00 gr	BOT	XXX		klein zoogdier	rib, pijpbeen (juveniel)
1030	ODB	4	9,00 gr	BOT	XXX		haas/konijn	humerus, tibia, metatarsus IV en V
1030	ODB	1	7,00 gr	BOT	XXX		middelgroot zoogdier	wervelfragment
1030	ODB	1	1,00 gr	BOT	XXX		vis	wervel
1031	MXX	2	1048,00 gr	XXX	NT		bodem en hengsel van een metalen pot?	
1032	GLS	3	194,00 gr	FLES	NT		MAI: 1; bolle fles, 1 bodem, 1 wand, 1 hals	groen glas, type 2
1035	KER	2	28,30 gr	PIJP	NT	vanaf 18de eeuw	bijna volledige pijp en stuk pijpenkop	rondbodem, versierd met vegetaal motief; ovaalvormig model, WS gekroond
1036	MXX	1	4,90 gr	RIEM	XXX		leerbeslag?	rond, centraal gat en aan elke zijde van het gat een gaatje vermoedelijk voor een popnagel

Tabel 22: vondsten uit de beerput met vulling S971.

Er kon onder meer dierlijk botmateriaal (groot, middelgroot en klein zoogdier), aardewerk (industriële wit, oxiderend, witbakkend en kleipijp), glas (bolle fles) en metaal (leerbeslag) worden gerecupereerd.

2.3.6.2.19 Villa du Sartel

Bij het vrijleggen van de resten van de *villa du Sartel* kon ook heel wat vondstmateriaal worden gerecupereerd. Het gaat onder meer om staalname van bakstenen en vloertegels waar mogelijk maar onder meer uit een aangetroffen beerput kon eveneens heel wat materiaal worden gerecupereerd.

Bovenop vloer S496, binnenin de kelder, bevond zich een puinig pakket (S472), daaruit kon heel wat vondstmateriaal gerecupereerd worden. Deze kelder bevond zich in het noordoostelijke deel van de voortuin, vermoedelijk de noordoostelijke rand van de villa. Het gaat onder meer om 2 houten planken, waarvoor geen duidelijke identificatie mogelijk is. Mogelijk kwamen ze in de puinvulling terecht na het afbreken van de villa. Nog konden 1 metalen tang en een moersleutel worden aangetroffen, die vermoedelijk dienst deden om bv. hout in de haard te kunnen leggen. Nog kon een volledige wijnfles worden aangetroffen. Het betrof een recipiënt in bruin glas met opgebolde bodem, er waren geen naden te zien. 3 rand fragmenten van een teil in rood aardewerk konden ook worden aangetroffen. 2 randen konden gepuzzeld worden en behoren tot het type L57E, dat als volgt kan worden beschreven: brede bandvormige geribbelde rand met afgeronde, soms wat naar buiten geduwde top. Dit type rand

komt enkel voor in oxiderend gebakken aardewerk.⁴³ Nog een rand vertoonde een breuk net op de rand, waardoor een type moeilijk vast te stellen valt.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
703	HT	2	1017,00 gr	PLANK	NT		2 houten planken	
704	MXX	1	1200,00 gr	TANG	NT		moersleutel	
715	MXX	1	1253,00 gr	TANG	NT		tang voor haard	
716	AWG	3	30,00 gr	ROODTEIL	LME/NT	1400/1550	3 randen	2 te puzzelen fragmenten teil: L57E: Brede bandvormige geribbelde rand met afgeronde, soms wat naar buiten geduwde top; 1 randfragment met net op de rand het breukvlak
717	GLS	1	941,00 gr	FLES	NT	eerder eind 19de eeuw?	volledig	bruine wijnfles, opgebolde bodem, vormgeblazen? Geen naden?

Tabel 23: Overzicht van het aangetroffen vondstmateriaal uit de kelder.

Figuur 291: VNR. 717 (links) en VNR. 704 (rechts).

Iets meer naar het zuidwesten, nog binnenin de villa, kon een beerput (muur S480 en vloer S495) worden aangetroffen. De beerput was gevuld met een organische vulling, S490, waaruit ook vondstmateriaal kon worden gerecupereerd. Er werd onder meer een klisterspuut (VNR. 707) aangetroffen. Dit voorwerp geraakte bij het begin van de 20ste eeuw in onbruik en werd gebruikt om een soort van darmspoeling te geven. Er kon wat dierlijk botmateriaal (VNR. 709 en VNR. 1067) worden gerecupereerd alsook glas en aardewerk. Het glas bestaat uit restanten van verschillende flessen in donkergroen glas, alsook een volledige fles in bruin glas. Het aardewerk bestaat uit rood, faience en industrieel wit. Het gaat onder meer om een bord in industrieel wit aardewerk met beschildering. Er kon ook nog een deksel in emaille worden aangetroffen (VNR. 708).

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
705	AWG	1	83,00 gr	ROOD	NT		steel	steelkom, intern glazuur

⁴³ De Groote 2008, 264.

705	AWG	8	155,00 gr	FAIENCE	NT	18de eeuw	3 wanden, 5 randen	golvende rand, blauwe en rode beschildering, vegetaal/floraal
705	AWG	24	506,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	15 randen, 5 bodems, 4 wanden	randen borden, standringen, beschildering (vegetaal, floraal, landschap) in blauw en rood
706	GLS	5	755,00 gr	FLES	NT		MAI: 3, 3 bodems, 1 wand en 1 hals	donkergroen glas, 2 bodems van het type E, flessenhals vermoedelijk type 1
706	GLS	1	681,00 gr	FLES	NT		MAI: 1,	
707	MXX	1	140,00 gr	XXX	NT	19e eeuw	klisteerspuit	
708	MXX	3	1059,00 gr	DEKSEL	NT		MAI: 1, deksel	deksel en hengsel in emaille
709	ODB	1	7,00 gr	BOT	XXX		middelgroot zoogdier	ribfragment
709	ODB	8	13,00 gr	BOT	XXX		hond	juveniel, pelvis, tibia, femur, 3 ribben, 2 indet
710	BOUWMAT	2	4675,00 gr	TEGEL				Cementtegel, 3 kleure., blauw, rood, wit, 6-hoekig, 20cm,
713	XXX			XXX	NT		Residu	Residu
714	XXX			XXX	NT		Residu	Residu
1067	ODB	50	36,00 gr	BOT	NT			
1068	XXX	100	168,00 gr	XXX	NT		residu	
1069	XXX	200	620,00 gr	XXX	NT		residu	

Tabel 24: Vondsten uit beerput S490.

Figuur 292: VNR. 705 (links) en VNR. 707 (rechts).

Uit de laag (S510) tussen de verschillende muurtjes (S509) kon wat vondstmateriaal worden gerecupereerd. Het gaat om aardewerk (VNR. 730) uit de nieuwe tijden. Het betreft een rand van een pispot. De rand is haaks uitstaand en afgerond met een dekselgeul. De scherven vertonen zowel intern als extern glazuur. Nog kon een randfragment van een porseleinen bord worden aangetroffen. Het vertoont blauwe beschildering.

Figuur 293: VNR. 730.

2.3.6.2.20 Kuilen

Uit verschillende kuilen kon vondstmateriaal worden gerecupereerd. Hieronder worden de belangrijkste opgelijst en het vondstmateriaal besproken.

S52 leverde aardewerk op. Het betreft een rode wandscherf van een kan met intern glazuurvlekken (VNR. 69). Er is tevens een worstoor zichtbaar. Nog kon een wandscherf Rijnlants steengoed (VNR. 72) herkend worden met intern en extern een bruine engobe en zoutglazuur. Uit **S53** kon een rode wandscherf (VNR. 73) met integraal glazuur worden gerecupereerd. Een wandscherf in oxiderend aardewerk van een vetvanger kon uit **S54** gerecupereerd worden. Het gaat om een klein stuk met verwerkingssporen. Kuil **S57** leverde aardewerk (VNR. 77) en dierlijk botmateriaal (VNR. 79) op. Het aardewerk betreft een sterk verweerde wandscherf in een zacht, grijs, 'zeepachtig' baksel. Het dierlijk botmateriaal bestaat uit een pelvisfragment van een groot zoogdier. Uit **S63** kon een randscherf van een grape en 2 wandscherven in Rijnlants steengoed worden aangetroffen. De rand van de grape is van het type L124C in grijs aardewerk: uitstaande rand met afgeplatte top en uitgesproken bovenlip waardoor een dekselgeul ontstaat. Een dergelijk randtype kan gedateerd worden tussen 1325-1400.⁴⁴

Kuil **S88** leverde heel wat vondstmateriaal op. Het gaat onder meer om aardewerk, dierlijk botmateriaal, schelpen, glas en leer. Het leer (VNR. 128) betreft een leersnipper, vermoedelijk van een schoen. Er werden verschillende fragmenten glas aangetroffen. Het gaat onder meer om scherven van 8 flessen in donkergroen tot donkerbruin glas (VNR. 107) en 2 bodemfragmenten van 2 flessen in groen glas (VNR. 125). Bij het aardewerk gaat het om steengoed (zowel Westerwald als Rijnlants), rood aardewerk en faience. Bij het rood aardewerk kunnen langgerekte manchetvormige randen met geprononceerde boven- en onderlip herkend worden afkomstig van kommen en teilen die kunnen gedateerd worden vanaf de 17^e tot 18^e eeuw (VNR. 108). Nog kon een archeologisch volledig bord herkend worden (VNR. 126). Er is slibversiering op te herkennen en ook nog een rand en een hengel van een lollepot. Bij het steengoed gaat het om fragmenten van het type Westerwald met geometrische motieven (VNR.

⁴⁴ De Groote 2008, 158.

108) en een eenvoudige, rechtopstaande, licht puntige rand van een kan of kruik (VNR. 126). Het steengoed uit het Rijnland vestaat uit een 2 bodemfragmenten en een wandscherf (VNR. 108 en VNR. 126). Het dierlijk botmateriaal is ook divers, gaande van een volledige humerus van een reiger, een tibia van een vogel tot 5 onderkaken van runderen.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
107	GLS	15	1510,00 gr	FLES	NT		MAI: 8, 8 bodems, 2 halzen, 5 wanden	donkergroen tot donkerbruin glas, bodems type E, flesopeningen type 3
108	AWG	1	45,00 gr	STG.WESTERW	NT	17de/18de eeuw	wand	kobaltblauwe verf, geometrische motieven, ribbels, krassen
108	AWG	2	21,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		1 bodem, 1 wand	wand: extern bruine engobe en zoutglaz, intern zoutglaz; bodem: vlakke bodem, intern en extern bruine engobe en zoutglazuur
108	AWG	10	1287,00 gr	ROOD	NT	17de/18de eeuw	kommen/teilen	langgerekte manchenvormige randen met geprononceerde boven- en onderlip, scherven met extern slibdecoratie
124	ODS	2	64,00 gr	OESTERSHELP	XXX		oesterschelp	
125	AWG	1	125,00 gr	STG.RIJNLAND	NT	NT	rioolbuis	fragment van een rioolbuis
125	AWG	2	52,00 gr	FAIENCE	NT	midden 17de/18de eeuw	bodems	standvlakken, blauwe beschildering intern, spreuk: 'De kabel, goet'
125	GLS	2	214,00 gr	FLES	NT		MAI: 2, 2 bodems	groen glas
126	AWG	1	59,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		1 bodem	standvlak, extern bruine engobe en zoutglazuur, ribbels
126	AWG	4	107,00 gr	STG.WESTERW	NT	18de eeuw	1 rand, 1 bodem, 2 wanden	standvlak, eenvoudige rechtopstaande licht puntige rand, kan/kruik, kerfsnede, kobaltblauwe verf
126	AWG	1	10,00 gr	STG	NT		wand	ongeglazuurd, beige baksel
126	AWG	28	2495,00 gr	ROOD	NT	17de/18de eeuw	11 rand, 4 bodem, 4 oor, 9 wand	archeologisch volledig bord met slibversiering (conc cirkels op vlag, meanders op spiegel), rand en hengel van lollepot/hengelpot?, extern wit slib en geel glazuur op hals, teilen manchenvormige r
126	AWG	2	40,00 gr	FAIENCE	NT	17de/18de eeuw	1 rand, 1 wand	
127	ODB	1	9,00 gr	BOT	XXX		reiger	volledige humerus
127	ODB	5	1664,00 gr	BOT	XXX		rund	5 onderkaken
127	ODB	1	1,00 gr	BOT	XXX		vogel	tibia
128	ODL	1	6,00 gr	SCHOEISL	NT		leernsipper	

Tabel 25: Zicht op het vondstmateriaal uit S88.

Uit **S84** kon een bodem en 8 wandscherven van een beker in doorzichtig glas (VNR. 115) worden gerecupereerd, alsook een metatarsus van een rund (VNR. 116). **S99** leverde een bodemfragment op in roodbakkend aardewerk (VNR. 187) met een standring, intern wit slib en groen glazuur. Uit **S108** konden 4 randen van teilen in oxiderend aardewerk worden herkend (VNR. 192). De randen zijn van de volgende types: manchenvormig met uitgesproken boven- en onderlip en brede bandvormige, ongeribbelde rand met licht spitse top (intern glazuur). De rand van de kom is een brede bandvormige, geribbelde rand. Deze kuil leverde ook een archeologisch volledig bord op in majolica (VNR. 256): standvlak, blauwe beschildering (op vlag cirkel, op spiegel geometrisch motief), vrij diep bord, sterke knik van vlag naar spiegel. Dit kan gedateerd worden in de 16^e/17^e eeuw. **S130** (VNR. 245) leverde een pootje van een vergiet of lekschaal op in rood aardewerk, dit komt voor vanaf de 15^e eeuw. **S131** leverde een wandscherf in Rijnlants steengoed (VNR. 249) op, alsook een steel van een pan in oxiderend aardewerk (VNR. 264). Het fragment kan als volgt beschreven worden: intern volledig geglazuurd, extern sterk beroet, ronde steel met centraal een smalle holte. Voorts kon nog bouwmetaal (VNR. 266) en niet nader te determineren metaal (VNR. 265) gerecupereerd worden. **S134** leverde dierlijk botmateriaal op van een rund (VNR. 253) maar ook een wandscherf Rijnlants steengoed (VNR. 254) en een fragment van een daktegels (VNR. 255). **S136** leverde gelijkaardig materiaal op (VNR. 259 – grijs AW; VNR. 260 – wervelfragment groot zoogdier; VNR. 261 – tegel en VNR. 262 – niet nader te determineren metaal). Een wandscherf van een kom in rood aardewerk van het type L117D kon herkend worden in **S128**

(VNR. 263): Geribbelde, brede bandvormige rand met geprononceerde doorn, integraal geglaazuurd (datering: 1400-1550). **S152** leverde een eenvoudige, rechtopstaande, afgerond rand van een kruik op, integraal voorzien van zoutglazuur (VNR. 299) en een dakpan (VNR. 300). **S157** leverde heel wat materiaal op, waaronder een fragment van een kinderschoen. Het gaat om een meervoudige zoolconstructie (VNR. 330) die na 1500 kan worden gedateerd. **S162** leverde een kies van een rund op (VNR. 334). **S168** leverde een randfragment op van een teil in rood aardewerk (VNR. 347). De rand kan als volgt beschreven worden: Eenvoudige, licht naar binnen geplooid en afgeschuinde rand; ongeglaazuurd. Uit kuil **S215** kon een bodem met geknepen standring (intern en extern glazuur) in Rijnlants steengoed worden gerecupereerd alsook 2 wandscherven en een oor in rood aardewerk (VNR. 368 en VNR. 386). **S158** leverde een pijpenkop (VNR. 302) op. Het gaat om een dubbelconisch model, versierd met stippenroos en kan gedateerd worden als volgt 1650-1700.

Figuur 294: VNR. 256.

Afvalkuil **S208** leverde ook wat materiaal op. Het gaat om aardewerk, zoals grijs aardewerk, rood aardewerk, majolica, bouw materiaal en een fragment van een pijpenkop met drie Franse lelies. Opmerkelijk is het voorkomen van ouder aardewerk dat vermoedelijk verspit raakte door de kuil te graven.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
383	AWG	4	30,20 gr	ROOD	LME/NT		2 randen, 2 wanden	eenvoudige, verdikte en afgeronde rand van een bord?; klein randfragment met breuk net op rand; loodglazuur
383	AWG	1	2,70 gr	MAJOLICA	NT	vanaf 16de eeuw	wand	blauwe beschildering
383	AWG	3	97,70 gr	GRS	LME/NT	1300/1550	oor kan/kruik, wand, rand teil	worstoor kan/kruik, Brede manchetvormige rand met geprononceerde boven- en onderlip en naar binnen afgeschuinde top
384	BOUWMAT	2	131,00 gr	TEGEL	LME/NT			aan één zijde loodglazuur; aan één zijde wit slib en groen glazuur
385	KER	1	4,00 gr	PIJP	NT	18de/eerste helft 19de eeuw	fragment pijpenkop	hielmerk: drie Franse lelies

Tabel 26: Vondsten uit afvalkuil S208.

S226 leverde grijs, rood en steengoed aardewerk op (VNR. 402). Ook hier gaat het opnieuw om ouder aardewerk dat mogelijk verspit raakte. Het gaat onder meer om een randtype in rood aardewerk dat gedateerd kan worden omstreeks 1400/1550 en ook grijs aardewerk komt maar voor tot het einde van de 16^e eeuw.

S265 leverde aardewerk, dierlijk botmateriaal, metaal en een pijpensteelfragment op. Ook hier gaat het opnieuw om mogelijk verspit aardewerk.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
421	AWG	1	5,40 gr	ROOD	LME/NT	tweede helft 15de/eerste helft 16de eeuw	wand	intern wit slib, groen glazuur en sgraffitoversiering
422	ODB	9	125,00 gr	BOT	XXX		rond	kiezen, onderkaakfragmenten (MAI:1)
423	MXX	1	,60 gr	HAAK	XXX		haakje	stuk van een haakje, koper
424	KER	1	2,00 gr	PIJP	NT	vanaf 17de eeuw	pijpensteelfragment	onversierd
438	AW	2	3,00 gr	GRS	MEX		wanden	te klein om er meer over te vertellen

Tabel 27: Vondsten uit S265.

S235 leverde een grijze randscherf op van een teil van het type L59A: korte bandvormige rand met brede lip, te dateren in de 14e eeuw (VNR. 406).

Uit één van de grachten (GR01) kon Romeins aardewerk worden gerecupereerd, maar ook **S219** leverde een wandscherf in Romeinse kruikwaar op die sterk verweerd is (VNR. 388). En ook **S227** leverde een vermoedelijk grijze Low Lands Ware scherf op (VNR. 395).

Figuur 295: VNR. 395

Afvalkuil **S282** leverde onderstaande lijst aan materiaal op. Het gaat onder meer om steengoed uit het Rijnland, roodbakend aardewerk, grijs aardewerk, metaal, leer en dierlijk botmateriaal. Ook hier is duidelijk dat er opnieuw een combinatie van ouder en jonger materiaal samen in 1 kuil werd aangetroffen.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
440	AWG	1	27,40 gr	STG.RIJNLAND	NT		wand/oor	extern bruinegelekt engobe en zoutglazuur, intern bruine engobe
460	AWG	1	4,60 gr	STG.RIJNLAND	NT		wand	intern en extern zoutglazuur
472	AWG	10	54,00 gr	ROOD	LME/NT	vanaf 15de eeuw	1 oor grape, 3 randen, 6 wanden	1 fragment met intern dekkend wit slib en geel glazuur, randen zijn zeer klein en afgebroken net op de rand dus niet verder te identificeren
472	AWG	3	11,00 gr	STG.RIJNLAND	LME/NT		wanden	2 fragmenten met intern en extern bruine engobe en zoutglazuur, 1 fragment met extern zoutglazuur en intern bruine engobe

472	AWG	1	148,00 gr	GRS	LME/NT	tot eind 16de eeuw	oor	worstoor
473	ODB	2	30,00 gr	BOT	XXX		groot zoogdier	botsplinters
473	ODB	1	3,00 gr	BOT	XXX		schaap/geit	bovenkaakkies, sterk afgesleten
474	MXX	3	19,30 gr	NAGEL	XXX		nagels	ijzer, sterk gecorrodeerd
475	MXX	1	,40 gr	RING	XXX		ring	fijn ringvormig object met getorste uiteindes
475	MXX	1	1,70 gr	LOODSTRIP	XXX		loodstrip	
475	MXX	1	,90 gr	RIEM			leerbeslag	4 bladig bloemetje, centraal een gat voor bevestiging
475	MXX	1	,20 gr	SCHOEISL	NT		nestel	
475	MXX	5	,60 gr	SPELD	NT		kopspelden	opgedraaide kopjes

Tabel 28: Vondsten uit 282.

Uit kuil **S285** kon steengoed worden gerecupereerd, het gaat om een wandscherf in Siegburg steengoed (VNR. 441) dat kan gedateerd worden omstreeks 1400/1500.

S293 leverde een rand op in rood aardewerk, afkomstig van een grape (VNR. 448). Het gaat om een rand van het type L124D: uitstaande, bovenaan verbrede rand met afgeplatte tot licht afgerond top, extern glazuur op de rand, hals en schouder en intern glazuur op de rand en hals. Typologisch gezien kan dit type rand gedateerd worden omstreeks 1450/1550.

Kuil **S298** leverde dierlijk botmateriaal (VNR. 451) en aardewerk (VNR. 452) op. Het dierlijk botmateriaal bestaat uit botresten van een rund en botsplinters van een groot zoogdier. Bij eht aardewerk gaat het om grijs aardewerk (onder meer de rand van een voorraadpot, te dateren omstreeks 1300-1400), rood aardewerk en Westerwald steengoed.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
451	ODB	3	96,00 gr	BOT	XXX		rund	scapulafragment, kies, metatarsus
451	ODB	6	72,00 gr	BOT	XXX		groot zoogdier	botsplinters
452	AWG	1	2,80 gr	ROOD	LME/NT		wand	extern loodglazuur
452	AWG	5	63,60 gr	GRS	LME	1300-1400	rand voorraadpot, oor, 3 wanden	worstoor, rand voorraadpot: zeer korte, rechtopstaande, afgeronde en verdikte rand zonder hals (L43C)
452	AWG	1	2,80 gr	STG.WESTERW	LME/NT		wand	extern voorzien van zoutglazuur

Tabel 29: Vondsten uit S298.

S280 leverde een wandscherf Siegburgsteengoed (VNR. 456), verbrande botsplinter van een middelgroot zoogdier (VNR. 457) en een nagel (VNR. 458) op. **S301** leverde eveneens een botsplinter van een groot zoogdier (VNR. 464) en een bodem in Rijnlands steengoed (VNR. 465) op.

S306 leverde aardewerk, metaal en dierlijk botmateriaal op. Dit alles kan gedateerd worden vanaf de late middeleeuwen/nieuwe tijd.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
487	AWG	2	7,60 gr	STG.SIEGBURG	LME/NT		wanden	roodoranje bloes
487	AWG	1	3,60 gr	STG.LANGERW	LME		wand	extern paarse engobe
487	AWG	1	7,50 gr	ROOD	LME/NT		wand	intern loodglazuur
488	MXX	4	42,80 gr	NAGEL	XXX		nagels	ijzer, sterk gecorrodeerd
488	MXX	1	,80 gr	RING	XXX		ringetje	hoefijzervormig met smal verbindingstuk, ijzer
489	ODB	1	16,00 gr	BOT	XXX		groot zoogdier	ribfragment

Tabel 30: Vondsten uit S306.

S326 leverde 9 scherven op (VNR. 556). Het gaat onder meer om een bodem in steengoed uit Langerwehe, 2 fragmenten van een pan in rood aardewerk. De rand is een lichte, uitstaande, verdikte eenvoudige rand en sterk beroet.

S589 leverde een rand van een bakpan (VNR. 575) op met intern glazuur en extern licht beroet van het type L86: schuin naar buiten geplooid intern afgeschuinde en extern afgeronde wat verdikte rand (datering: 1300/1550). Er kon ook een munt uit worden gerecupereerd, het gaat om een 2-cent munt (VNR. 757) van Leopold II. Op de voorzijde is een leeuw te zien met de

poot op de constitutie, *l'union fait la force*. Op de keerzijde is een monogram te zien van Leopold met het opschrift: *Leopold, premier roi des belges* (datering: 1869-1909). Daarnaast kon er nog heel wat vondstmateriaal uit worden gerecupereerd.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
787	AWG	6	1990,00 gr	STG.RIJNLAND	NT	18de/19de eeuw	1 bodem, 3 randen, 1 wand, 1 oor	randen: pispotten, kan; bodem: zeer zware standing grote kan/kruik of voorraadpot
787	AWG	1	134,00 gr	FAIENCE	NT	vanaf 1625	oor	lintoor pispot?
787	AWG	6	132,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	2 bodems, 2 randen, 2 wanden	Onderglazuur drukdecor opgezet met stippels, vloeiblaauw decor, standingen
787	AWG	24	935,00 gr	WIT	NT	18de/19de eeuw	3 bodems, 7 randen, 8 wanden, 6 oren	kommen met horizontale lintoren, steelkom/steelpan, platte bodems, standing vergiet, randen kommen
787	AWG	28	2577,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	13 randen, 3 bodems, 8 wanden, 4 oren	zware standingen, vlakke bodem met doorboring bloempot, zwartgoed, randen lollepot, rand grape zwartgoed, zware randen teilen (brede manchenvorm), randen schotel
757	MXX	1	4,00 gr	MUNT	NT	1869-1909	twee centiem	koper, Leopold II, vz: leeuw met poot op constitutie, 2 cent, l'union fait la force; kx: Monogram Leopold, Leopold premier roi des belges
575	AWG	1	25,00 gr	ROODPAN	LME/NT	1300/1550	rand bakpan	intern glazuur, extern licht beroet, schuin naar buiten geplooid intern afgeschuinde en extern afgeronde wat verdikte rand (L86)

Tabel 31: Vondsten uit S589.

Figuur 296: VNR. 757.

Twee wandscherven in grijs en rood aardewerk konden worden gerecupereerd uit S354 (VNR. 585), dit impliceert een datering tot het einde van de 16^e eeuw.

S365 (VNR. 589) leverde 3 scherven roodbakkerd aardewerk op, waarvan 1 geribbelde bandvormige rand van een kom of teil. Voorts kon nog een bodemfragment in majolica herkend worden, dit laatste kan gedateerd worden in de 16^e-17^e eeuw.

S420 leverde vondstmateriaal op dat vanaf de 18^e eeuw kan worden gedateerd.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
607	AWG	1	1,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	wand	rand, eenvoudige afgeronde rand, klein fragment
607	AWG	6	117,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	1 oor, 5 wanden	horizontaal oor: extern donkerbruin glazuur, intern loodglazuur; wanden: o.a. wand met extern zwart glazuur en intern bruin glazuur, etc.
607	AWG	1	1,00 gr	WIT	NT	18de/19de eeuw	wand	intern geel glazuur, extern groen glazuur
608	GLS	2	13,00 gr	FLES	NT		MAI: wanden	1, donkergroen glas
609	ODB	1	5,00 gr	BOT	XXX		groot zoogdier	botsplinter
609	ODB	1	1,00 gr	BOT	XXX		vis	indet
610	ODS	5	2,00 gr	MOSSSEL	XXX		fragmenten mosselschelp	
615	AWG	5	158,50 gr	ROOD	NT	18de eeuw	1 rand, 2 oren, 1 bodem, 1 wand	1 bandoor met zwart glazuur, 1 oor met loodglazuur, 1 wand integraal glaz, fragm plumpe standing, 1 eenvoudige uitstaande verdikte afgeronde rand

Tabel 32: Vondsten uit S420.

Kuil **S424** leverde scherven roodbakkend aardewerk op van een teil (rand), kom (oor) en grape (rand) en verschillende randen van borden in industrieel wit (VNR. 616). Dit kan gedateerd worden vanaf het einde van de 18^e/19^e eeuw.

S425 leverde heel wat aardewerk op, alsook dierlijk botmateriaal. Op basis van de aardewerkvondsten (zie onderstaande tabel) kan een datering verondersteld worden vanaf de 18^e/19^e eeuw.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
617	AWG	2	130,00 gr	WITBORD	NT	18de/19de eeuw	witbakkend aardewerk Frechen?, bord	intern wit slijb en slecht hechtend glazuur, bruine versiering op vlag (lijnen en tekst)
617	AWG	9	287,00 gr	WIT	NT	18de/19de eeuw	4 bodem, 5 rand	intern geel glazuur, extern groen glazuur, standvlak, gietsneb, sikkelvormige rand
617	AWG	34	393,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	5 bodems, 11 randen, 18 wanden	fragmenten van borden, standringen, eenvoudige uitstaande afgeronde randen
617	AWG	19	1124,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	zwartgoed: 3 bodem (standvlakken), 4 rand, 12 wand	randen: steelgrape: Uitstaande, verdikte en afgeronde rand met uitgesproken dekselgeul; pispot: Haaks uitstaande, afgeronde rand met afgeplatte bovenzijde: rand bord: verdikt, eenvoudig, afgerond
617	AWG	49	4039,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	4 oren, 20 wanden, 4 bodems, 21 randen	bodems: standing, standvlak; randen: graven: uitstaande, verdikte, afgeronde rand met dekselgeul; schotel: zware bandvormige rand, standvlak; kom/teil: geribbelde brede bandvormige rand; etc.
618	ODB	1	201,00 gr	BOT	XXX		varken	onderkaak, beer
618	ODB	1	43,00 gr	BOT	XXX		groot zoogdier	indet

Tabel 33: Vondsten uit S425.

S400 betrof een grote afvalkuil, die samen moet worden gezien met S399 (cfr. *supra*). De aangetroffen vondstcategorieën zijn: bouw materiaal, glas, dierlijk botmateriaal (waaronder zowel zoogdieren als vis), rood aardewerk, steengoed, witbakkend aardewerk, industrieel wit, faience, vensterglas, kleipijp, ... Dit alles kan gedateerd worden vanaf de 18^e/19^e eeuw.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
622	BOUWMAT	1	187,90 gr	DAKPAN	NT		gegolfde holle dakpan	
623	GLS	21	64,00 gr	FLES	NT		MAI: 2, 1 bodemfragment, 20 wanden	licht groen glas,
624	ODB	6	52,00 gr	BOT	XXX		groot zoogdier	botsplinters
624	ODB	5	78,00 gr	BOT	XXX		rund	2 tibiafragmenten waarvan 1 afgezaagd, 1 phalange, 1 metatarsus afgezaagd, 1 tarsales/carpales
624	ODB	100	8,00 gr	BOT	XXX		vis	divers
625	AWG	50	1649,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	15 randen, 26 wanden, 7 bodems, 2 oren	archeologisch volledig kommetje met horizontaal oor en standvlak, vlakke bodems met doorboring van bloempotten, zware standing bloempot met centrale doorboring, rand pispot etc.
625	AWG	1	20,00 gr	STGFLS	NT	18de/19de eeuw	wand	vermoedelijk van een mineraalwaterfles
625	AWG	2	19,00 gr	WIT	NT	18de/19de eeuw	1 bodem, 1 wand	intern geel glazuur, extern groen glazuur, vlakke bodem
625	AWG	24	634,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	borden	blauw beschilderd met vegetale versiering
625	AWG	2	277,00 gr	FAYKOM	NT	18de/19de eeuw	randen (te puzzelen)	kom, uitgeknikte rand met opstaande geprotonceerde binnenlip, extern zwart glazuur
626	GLS	70	277,00 gr	VENSTER	NT		fragmenten	dun vensterglas
627	KER	26	33,60 gr	PIJP	NT	1796- ca 1875	25 pijpenstelen, 1 fragment pijpenkop	onversierd, 1 steel met stempel J. PETIT EABT MONS
628	BOUWMAT	3	1957,00 gr	BAKSTEEN	NT			10,5 x 5 x ? Cm; 14 x 6,5 x 3,5 cm

629	BOUWMAT	2	1222,00 gr	TEGEL	NT		vierkante tegel	13,5 x 13,5 x 2 cm
629	BOUWMAT	6	4018,00 gr	DAKPAN	NT		golfdakpan met nokje	
640	AWG	7	350,00 gr	ROODDEKS	NT	18de/19de eeuw	3 rand, 4 wand	vermoedelijk een deksel, extern zwart glazuur, intern wit glazuur, min of meer Y-vormig maar buitenlip is haaks uitstaand, 'zwartgoed'?
640	AWG	2	8,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		wanden	1 wand integraal zoutglazuur, 1 wand intern paarsbruine engobe en zoutglazuur en extern bruinegevekt en zoutglazuur
640	AWG	65	2248,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	25 randen, 34 wanden, 5 bodems, 1 oor	randen, wanden (met cijfer 4) en bodems bloempotten (bandvormig, eenvoudige verdikte, vlakke bodem met doorboring, etc.), rand pispot
640	AWG	80	603,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	27 rand, 14 bodem, 39 wand	borden, standringen, drukdecor opgezet met stippels (paard, landschap, etc.), veel onversierde borden, boerenbont (vegetale versiering repetitief aangebracht in blauw en wat rood, handbeschilderd)
640	AWG	2	29,00 gr	WIT	NT	18de/19de eeuw	1 bodem, 1 wand	vlakke bodem, intern geel glazuur, extern groen glazuur
641	MXX	18	8,90 gr	INDET	XXX		ondetermineerbaar	kleine loodfragmenten en loodstrips

Tabel 34: Vondsten uit S400.

Uit **S411** kon een pijpenkop (VNR. 635) worden gerecupereerd. Het betreft een ovaalvormig exemplaar, te dateren vanaf de 18^e eeuw. Verder leverde dit spoor ook nog randen op van een teil (VNR. 643).

S414 leverde verschillende fragmenten aardewerk op, allen te dateren vanaf de nieuwe tijd.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
637	AWG	2	157,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	randen (te puzzelen)	zware, geribbelde bandvormige rand, intern en extern glazuur; kom/teil
637	AWG	1	42,00 gr	FAIENCE	NT	18de/19de eeuw	bodem	standing
637	AWG	1	15,00 gr	INDUSWIT	NT	19de eeuw	rand	bord, eenvoudige afgeronde rand
683	AWG	1	18,00 gr	ROOD	LME/NT		wand	integraal geglaazuurd, extern beroet
683	AWG	2	24,00 gr	STG.LANGERW	LME		wanden	intern en extern paarse engobe en zoutglazuur

Tabel 35: Vondsten uit S414.

S405 betrof een puinkuil die gelijkgesteld kon worden met S586/S710. Er werd voornamelijk aardewerk in aangetroffen, alsook een knikker, een pijpensteel en een fragment wit glas.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
645	AWG	2	68,00 gr	STG.WESTERW	NT	17de/19de eeuw	hals kan	intern en extern zoutglazuur, extern kobaltblauwe verf snelle onderschildering
677	AWG	10	681,00 gr	ROOD	NT	18de/19de eeuw	5 wanden, 1 hengel, 1 bodem, 3 randen	hengsel hengselpot, bodem kan/kruik zwartgoed (extern zwart glazuur, intern wit glazuur), 2 randen bord (puzzelen): Naar buiten geknikte, langgerekte blokvormige rand, soms licht opgetrokken, rand kom
677	AWG	6	44,00 gr	INDUSWIT	NT	vanaf 19de eeuw	2 randen borden, 1 rand kom, 3 wanden	eenvoudige uitstaande afgeronde randen van borden; rand kom: eenvoudige afgeronde opstaande rand en blauwe beschildering
678	KER	1	2,00 gr	KNIKKER	NT		steengoed	knikker in steengoed, zoutglazuur
679	KER	1	1,00 gr	PIJP	NT	vanaf 17de eeuw	pijpensteel	onversierd
680	GLS	1	7,00 gr	XXX	NT		glas, deel van een bodem of deksel?	wit glas

Tabel 36: Vondsten uit S405.

Puinkuil **S633** leverde 2 worstoren op in respectievelijk grijs en rood aardewerk (VNR. 646), alsook verschillende scherven van een kom in rood aardewerk en een rand van een kom of kop

in industrieel wit (VNR. 649). Nog kon een humerus van een rund worden aangetroffen (VNR. 650).

S441 leverde een grijs worstoor (VNR. 651) alsook een onversierde pijpensteel (VNR. 652). Grijs aardewerk komt voor tot het einde van de 16^e eeuw en de pijpensteel kan gedateerd worden vanaf de 17^e eeuw. Mogelijk werd ook hier opnieuw een ouder spoor verspit.

Uit **S419** kon een bodem van een bloempot, de rand van een bord (VNR. 684) en een scapula van een rund (VNR. 685) worden gerecupereerd. De rand van het bord plaatst de kuil in de 19^e eeuw.

Uit **S531** kon een wandscherf faience met blauwe beschildering en een rand en wandscherf in rood aardewerk gerecupereerd worden (VNR. 771). Dit kan gedateerd worden in de 17^e/18^e eeuw.

Afvalkuil **S591** leverde enkele rand- en wandscherven op van een kom in rood aardewerk, alsook verschillende fragmenten van borden en koppen in industrieel wit en fragmenten van een grape in witbakkend aardewerk (VNR. 788).

S652 betrof een kuil waarin allerlei slachtafval was gedumpt. Het gaat om verschillende restanten van juveniele runderen en een kleine verweerde scherf grijs aardewerk.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
791	ODB	3	57,00 gr	BOT	XXX		rund	metatarsus, 1 tarsales, distale epifyse metatarsus, juveniel
822	ODB	16	94,00 gr	BOT	XXX		rund	slachtafval, 16 distale epifyse metacarpus/metatarsus, juveniel
822	ODB	5	15,00 gr	BOT	XXX		rund	slachtafval, 5 tarsales/carpales, juveniel
822	ODB	5	8,00 gr	BOT	XXX		rund	slachtafval, 5 proximale epifyse phalange II, juveniel
822	ODB	16	39,00 gr	BOT	XXX		rund	slachtafval, 16, proximale epifyse phalange I, juveniel
822	ODB	8	27,00 gr	BOT	XXX		rund	slachtafval, 8 phalange III, juveniel
822	ODB	15	67,00 gr	BOT	XXX		rund	slachtafval, 15 phalange II, juveniel
822	ODB	17	117,00 gr	BOT	XXX		rund	slachtafval, 17 phalange I, juveniel
822	ODB	4	244,00 gr	BOT	XXX		rund	slachtafval, 4 metacarpus, juveniel
822	ODB	5	386,00 gr	BOT	XXX		rund	slachtafval, 5 metatarsus, juveniel
822	ODB	4	2,00 gr	BOT	XXX		rund	slachtafval, 4 sesambeentjes, juveniel
823	AW	1	1,00 gr	GRS	XXX		wand	verweerd, klein fragment

Tabel 37: Vondsten uit S652.

Heel wat sporen leverden rood aardewerk op, dat verder niet kan typologisch aan een type gelinkt kan worden zoals: **S105** (2 oren en 1 wand, VNR. 218), **S129** (1 wand, VNR. 244), **S139** (2 wanden, 1 rand, VNR. 268), **S146** (3 wanden, VNR. 269), **S144** (1 wand en 1 dekselrand?, VNR. 270), **S210** (1 wand en 1 rand papkom?, VNR. 371), **S240** (VNR. 410), **S241** (VNR. 411), **S255** (VNR. 435), **S250** (VNR. 437), **S292** (VNR. 447), **S278** (VNR. 477), **S345** (VNR. 600), **S416** (VNR. 634), **S409** (VNR. 644), **S438** (VNR. 647), **S434** (VNR. 653), **S432** (VNR. 655), **S412** (VNR. 672), **S461** (VNR. 699), **S711** (VNR. 800), **S600** (VNR. 801), **S606** (VNR. 814), **S104** leverde een wandscherf op in rood aardewerk (VNR. 217), met intern en extern glazuur.

Niet nader te dateren steengoed kon gerecupereerd worden uit **S254** (VNR. 434), **S287** (VNR. 443), **S303** (VNR. 480), **S304** (VNR. 481), **S305** (VNR. 484), **S330** (VNR. 567), **S350** (VNR. 670), **S412** (VNR. 682), **S521** (VNR. 774), **S704** (VNR. 813)

Hetzelfde kan gesteld worden voor scherven in grijs aardewerk zoals, **S111** (VNR. 222), **S213** (VNR. 380), **S244** (VNR. 408), **S415** (VNR. 636), **S610** (VNR. 763), **S648** (VNR. 792), **S712** (VNR. 799),

Uit heel wat kuilen kon één of meerdere fragmenten bouw materiaal worden gerecupereerd zonder ander duidelijk dateerbaar materiaal, zoals: S56, S64, S378, S439, S432

Hetzelfde kan gesteld worden voor kuilen met enkel dierlijk botmateriaal: S256, **S277** (VNR. 476),

Uit **S753** kon een rand en wand in grijs aardewerk worden gerecupereerd (VNR. 846). Het betreft de scherven van een kan, de rand kan als volgt omschreven worden: eenvoudige, afgeronde, licht naar binnen staande rand, aanzet naar vermoedelijk een oor is zichtbaar. Dit kan ook gedateerd worden tot maximum het einde van de 16^e eeuw. Deze kuil kan naar alle waarschijnlijkheid in verband gebracht worden met muren S608, S754 en S755.

2.3.6.2.21 Paalkuilen

Uit heel wat van de aangetroffen paalkuilen kon vondstmateriaal worden verzameld. Hier worden enkel de meest belangrijke besproken, voor het volledige overzicht kan de vondstenlijst in bijlage worden geraadpleegd.

S103 leverde aardewerk en bouw materiaal op.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
186	AWG	1	29,00 gr	GRS	LME/NT	tot eind 16de eeuw	wand	
186	AWG	1	16,00 gr	ROOD	LME/NT		wand	aanzet worstoor zichtbaar, intern en extern glazuur
211	BOUWMAT	1	96,00 gr	DAKPAN	NT			gebogen stuk van een rode dakpan
212	AWG	5	46,00 gr	ROODGRAP	LME/NT	1325/1550	1 rand, 4 wand	L123B: Uitstaande, verdikte en afgeronde rand met uitgesproken dekselgeul, extern beroet, intern en extern glazuur; wanden: intern en extern glazuur
212	AWG	4	21,00 gr	STG.RIJNLAND	NT		3 wand, 1 rand	3 scherven met intern en extern zoutglazuur, 1 scherv met extern bruine engobe en zoutglazuur en intern zoutglazuur; eenvoudige licht puntige rand

Tabel 38: Vondsten uit S103.

S102 leverde aardewerk, dierlijk botmateriaal en een knikker op.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
188	AWG	2	28,00 gr	ROOD	LME/NT		wanden	intern en extern geglaazuurd
206	AWG	6	147,00 gr	ROOD	LME/NT		1 bodem, 5 wanden	standing: intern en extern glazuur; wanden: 3 scherven intern en extern glazuur, 2 scherven enkel intern glazuur
207	ODB	1	73,00 gr	BOT	XXX		rund	metacarpus
208	KER	1	20,00 gr	KNIKKER	NT		steengoed	fragment, bruine engobe en zoutglazuur

Tabel 39: Vondsten uit S102.

Paalkuil **S101** leverde 2 wandscherven in rood aardewerk en 1 wandscherv in majolica op.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
190	AWG	1	170,00 gr	ROOD	LME/NT		wand	integraal geglaazuurd
198	AWG	1	8,00 gr	MAJOLICA	NT	16de/17de eeuw	wand	aanzet naar standing zichtbaar, groene beschildering (lijn)
199	AWG	1	9,00 gr	ROOD	LME/NT		wand	intern en extern glazuur

Tabel 40: Aardewerk uit S101.

S100 leverde een wandscherv en bodemfragment met standing op in rood aardewerk, alsook een wandscherv majolica met intern blauwe beschildering (VNR. 197).

Uit **S121** kon glas, roodbakend aardewerk, een pijpensteelfragment, dierlijk botmateriaal en bouw materiaal gerecupereerd worden.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
200	GLS	1	30,00 gr	FLES	NT		MAI: 1, wand	groen glas
200	GLS	2	8,00 gr	FLES	NT		MAI: 1, wanden	bruin glas
201	AWG	5	41,00 gr	ROOD	NT	vermoedelijk 17de/18de eeuw	wand	sgraffito, interen wit slib en geel glazuur, rode stippen slib
202	KER	1	4,00 gr	PIJP	NT	vanaf 17de eeuw	pijpensteelfragment	radering
203	ODS	2	2,00 gr	BOT	XXX		mossel	schelpfragmenten
204	BOUWMAT	1	59,00 gr	DAKPAN	NT			gebogen stuk van een rode dakpan

Tabel 41: Vondsten uit S121.

S97 leverde een calcaneus op van een rund (VNR. 210) en een schuin naar buiten geplooid verdikte afgeronde rand met afgeschuinde bovenzijde en uitgesproken dekselgeul (VNR. 209).

Uit paalkuil **S113** kon rood aardewerk, faience, grijs aardewerk, glas en dierlijk botmateriaal worden gerecupereerd. Het voorkomen van zowel faience als een grijze wandscherf kan mogelijk wijzen op verspitting.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
213	AWG	7	75,00 gr	ROOD	LME/NT		wanden	1 ongeglazuurd fragment, 1 integraal gegluurd en 5 enkel intern gegluurd
213	AWG	1	7,00 gr	FAIENCE	NT	vanaf 1625	wand	intern blauwe beschildering
214	GLS	1	5,00 gr	KOM	NT		MAI: 1, rand	doorzichtig
215	AWG	2	22,00 gr	ROOD	LME/NT		wanden	1 scherf met intern glazuur, 1 scherf met intern en extern glazuur en intern slibversiering (gele lijn en bol)
215	AWG	1	6,00 gr	GRS	LME	tot eind 16de eeuw	wand	
216	ODB	1	7,00 gr	BOT	XXX		groot zoogdier	botsplinter

Tabel 42: Vondsten uit S113.

Een rand van een grape (manchetvormig met geprononceerde onder- en bovenlip, extern afgeschuind) met intern en extern glazuur en een rand van teil (brede, bandvormige geribbelde rand met afgeronde top en gietsneb) en interne glazuur, net zoals een ribfragment van een groot zoogdier konden uit **S156** worden gerecupereerd.

Paalkuil **S169** leverde aardewerk op (Westerwald en Rijnlands steengoed, grijs en rood aardewerk, VNR. 341) alsook een nagel (VNR. 348).

Rood, grijs en Westerswald steengoed werd aangetroffen in **S192** (VNR. 351). VNR. 353 en VNR. 354 uit **S188** leverden een uitstaande, eenvoudige rand op van een grape in rood aardewerk alsook een nagel.

S202 leverde rood aardewerk en steengoed op.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
361	AWG	1	35,60 gr	ROODGRAP	LME/NT	1325-1550	rand	uitstaande, verdikte en afgeronde rand (L123A), aanzet geknepen worstoor, extern beroet, rand&hals intern glazuur, extern glazuur
372	AWG	3	29,00 gr	STG.RIJNLAND	LME/NT		wanden	2 scherven met intern en extern bruine engobe en zoutglazuur; 1 scherf met extern paarse engobe en zoutglazuur
373	AWG	1	2,70 gr	ROOD	LME/NT		wand	
373	AWG	1	5,90 gr	STG.RIJNLAND	LME/NT		wand	intern en extern bruine engobe en zoutglazuur

Tabel 43: Vondsten uit S202.

S207 leverde aardewerk (grijs, rood en Rijnlands steengoed op) alsook dierlijk botmateriaal, een fragment van een onversierde pijpensteel en een niet nader te determineren stuk metaal.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
362	AWG	1	2,00 gr	GRS	LME/NT	tot eind 16de eeuw	wand	
362	AWG	2	9,00 gr	ROOD	LME/NT		wand	1 scherf extern glazuur; andere scherf intern en extern een glazuurspat
363	KER	1	2,00 gr	PIJP	NT	vanaf 17de eeuw	fragment pijpensteel	onversierd
364	MXX	1	10,10 gr	INDET	XXX		ondetermineerbaar	roestbrok

365	ODB	3	61,00 gr	BOT	XXX		groot zoogdier	wervelfragment, botsplinters	2
365	ODB	4	255,00 gr	BOT	XXX		rund	metatarsus, onderkaakfragmenten, kies	2
374	AWG	1	10,40 gr	STG.RIJNLAND	LME/NT		wand	extern bruine engobe en zoutglazuur, intern bruine engobe	

Tabel 44: Vondsten uit S207.

Rood en grijs aardewerk, alsook Rijnlands steengoed werden aangetroffen in **S209** (VNR. 378), net zoals in **S214** (VNR. 381), **S233** (VNR. 397 en een kies van een rund), alsook in **S635** (VNR. 806),

S340 leverde grijs aardewerk, faience, bouwmetaal en een kiesfragment van een rund op.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
580	AWG	1	1,30 gr	GRS	LME/NT	tot eind 16de eeuw	wand	klein fragment
580	AWG	1	,30 gr	FAIENCE	NT	vanaf 17de eeuw	wand	zeer klein fragment, blauwe beschildering
581	BOUWMAT	1	32,00 gr	TEGEL	LME/NT		tegels?	aan één zijde glazuurvlak
603	AWG	2	1,90 gr	FAIENCE	NT	midden 17de/18de eeuw	wanden	
604	ODB	1	13,00 gr	BOT	XXX		rund	kiesfragment

Tabel 45: Vondsten uit 340.

Uit **S353** kon aardewerk en dierlijk botmateriaal worden gerecupereerd.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
586	AWG	1	1,00 gr	WIT	NT	17de/19de eeuw	rand	intern groen, extern geel, klein fragment met breuk op de rand
586	AWG	1	1,00 gr	STG.WESTERW	NT	17de/19de eeuw	wand	integraal zoutglazuur, kobaltblauwe verf, extern
587	ODB	1	1,00 gr	BOT	XXX		vis	wervelfragment
591	AWG	1	,70 gr	STG.WESTERW	NT	17de/18de eeuw	wand	kobaltblauwe verf
591	AWG	1	3,70 gr	FAIENCE	NT	midden 17de/18de eeuw	wand	

Tabel 46: Vondsten uit S353.

S430 leverde naast dierlijk botmateriaal ook grijs en rood aardewerk op. Het gaat ook hier vermoedelijk om een oudere paalkuil.

Vondstnr	Inhoud	Aantal	Gewicht	Artefacttype	Periode	Periode specifiek	Soort	Opmerking
657	AWG	1	2,00 gr	GRS	LME	tot eind 16de eeuw	wand	
657	AWG	1	1,00 gr	ROOD	LME/NT		wand	intern glazuur
658	ODB	1	6,00 gr	BOT	XXX		middelgroot zoogdier	botsplinter
658	ODB	1	1,00 gr	BOT	XXX		schaap/geit	tand
659	AWG	1	3,00 gr	GRS	LME/NT	tot eind 16de eeuw	wand	extern sterk beroet

Tabel 47: Vondsten uit S430.

In **S544** kon een rand van een teil worden aangetroffen (VNR. 745). Het betreft een rand van het type: L57D: brede manchetvormige rand met geprononceerde boven- en onderlip en afgerond top. Dit kan gedateerd worden omstreeks 1400/1550, net zoals in **S573** (VNR. 746).

Faience en Westerwald steengoed werden aangetroffen in **S533** (VNR. 747).

Grijs en rood aardewerk werden aangetroffen in **S553** (VNR. 759)

Rood aardewerk werd gerecupereerd uit **S122** (VNR. 196), **S176** (VNR. 343), **S175** (VNR. 344, samen met een wand Rijnlands steengoed), **S194** (VNR. 344, samen met een wand Rijnlands steengoed), **S172** (VNR. 350), **S193** (VNR. 352), **S196** (VNR. 357), **S206** (VNR. 366, samen met een wand Rijnlands steengoed), **S212** (VNR. 376, samen met Rijnlands en Siegburg steengoed), **S257** (VNR. 427, samen met bot en een nagel), **S263** (VNR. 431), **S253** (VNR. 436), **S294** (VNR. 453), **S272** (VNR. 455 en dierlijk botmateriaal), **S333** (VNR. 594 samen met Siegburgsteengoed, VNR. 569), **S332** (VNR. 571, samen met een onderkaakfragment van een schaap/geit en bouwmetaal), **S334** (VNR. 574, samen met Rijnlands en Westerwald steengoed en grijs aardewerk), **S546** (VNR. 769, samen met 2 pijpenstelen), **S554** (VNR. 760: brede, bandvormige, geribbelde rand met afgeronde wat naar buiten geduwde top en

gepronconeerde doorn, type L57F, datering: 1400-1550), **S569** (VNR. 761, samen met de rand van een bord in majolica), **S527** (VNR. 777, samen met Westerwald steengoed), **S545** (VNR. 778, samen met Westerwald en Rijnlands steengoed en pijpenstelen), **S615** (VNR. 785, samen met een gewicht in metaal en een radiusfragment van een juveniel zoogdier), **S682** (VNR. 789), **S670** (VNR. 790), **S606** (VNR. 803, samen met Rijnlands steengoed), **S619** (VNR. 815 en Rijnlands steengoed) en **S618** (VNR. 816 samen met Westerwald steengoed).

Grijs aardewerk werd aangetroffen in **S238** (VNR. 409), **S578** (VNR. 780), **S673** (VNR. 794) en **S636** (VNR. 796 en een metacarpus van een rund). Grijs aardewerk kwam voor tot het einde van de 16^e eeuw.

Steengoed werd aangetroffen in **S170** (VNR. 349), **S203** (VNR. 370), **S262** (VNR. 432, samen met een pijpbeenfragment van een groot zoogdier), **S302** (VNR. 466), **S352** (VNR. 590), **S548** (VNR. 767), **S524** (VNR. 773), **S617** (VNR. 786), **S643** (VNR. 793), **S630** (VNR. 804), **S704** (VNR. 813), **S616** (VNR. 817) en **S742** (VNR. 829).

Dierlijk botmateriaal kon worden gerecupereerd uit **S205** (VNR. 369), **S639** (VNR. 808), **S663** (VNR. 811, samen met bouwmetaal), **S736** (VNR. 831) en **S726** (VNR. 834 en een fragment van een maalsteen – VNR. 833).

Figuur 297: Maalsteen uit S726 (VNR. 833).

Een pijpensteel werd aangetroffen in **S422** (VNR. 619) en **S540** (S744).

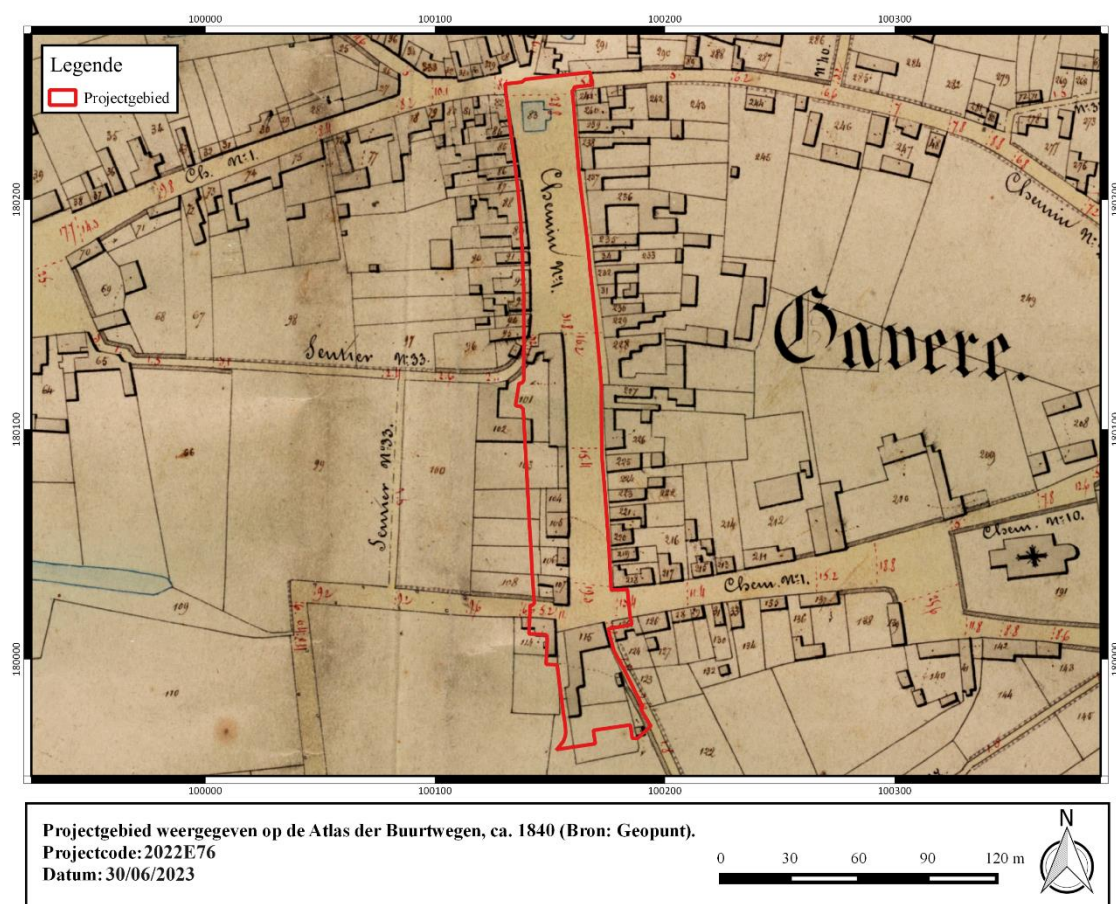
In **S219** (VNR. 388) kon een wandscherf van een kruik in Romeinse kruikwaar worden aangetroffen, het fragment is zeer sterk verweerd.

2.3.7 Datering op basis van de historische bronnen en orthofoto's

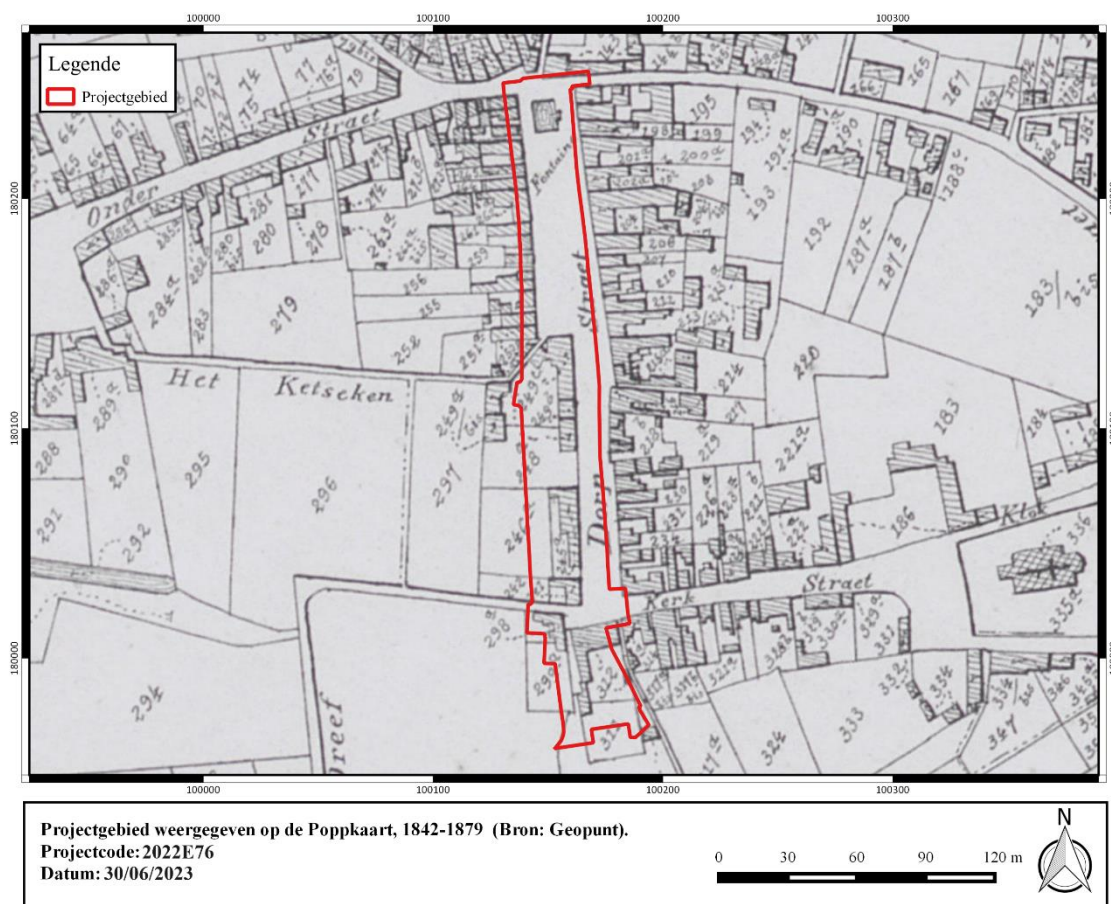
Voor dit archeologisch onderzoek waren de historische bronnen, meer bepaald de historische kaarten zeer informatief. Het gaat hierbij voornamelijk om de Atlas der Buurtwegen. Op basis van historische informatie kan het volgende gesteld worden. Het projectgebied is weergegeven op zowel de Villaretkkaart uit 1745-1748 en de Ferrariskaart uit 1771-1777. De markt neemt de vorm aan van een brede langwerpige weg, waarlangs de meeste bebouwing situeert. Het noordelijke deel van de markt heeft reeds dezelfde contour als tegenwoordig. In het zuidelijke terreindeel echter, is duidelijk te zien dat de westelijke huizenrij inspringt tot binnen de projectgrenzen. Deze huizenrij binnen de grenzen van het projectgebied is ook duidelijk te zien op de Primitieve Kadasterkaart (1830), Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) en de Poppkaart (1842-1879). Omstreeks 1880 werd er tussen de Nieuwstraat en de Kasteeldreef een nieuwe rooilijn gerealiseerd, waardoor het zuidelijk deel van de markt even breed werd als het noordelijke deel. Hierbij verdween een volledige huizenrij onder de huidige markt. De restanten

van de oorspronkelijke gebouwen situeren zich dus binnen de projectgrenzen. Op de topografische kaart van 1879 is te zien dat de bebouwing aan de westzijde van de markt tussen de Kasteelstraat en de Nieuwstraat reeds volledig gesloopt is. De wijziging van de rooilijn zou kort daarna plaatsvinden. Op de topografische kaart van 1893 is de huidige vorm van de markt reeds te zien. Op de 19^e-eeuwse kaarten is reeds de arduinen fontein waar te nemen in het noordelijke deel van de markt. Deze fontein dateert uit 1780 en is beschermd als monument.

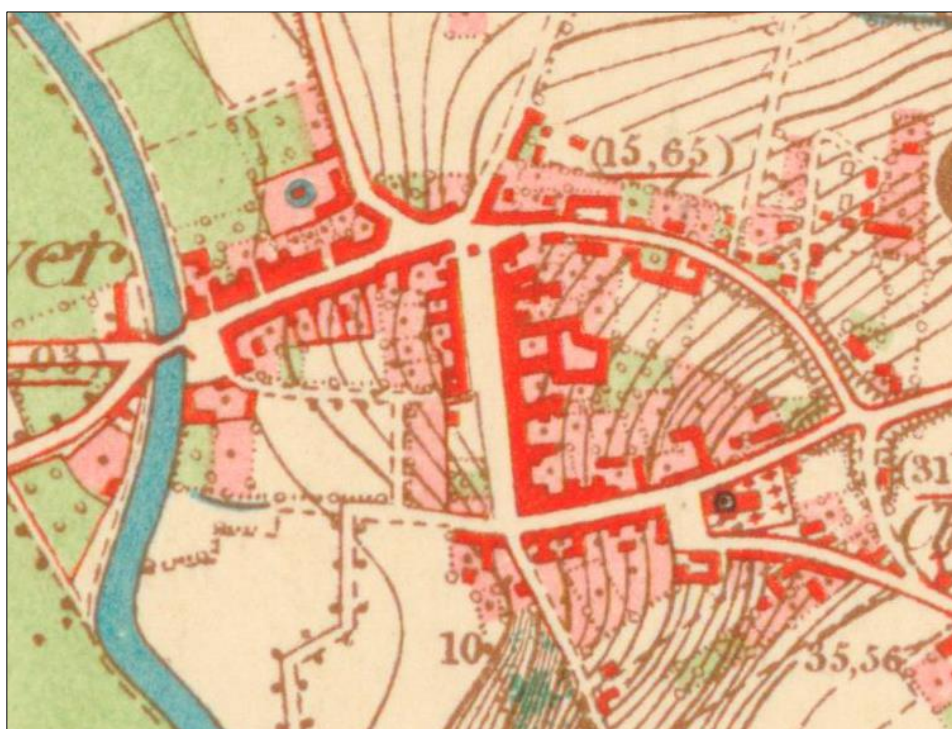
De verdwenen huizenrij en fontein werden tijdens de opgraving aangetroffen.

Figuur 298: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840.

Figuur 299: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879.

Figuur 300: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België van 1879 (Bron: NGI Cartesius).

Ook de villa du Sartel is duidelijk zichtbaar op het kaartmateriaal, deze werd afgebroken aan het begin van de 20ste eeuw, waarna hogerop de helling het latere gemeentehuis werd gebouwd. Hiervan zijn enkele foto's beschikbaar.

Figuur 301: Zicht op het Marktplain met de villa Du Sartel op de achtergrond.

2.3.8 Tafonomische opbouw en formatie van de archeologische site

De bodemopbouw kan binnen het projectgebied omschreven worden als een AC-profiel. Op sommige plaatsen is de A-horizont echter niet meer te herkennen omdat deze volledig werd afgegraven of verstoord door de aanleg van bv. muren en dergelijke. Ook ter hoogte van de poel is de A-horizont niet meer bewaard gebleven. Op andere plaatsen betreft het eerder plaatselijke verstoringen waarbij dieper uitgegraven sporen door de A-horizont tot op de moederbodem (of tot ver daarin) zijn uitgegraven. De aangetroffen C-horizont bestaat uit zandleem, afzettingen van het Quartair. Daaronder kan de Tertiaire klei van het Lid van Aalbeke herkend worden.

Dit alles komt min of meer overeen met de verzamelde gegevens uit de uitgevoerde vooronderzoeken.

2.3.9 Synthese

2.3.9.1 Gemotiveerde interpretatie van de vondsten, vondstcategorieën, sporen, spoorcombinaties, spoorcategorieën, archeologische structuren en activiteitenzones

Op basis van bovenstaande gegevens is het mogelijk om de site te schetsen doorheen de tijd. De site werd zo goed mogelijk uitgewerkt om alle mogelijk onderzoeksvragen zo goed mogelijk te kunnen beantwoorden. Desondanks zou een uitgebreid archiefonderzoek zeker nog een meerwaarde kunnen bieden aan dit rapport. Het gaat hierbij om onderzoek naar de oorsprong en identificatie van de verschillende gebouwen die behoren tot de eerdere rooilijn. Mogelijk kan een studie van historische foto's hier ook nog een meerwaarde voor bieden.

2.3.9.1.1 Romeinse periode

Enkele sporen leverden Romeins aardewerk op, het gaat om GR01, S219 en S227. Daarnaast werd verspit materiaal aangetroffen in de poel. Dit toont aan dat er menselijke aanwezigheid was binnen het projectgebied vanaf de Romeinse periode.

2.3.9.1.2 Volle middeleeuwen (1000-1250 na Chr.)

Uit GR02 en GR06 kon aardewerk uit de volle middeleeuwen worden gerecupereerd. Daarnaast werd verspit materiaal aangetroffen in de poel en S859. Ook in de volle middeleeuwen was er dus duidelijk menselijke aanwezigheid.

2.3.9.1.3 Late middeleeuwen (1250-1500 na Chr.)

Vanaf de late middeleeuwen zien we toenemende antropogene activiteiten. Naast materiaal uit de poel konden verschillende kuilen (S63, S293, S354, S589), paalkuilen (S128, S430, S554) en een gracht (GR03) onderscheiden worden. Wellicht hangt dit samen met de bloei van Gavere en de ontwikkeling van een dorpscentrum.

2.3.9.1.4 Nieuwe tijden (1500-...)

Het gros van de sporen is echter terug te brengen tot de nieuwe tijden. De sporen weerspiegelen bewoning en marktgebeuren in een dorpscentrum. Hierbinnen is fasering waar te nemen.

Tussen de verschillende aangetroffen paalkuilen, afvalkuilen en puinkuilen kunnen vondsten soms kleine verschillen in datering aantonen en zijn er af en toe oversnijdingen zichtbaar. Duidelijke fasering kan niet worden achterhaald maar het kluwen aan sporen maakt wel duidelijk dat doorheen de tijd vaak tijdelijke constructies zijn opgezet.

Fasering kan ook opgemerkt worden binnen de aangetroffen muurresten en kelders. Ook hier is een duidelijke fasering moeilijk te achterhalen. Wel staat vast dat deze dateren tussen de 16^e en 20^e eeuw met het gros te dateren in de 19^e eeuw.

Verschillende van de grondsporen zijn ook heel lang in gebruik. Zo was GR05 (greppel naast weg) lang in gebruik wat doet vermoeden dat ook de weg al teruggaat tot in de late middeleeuwen. Ook voor de poel kan een gelijkaardige vaststelling worden gemaakt. Er werd zowel materiaal uit de 15^e eeuw alsook materiaal uit de 18^e of 19^e eeuw aangetroffen.

Belangrijk op te merken is dat vermoedelijk veel oudere sporen verspit of vergraven zijn. In veel contexten kan bijvoorbeeld vondstmateriaal worden aangetroffen dat maar voorkomt tot het einde van de 16^e eeuw samen met vondstmateriaal dat enkel later voorkomt, zoals bijvoorbeeld: S226, S235, S208, S265, S282, S113 en S334.

De sporen weerspiegelen bewoning en marktgebeuren in een dorpscentrum.

2.3.9.2 Confrontatie van de bevindingen met eerder uitgevoerd onderzoek

Tijdens het uitgevoerde proefputten- en -sleuvenonderzoek werden verschillende archeologische sporen geregistreerd. Verspreid over het projectgebied konden verschillende sporen en spoorcombinaties aangetroffen. Het vooronderzoek toonde een eerder rurale opbouw van de Markt aan in het noordelijke deel van het projectgebied, terwijl verschillende muur- en vloerresteren konden worden aangetroffen in het zuidelijke deel van het plein. Dit werd tijdens het vervolgonderzoek alleen maar bevestigd. Het vooronderzoek wees op een site die kon

gedateerd worden vanaf de 14^e eeuw. Het uitgevoerde vervolgonderzoek heeft inderdaad aangetoond dat er zich een site bevond ter hoogte van het marktplaatsplein, waarvan de meeste sporen te dateren zijn in de nieuwe tijden. Er werden echter ook oudere sporen aangetroffen, zijnde uit de Romeinse periode over de volle middeleeuwen tot de late middeleeuwen. Door de drukke bezigheid (vergraving) in de nieuwe tijden zijn deze echter slechts fragmentarisch bewaard.

2.3.9.3 Belang en betekenis van de archeologische site binnen de bestaande kennis

De resultaten van de opgraving zijn belangrijk voor de geschiedenis van Gavere en kunnen bijdragen tot de kennis over de ontwikkeling van marktplaatsen.

2.3.10 Beantwoording van de onderzoeksvragen

- Hoe diep bevindt zich het archeologisch niveau? Hoeveel archeologische niveaus kunnen worden onderscheiden? Moet dit worden bijgesteld na de resultaten van het proefsleuven- en proefputtenonderzoek?

Het eerste archeologisch niveau werd aangesneden net na het verwijderen van de verharding. Zoals verwacht op basis van het proefsleuvenonderzoek werden verschillende vlakken aangelegd (2 tot 3) tot in de onverstoorte moederbodem.

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de archeologische resten?

Zoals hierboven aangehaald zijn er archeologische resten aangetroffen vanaf de Romeinse periode tot en met de nieuwe tijden. De aard is zeer divers en gaat over kuilen en paalkuilen tot een poel, een bakstenen huizenrij, een fontein en een weg. De sporen komen verspreid voor over het ganse projectgebied waarbij het zuiden vooral gedomineerd wordt door bewoning en het noorden door een open marktplaats.

- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige resten?

De oudste aangetroffen resten dateren uit de Romeinse periode en de volle middeleeuwen. Dit toont aan dat er menselijke aanwezigheid was binnen het projectgebied. Vanaf de late middeleeuwen zien we toenemende antropogene activiteiten. Wellicht hangt dit samen met de bloei van Gavere en de ontwikkeling van een dorpscentrum. Het gros van de sporen is echter terug te brengen tot de nieuwe tijden. De sporen weerspiegelen bewoning en marktgebeuren in een dorpscentrum.

- Wat is de onderlinge samenhang tussen de aangetroffen sporen en structuren?

In het noordelijke deel van het projectgebied werd een poel of drenkkuil aangetroffen met ten zuiden daarvan verschillende paalkuilen, afval- en puinkuilen. Dit alles wijst op een intensief gebruik van de markt. Deze sporen kunnen gelinkt worden aan het gebruik van het projectgebied als marktplaats. Hierbij kan gedacht worden aan het organiseren van een markt op bepaalde tijdstippen maar ook vrijetijdsbeleving. Het voorkomen van een dergelijke hoeveelheid diepe paalsporen die niet aan een gebouwplattegrond kunnen worden gelinkt, laat de interpretatie open voor het bestaan van een staande wip. Nog andere zaken wijzen op vrijetijdsbeleving zoals de vondst van verschillende speelgoedsoorten. Ook het voorkomen van meerdere dierlijke begravingen wijst op een intensief gebruik van het plein.

Het zuidelijk deel van het marktplaatsplein en de voortuin van het huidige gemeentehuis worden vooral gekenmerkt door de aanwezige kelderresten (muren, vloeren, ...) die verband

houden met de bebouwing zichtbaar op het historische kaartmateriaal. Voor wat betreft het marktplaatsplein werd de rooilijn op het einde van de 19^e eeuw opgeschoven naar het westen. Ter hoogte van de voortuin van het gemeentehuis werd het gebouw in de 1ste helft van de 20ste eeuw afgebroken.

- Wat is de relatie tussen de aangetroffen resten en de historische/iconografische bronnen?

De historische bronnen vormen een belangrijk aanknopingspunt voor de aangetroffen archeologische resten. Voornamelijk de historische kaarten met nadruk op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) en enkele historische foto's hielpen bij het dateren en interpreteren van de aangetroffen gebouwresten.

- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?

Het noordelijk deel wordt gekenmerkt door marktactiviteiten en vrijetijdsbeleving. Het zuidelijke deel door bewoningssporen.

- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?

Voor wat betreft de vrijetijdsbeleving op de markt kan verwezen worden naar de vondst van houten speelschijven, knikkers, keramieken fluitjes en kleipijpjes. Dergelijke zaken kunnen allen in verband gebracht worden met volksspelen, waarvan enkele heden ook nog worden gespeeld. In verschillende van de kuilen werden heel wat resten aardewerk en bot aangetroffen, hetgeen doet vermoeden dat ze te interpreteren zijn als afvalkuil, niet geheel onlogisch op een marktplaatsplein. Het voorkomen van verschillende dierlijke begravingen in dit deel van het projectgebied toont ook het intensieve gebruik van de site aan. In het zuidelijke marktdeel werden verschillende restanten van kelders aangetroffen waarin heel wat aardewerk en andere vondstcategorieën zoals bv. glas werd aangetroffen wat wijst op aanwezige bewoning.

- Passen deze in de historische context van de locatie?

Ja

- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aangegeven worden?

De vondsten kunnen worden gedateerd tussen de Romeinse periode en de nieuwe tijden. De aangetroffen vondsten wijzen op de menselijke aanwezigheid in de vorm van bewoning marktactiviteiten en vrijetijdsbeleving op en nabij de markt.

- Wat kan er op basis van het vondstmateriaal gezegd worden over de materiële cultuur?

Naast de specifieke vondsten die wijzen naar vrijetijdbesteding zijn de vondsten vooral de weerspiegeling van dagdagelijkse huisraad.

- Hoe is de bewaring en wat is de vondstdichtheid?

Over het algemeen kennen de vondsten een vrij goede bewaring. De meeste vondsten waren geconcentreerd in de poel en het onbebouwd zuidelijk deel van de markt.

- Wat is de datering en samenstelling van de eventuele aangetroffen ophogingspakketten?

Zoals op basis van het vooronderzoek kon worden aangetoond dateren de aangetroffen ophogingspakketten tussen de 14^e en 20ste eeuw.

- Zijn er duidelijke aanwijzingen aan te treffen in verband met het gebruik van de Markt als plein?

In het noordelijke deel van het projectgebied werd een poel of drenkkuil aangetroffen met ten zuiden daarvan verschillende paalkuilen, afval- en puinkuilen. Dit alles wijst op een intensief gebruik van de markt. Deze sporen kunnen gelinkt worden aan het gebruik van het projectgebied als marktplaats. Hierbij kan gedacht worden aan het organiseren van een markt op bepaalde tijdstippen maar ook vrijetijdsbeleving. Het voorkomen van een dergelijke hoeveelheid diepe paalsporen die niet aan een gebouwplattegrond kunnen worden gelinkt, laat de interpretatie open voor het bestaan van een staande wip. Nog andere zaken wijzen op vrijetijdsbeleving zoals de vondst van verschillende speelgoedsoorten. Ook het voorkomen van meerdere dierlijke begravingen wijst op een intensief gebruik van het plein

- Zijn er bewijzen te vinden dat het plein in het verleden reeds voor een deel werd afgegraven?

Neen. De bodem is goed bewaard.

- Kan er meer informatie verkregen worden over de verschillende huizen aan de zuidwestelijke zijde van het plein, alsook het gebouw op het Gemeenteplein?

Afgezien van de mogelijke herberg op perceel 101 volgens de Atlas der Buurtwegen en de villa du Sartel op het Gemeenteplein (voortuin gemeentehuis) kon geen verdere identificatie van de huizen gebeuren.

- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de omwonenden en de inwoners van het toenmalige Gavere?

Het aangetroffen vondstmateriaal laat toe om te spreken van een standaard vondsten assemblage voor de betrokken periodes. Duidelijke luxe-voorwerpen werden niet aangetroffen. Er is in de 19^e eeuw wel sprake van iets exclusievere importproducten zoals rijst, olijven en koffie wat wijst op enige welgesteldheid.

- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?

Het vondstmateriaal wijst op menselijke aanwezigheid sinds de Romeinse periode en de ontwikkeling van een dorpscentrum vanaf de late middeleeuwen. Het projectgebied wordt zoals verwacht in de nieuwe tijden gebruikt als marktplaats en ontmoetingsplek.

- Kunnen de resultaten van deze opgraving gekoppeld worden aan eerdere resultaten van archeologische onderzoeken binnen Gavere?

Het archeologisch onderzoek in Gavere is eerder beperkt. Deze beperkte resultaten sluiten wel aan bij de huidige opgraving. Zo werden langs de Molenstraat ook aanwijzingen voor menselijke aanwezigheid tijdens de Romeinse periode aangetroffen. De vondst van de waterburcht van de heren van Gavere hangt dan weer samen met het ontstaan van een dorpscentrum ter hoogte van de markt.

- Werden er nog oudere sporen aangetroffen dan de late middeleeuwen?

Enkele van de sporen konden gedateerd worden in de Romeinse periode en de volle middeleeuwen. Verder wijst verspit materiaal ook op menselijke aanwezigheid in deze periodes. De aangetroffen sporen zijn echter fragmentarisch bewaard door de latere activiteiten te hoogte van de markt.

2.3.11 Samenvatting

Het archeologisch onderzoek aan de Markt van Gavere toont het rijke verleden van Gavere aan. Enkele sporen leverden Romeins aardewerk op. Daarnaast werd verspit materiaal aangetroffen in een poel. Dit toont aan dat er menselijke aanwezigheid was binnen het projectgebied vanaf de Romeinse periode. Verder kunnen 2 greppels worden gedateerd in de volle middeleeuwen. Vanaf de late middeleeuwen zien we toenemende antropogene activiteiten. Naast materiaal uit de poel konden verschillende kuilen, paalkuilen en een gracht onderscheiden worden. Wellicht hangt dit samen met de bloei van Gavere en de ontwikkeling van een dorpscentrum. Het is pas vanaf de nieuwe tijd dat de site duidelijk een intensiever gebruik kende, dit komt ook overeen met de beschikbare historische informatie. Reeds vanaf de 15^e eeuw werden markten gehouden in Gavere en vanaf 1628 was er een jaarmarkt. Het noordelijke deel van de Markt kan als een open ruimte beschreven worden, waarbij het grootste deel werd ingenomen door een poel. Vondsten doen vermoeden dat deze poel prominent aanwezig was vanaf de late middeleeuwen tot in de 18^e eeuw. Vermoedelijk werd deze gebruikt als drinkwater voor de marktdieren en als bluswater voor de brandweer. De vondst van een glis toont aan dat er in de winter ook op geschaatst werd. Natuurwetenschappelijk onderzoek wijst op uitwerpselen van vee in de poel en een onbegroeide oever door intensieve vertrapping. Eind 18^e eeuw zal hier een fontein verschijnen. Direct ten zuiden van de poel wijzen clusters aan paalkuilen op intensief gebruik. Duidelijke gebouwplattegronden konden niet worden waargenomen, vermoedelijk betreffen dit de sporen van tijdelijke constructies zoals marktkramen. Mogelijks kan ook een staande wip (boogschutters) worden herkend. Daarnaast wijzen ook verschillende vondsten uit de poel en ter hoogte van de palenclusters op vrijetijdsbeleving. Denk maar aan houten speelschijven, keramieken fluitjes, knikkers en fragmenten kleipijpjes. Verder werden ook verschillende afvalkuilen aangetroffen waarin vaak dierlijk botmateriaal kon worden waargenomen. In het westen van deze zone werden talrijke karrensporen aangetroffen welke mogelijk wijzen op een wegtracé. Het zuidelijke deel van de markt wordt gekenmerkt door bewoning in de vorm van bakstenen huizen die gelinkt kunnen worden aan historische bebouwing die grotendeels zichtbaar is op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840). De zuidwestelijke rooilijn werd immers op het einde van de 19e eeuw opgeschoven naar het westen, tot de huidige rooilijn, waardoor een volledige huizenrij onder het marktplein verdween. Enkele fragmentarische resten en verbouwingen wijzen op voorlopers van de huizen. Vermoedelijk gaan deze terug tot de 17^e - 18^e eeuw. Oudere fasen werden niet aangetroffen, mogelijk zijn deze vernield door de aangetroffen kelders. Naar alle waarschijnlijkheid bevond zich ter hoogte van perceel 101 op een gegeven moment een herberg. Van dit gebouw werden nog de resten van een oven en een stalgebouw met daaronder liggende mestput aangetroffen. Op basis van natuurwetenschappelijk onderzoek op de beerputten van deze huizen is het mogelijk het 19^e eeuws dieet van de bewoners te reconstrueren. Dit bestond uit import zoals vijgen en druiven, vermoedelijk gedroogd, maar ook zeldzamere producten, zoals koffie, olijf en rijst. Fruit, noten en groenten (vb. moerbeï, aalbes, kruisbes, perzik, pruim, kers, okkernoot, postelein, tomaat, koolsoorten, selderij) waren vermoedelijk afkomstig van lokale kweek in tuinen. Aardbei en braam kunnen gekweekt of in het wild verzameld zijn. Meer recent is een kiosk te dateren tussen 1905 en 1938. Na de kermis of op zondag kon er een concert in gespeeld worden door de fanfare. Daarnaast diende ze ook als opbergplaats voor bepaalde marktkraamonderdelen. Tot slot werden ter hoogte van de voortuin van het huidige gemeentehuis de resten aangetroffen van de *villa du Sartel*. Deze werd gebouwd omstreeks 1850 en zou vernietigd zijn tijdens beschietingen op het einde van de Eerste Wereldoorlog. Van de oorspronkelijke *villa du Sartel* is enkel het koetsgebouw bewaard gebleven, welke nu dienst doet als 'De Poort' (toeristisch onthaalpunt).

2.4 Bibliografie

BARTELS, M., 1999, *Steden in Scherven. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)*, Amersfoort.

COOLS, A., 2009, *Inpakken; een kunst. Het verpakken van archeologische vondsten*, Onroerend Erfgoed Brussel.

DE GROOTE K., 2008, *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de volle en late middeleeuwen (10^e tot 16^e eeuw)*, Relicta Monografieën 1, Brussel.

ERVYNCK A., DEBRUYNE S. & RIBBENS R. 2015: *Assessment Een handleiding voor de archeoloog*, Handleiding agentschap Onroerend Erfgoed 9

GIERTS, I., 2017, *Archeologische opgraving Gavere Molenstraat*, onuitgegeven rapport BAAC Vlaanderen rapport 575, Gent.

LEFERE M. & VANHECKE I., 2021, *Archeologienota Gavere Markt (provincie Oost-Vlaanderen). Resultaten van het vooronderzoek met ingreep in de bodem*, onuitgegeven rapport Ruben Willaert nv, Sint-Michiels.

VANHEE P., 2007, *Herbergen en brandewijnhuizen in het graafschap Vlaanderen in de tweede helft van de 18^e eeuw*, Scriptie voorgedragen tot het bekomen van de graad van Licentiaat in de Geschiedenis, onuitgegeven licentiaatsverhandeling UGent, Gent.

<https://ivdnt.org/actueel/woorden-van-de-week/woordbaak/> (geraadpleegd op 20 maart 2024)

<https://www.oudhollandspel.nl/> (geraadpleegd op 20 maart 2024)

2.5 Bijlagen

2.5.1 Fotolijst

Zie Bijlage 1

2.5.2 Sporenlijst

Zie Bijlage 2

2.5.3 Vondstenlijst

Zie Bijlage 3

2.5.4 Stalenlijst

Zie Bijlage 4

2.5.5 Resultaten van het natuurwetenschappelijke onderzoek

Zie Bijlage 5

2.5.6 Fotogrammetrie profiel 21

Zie bijlage 6

2.5.7 Ortho-drone-foto markt

Zie bijlage 7